BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
12 R
9

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT EMANUELE ROMA
11 55
5 G
19

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

12
2
1
17

70 3.8
70
e
8
70
d
19

HORTVS

SANITATIS, QVATVOR libris hæc quæ ſubſequuntur complectens,

De Animalibus & Reptilibus.
De Auibus & Volatilibus.
De Piſcibus & Natatilibus.
De Gemmis & in uenis terræ naſcentibus.

Collegij Romani Catal. inscriptus

Singula autem Capita ſuis pulchrè depicta ſunt Schematibus ſiue figuris.

Omnia caſtigatius, quàm hactenus uidere licuit, id quod æquus Lector ex collatione facile peruidere poterit.

APPOSITVS EST INDEX, RErum quæ ad Medicinam ſpectant, quàm copioſiſſimus.

ARGENTORATI PER [redacted]
[redacted] Anno. M. D. XXXVI.

RERVM QVAE AD MEDICINAM FACIVNT INDEX

quam locupletiſſimus.

Lib. Cap. Nu. Fol.

A

Alopœcia.
1 22 4 9
23 4 10
25 5 11
77 1 14
83 3.12 56
98 4 29
122 1 34
124 3 34
157 5 41
2 8 1 45
3 34 10 79
84 9 90
108 3 94
4 22 2 101
45 2.4 106
Aurium dolor.
1 18 2 8
4 21 3
14 10.11 9
34 5 14
54 7 19
68 1 22
31 15 213
159 2.3 31
14 10 7
2 113 1 68
105 4 66
3 2 1 71
4 35 1 104
85 3 156
17 6 99
101 1 119
Aurium uermes.
1 1 1 1
4 140 7 129
Aurium ulcera.
1 70 1 22
4 16 5 99
1 14 10 10
1 34 5 14
2 140 6 38

Lib. Cap. Nu. Fol.
2 113 1 68
Aurium ſordicies.
1 1 2.8 1
Auditum recuperandũ
1 14 6 7
Abortũ faciunt.
2 49 6 82
Aduſta ſanat.
1 80 8 25
99 12 29
120 4 33
151 2 40
2 87 3.12 62
90 6 63
4 17 7 99
30 4.6 108
10 6 97
33 4 103
Animalia uenenata fugantur.
1 55 1 19
122 7 34
Ani cauſas mederi.
1 140 7 38
151 2 40
4 120 1 123
Anhelitus conſtrictiones.
1 1 5 1
Ancharum doloribus.
4 101 1 119
Ani fiſſure.
4 35 7 104
120 1 123
Apum ſiue ueſparum ictus.
1 14 2 7
3 115 3.4.5 69
Apoſtemata poſt aures
1 150 5 40
Apoſtemata gutturis.
1 1 10.11 1
Apoſtemata groſſa diſſoluenda.
1 14 12 7
Apoſtematibus pulmonis

Lib. Cap. Nu. Fol.
1 23 16 13
4 8 5 96
Apoſtematum duriciei
1 80 7 25
4 131 2 126
Apoſtematibus calidis
1 72 3 23
2 87 7 62
Apoſtematibus inguinis
4 16 2 99
Apoſtemata gingiue
4 16 8 99
Apoſtemata putrida
4 30 5 103
Apoſtemata frigida
4 35 5 103
Apoſtemata ſplenis
4 42 3 105
Aluum ſiſtit
2 7 3 44
Amorem conciliat
4 10 6 97
33 4 103
Apoſtemata flegmatica
4 119 3 122
Apoſtemata teſticulorum maturanda
4 124 10 124
Apoſtemata dura reſoluit
4 131 2 129
Apoſtemata que fiunt in ano
4 134 10 127
Apoſtemata Vulue
4 124 6 124
Apoſtemata calida mammillarum
4 120 6 123
Apoſtemata indigeſta
4 120 6 123
Apoſtematis in initio conuenit
4 72 1 118
Aquã in aure eijciendã
2 8 3 45
Artetice paſſioni.

Lib. Cap. Nu. Fol.
4 99 1 118
Argentũ uiuum extinguendum.
4 21 4 101
Argentum uiuũ bibenti
4 21 6.7 102
Aſmati ualet.
1 159 5 42
2 14 1 46
46 7 54
3 80 4 89
4 22 4 101
38 1 104
101 8 119
123 4 123
Aſpredo palpebrarum
2 89 2 63
87 5 61
Auis qui omnes infirmitates intra ſe colligit.
2 19 2.3.4.48
Aurum augere.
4 36 6 104

B

Bothor
1 27 9 12
1 54 10 19

C

Capitis dolor Sodan.
1 34 8 14
54 11 19
100 5 29
70 3 22
2 31 1 52
80 3 60
118 2 69
3 90 3 91
4 76 1 113
Capillos creſcere facit.
1 46 1 17
2 17 13 47
1 34 3 10
Capillos qui ſunt in pal

Lib. Cap. Nu. Fol.

pebris amputat
1 119 8 35
Capillos & pilos creſce re non ſinit
1 24 6 10
4 89 2 116
100 8 117
Capillos attenuat
89 2 118
100 8 119
1 54 10 11
Capura purgium
4 89 2 118
100 8 119
Capur dauorum
2 17 2 47
Carnem malam eradi candam
1 71 6 38
4 6 1 96
15 4 104
35 4 104
1 2 119
Carnes excreſcentes tollit
3 80 9 89
4 6 1 95
35 4 104
100 2 118
Carnes humidas deſic candas.
4 12 2 97
Cancer.
1 3 5 3
4 14 9 98
15 2 98
17 2 99
Caducas morbus
4 10 5.7 97
55 1 108
Calculus
1 4 3 3
1 99 13 29
110 7 33
114 4 34
7 34 7 78
3 85 6 90
Carbunculus
1 4 2 3
22 1 9

Lib. Cap. Nu. Fol.

2 30 6 50
90 5 62
3 48 10 81
61 5 85
Catarrum ſanare
4 36 3 102
Cardiaca
4 78 6 114
85 6 115
4 135 7 117
Conquaſſationibus quę fiunt in interioribus membris
4 8 14 116
Cauſas uincendas &
4 58 1.2 109
31 8 103
Cantarides bibentibus
1 12 13 9
Caſeos a maioribus non attingi.
1 99 4 29
Carnes impinguat
1 24 13 11
Caſtum reddit
4 109 1 120
111 1 121
Cauſam litis anteiu dicem reprimere.
4 43 2 105
Cerebrum calefaciendũ
1 66 1 2
Cerebrũ mundificãdũ.
4 14 7 89
Cephalagicis.
4 76 1 113
Ciatica paſſio
1 150 10 40
2 90 2 63
Cicatrices tollere
3 85 5 90
3 101 93
Cibos digerere facit
2 85 1 61
Cor confortandum
1 66 1.5. 12
100 8 29
2 87 19 62
4 18 3 100
65 6 110
86 19 116

Lib. Cap. Nu. Fol.

130 16 115
Cordis tremorem
3 18 6.5 100
20 3.5. 101
78 6 114
Cordis letitiam reddit.
4 57 1 108
4 65 4 110
Colli dolorem ſedant.
2 47 11 54
Corpori tela extrahunt.
3 80 7 89
Colica paſſio.
1 88 57 27
2 30 7 50
46 5 53
4 62 1 109
Colorem bonum efficit
1 78 2 24
4 75 6 112
Colera.
3 85 8 90
4 14 7 98
Corpora pinguia extenuanda
4 8 7 96
Coniugĩ dat amorem.
4 13 4.5 104
Coitum commouet.
1 5 11 4
1 66 4 22
113 4 38
2 17 1 45
87 9 62
88 2 62
3 23 1 76
Coitum retinet
4 113 7 111
Conceptum prohibet.
2 59 6 110
Combuſtionibus
2 90 6 63
Calices effugandas
2 38 52
Gyliaca
1 150 10 40
6 90 1 63

D

Dentium dolor
1 43 8 16
11 7 9

Lib. Cap. Nu. Fol.

1 154 8 40
3 101 4 93
4 56 8 103
Dentes confirmat & gingiuas
1 5 10.12 4
14 7 7
22 7 9
84 9 14
110 7 33
4 17 10 99
Dentes purgare.
3 10 1 75
4 1 5 95
78 5 114
105 1.4.5.6 119
1 15 2 74
4 43 4 106
Dentium eradicatio nem facilem.
1 113 9 34
Demonia uincere.
4 89 4 104
Demones fugat
4 55 2 108
Demonibus & in canta tionibus reſiſtit.
4 55 5.11 108
Diſſenteria
1 1 10 1
1 4 12 8
21 10.12.9
27 7 11
55 4 19
150 10 40
2 90 1 63
4 60 1 190
107 5 110
Diuitiæ.
4 65 4 110
10 4.9 97
1 61 2 57
Diuinare futura.
4 68 5 111
Dorſi doloribus.
1 15 4 11
Domus ut munda ſit ab omni reptili & ſerpente.
1 5 16 4

Lib. Cap. Nu. Fol.

Ebrietas.
1 74 2 13
2 80 4 60
4 7 1,2,3 96
49 3,4 107

AEgrótans an uiuat uel moriatur.
2 19 1,2, 48

Elephantia.
1 69 3 22
93 4,6 28
4 122 7 124

Emigranea.
1 1 2 1
4 26 1 115

Emorroidas.
1 14 12 7
35 4 11
37 1 12
34 3 14
80 3 25
88 6 27
4 25 1 98

Emptoica paſſio.
1 55 4 19
4 132 5 162

Epilentia.
1 2 5 2
5 1,13,14 4
12 2 6
27 1,8, 11
31 3 13
52 2 18
81 6 26
88 1 27
105 4 30
157 2,3 41
2 25 4 49
58 2 56
97 6 65
3 36 2 79
73 7 87
4 14 7 98
33 1 102
40 7 105
45 4 106
55 7 108
86 1 115.

Epatis dolores.
4 13 2 101
85 6 115

Excoriationi calcanei.
1 3 3 3

Extenuatis.
3 15 4 74

F

Faciem purgandam a lentigine.
2 38 5 61

Faciem dealbandam.
1 1 9 1
3 80 11 89
4 73 8 112

Faucium morbus.
2 58 4 56

Faciei fiſſuras.
1 8 1 45

Faſtidijs medetur.
3 65 1 86

Facundũ Prudentẽ gratum & amabilem facit.
4 2 1,4 95
31 2,4,6 103
57 4 105

Fantaſticos ſanat.
1 87 4 27
4 66 6,9, 110
4 68 3 111

Falco ſi non poteſt ſi mare.
2 41 1 33

Falco ſi nimiũ laxatur.
2 41 1 33

Falco ſi habuerit os fractũ in crure uel in ala.
2 42 3,4,5 33

Febres curat.
1 55 6 19
142 2 29
3 25 3 76
80 1 88
4 36 1 104
76 2 106

Febres quotidianæ.
1 5 11 4
8 9 25

Febres Quartanæ.
1 28 6 11
80 10 25
157 3 4
3 15 4 74

Febribus periodicis.
1 1 8 1

Febres frigidæ.
3 102 1 93

Febribus ethicis.
2 57 9 4
4 26 5 102

Febribus melancolicis,
4 26 6 101

Febribus peſtilẽtialibus
4 14 8 98

Febribus calorẽ mitigat
4 58 8 98

Fiſtula.
1 22 14 9
46 3 4
98 8 19
139 3 37
4 15 2 98
16 5 99
41 11 105

Fiſſuris frigoris.
1 5 2 4

Feſſos & debiles deuouere.
4 84 1 115

Feruor animuſq; commotus
4 5 1 95

Flammam extinguibilẽ extinguendam.
4 12 1 97

Flegma uiſcoſum.
4 20 4 100

Fluxus ſanguinis narium.
2 47 4 54

Fluxus ſtringit.
2 47 9 54

Fœtum extrahit.
1 31 17 13
54 4,13 19

Formicæ cura.
4 16 7 99

Formicæ ut manſionẽ dimittant & fugiant.
1 61 1,2,3 20,21

Formicæ ut in foraminibus eorũ morientur.
1 61 4 21

Formicæ ut non exeant foramina ſua.
1 61 4 21

Fœtorem oris tollit.
4 17 7 99
18 7 100
20 2 100

Fraudes.
4 109 6 120

Fulgur ut nihil noceat.
4 65 5 110

G

Gingiuæ fluxæ.
4 1 4,6 95

Gingiuæ inflatio.
4 17 2,19 99

Gingiuis humectis ſeu dentibus mollibus.
4 17 4 99

Gratum peregrinũ hoſpitibus reddit.
4 65 2 110

Gutturis dolores.
4 86 4 115

H

Heriſipela.
1 1 4,8 1
150 2 40
4 73 7 112

Humeri doloribus.
1 93 5 28

Hydropiſis.
1 4 10 3
5 9 4
14 3,11 7
21 10 9
27 5 12
71 8 23
2 17 10 47
3 15 4 76
4 17 2 99
66 2 108
77 14,15 113
114 4 114

I

Ictericia.
2 1 4,8 1

Lib. Cap. Nu. Fol.

1 1 1,8 1
13 1 10
102 3 30
4 72 5 112

Ictibus Draconis marini.
3 243.4.7.8. 10,11.76

Ictibus ſcorpionum
2 136 4 37
5 8 4
3 21 2 25
85 7 90
4 85 12,13 116

Ignem ſacrum curat.
1 151 3 40
2 87 21 62

Ignem lapis ut emittat.
2 52 4 107

Iliaca
4 62 4 190
4 89 12 116

Impetrandum quod uelis
4 107 9 120
2 1 4 1
3 2 3
105 6 40
112 1 68
4 123 5,15 125
4 129 1 125

Inuiſibilem hominem reddit.
2 28 8 12

Inflationes
2 731 21 15

Impregnatio ſeu conceptus.
2 27 2 12
55 5 19

Infanti fluxum abſcindit ab orbe.
1 99 10 31

Incubarum & ſuccubarum cura.
1 48 5 17
4 1 1 94

Incauſtum optimum ad ſcribendum
4 27 1 102

Ingenium bonum reddit.
4 65 4 110

Lib. Cap. Nu. Fol.

110 1 120

Inſenſibilem reddit
4 83 2 115

Inteſtina rupta.
1 74 3 23

Intellectum bonum reddit.
4 7 3 95

Inteſtinorum ulcera
4 16 4 102
42 3 105

Inteſtinorum ſordes purgantur,
4 27 1 102

Inteſtinorum uêtoſitati.
4 86 7 115

Inſaniam pellit
4 1 1,8, 94,95

Iuncturarum dolores
1 52 2 18
46 2 14

L

Lac attrahendum mammillis
2 5 11 2
4 39 5 105
56 6 108

Lac mulierum in mammillis diſſoluit
1 83 14 26

Lachrimas prohibet
3 15 3 74

Labiorum fiſſuræ.
1 1 2 1
2 8 1 45

Lacertorum infirmitas
1 110 6 33

Lapidem in ueſica diſſoluit.
1 2 6 2
5 4 4
105 5 30
4 2 3 94
61 5 109

Lapidem renum curat.
4 119 3 122
133 4 129

Lentiginem elimat
2 70 1 58

Lib. Cap. Nu. Fol.

Lepra
1 5 1 4
24 7 10
69 3 22
139 2 37
3 25 1 76
58 2 85
4 14 8 99
18 1 106
113 5 121
124 5 124
108 3 128

Letargia.
2 32 6 13

Lienis dolores.
2 14 8 7

Linteriæ & Diarrhiæ.
4 78 2 114

Linguæ aſperitas.
2 47 7 54

Litargiæ
2 31 6 15

Lumborum dolor
2 1 4 41

Lumbricos & aſcarides expellit
4 140 4 129

Lunaticis & demonibus repletis prodeſt
4 2 8 95
35 2,4 103

Lupus ut terreatur
1 80 3 25

M

Maculæ faciei
2 140 1 58
3 57 2 84

Maculæ carnis
3 80 2 89

Malam cogitationem repellit
4 7 3 96

Mammas mulierum ſanat.
3 57 4 84
73 2 87

Mammillas puellarum prohibet a magnitudine.

Lib. Cap. Nu. Fol.

2 115 69
4 46 1 106

Matricis dolorem curat
1 140 7 38
4 16 9 99
26 4 102

Matricis ſuffocatio
1 12 2 6

Matricis prouocatio
2 27 2 12

Matricis fluxus.
4 16 9 99
26 4 102

Melancolicum humorem laxat.
4 71 5 111

Melancolia
4 14 6,7,8 98
13 25 127
142 72 129

Membra corroborare
2 67 8 22

Memoriam bonam facit
4 113 11 121

Menſtruis imparat.
1 23 2 10
2 17 9,15 47
87 18 62
3 61 4 61

Menſtrua abſtinent
1 83 13 26
4 15 9 98
4 43 1,3 106
4 78 5 114

Monſtra uana
4 42 8 105

Morphea
1 1 5,7 1
3 2 3
2 17 13 47
70 2 58
112 2 68
4 14 8 98

Morbus arcuatus
1 24 8 10

Morſus canis rabioſi
1 3 2 3

Lib. Cap. Nu. Fo
14 2 10
146 1 39
1 30 2 50
36 2 52
58 8 37
3 96 2 92
4 89 6 116
Morſus ſerpentum & ſcorpionum
1 3 3 3
51 4 18
46 1 39
1 30 5 50
46 7 54
3 3 1 71
4 27 4 101
Morſus aranearum
1 11 3.4.5.6
Morſus catti
1 25 2 11
Morſus muſtelæ
1 93 1 20
Morſus marinorum
1 1 34 2
Morſus uiperæ
1 1 16 1
3 95 1 92
4 2 1 95
Morſus Draconis.
3 42 2 80
Morſus Murenæ
3 59 1 85
Morſus ranæ
4 114 10 114
Morſus Tyri
4 130 5 115
Mulier ut concipiat maſculum uel fœmellam.
1 46 4 17
Mulier ut narret omnia geſta ſua.
2 14 2 46
Mulieres ut placeant uiris
4 6 1.5 96
1 93 3 78
Muſcas necat
2 77 1.4 60
Muſcæ uel apes ut non mordeant
4 64 4 110

Lib. Cap. Nu. Fol.
Mures necat
1 99 29
Mures ut de domo fugiant
1 99 6 29
N
Narium fœtori confert
1 27 8 12
Neufreticos
1 5 11 4
4 84 1 116
Neruos contractos remollit
1 47 1 17
Nocturni timores
3 38 4 104
O
Obtalmia
4 119 8 132
Oculorum dolores
1 24 3 10
43 3 15
88 6 27
140 2 38
154 3 40
2 4 1 44
30 2.5 50
75 1 59
77 2 60
98 1 65
4 15 9.10.11 98
25 2.5. 101
33 2.7 103
42 2 105
45 5 106
90 1 116
93 1 117
108 1 120
109 2 120
Oculorum tumores
3 80 5 89
90 1 91
Oculorum ſuffuſiones.
1 24 9 10
15 1 40
2 90 2 63
113 2 68
3 85 8.9 90
4 13 44 101
Oculorum albedo

Lib. Cap. Nu. Fol.
1 120 7 33
Oculorum claritatem reſtituit
1 70 1 11
80 10 25
2 1 2 44
14 4 46
58 3 56
8 2 63
Oculorum caligines
1 154 1.3 40
2 4 3 44
19 1.2 48
58 3 56
89 2 63
Oculorum albuginem abſtergit
1 1 4 1
8 3 3
21 5 6
66 1 22
70 4 23
100 4 29
130 4 36
2 4 2 44
58 7 56
119 5 70
3 23 5 76
80 6 89
4 101 2 129
Oculorum rubedini
3 48 11 82
80 5 89
Oculorum cicatrices
3 80 6 89
4 105 1 119
138 1 128
Oculorum carnes ſuperuacuas tolllere
4 105 2.3. 119
124 3 124
Oculorum dolor ex humida cauſa
4 68 4 111
Oculorum ſordes
4 109 2 120
Oculorum humiditas
4 18 4 101
Oculorum puſtulæ
4 10 5 100

Lib. Cap. Nu. Fol.
Oculorum ulcera.
2 18 4 100
Oculorum obſcuritas
4 36 2 104
Oculorum lachrimæ.
4 42 3 105
58 4 109
Opiniões bene iudicare
4 57 3 108
Oris ulcera
3 96 3 92
1 14 4 7
Ouium morbum ſanare
1 2 7 2
Oues ut lacte repleant.
4 56 3 108
Ouibus ut ſcabies fugetur.
4 56 3 108
P
Pacem conciliat.
4 109 3 110
Palpebrarum duricies.
4 16 2 99
38 2 128
Palbebrarum groſſitudo.
4 16 9 99
Palpebrarum caro ſuperflua corrodenda.
4 17 8 99
Pannum mundificat
1 83 3 26
3 15 2 74
34 8 79
48 2 82
57 2 84
102 2 93
4 88 2 116
Paraliticis.
1 31 5.14 13
100 3 29
157 2 41
2 53 2 55
40 2 60
4 85 2 115
Paraliſis linguæ
1 31 4 13

Lib. Cap. Nu. Fol.

Parotidas & ſtrumas curat.
3 57 3 84
Pediculos interficere.
1 119 3 33
4 17 7 99
21 1,3 101
89 13 116
Peſtilentia.
4 24 1 101
26 1,2,3 102
Peſtiferæ regiones.
4 65 3 101
Phreneſis.
2 46 4 46
Pigritia.
4 23 4 101
Pilis et palpebrarũ uitia curat.
1 14 4 7
Podagra.
1 1 7 1
23 5 10
24 11 10
83 9 26
93 6 28
2 30 7 30
87 10 62
89 9 63
3 43 9 82
4 8 4,6, 96
84 1,3, 115
123 10,16 123
132 3 130
Pruritus.
1 1 4 1
86 1 26
4 89 6 115
123 1 123
124 4,7, 124
151 2 126
Prurigines tollit.
1 34 7 10
Ptiſicis.
1 22 13 9
130 4 40
4 26 4 102
Pulmonis cura.
1 31 11 13
4 86 14 116

Lib. Cap. Nu. Fol.

Puſtulas ſoluit.
1 19 4 8
22 12 9
Puſtulas oculorũ reprimit.
2 47 11 54
Pulices necare.
1 118 1,3,6 35
Pulices effugare.
1 113 5,8 33
2 36 1 52

R

Regali conuenit honori
1 92 4 117
Renum dolor.
1 3 4 3
3 4,6, 4
4 71 7 111
Reumatiſmum curat
1 5 12 4
34 10 14
55 8 19
77 9 34
Rubetæ uenena auxiliatur
1 3 1 18

S

Sanguinem meliorem generant.
1 2 2 2
3 2 3
2 46 2 54
Sanguinis ſputum
1 5 9 4
120 3 33
Sanguinẽ mingentibus
1 2 6 2
Sanguinis fluxum
1 1 5 0
5 5,7 4
14 17 7
23 8 12
34 2 14
54 7 19
150 3,8, 40
4 48 1 105
Sanguinem conſtringit

Lib. Cap. Nu. Fol.

2 11 2 8
4 30 4,6, 103
63 3 110
Sanguinis extreationes
1 74 1 23
Sanguis Melancolicus.
2 53 1 55
Sanguinem coagulatũ reſoluit.
4 100 1 118
Sanguinis reſtrictiua.
4 13 1 98
48 1 105
107 5 102
Sanguis mortuus ſub oculis.
4 124 11 124
Sanguiſugæ ut de guttu re cadant
1 45 2 17
Scabies.
1 1 4 1
2 17 6 47
4 16 2 99
18 1 100
17 2 99
20 5 100
31 2 101
58 3 109
68 3 111
73 4 113
123 12 123
129 1 125
Scabies pectoris.
5 42 1 80
Scabies palpebrarum
3 15 5 74
Sciaticos liberat
3 61 3 85
Scinifices ut non intrent domum.
2 106 1 67
Scotomia.
1 100 7 29
4 86 1 115
Scorpiones interficit.
1 1 1 1
136 5 37
Scorpiones de domo fugat.
1 136 1 37

Lib. Cap. Nu. Fol.

Scrofulas
1 5 3 4
1 13 4 8
Secundinam excludit
1 12 1 6
51 17 18
54 4 19
2 119 5 70
Serpigo.
1 1 4 1
Serpentes fugare.
1 22 8 9
2 14 3 46
119 1 70
4 21 10 101
55 3 108
Serpentes ut per totum diem te non tangant.
1 73 1 23
Serpentes ut nõ timeas.
1 34 4 14
Serpentum ictus.
1 154 2 40
Serpentes occidit.
4 24 4 101
Sincopis.
1 34 3 14
100 1 119
4 73 1 114
Sitim remouet.
4 6 1,3,5,7,96
5 39 2 104
Sodæ Flegmaticæ.
4 85 1 115
Somnia uana repellit.
4 1 7 95
108 1 110
Somniorum interpretationẽ plenũ facit intelligi
4 4 3 95
Somnum inducit.
4 53 5 107
Somnos dulces prouocat.
4 32 2 103
65 3 110
Spaſmus.
1 159 9 41
31 10 13
Sperma multiplicandũ.
1 9 5 44

Lib. Cap. Nu. Fol.
3 16 7 74
Spiritualia confortat
4 58 1 114
78 1 114
Splenis ſudorē adiuuat
1 34 5 14
Splenem liquefacit
1 14 15 7
5 9 4
4 8 5 96
124 2 124
Splenem attenuat
11 1 6
Splenis dolor
4 86 10 116
Sqinancia
1 1 9,10,11 1
140 6 38
2 58 3 56
4 86 9 116
144 9 124
119 1 126
Solis ardorem ut timeat.
4 61 2 109
Sputū ſanguinis retinet
4 41 3 105
85 6 115
119 17 123
Stericis offocationibus.
3 73 6 87
Stomachum confortat.
1 45 1 15
69 3 22
2 46 5 54
3 21 1 75
65 1 86
4 36 2 104
42 4 105
72 1,5 112
Stomacho ex frigiditate dolenti confert
1 14 11 7
Stomachum exulcera/tum curat
1 14 9 7
Stomacho malo
4 36 2 104
42 4 105

Lib. Cap. Nu. Fol.
72 5 112
75 1 113
Stomachi & inteſtinorū ſanguinem curant
4 89 13 116
Stultitiam pellit
4 38 3 114
Sudorem inhibet
1 21 8 9
4 73 2 112
Sudorem prouocat
4 124 12 124
Surdos ſanat
1 22 2 9
4 113 7 123
T
Tempeſtatis ſignum
3 17 1 74
Tenaſmon
3 65 1 86
Tempeſtates & grandines.
4 42 9 106
Theſaurus ut augeatur
2 62 2 57
Thetani cura
1 112 4 34
Timorem Melancoli/cam amputat
1 100 2 29
Tineas pellit.
1 34 11 14
1 145 1,2 39
Tonitrui periculum.
4 32 3 103
Torturæ oris
4 85 1 116
Toxicum
4 65 4 110
77 9 113
Toracem curat
3 80 4 89
Trāſglutiunt acum uel aliud ferrum.
4 77 3 113
Triſtitiam & grauitatem tollit
4 5 8 95
57 1 108
Tremulos liberat
1 34 1 10
140 4 38

Lib. Cap. Nu. Fol.
Tremori confert.
1 31 13 13
83 4,11 16
Tumores ſoluit
1 140 5 38
2 58 3 56
3 57 4 84
Tumorem uulneribus tollit
1 18 3 8
27 6 12
Tuſſis.
1 6 9,13 4
34 14 14
112 2 34
3 21 3 75
4 32 4 103
86 5 116
Tutum cuſtodit hominem
4 52 2 107
66 5 110
Tutum & uictorem reddit.
4 148 1 106
Tutum a dolis homi nem facit
4 83 3 116
V
Venenis reſiſtit
1 1 6 2
2 5 2
52 3 18
72 6 23
73 25
63 7 16
32 5,9 9
2 35 2 49
3 24 5 76
61 2 85
3 13 2 87
4 113 1,2 122
1 7 95
4 2 95
24 2 101
47 3 106
48 2 106
63 3 110

Lib. Cap. Nu. Fol.
Venena leporis marini.
1 118 2 35
3 65 1 86
Ventres puerorum ſoluit.
1 120 14 29
154 3 40
157 6 41
Ventrem diſſoluit
1 45 1 16
69 3 22
Ventris uulnerationes curat.
1 5 12 4
Ventris dolor pungitiuus.
2 31 17 23
4 101 4 119
Ventrem mollit
1 5 12 4
54 2 19
3 14 1 78
80 2 89
Ventrem abſtinet
1 24 8 10
Ventrem fluere facit
2 6 3 44
3 74 7 87
Ventris fluxum ſanat
4 61 5 109
72 5 112
Ventrem ſtringit
2 6 2 44
109 2 67
4 85 4,5 115
Ventoſitati ſtomachi & inteſtinorum
1 34 5 14
Verrucas curat
2 24 6,11 10
27 8 12
99 11 29
150 5 36
2 17 22 47
4 72 5 112
Vermes expellit
1 34 11 14
112 3 34

Lib. Cap. Nu. Fol.

4 85 4 113
101 5 119
89 5 115

Vermes uenenoſos effugat.
4 53 7 108

Vermes aurium.
4 89 114 116

Vertigo.
4 14 7 98

Veſtigia cutis.
2 5 6 4

Veſicæ dolores.
4 62 4 109

Veſicæ ulcera.
4 88 13 116

Victus & ſuſpiria tollit.
4 23 2 102

Vigilem facit.
4 7 3 96

Vincere pericula.
4 2 4 95

Vincere aduerſarios.
4 4 2 95
58 2,2 109

Virgæ dolores.
2 2 6 2

Virgo ſit an corrupta.
4 53 4 108

Viribus cordis.
4 3 4 96

Viſum confortandum.
2 78 2 24

Lib. Cap. Nu. Fol.

2 105 2 65
115 4 69
38 5 36

4 66 4 110
98 2 118
100 7 118
133 1 126
27 8 99
78 5 114

Vlcera inteſtinorum.
2 5 4 4
54 4 19
82 8 26

Vlcera capitis.
2 133 2 40
3 57 1 84
74 1 87

Vlcera ſerpentia.
2 4 7 2
5 6 4

Vlcera antiqua.
2 2 10 2

Vlcera deſiccanda.
2 25 3 24

Vlcera ueſicæ.
3 66 4 86

Vlcera ſanat.
4 61 5 109

Vlcera oculorum.
4 72 3 112

Vlcera uirgæ.
4 73 6 112

Lib. Cap. Nu. Fol.

Vlcera renum.
4 120 2 123

Vlcera narium et auriũ.
4 140 7 129

Vlcera pulmonis.
4 8 5 96

Vlcera profunda.
4 8 2 96

Vlcera fraudulenta.
4 8 2,3 96
130 2 125

Vnguentum pro facie abſtergenda.
4 25 2 102

Vocem clarificandam.
2 7 5 44
47 3 54
4 28 2 102
32 1 103

Vomitum prouocandum.
4 14 3,4 98
71 8 111
130 10 125

Vngues leproſis ut decidant.
2 17 113,15 47

Vrinam prouocat.
2 27 1 12
43 2 16
69 5 22
2 17 3 47

Vrinæ difficultas.

Lib. Cap. Nu. Fol.

2 99 13 29
102 3 30
3 48 11 82

Vulnera ſanat.
2 24 12 10

Vulnera recentia ſanat.
2 14 2 7

Vulnera ſordida purgat.
3 34 3 78

Vulnera nimis profunda concarnat
3 65 8 86

Vulnera putrida gingiuarum curat
3 74 4,5 87

Vulnera conglutinat
3 90 4 91

Vulnera difficilia ad ſanandum ſanat
4 41 12 105

Vulnera conſolidat
4 85 3 115
119 5 122

Vulnerũ orificia aperit
4 119 5 122

Vuluam ſedat
4 125 2 124

Vxor an ſit caſta uel adultera
4 77 11,19 114

Vxor ut maritũ diligat ſemper
2 46 2 17

FINIS.

HORTVS SANITATIS

DE ANIMALIBVS ET REPTILIBVS, LIBER PRIMVS.

CAPVT. 1.

HOmo. Iſidorus. Formauit ergo, ſicut ſcriptum eſt, dominus hominē i agro damaſceno, de limo terrę, quātū ad corpus. Vnde & Adā interpretat̄ terra rubea ſiue terrenus. Erat corpus illud immortale nō ex cōditione naturę, ſed ex bn̄ficio gratię. Nā eius immortalitas erat ſuſtentanda p eſum ligni uitę. Erat itaq; potēs nō mori ſi nō peccaret, quia ex ligno uitæ ſuſtentaret̄, & potēs mori ſi peccaret, quia ligno uitę priuaretur, ſicut & factum eſt. Iſido. in li. etimolo. 11. Corpus dictum eſt, eo ꝙ corruptū perit: ſolubile em̄ atq; mortale eſt, & aliquando ſoluēdum. Caro aūt a creando eſt appellata. Caro ex quatuor elemētis cōpacta eſt. Nam terra in carne eſt. Aër in anhelitu. Humor in ſanguine. Ignis in calore uitali. Habent in nobis elementa ſuam quęq; partem, cui quid debet̄ compage reſoluta. Vitruuius in lib. 3. de architectura. Corpus hominis ita natura cōpoſuit: ut os capitis, à mēto ad ſummā frontem & radices imas capilli, eſſet decimę partis. Item manus palma, ab articulo ad extremum mediū digitum, tantundē. Ipſius aūt oris altitudinis tertia pars ē ab imo mente ad imas naris. Naſum ab imis naribus ad finem medium ſuperciliorū tātūdem: ab eorum autem fine ad imas radices capillorum, frons efficitur. Reliqua ꝗ ꝙ membra ſuas habēt etiam menſurationes & proportiones, quibus antiqui pictores et ſtatuarij nobiles uſi, magnas laudes ſunt aſſecuti. Corporis autem centrū naturaliter eſt umbilicus. Nam ſi homo collocatus fuerit ſupinus, manibus & pedibus panſis, circiniq; cētrum in eius umbilico collocatū, circūagēdo rotundationē utrorumq; manuum & pedū digiti tangētur. Item quadrata deſignatio ī eo inuenitur. Nā ſi a pedibus imis ad ſummū caput mēſuraueris: inuenitur eadem latitudo et altitudo. Ex iſagogis Hippocratis. Corpus quidē hominis in tres partes generales diuiditur, ſcilicet caput, pectus, & pedes. In particulas aūt multas. Specialiter autē cōſtat ex uenis, & arterijs, et neruis, et oſſib9, cartilaginibus, adipibus, & cęteris ſpiritibus. Notandum ꝙ omnia corporis oſſa ſunt. 241. Septē capitis. 4. paria. 14. maxillaria, dentium eius. 16. unum pali. duo mēti, dentium ſuorū. 16. Spondiles. 24. Coxarum. 3. Ani. 3. Coſtę. 24. Teneritudinū. 8. Spatulorum. 2. Inferiorum. 2. Pectinis in manibus. 8. Digitorum. 30. Ancharum. 2. Calcaneorum. 2. Nauicularū. 2. Raſce pedum. 10. digitorum. 30. Ex iſagogis Hippocratis. Sūt autem in humano corpore oſſa. 224. In capite. 6. In facie. 8. Dentes plerumq;. 32. Spōdilia id eſt oſſa ſpinę. 24 Iuguli. 2. Vertebrarum. 2. Femorū. 2. Palę. 2. Pectoris. 1. Laterum. 24. Cubitorū & radiorū. 4. Carpon. 7. Metacarpon. 8. Digitorum manuum. 30. Coxarum. 2. Femorum. 2. Vertebrarū. 2. Geniculorū. 2. Crurium radij. 4. Plantarum. 65. Calcanei. 2. Aſtranguli. 2. Digitorum pedum. 30. etc̄.

Conſtantinus. Mēbra diuidūtur prout ſingula fecit natura pprijs actionibus conuenientia. Actiones em̄ ſunt tres, ſcilicet, Animalis, Spiritualis, Naturalis: quibus ſimilia ſunt inſtrumenta corporis. Vnde membra uirtutem animalē ſequentia, uocantur animata: Spiritualem, ſpiritualia:

Naturalem,naturalia. Animata membra
fecit deus in om̃ibus animalibus propter
ſenſus et uolũtarios motus. In homine ue
ro,& propter hoc,& propter intellectũ &
rationem ea fecit:ut cerebrum,oculos,na-
res,articulos, linguam,neruos atq; lacer-
tos. Membra ſpiritualia facta ſunt ꝓpter
ſpiracula flatus & caloris naturalis cõſer
uantias:ut ſunt pectus, & eius panniculi:
cor et pulmo,cũ cannalibus ſuis: fauces,
& diafragma, & arterię. Membra natu-
ralia bipartita ſunt, quędam enim ſunt nu
tritiua,quędã generatiua. Nutritiua ſunt,
quę mittunt cibum in ſubſtantiã membro
rum totius corporis. Omnia enim huma
na & beſtialia corpora,conſumuntur ab
aẽre & naturali calore. Ideo neceſſe eſt ut
ad cõſeruantiã & integritatẽ,conſumptio
cibis reparetur. Itaq; nutritiua ſunt,os,dẽ
tes,ſtomachus,inteſtina,epar,ſplen,fel,re-
nes, ueſica,uenę. Generatiua uero facta
ſunt,ut ſpecificarentur generalia,& indi-
uiduarentur ſpecificata. Nam quoniã om
nia indiuidua naturaliter conſumunẽ:ne
ceſſe eſt ut per genitalia reparenẽ,quę ſunt
matrix uel uulua,uirga,teſticuli, & uaſa
ſpermatis. Horũ autẽ trium generũ.ſ.ani
matorum ſpiritualium & naturalium mẽ
brorum,ſingula habent unum principale
membrũ:cuius cauſa facta ſunt alia. Mẽ-
bra uero cõſimilia(ſicut dictũ eſt ſuꝑ) ſũt
partes toti,totũq; parti aſſimulantia. Sunt
autẽ ſeptem. Primũ.ſ.oſſa. Secundũ carti
lago, cor,nerui,ligamen. Tertium uenę.
Quartum arterię. Quintũ caro, glandes,
pinguedo. Sextum cutes & pelliculę. Se-
ptimum pili & ungulę. Oſſa itaq; ſunt pu
rior & ſiccior corporis pars. Ex li. dena.
terum. Sicut in pariete luteo pali ipſam pa
rietem tenẽt,ne penitus obruatur: ſic oſſa
carnẽ fragilẽ ſtipant,ne ſua mollicie cor-
pus in unum improbe conuoluatur. Etiã
multa hic eſſent dicenda de uno quoq; mẽ
bro,quę cauſa breuitatis omitto.

OPERATIONES.

1 Auicen.in.2.canone. Saliua hominis ie
iuni,ſcorpiones interficit. Cum eadem &
camphora fricatur impetigo. Eadem quo
q; cũ diſtillatur in aurẽ uermibus leſam,
eos interficit & ſtatim educit. Sordiciei 2
auris hõis,cõfert emigraneę & panaricio.
Et linitur ſuꝑ fiſſuras labij. Capilli quo- 3
q;,& dentes, & oſſa hominis cõbuſta, &
alia plura de homine medicinalia ſunt.
Item urina homis abſtergit ſcabiẽ ulce- 4
roſam & pruritum, prohibetq; ſerpiginẽ
& impetiginem. Eadem in uaſe ęneo cum
melle cocta,abſtergit albuginẽ oculi:et cõ
fert palpitationi. Confert etiam ictericię:
& proprie cũ aqua mellis & aqua ciceris.
Fex eiuſdem urine ſanat eriſipilam,ſecũ-
dum qđ dicitur. Et urina infantis abſter 5
git morpheam & pannũ. Eadem quoq; bi
bita,confert difficultati anhelitus & dila-
tationi. Item urina hoĩs pre cęteris urinis
eſt magis abſterſiua. ponitur enim cum ci
nere uitis ſuper locũ fluxus ſanguinis,&
ſiſtitur. Confert etiam morſui uiperę bi 6
bita: omniq; morſui & puncture ualet, &
que ex ea antiqua eſt,confert uenenis om̃i
bus & lepori marino. Alia quoq; plura 7
medicinalia operatur. Sperma hominis ꝓ
prie cõpetit impetigini:et ſedat dolorẽ po
dagrę. Dicitur etiam ꝙ abſtergit morphe-
am. Stercus homĩs calidũ, ſedat eriſipi- 8
lam ut dicitur et forſitã ſordiciei confert.
Idem ſiccum cũ melle aut uino bibitũ in
febribus periodicis, prohibet enim earũ
periodos. Confert etiam ictericię. Dio- 9
ſcorides. Fimus humanus uulneribus im
poſitus tumorẽ non admittit. Succus aũt
cum melle,ſquinanticos curat. Itẽ fimus
human9 paracoleſim facit adhibitus. Gra
tum uultum & niueum facit. Serapion 10
lib. aggre. cap. zebel. aut. Gal. inquit. Om
ne ſtercus eſt calidum,& reſolutiuum,at-
tractiuum, ſed ſecundũ plus & minus:&
maxime ſtercus animalis comedẽtis oſſa,
& ſignum eſt ꝙ curat ſquinantias & apre
ata gutturis:& miſcetur cũ melle ad diſen
teriam & ad ulcera antiqua. Et miſcetur
cum lacte,in quo ſunt extincti lapides,aut
ferrum candẽs,& datur in potu: aut fit cri
ſtere cum eo, & miſcetur cum medicinis
reſolutiuis appoſitum,& confert iuuamẽ
to magno. Stercus infantium comeden 11
tium panem & carnes gallinarum: curat
ſquinantiã. Conuenit & ei iuuamento mi
rabili,qñ miſcetur cũ melle,& linitur cum

eo

eo guttur & palatum;aut datur in potu.

CAPVT. 2.

AGnus. Iſidorus. Agnus à greco uocabulo dicitur quaſi pius nã inter omnia terre animantia maxime inuenitur innocẽs & manſuetus,nullum enim ledit dente:nec cornu,necungue:& quicquid in eo reperitur totum utile eſt:quia caro ad cibũ: pellis ad uarium uſum:pilus ad indumẽtum, fimus ad terre impinguatiõem, ungula & cornu ad medicationẽ etc̃.Item Iſodorus libro.12. Latini agnum ab agnoſcẽdo putant dictũ:eo ꝙ prę cęteris animalibus matrem ſuam noſcat, adeo ꝙ ſi in magno grege errauerit ſtatim balatu uocẽ noſcat parentis. Secundũ Ariſt.& Auicen. Agni quidam naſcũtur in tẽpore uernali, quidã in tẽpore autũnali. Vernales ſũt corpore maiores,robuſtiores uiribus,& pinguiores ꝙ̃ ſunt autumnales uel hyemales. Plinius.li.8.In aliquibus tñ regionibus multi hybernos agnos pręferũt uernis,qm̃ magis interſit ante ſolſticiũ ꝙ̃ ante brumã firmos eẽ,ſolũq; hoc animal utiliter bruma naſci.Idem li.18. Porro decreſcente luna caſtrandi ſunt agni uel arietes,ſicut iuuẽci & hedi acuerres. Ambr. Agnus ſimpliciſſimus, cum à matre quandoq; aberrat, frequenter eam balatu abſentem excitat, multiſq; licet uerſetur in milibus ouium, recognoſcit uocem parentis,et feſtinat ad eam. Nam ꝗ̃uis cibi & potus deſiderio teneatur, tranſcurrit tamen aliena ubera licet humore lactis grauida exundẽt:ſoliuſq; materni lactis fontes requirit. Ariſto. Agnus,ſi renes eius ſepo circumquaq; cooperiantur,morietur. Palladius libro.15. Agnorũ prima generatio eſt in mẽſe Nouembri, ſed agnus natus maternis uberibus ſtatim admouendus eſt manu: prius tamen exiguũ lactis,in quo ſpiſſior eſt natura,mulgẽdum, quod paſtores colluſtrã uocant: hoc enim agnis (niſi auferatur) nocebit, ac per biduum natus cum matre claudatur, & tunc ſeptis obſcuris calidiſſq; ſeruetur.Item ſecluſo paruulorum grege matres in paſcua mittãtur. Sufficit aũt priuſq; in mane procedant, & cum ſaturæ reuertuntur ad ueſperam,agnis ubera haurienda permittere. Qui donec firmentur, intra ſtabulum furfuribus,uel medica herba, uel (ſi eſt copia) farina ordei paſcant̃ ingeſtum, donec conſeptis pabulum per etatis robur matribus habere poſſint commune. Actor. Agnus eſt animal omniũ ſimpliciſſimum & manſuetiſſimum, quia nec ulla fraude uel aſtutia callet: nec ulli dentibus uel unguibus nocet. Item patientiſſimum. Quia & immolandus nõ clamat,& tondendus ſilet.Itẽ ad plures uſus utiliſſimum. Nam & lac prebet ad nutrimentum:& lanam ad ueſtimentum:& carnes ad eſum: corium quoq; ad calciandũ uel ad ſcribendum, & fimum ad agrũ impinguandum & fœcundandũ. Eſt & animal mundum ſecũdum legem, quia & ruminat & findit ungulam. Lupum uero naturaliter timet,& horret,& fugit. Merito ergo,& propter p̃dictas tot bonas proprietates,uoluit chriſtus præ omnibus bonis, ĩ agno pręcipue figurari; ſicut ſpiritus ſci licet in columba.

OPERATIONES.

Iſaac in dietis particularibus. Agnus 1
quidem lactans in uiſcoſitate uicinus eſt porcis ſilueſtribus,propter uicinitatẽ uuluæ, & humiditatem lactis quo nutritur; pinde caro eius non eſt laudabilis: quia indigeſtibilis,et lubricitate ſua de ſtomacho deſcendit. Indigeſtibilis autem precipue, ſi comedentes ſtomachum humidũ ex defectu habeant. Ideoq; Galenus uituperat lactantes agnos. Annuales uero medio 2
crẽ habent complexionem inter lactantiũ humiditatem,& iuuenum ſiccitatẽ. Ideo cęteris ſunt meliores ad digerendum faci

liores: ſanguinem meliorem generāt, ma-
ximeq́ꝫ iuuenes iuuant calidam & ſiccam
complexionem habentes, & calidā & ſic-
3 cam regionem inhabitantes. Ex lib. de
na.re. Caro agnina robuſtis & ſanis ē ual
de bona, ſed infirmis infirma: quia licet a
ſtomacho facile deſcendat, difficile tamē
a mēbris ſoluitur. Ideoq́ꝫ uiſcoſum humo
4 rem generat. Pli.li.29. Coagulum agni,
contra omnia mala medicamenta pollet:
& contra marinorum morſus uel ictus ua
5 let. Auicen. Sanguis agni ſanat epilen-
tiam cum uino. Coagulum enim eius a ue
6 nenoſis morſuris oībus ſanat. Albert.
Medulla agni ad ignē liquefacta, cū oleo
nucum, admixto zuccaro albo, diſtillata
ſuper ſambucū, & poſtea bibita, diſſoluit
lapidem in ueſica: & confert patientibus
dolores in uirga, et in ueſica, et in renibus:
& confert etiam mingenti ſanguinem.

7 Si cū felle agni inungantur loca corporis, in quibus incidit cancer, cōfert manifeſte. Si uis remouere morbum ouium interficientē eas, accipe uentrem arietis, & coque cū uino, & admiſce eum aqua, & da ouibus in potu & remouebitur morbus.

CAPVT. 2.

ARIES. Iſidorus libro .12. capitu.1. Eſt autē aries dux & princeps ouiū, & ideo dedit ei natura fortitudinem cęteris ouib⁹ prēſtantiorem. Decuit enim arietem, ducem cęterarum ouium & tutorem, alijs eſſe uiribus fortiorem. Et ideo ut dicit Iſidorus, aries ueruex a uiribus eſt dictus, eo ꝙ tanq̃ uir ouium. Vel ut idem dicit, ueruex a uerme eſt dictus: eo ꝙ habeat uermē in capite, cuius pruritu excitatus, caput cōcutit fortiſſime, & quicquid ſibi obuiat dure ferit: & ideo aries gręce quod dicitur uirtus latine eſt uocatus, quia in gregibus maſculi dicuntur arietes, quia ad fecūdandas oues uirtuoſi ſunt atq́ꝫ fortes. Nā corporis magnitudine, et uirium fortitudine, & animi uirtute, oues alias precellunt. Dicitur etiam aries ab aris, quia ut dicit Iſidorus. Hoc pecus primum fuit in aris a gentibus immolatū. Vnde dicitur ideo aries, quia mactatur ad aram. Vnde ſecundū legem Moſaicam. Aries fuit animal potiſſime mūdum, & ad ſacrificiū & ad eſum. Nam pro peccato illo a populo conuenienter offerebatur. Et quia findebat ungulā, pariter et ruminabat, indifferenter a populo comedebatur. Item Plinius lib.8. capitulo. 47. Arietis inquit naturale ē agnos faſtidire: & oues ſenectas ſibi obuias conſectari. Nam ipſe melior ē & utilior in ſenectu: tamen reſpectu ouium ferox fit animo. Tempore amoris pugnat pro uxoribus ſuis, & aduerſarios cornibus impetit: & ut melius pugnet & fortius, contra reſiſtentem retrocedit, ac reſiliendo cū impetu hoſtē ferit. De arietibus etiā dicit Auicenna. Arietes, inquit, & capri uadūt multum in unum, & in hyeme non ſe abſcondunt propter frigus, & aliquando exeunt de loco calido ad locum frigidum, & quādo pluit quouſq́ꝫ moriantur: & arietes naturaliter ſequunt̄ capras & quieſcunt omnes, quouſq́ꝫ paſtor accipit unum ex eis et facit ipſum ante cedere & ſequuntur alij, & timent naturaliter tonitrua ſicut oues, quæ ſi impregnatæ fuerint et audierint tonitrua obortiunt præ timore. & ante mediam noctem ſtant ſimul cum ouibus et dormiūt: & poſt ſparſim, et in dormiēdo ſemper latus alternant per uices. Nam à uere uſq́ꝫ ad autumnum dormiunt in uno latere, deinde uſq́ꝫ ad uer dormiūt in latere altero. Iſaac in dietis particularibus inq̄: ꝙ arietes & capri, ſicut & cętera animalia, propriam habent uocem per quam inclamant & uocant fœminas, tempore coitus & amoris: & potantes aquam ſalſam anticipant coitum & citius mouētur ad amorem. Et quando arietes ſenes, mouentur citius ad amorē & coitū, ꝙ̄uis iuuenes in

tēpore

tēpore determinato, ſignum eſt bonitatis temporis in anno illo. Et ſi in illo tempore excitent iuuenes ad amorem, ſignum ē peſtis futuræ ſuper oues in anno illo, hoc idem dicit Ariſtote. & Auicen. Ariſto. In Libia cito apparēt cornua ī capitibus arietum, & (ut ait Homerus) cornua ſunt etiā in capitibus fœminarum arietū. Apud ſeptemtrionem uero non habent arietes cornua in quodā loco. Animalia quæ habent cornua, fiſſuras habent in ungulis naturaliter: ut taurus, ceruus, & aries. Et ut ī pluribus, aries dux gregis eſt. Paſtores enim in grege ponunt arietē: nuum rectorē ſicꝗ docent eum à pueritia: ꝙ cum acclamauerit eū paſtor proprio nomine, anteriorat ſe. Euſculapius in libro ſuo. Elephas cum arietem uiderit: timet eum & fugit.

OPERATIONES.

1 Iſaac. Arietes habent carnes calidiores ac minus humidas ꝗ ſunt carnes ouium, ac duriores ad digerendum. Arietes in iuuentute manentes, minoris ſunt humiditatis & uiſcoſitatis propter ętatis ſiccitatē eorum complexioni dominantem. Idcirco eorum caro melior eſt agnis et ouibus: quia ſi bene digerunt, bonum & multum ſanguinē generant, maxime ſi caſtrati ſūt: quia caliditas & humiditas eorum temperatæ ſunt, unde boni ſaporis ſunt: niſi qñ ſunt decrepiti, qui ꝓculdubio peſſimi ſūt, & non caſtrati ſunt eis meliores. Omnes enim decrepiti in calore naturaliter defectuoſi ſunt, qui defectus prouenit ex ętate et teſticulorum in digentia. Annuales mediocrem habent complexionem inter lactantium humiditatem & iuuenum ſiccitatem. Idcirco cęteris arietibus meliores ſunt, & ad digerendū faciliores. Sanguinem enim meliorem generant, et maxime iuuant iuuenes, calidam & ſiccā complexionem habētes: & calidam & ſiccam regionem inhabitantes. Decrepiti uero (ut dictum eſt) cęteris deteriores ſunt.

2 Auicenna. Caro arietis aduſta linitur uti liter ſuper morpheam, et ſuper impetiginē Confert etiam morſibus ſerpētum ac ſcorpionum, etiam cum uino canis rabioſi.

3 Cinis eiuſdem confert albugini oculi. Arietis pulmo calidus ſuperpoſitus, ſanat excoriationem calcanei ex calciamento.

Euſculapius. Arietis liquor qui à pulmone decocto diſtillat, tertianas, & renū morbum in eis natum, ſanat. 4 Plinius li. 29. Ius ex carne arietum ualet contra cancrum. 5 Haly. Arietis fel aurium dolori, qui eſt ex frigiditate, medetur.

CAPVT. 4.

APer Iſidorus. Aper à ferocitate uocatus eſt: ablata f litera & p ſubrogata. Vnde & apud græcos fragros id eſt ferus dicitur. Omne enī quod ferū eſt & immite, abuſiue agreſte uocamus. Porci agreſtes ualde bellicioſi ſunt tempore coitus, & indurantur ut coria ſua ſint eo tēpore dura: quia ſe cū arboribus cōfricant: & poſtea lutum intrant, illudꝗ deſiccāt. Hi inde preliātur intātum, ut unus aut ambo moriantur. Vrſus quoꝗ pugnat cū porcis agreſtibus. Eſt autem aper iracundus et inſipiens: nec bonorum doctrinam morū recipiens, nullaꝗ mutatio accidit in eo, etiā ſi caſtretur. Apri quoꝗ fœmina caſtratur, ita ꝙ non indigeat coitu, ut cito impinguetur, ſed prius biduo cibus prohibet̄. Plinius li. 8. Apris maribus in coitu ē aſperitas plurima. Tunc inter ſe dimicant arborum attritu coſtas indurantes ſeꝗ luto tergorantes. Fœminæ quoꝗ in partu aſperiores ſunt: & feræ ſimiliter in omni genere beſtiarum. Ex lib. de naturis rerū Aper beſtia fortis: nigri coloris, quæ nullam bonorum morum doctrinā recipit unꝗ, ſed ſemper fera ac ferox eſt, dentes habet magnos, & recuruos inciſionibus aptos, in quibus hoc mirabile eſt, ꝙ uiua quidem

beſtia,poſſunt idem ꝙ ferrum. Mortuo uero detracti,uim inciſionis amiſiſſe probatur. Hoc animal ſi mane anteꝗ̃ mingat, à uenatoribus impetatur: de facile laſſatur. Si uero ante,uel interim dum uenatur urinam fecerit, difficulter capturæ cedit. Veruntamen etiam laſſatum nō cedit: ſed in poſterioribus ſubſiſtit, & atrocitate rigida laſſitudinem diſſimlat, duellum offerens uenatori: ferire tamen in hominem uel inuadere non pręſumit, niſi prius ab illo ictum acceperit. Caueat autem homo ſibi: quia niſi primo ictu pugentis cuſpidis lœtale uulnus inter aruum & laterales coſtas dederit, periclitari de uita poterit, niſi forte iuxta,ad refugium, arborem inueniat quam aſcendat:aut in humiliori loco,reliqua terræ planicie totis membris ſe ꝓmat, auerſi enim acre curui dentes eius, quibus quaſi quibuſdam atrociſſimis armis ualent ad inferendā mortem:nō poſſunt quēmꝗ̃ niſi elatum & erectum attingere. Suſtinebit tamen pedū illius cōculcationem,quouſꝗ̃ ſic iacenti à proximo ſuccuratur. Aper cunctas beſtias pręcedit auditu à dextris. Habet os ad modū ſcuti, quod uenabulis & macheræ opponit.

OPERATIONES.

1 Plin.lib.28. Apri cerebrum,contra ſerpentes laudatur cum ſanguine. Iecur etiā inueteratū cum ruta potum & uino:adeps quoꝗ̃ cum melle reſinaꝗ̃. Simili modo et iecur uerrinū, exemptis dumtaxat fibris quatuor obulorum pondere, & cerebrum

2 ex uino potum. Item cerebrum apri uel ſanguinis uerēdorum medetur carbuncu-

3 lis. Iecur eius letargicos excitat. In iecore fœminæ apri inueniuntur lapilli,qui cōtriti & in uino poti calculos pellunt.

4 Apri pulmo,ebrietatem arcet. Fel aprinum,ſtrumas diſcutit. Lienū quoꝗ̃ ſedat

5 potum. Idem cum adipe pulmo impoſi

6 tus parmōes ſanat. Vlcera quoꝗ̃ ſerpētia ſanat fel aprinum cum reſina et ceruſa.

7 Cinis maxillarū apri ſanat ulcera, quæ

8 ſerpunt. Idē quoꝗ̃ confert fractis. Lardum eius elixum atꝗ̃ circumligatum, mi

9 ra quoꝗ̃ celeritate ſolidat ea. Apri urina & ipſa ueſica pro cibo ſumpta, ueſicæ calcorumꝗ̃ cruciatibus medetur, ſi prius utrumꝗ̃ fumo macerat̃,id in apri ueſica ſi aſſa mandetur urinæ cohibet incontinen-

tiam. Hydropicis auxiliatur apri uri- 10

na,uel etiam ueſica, paulatim in potu da-

ta. Vrina quoꝗ̃ apri in uitro ſeruata,au 11

rium dolori uitijſꝗ̃ medetur, deniꝗ̃ tam grauis eſt apro urina, ut effugere non ſufficiat niſi egeſta, ac ea uelut deuictus opprimatur, unde illa exuri eos tradit̃. Apri- 12

ni fimi cinis inſperſus potioni tepidi uini diſentericis medetur. Luxatis quoꝗ̃ ualet idem fimus, uerriſꝗ̃ ſpuma recens ex aceto. In fimo quidem ſuis, eſt uſus efficatior quæ non peperit. In apris quoꝗ̃ multo

pręſtātior. Vſus axūgiæ ualet ad emol 13

liendas,excaleſaciēdas,diſcutiendas,purgandaſꝗ̃ confricatis membris itinerū laſ-

ſitudines. Ex lib. de nat. rerum. Fimus 14

apri recens & calidus precipuum eſt remedium contra fluxum ſanguinis è naribus.

CAPVT. 5.

ASinus. Ex li. de na. rerū. Aſinus ē anial deforme, uile ac deſpectum, grādi capite, longis & latis auribus, corpore macilento:neſcitm impinguari. In humeris ſtigmata Chriſti portat crucis. Eſt ergo aſinus animal manſuetum, & diſcordiæ neſcium oneriferum, & non rebellans ſarcinis etiam ultra ꝗ̃ ferre poſſit ſibi impoſitis, brutum & irrationale ſuper omnia animalia. Inceſſu quoꝗ̃ pigrum & tardum, patiens, & inter uerbera duriſſimum: per uiā incedens obuiantibus cedere neſcit. Poſt mēſes.30. coit, niſi poſt annos tres gignit. Spinas libenter comedit, frigidius eſt naturaliter, & frigoris impatiens; maxime tempore

tempore conceptus. Ideoqꝫ nō generatur
in locis frigidis ut in Scotia & in regioni-
bus propinquis: nec in ęquinoctio ſicut
cœūt equi ſed in ęſtate. In terra quoqꝫ ſe-
ptētrionis que eſt frigidiſſima non inueni-
tur: quoniam illic uiuere nō poteſt. Geſtat
autem in utero per annum integrum. Aſi-
ni pullus aliquantulum decoris habet in
iuuentute: ſed quando plus ſeneſcit tanto
turpior fit. Ariſto. Aſinus habet ſoleas ſi-
cut & equus, non habet fel omnino: ſed ha-
bet ſanguinem ſpiſſum ac nigrum ualde,
ſicut taurus. Aſinus et animalia cętera ma-
gni cordis, timida ſunt plus omnibus ani-
malibus. Timet frigus, felle caret, ſpinas
comedit quando molles ſunt, multū coit,
minus tamen ꝗ̃ equus. Et ſi non inceperit
generare poſt eiectionem poſteriorem dē-
tium, nō generabit omnino. Comedit fru-
ctus. Herbis paſcitur, & aqua impinguat̃.
Quanto plus ex aqua bibit: tāto plus eius
cibus proficit. Vnicum habet uentrem: ſi-
cut & cętera ſoleas habētia. Infirmatur ſę-
pe infirmitate que dicitur milide, et eſt pri-
us in capite, curritqꝫ flegma multum è nari-
bus, & ſi deſcenderit ad pulmonē morit̃.
Actor. Aſinus eſt animal ſtolidum tardū
& luxurioſum. Crucem habet in anterio-
ri dorſi parte ſuper humeros, & ibi debili-
or eſt. In poſteriori autem ſuper renes, ibi
fortior eſt, horribiliter clamat, lappas co-
medit, ſonum citare (ut fertur) Ambro.
Aſinus piger & ad predam expoſitus, ſen-
ſuqꝫ tardior, docet nos uiuatiores eſſe de-
bere, nec deſidia corporis animiqꝫ pigre-
ſcere: ſed ad fidem confugere, quę one-
ra grauia ſolet alleuiare. Phiſiologus.
Aſinus eſt animal onoriſerum, mācipium
ſeruituti addictum reſpectu multitudinis
laborum quos ſuſtinet, parum gratiæ con-
ſequitur, uocem hominis conſuetam in-
telligit. Et nouit iter quod ſępe ambula-
uit. Cum autem uidit lupum uenientē re-
ſpicit in lumbum: & ſic improuiſus à lu-
po comprehenditur.

OPERATIONES.

1 Auicen. Aſinus ſanat leprā. Contracti
ex ſiccitate, ſedēs in iure carnis eius, & ca-
ro etiam eius iuuat. Epar eius aſſatum, et à
ieiuno comeſtum, confert epilentię, ſimili-
ter & eius ungula aduſta. Cinis carnis 2
& epatis eius cum oleo, ualet ſuperpoſitis
fiſſuris frigoris. Itē cinis epatis eius cū 3
oleo, ualet ſup̄ ſcrofulas. Dicitur aūt ꝙ 4
eius urina cōfert dolori renum. Vrina ue-
ro ſilueſtris aſini (ſicut Gale. ait) lapidem
in ueſica frangit. Sanguis aſini ꝓhibet 5
fluxum ſanguinis narium ex uelamine.
Adeps eius ualet ad ueſtigia cutis. Vri- 6
na aſini confert ulceribus ambulatiuis &
humidis, & dolori renū. Stercus eius in oī
curſu ſanguinis adminiſtratur. Odora- 7
tur quidē ad fluxum ſanguinis nariū for-
tem: & exprimitur humiditas eius in narē
ac retinetur. Item ſtercus aſini paſcen- 8
tis ſiccū, cū uino, ualde bonū eſt puncturæ
ſcorpionis. Lac etiā aſinarū minus buti- 9
roſū exiſtēs, ſubtile ē et aq̄ſum. Valet tuſ-
ſi, extenuationi ac ſputo ſangīs & hydro-
piſi ac duriciei ſplenis. Vētrē lenit: & ethi-
ce bonū eſt. Fert̃ etiā ꝙ cum os ex eo col- 10
luit̃, cōfirmat dētes & gingiuā. Nō eſt aūt
cōueniens habentibus ſodā, & uertiginē,
et tinnitū proprieqꝫ dormire ſuprā ip̄m, et
uniuerſaliter nocet habētibus capita de-
bilia. Eſculapius. Sanguis aſini cū uino 11
potatus, febres q̄tidianas ſanat: tribus uel
quatuor guttis illius dat᷒. Adeps eius coi-
tum commouet. Splen eius cum aqua tri-
tus: & mammillæ appoſitus, attrahit lac.
Dioſco. Adeps aſininus dicitur cicatri- 12
ces cōcolorare. Lac eius uentrem mollit,
& ore receptum dentes gingiuaſqꝫ confir-
mat. Vulneratiōes quoqꝫ uētris, ac reuma-
tiſmum optime curat. Locium eius bibi-
tum, nefreticos ſanat. Haly. Aſini pul- 13
mo & pulli eius ſi deſiccatus teratur ac bi-
batur, attractioni ſpiritus ac tuſſi prodeſt.
Epar aſini domeſtici, ſi comederit eū epi-
lenticus, prodeſt ei.
Aſini fimus, ſi opprimat̃ eo ſanguinis 14
fluxus de uenarū uel arteriarum inciſiōe,
amputat eum uel ſtringit. Pari modo ſi de
aqua eius inſtilletur naribus ſanguinis flu-
xum patientibus, ſtringit. Omnino lac aſi-
nę medicaminibus lœtalibus obeſt: & in-
teſtinorū ulceribus prodeſt, ac tenaſmo,
ſic quoqꝫ prodeſt lac ouium ſed minus.
Pli. li. 28. Anulū ex ungula & cruribus 15
aſini

aſini nigredinem non habentis, ſi induat epilēticus, prohibet ipſum ne cadat. Prę terea ſi domum ſuffumiges aſini pulmone mūdas eam ab omni reptili ac ſerpēte.

CAPVT. 6.

AHaneet alches. Ex libro de naturis rerū. Ahane ſecundum Ariſtotelem, ē animal magnitudine ceruí, cōtra cōſuetudinem omnium animalium habēs fel in auribus, ſimile felli hominis in colore. Et eſt amarum ualde, cauſatiuū uehementis iræ ferocitatiſq́.

OPERATIONES.

1 Helynandus. Alches eſt animal in ſilua hercinia, conſimilis eſt capris figura & uarietate pellium: ſed magnitudine paulo antecedit. Mutila hęc ſūt cornibus: & crura ſine nodis articuliſq́ habent. Nec quietis cauſa procumbunt: neq́ cum afflictę caſu ceciderint, erigere ſeſe aut ſubleuare

2 poſſunt. His ſunt arbores procubilibus, ad eas ſe applicant, atq́ ita paulum reclinantes quietem capiunt. Quarum ex ueſtigijs cum animaduerſum à uenatoribus fuerit, quo ſe recipere loco conſueuerūt, eo loco a radicibus ſubruunt aut abſcindunt arbores, rantū ut ſumma ſpecies uel ſtipes earum ſtantium relinquatur: huc cum ſe conſuetudine declinauerint, infirmas arbores pondere affligunt, atq́ una ipſa concidunt.

3 Eſt alche mulis comparanda, adeo prò penſo labio ſuperiore, ut niſi recedens in poſteriora ueſtigia, paſci non queat.

4 Gangama inſula è regione Germaniæ mittit animal quale alches, & cuius, ſicut nec elephātis, flecti nequeūt ſuffragines.

Ideoq́ non cubat cum dormiēdum eſt, 5 ſed ſomnolētiam arbor tantummodo ſuſtinet, que probe caſum minat, ut fera ruinam faciat, dum aſſuetis fulcimentis innititur ita capitur. Alioquin eam mancipare difficile eſt, quoniā nullo rigore poplicum, incomprehenſibili ſuga pollet. 6

CAPVT. 7.

ANabula Antaplō, Aptalos, Ancacinor. Iſi. Anabula beſtia eſt Aethiopię, collū ut hominis: pedes ut equus, & crura uelut bos, caput ut camelus, albas habet maculas, colorem rutilum ualde, membra ſingula diſtinguentem. Cumq́ tanto decore ſit animal reſperſum, pellis multū ſpectabilis, care uenditur ad luxum oculorum.

Antaplon uel aptalos animal ſimile capreolæ fœtidum nimis, cui non poteſt homo approximare. Et habet duo cornua acuta ualde, quaſi duas falces, & recurua ta ſunt. Hoc animal cum ſitit, accedit ad Eufraten ut bibat, & cum biberit, adit dumetum quoddam uicinū, minutis uirgulis & ſubtilibus conſitum, ut ibi quaſi ludendo ſe in illis uiminibus cōfricet. Quo fit ut in illis illaqueetur: ita q̄ ſe inde non poſſit auellere. Et tunc uocem magnam emittit, quam cum audit uenator irruēs in ipſum, occidit illud.

OPERATIONES.

Ex lib. de natu. rerum. Aptalos eſt animal acerrimum, ita ut uenator ei non poſſit appropinquare: habet autem lōga cornua ſerræ figuram habentia: ita ut poſſit etiam arbores magnas et altas ſecare et ād terram deponere. Cumq́ ſitit, uenit ad flumen 1

men Eufraten & bibit. Eſt autē frutex que grece dicitur hercinie, habens uirgulata ſubtilia & prolixa, ad quæ ludens cornib⁹ ſuis obligat ſe uirgultis ſicq; diu clamans auditur, & à uenatore occiditur.

Ariſtot. Ancacinor eſt animal æquale catulo euerario. Huius intelligētia maior eſt, cum eſt paruus, q̃ cum eſt magnus.

CAPVT. 8.

AFferato Affudio, Auicen. Afferati & alterati, id eſt ſaliens et uolās, de prio q̃d hic habet afferati ĩ Auicēna habet caſezati. Serpentes ſunt parui, breues, minuti, qui quandoq; occultantur in arboribus inſidiantes, ut proijciant ſe ad trãſeuntes: horũ genus uidi. Calidi ualde ſunt, & ad rubedinem declinantes, ex eorum morſu accidit (ut dicit) dolor uehemens, & totum corpus pertranſit: ex quo etiam mors accidit. Cura eorum communis eſt, ut cura uiperarum.

OPERATIONES.

Affudius & ſabrin pro primo in quibuſdam originalibus habetur, Affudius, ut dixerunt ſapientes, ſunt duo ſerpentes arenoſa corpora habētes: & ſub capite eorum puncta alba & nigra. Et quandoq; ſunt nigri, & rubei, et albi: ſuper eorum capita ſunt ſquamæ albæ inciſæ: eorumq; inceſſui ſtrepitus ineſt propter ſiccitatē corticum uentrium ipſorum. Et ſunt grauis motus, dentium equalium. Horũ morſus diſrumpit poros & meatus naturales, faciēs ex eis fluere ſanguinem, ita q; ex angulis etiam oculorum.

Et comprimitur in ſanguine, & ſputo ſanguinis, & fluxu ſanguinis narium, & uomitu, & dolore, & ſtomacho. Et dixerunt q; locus apoſtematur, ac denigrat, & currit ex eo res parua aquoſa, & ſoluit uenter, & conſtringitur anhelitus, & difficultas urinæ fit, & abſconditur uox, & mēbra mollificantur: & uincit ſuper corpus diſpoſitio obliuionis, & accidit ſpaſmus, & cadunt dentes, & moritur patiens. Cura autem eorum ex parte proxima eſt cura uiperarum.

CAPVT. 9.

ANſibena & armena. Iſidor. Anſibena dicta eſt eo q; habeat duo capita. Vnũ ĩ loco ſuo, Alterum in cauda currēs ex utroq; capite, tractu corporis circulato. Hęc ſola ſerpentium frigori ſe cōmittit, prima omnium procedens. De qua Lucanus. Et grauis in geminum uergens caput anſibena, huius oculi lucent ueluti lucernæ.

OPERATIONES.

Pliniꝰ libro. 8. Anſibenæ caput eſt geminum, hoc eſt & ad caput & ad caudam: tanq; parum eſſet ore uno fundi uenenũ.

Iorath. Anſibena ſerpens frigore committit ſe, uigil, & ſollicitus de ouis ſuis, ualde, cum ea in cubat. Nam dum quędam pars eius dormit, altera tunc uigilat. Et cum per ſemitam incedit, duo capita regit, nuncq; caput anterius nunc uero poſterius conſequitur. Eſt alius ſuper calcaneum ambulans in coitu ſuo: & ſuper caudam ſuam.

Auicē. Armene eſt ſerpēs, proprietates habens reguli proprietatibus proximas.

non enim interficit morſu tantum, ſed uiſu,& ſibili ſui auditu. Quodcũq; animal mordet,diſſoluitur,et quodcunq; ei appropinquat ex animalibus,moritur. At uero quantitate dixerũt eum à regulo differre.

4 Eſtimauerũt enim ꝙ eſt ab uno cubito: uſq; ad cubitum & ſemis, & dixerunt ꝙ morſu ab eo non confert aliquid.

5 Si uero aliquid confert ei: tunc ſemen papaueris & caſtoreũ.Hoc enim iã quidã teſtificati ſunt.

CAPVT. 10.

Aſpis. Iſidorus. Aſpis dicta eſt eo ꝙ morſu uenenato interimat. As enim greci uenenũ dicũt. Huius diuerſa ſũt genera et diſpares effectus ad nocendum. Fertur ꝙ aſpis cum incantatorem pati ceperit, qui eam quibuſdam carminibus euocat, ut eã de cauerna educat:illa cũ exire noluerit, unam aurem in terram premit,alterã cauda obturat & operit, ac uoces illas magicas non audiens ad incantatorẽ non exit. Ex generibus aſpidum ſunt,dipſa,ypnalis,emorrois,preſter,ſeps.

OPERATIONES.

1 Phiſiologus.Aſpis ſi momorderit hominem:ſtatim eum conſumit ita ut liquefiat totus in ore ſerpentis.

2 Gloſa ſuper Iob.20. Aſpis eſt paruus ſerpens, uipera prolixioris eſt corporis: & uenenum aſpidis concitæ uipera tardius occidit.

3 Vnde ſcriptum eſt. Caput aſpidum ſuget & occidit eum lingua uiperæ.

4 Andromachus. Aſpidis habitatio eſt in ſicco,& in locis in quibus non eſt aqua. Et hæc eſt quandoq; cinericia.

5 Aſpis eſt ſerpens cerulei coloris,cuius dentes ſupra modũ longi ſunt:ita ꝙ extra os ſicut apro apparent. Morſu uenenum immittit,& ſpargit:unde & nomen accepit,uirtute quorundam uerborum incantatur, ne ueneno interimat:uel (ut quidã dicunt) ut quieta capi poſſit,& gemma de fronte eius auferri, quæ naturaliter in eo naſcitur.

6 Auicenna. Aſpis eſt ex ſerpentibus ſurdis, hęc ſicca dicitur propter uehementiam ſiccitatis ſuæ cutis,eſt & in quantitate ſua inter tres cubitos & quinque.

7 Color illius cinericeus, & ad citrinitatem decliuis, oculi eius ſunt uehementis luminis, & interficit à duabus horis uſq; ad tres.

8 Quem autem momorderit,alteratur color eius & ſtupefit, ac multiplicatur eius ſingultus,& infrigidantur membra eius. Palpebræ quoq; eius clauduntur, & profundæ dormit. Ad eius morſionem eſt iuuatiuum emplaſtrum cum calce & melle & oleo.

9 Plinius libro. 8. Aſpidum colla intumeſcere nullo ictus remedio afferitur,preter quam ſi partes contactę confeſtim amputentur.

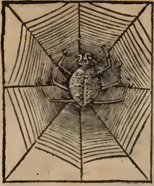
10 Idem in libro.11. Aſpidum dentes in os uergentes ſunt,ne cibi excidant, nullũ habentium adminiculum retinẽdi: ſed duo ſunt in ſuperiore parte dextra leuaq; longiſſimi:tenui fiſtula perforati, uenenum infundentes,ut ſcorpionum aculei.

11 Solinus. Plures uarieq; ſunt aſpidum ſpecies:ut Dypſas,ypnalis,Emorrois,preſter,ſunt aũt ammodatæ, eſt & cenchris, elephantiæ,chercitra,camedracõtes. Mõſtra hęc ſibilant (ut ferunt) affectus habent, nec temere niſi coniuges euagãtur.

12 Philoſophus. Aſpidẽ Lucanus ſomniferam uocat,quia uulneratus ab ea ſomnũ morti continuat. Fertur autem ſic incãtari. Demones diſcurrunt cum uerbis ad ſerpentes:et infectione interiori hoc faciunt ut ſerpentes ad nutum eorum moueãtur: ac ſine leſione tractabiles exhibeantur.

CAPVT. 11.

Aranea.

ARanea. Iſidorus libro .12. Aranea uermis ẽ aëris, ab aëris nutrimento nominata, quę ex iguo tempore longa fila deducit, & telæ ſemper intenta nunq̃ deſinit à labore, perpetuumq́; ſuſtinet in ſuo opere diſpendium: quia ſępe ad modicum flatũ uenti, aut pluuiæ ſtillicidium rumpitur tela, tunc totaliter perdit laborem ſuum. Auicenna ait: ꝙ aranea eſt modicum animal reptile, multipes, ſex uel octo habens pedes: quos ſemper habet pares, & nunq̃ impares, & hoc fuit neceſſe, ut ſemper eſſet eius inceſſus æquus, ſicut & ipſum onus: & hoc eſt generale in habẽtibus duos uel plures pedes. Habet autem aliquos pedes longiores & quoſdam breuiores propter diuerſas quas facit operationes, nam cum quibuſdam fila ſubtiliat & in longam ꝓtrahit: cum quibuſdã uero pariter fila nectit: cũ quibuſdam ꝑ fila repit. Et quando uult in telæ ſuperficie immobiliter ſe ſuſpendit, unde reſidens in telæ ſuæ medio ſubito ſentit muſcam, telã in parte remotiſſima contingentem, eam ſubito inuadit & aggreditur tanq̃ hoſtem, de qua ſi triumphare potuerit, eam ne euadat inter telæ ſuæ fila multipliciter circumuoluit: & primo capiti inſidens eius humiditatẽ ſugit, & de tali muſcarum uenatione uiuit. Nã eius guſtabile propriè eſt talis humor: ſicut guſtabile apis eſt mel: ut dicit idem Auicen. & Ariſt. Item in genere aranearum eſt diuerſitas ſexus. Vt dicit Ariſtot. lib. 5. Et eſt fœmina maioris corporis q̃ maſculus, & pędes habet longiores, flexibiliores, & habiliores ad motum: et etiam ad texturam. Et ſic idem in libro. 5. Tempore coitus & amoris fœmina attrahit marem per fila telæ, & poſt maſculus fœminam: & non ceſſabunt donec coniungantur, & maſculus ponatur ſuper uentrẽ fœminæ, hic autẽ modus eſt neceſſarius propter uentris rotunditatem, & iſta coniunctio maxime eſt in fine ueris, & in principio ęſtatis, & aliquando in autumno, & in principio hyemis, & tũc maxime ſunt nociuæ, & earum puncturæ amplius uenenoſæ. Item Ariſto. lib. 8. Genera aranearum ſunt multa. Nam quędã ſunt paruæ, & diuerſi coloris, & ſunt acutæ et uelocis motus. Aliæ ſunt maiores, & coloris nigri: & earum crura anteriora ſunt longiora, & ſunt tardioris motus niſi quãdo coitu ſtimulantur. Et nigræ ſolent texere iuxta terram inter foramina, & manent in textura ſua, quouſq; aliqua inciderit beſtiola, ſicut muſca, quam deprehendũt, et ſi habent famem, ſugũt eius humiditatẽ, & tũc deferunt ad locũ ſuum ubi deponũt: & reſeruant eam donec iterum eſuriem patiantur. Et quando totam hauſit humiditatẽ: deijcit reſiduum & reuertitur ad uenãdũ, & non uenatur, quouſq; reperit quod captum eſt de textura. Et ſi quis ruperit texturam, incipiet ipſam reparare circa occaſum ſolis, uel circa ortũ: & maxime laborat: quia tunc plures beſtiolæ incidunt in texturã, & fœmina parit & uenatur, & maſculus iuuat eã. Abſcondit autem ſe in textura uel ſub tela, ne à beſtiolis uideatũ, & maxime quando eſt magna, quia propter eius magnitudinem non facile operatur. Facit etiam fœmina oua: primo, ex quib⁹ modicæ araneæ poſt formantũ: & ſtatim qñ pariũtur ponit eas in textura, mox ſe mouent & diſponunt ad texendum, ac ſi in utero materno ſint inſtructæ ad uenandum. Vnde ſtatim aptat retia conuenientia predæ ſuæ. Et eſt ſpecies quędã aranearum, quæ uenãtur lacertum paruũ, qñ ipſum cepit, incipit texere ſuper ipſum, quouſq; liget eius orificiũ ligatione forti, & tũc ſaltat ſuper eũ, & pungit quouſq; moriatur. Idem in eodẽ li. etiam dicit idem, ꝙ ſępe inueniuntur quędam araneæ in aluearibus apum: & illæ corrumpũt mel, & ſugũt liquorem: & ſic circa fauos faciunt texturas & corrũpũt eos. Idẽ dicit Aui. &

Plini. de generatione aranearum lib. 11. cap. 25. Sicut aranearum natura precipua admiratione eſt digna. Cuius plura ſunt genera: inter quæ ē quędam, quæ dicitur ſpalāgio: cuius corpus eſt exiguum, uarium, acuminatum, uelox ad ſaltum: noxiū habens morſum. Alia eſt ſpecies maioris corporis, & nigri coloris, & cruris lōgioris. etc̄. Aranearum aūt telę ut dicit Ariſtot. & Plini. Ex earum uiſceribus quodā modo naturæ artificio generantur ſubtiliſſima compoſitione cōtextæ more retis componuntur & parantur, & filis ſubtiliſſimis connectuntur: & hoc ne à muſcis & alijs beſtiolis quibus tenditur uideaē propter groſſiciem. Cum labore quidem cōponuntur: ſed miro modo faciliter diſſipantur. Ignem non ſuſtinent, uentum timent, cuius impetu rumpuntur, & ſubito denudantur.

OPERATIONES.

1 Plinius. Etſi quis uenenoſa ſit aranea, de cuius egrediē uiſceribus tela, uenenoſa tamen non eſt, qm̄ poſt multum uſibus medicine utilis deputatur.

2 Nam ut dicit Dioſco. Tela aranearum alba & mūda, pulue rulentis ſordibus nō admixta, uires habet conſtringentes, conglutinantes, & refrigerantes: ideo ſanguinem reſtringit à uulnere defluentem, ſuppoſita uulneri prohibet fieri ſaniem, & ſanat plagam recentem, & prohibet inflaturam ſanitatem uulneris retardantem.

3 Item remedium contra morſus omniū aranearum, eſt cerebrum gallinaceum cū exiguo piperis, bibitum cum uino dulci. Item coagulum agni potatum cum uino, ſanat morſus aranearum.

4 Idem facit cinis ungulæ arietinæ cum melle.

Item muſcæ contritæ & poſitæ ſuper morſum, extrahunt uenenum, et mitigant dolorem. Sūt & alia remedia que enumerat Plini. & Albertus.

6 Plini. eodem lib. capit. 6. Aranea lōga & candida, tenues habet pedes, cōtrita in ueteri oleo dicitur ſoluere albuginē oculorum.

CAPVT. 12.

Blactę biſantia gręce, Arabice achafar, latine ungula aromatica. Serapion libro aggre. cap. Achafar eſt cōchiliū ex ſpeciebus oſtracorum, & eſt ſimiliter de conchilijs purpureis: & reperiuntur in regionibus Indiæ: & in aquis iuxta quas oritur ſpica nardi. Odor autem eius aromaticus eſt, quoniam ipſum animal comedit nardū. Et ipſa colliguntur in tempore ęſtiuo, qn̄ aqua deſiccatur, & reperitur etiam ex eis in littoribus maris aizum. Et color eius ē decliuis ad albedinem: & ambæ ſunt meliores: & eſt pinguis. Sed illa quæ naſciē in Babilonia, eſt ſubnigri coloris, & ē minor illa, & omnes habent bonum odorē. Et quando fumigatur domus cum eis ſentitur odor earum ſicut caſtorei. Serapion lib. aggre. capi. oſtracorum. Blactę biſantiæ ſunt ex ungulis oſtracorū, & ſunt cooperculа quibus teguntē in foramine ſuo: & meliores ſunt, quæ uergunt ad albedinem, & ſunt odoriferę quorum odor extrahit aliquantulum ad odorem caſtorei.

OPERATIONES.

Galenus cap. oſtracorum: Quando blactę biſantia ſumitur cum aceto in potu, attenuat ſplenem: & quando fumiganē cum eis mulieres habentes ſuffocationem matricis, confert eis; & iſte fumus excludit ſecundinam. 1

Et quando ex eis fumigatur epilenticus, excitat ipſum. 2

CAPVT. 13.

Bonnacon

Bonnacon. Solinus. Bonnacon ē animal quod ī locis frigiæ naſcitur: huic taurinũ ē caput: ac deinceps om̄e corpus: iuba eñ equina: cornu à uero tam multiplici flexu in ſe recurrētia: ut ſi quis in ea offendat, nō uulneretur: ſed quicquid preſidij monſtro, illi frons negat, aluus ſufficit. Nam cum in fugam ſe uertit, proluuie citati uentris, fimum egerit per, longitudinem trium iugerum: cuius ardor quicquid attigerit, aduſrit. Ita agerit noxia, ſubmouet inſequētes. Actor. forſitan, hoc animal idē eſt ꝙ uacca ſilueſtris ſecundum Ariſto. que habet cornua declinātia ad inuicem, nam et boues ſilueſtres ſiue bubali alio nomine dicuntur biſontes. Ariſto. Bonnacus eſt animal catonia in quodam mōte, tauro ſimile, ſed eſt in eo crinis deſcendens ad duas partes ſpatularum. Huius pili molliores ſunt q̃ equi, & breuiores, crines eius omnes continui ſunt, & uſq; ad oculos perueniunt. Et qui ex pilis eius ſunt inferius, lana aſſimilantur. Pili uero eius qui ſunt ſuper eius frontem, conueniunt, uſq; dum ſeparentur ſecundum diſcrimē. Color eius eſt rubeus: & forte erit ad nigredinem declinans, huius uox aſſimilatur uoci tauri: nec habet dentes ſuperiores, ſicut nec taurus, habet duos ſotulares, & caudam breuem reſpectu corporis: & cauat terrã: habet corium multos ictus paciens, huius caro dulcis eſt: & ideo deprehenditur. Cũ q; percutitur fugit, & quieſcit. Cum autē debilitatur pugnat. Et ſtercus ꝑ quatuor paſſus eijcit. Cũ uero tēpus partus eius appropinquat, adunātur ex eo genere multi priuſq; circa ip̄m ſtercus cōgregāt: et ip̄m q̃ſi murũ ponũt. Eſt aũt aial multi ſtercoris.

CAPVT. 14.

Bos. Iſidor. Bouem greci bootē dicunt, latini trionem uocāt quaſi terīōem, eo ꝙ terrã terat, cuius latitudo pelliũ, à mento ad crura, palearia dicũtur a pelle, quaſi pellearia: ꝙ eſt ſignũ generoſitatis in boue. Boum in ſocios eximia pietas eſt. Nã alter alterum inquirit, cũ quo ducere collo aratra conſueuit. & frequente mugitu pium teſtatur affectum ſi forte defecerit. Ariſto. Bos coit poſt annum, & forte poſt 8. menſes: Poſt biennium autem pregnãs eſt nouem menſibus, uiuit annis quindecim: caſtratus autem uiginti. Actor. Bos ē animal mũdum ſecundũ legem ad immolandum & comedendum, quia ruminat, et findit ungulam, paleas comedit, iugo premitur, ſtimulo cogitur, terram arat. Plini. lib. 5. Boues & animalia quibus continui ſunt dentes, bibendo ſorbent ut equi. Idē in li. 11. Superiores priores dētes, nō ſunt bobus, ſicut nec ouibus, & omnibus ruminantibus: boues autem mutant dētes. Horum caudis eſt longiſſimus caulis, atq; in una parte hirtus. In genere boum fœminis tantum uox grauior: cum in omni alio genere ſit exilior quam maribus. Theophraſtus probat boues piſce ueſci, ſed non niſi uiuente, boum attritis ungulis, aruina ungendo cornua, medentur agricolæ. Adeoq; ſequax earum natura eſt, ut in ipſis uiuentium corporibus feruenti cera flectantur, inciſaq; naſcentium in diuerſas partes torqueantur: ut ſingulis capitibus quaterna fiant. Iſaac in dietis particularibus. Bouina caro ad comparatiōem carnis pecudum, ſicciſſima eſt, ideoq; ſanguinem

generat groſſum,& turbidum,et melanco
licum,multumq́ dat nutrimentum. Inobe
diens eſt digeſtioni, tardeq́ de ſtomacho
eijcitur,& uentrem cōſtipat: q̄ ſi eo aſſue
ti melancolicæ complexionis fuerint, fi-
unt ſplenetici uel quartanarij,uel hydropi
ci,uel ſcabioſi,uel leproſi:ſecundū cōple-
xionē q̄ preparatā,his morbis inuenit.

OPERATIONES.

1 Auicen. Bouinum fel cum nitro & ethi
molea,ualet ad furfures,cū caput eo laua-
tur. Idē quoq́ fel, aperit orificia hemoroi
darum. Ex eodem cum melle linit palatū
2 ad prouocationem. Dioſcorides. Lac
bubulcum oris uulnera recentia ducit ad
ſanitatē. Fimus boū iuuat ad apum & ue-
3 ſparum ictus. Hidropicus etiā illitus ex
eo iuuatur:ſi ad ſolē multū iacens deſicca
tur. Maximū uero beneficiū preſtat fimus
maſculi bouis,ſtericis mulierū fumigatus
4 propendentibus. Pli.li.28. Bouis ſepū
cū adipe anſerino & ocymi ſucco, ulcera
oris acrimas ſanat. Item cōtra ea q̄ exulce
ratione uenena enecāt ſepum bubulcum,
5 alias bubulum, auxiliat. Medulla quo
q́ bubula ex crure dextro priore trita cū
ſanguine,pilis palpebrarumq́ uicijs & an
6 gulorum occurrit. Si uero grauitas ſit
audiendi, fel bubulum prodeſt cum urina
7 capræ uel hirci. Talus bouis accenſus,
dentes cum dolore labētes, confirmat ad
motus. Eiuſdē quoq́ cinis cum mirra bo-
8 num eſt dētrificium. Lien bubulus in
melle datur,& illinitur ad lienis dolores.
Lac bubulū cęteris medicatius eſt. Bubu-
lo ſiquidem lacte, cūcta uenena expugna
ri tradunt uomitione. Pręterea tenaſmus
9 poto lacte bubulo tollitur. Stomachū
exulceratum lactis bubuli potus reficit,
eiuſq́ roſiones caro bubula mixta aceto,
et uino cocta. Ad hominis etiam morſum
bubula caro cocta & impoſita,efficax eſt.
Canum ſcabies ſanatur ſanguine recēti bu
bulo. Item cum marceſcat illico et poſtero
10 die abluto cinere lixiuio. Haly. Fel bo
11 uis tinnitibus,& auris ſonitui medetur, ſi
bombace ſupponatur. Si cū oleo mixto
inſtilletur, auri mitigat dolorem ex frigi-
do. In lotio quoq́ boum, ſi infundat ſebo
mo,optimum eſt ſtomacho dolenti ex fri
gido. Prodeſt etiam emorroidis. Fimus 12
boum cataplaſmatus ſup apoſtemata groſ
ſa,diſſoluit ea. Si uero cōburatur,& nari-
bus inſuffletur,ſanguinis fluxum ab eis ſe
dat. Pręterea ſi cataplaſmetur eo modico
cum butyro, uentri hydropici manifeſtiſ
ſime medetur. Iecur bouis ſic combura 13
tur & bibatur, uentris ſolutioni prodeſt,
& fluxui ſanguinis. Os quoq́ bouile,ſi 14
comburatur, dentes cōmotos ex ſe frica-
tos ſolidat.

Et ſi cum ſquingibin bibatur,ſplenē li- 15
quefacit. Appetitum coitus excitat, ac le-
præ prodeſt.

CAPVT. 15.

BOmbex. Iſidorus lib. ethimologiarū. Bombex ē frōdium uermis;ex cuius textura bombicinum cōficit. Hoc autē nomine appellatur:eo q̄ euacuetur dum fila generat:
& aer ſolus in ea remaneat. Plinius. Bom
bices telas aranearum modo texunt,ad ue
ſtem luxumq́ fœminarum, quæ bombici
na uocatur. Bombicum genus eſt.in Aſſy
ria proueniens,nidos luto fingūt,ſalis ſpe
cie,applicatos lapidi tanta duricia:ut ſpi-
culis perforari uix poſſint. In ijs & ceras
largiores q̄ apes faciunt, deinde maiorem
uermiculum. Et in Choo inſula tradūtur
naſci cupreſſi,terebinthi,fraxini, quercus
florē imbribus decuſſum terræ halitu ani
mante:fieri aūt primo papiliones paruos
nudoſq́, mox frigoris impatientia uillis
inhorreſcere: & aduerſus hyemem tuni-
cas ſibi denſas inſtaurare:pedum aſperita
te radentes foliorum lanugines in uelle-
ra: Phiſiologus. Bombex uermis eſt

facieus

faciēs ſericum ſileoſum de ore ſuo, in quo ſepeliat ſe ad hoc, ut renaſcat cõpletus. Et poſtꝗ reiecerit omne quod ſtercoratū eſt, ac ſetulentum, ac nigrum de corpore ſuo: tunc corpus eius tranſlucēs eſt, cū aſpicitur ad ſolem. Folijs quidem celſi ueſtit, quæ uulgo morus dicitur. Sed poſtꝗ operari ceperit, eſcam renuit delitioſo labori operam diligenter impēdens. Calathi uero parietes induſtrius textor circuit, lanā educens crocei coloris: quæ niuei cādoris per ablutiōem efficitur anteꝗ artificalis tinctura ſuperinducatur. Cō ſummato aūt opere nobilis textoris, thecā in opere, proprio inuolutam centonis ſubintrat ianuā ſimilis papilioni. Seminat poſtea, minuta eijcit: ex nature pennatibus ſecretis, quæ per hyemem reſeruantur: ut aere clementi ore redeunte, carni humanæ admota in ſinu fomēta ſuſcipiant, uſqꝫ dū natura motum ſeminibus conferat animalem. Idem uermis etiam lanificus appellatur, ex lana ſerica ꝗ de proprijs uiſceribus operatur.

OPERATIONES.

Sericum porro putrida uulnera cōbuſtum mundat & confortat. Et ſi cum ſale comburatur, rubiginem dentiū curat.

CAPVT. 16.

BOrax & Batracha. Ex lib. de nat. rerū. Borax eſt genus bufonis, ꝗd in capite portat gēmam ſui nominis: hic fulgo cropōdina uocatur, ſed quando bufoni uiuo & palpitāti extrahit, tunc ipſe lapis in medio ſui oculum habere dicitur. Cum autē aliqua diu mortuo extrahitur, tunc malicia ueneni oculus extinguitur & lapis uiciatur.

Philoſophus. Borax de genere bufonis eſt, hic propter ueneni quantitatem quando tangitur, inflatur. Cum aranea pugnat, & ab ea uincitur. Nam cum illa frequēter pupugerit: ille ſe uindicare non ualēs, in tantum inflando ſe extuberat: ut medius crepat & moriatur. Huius morſus peſſimus eſt: & inſanabilis efficitur. Gemmam in fronte nutrit pro qua occiditur, & quæ ab ipſo animali borax appellatur: quando extinctum habet oculum. Herba ſpeciali utitur in qua uitā recuperat: ruta uero interficitur. Humida loca & marcida libenter inhabitat: odit claritatem ſolis, nec eū de facili uidere patitur, nocte ambulat: & hoc magis per uias hominum tritas ueſtigijs. Per diem uero latet in abditis, odorē florentis uineꝗ fugit, & prope ad cubitalē magnitudinem aliqñ creſcit. In Hiſpanię partibus illud precipue boracis genus habitat: quod lapidem in fronte portat.

CAPVT. 17.

BVfo. Actor Bufo eſt anial uenenoſiſſimum omnibus notū: quod uidet ab autoribꝰ dici rubera, uł craſſantium. Eſt autē bufo frigidiſſima beſtiola, aſpectu fœdiſſima que fertur habere cor in gutture: unde nec de facili interficitur, niſi per medium guttur trāſfigatur. Ex putredine aūt uel corruptione terræ naſci putatur. Ex lib. de naturis rerum. Bufo etiam reptile uenenoſum, habet uiſum peſtilentem, attactum ſordidū. Terra ueſcitur, & hoc pondere & menſura. Quantum eñ in anteriori pede concludere poteſt: hoc illi ꝓ cibo ꝗtidiano ē. Timet, eñ ne ſibi terra ꝓ cibo deficiat. In Galliæ partibus eſt Bufonis genus, quod cornutū dicitur: qui à cornisare uidet: unde

a ſono uocis ſic appellatur. Colores habet duos, tetrum, et croceũ. Hij uero prodeũt & tunc uoces tubarũ edũt. Duoq; & duo uoces tubarũ reddunt inuicẽ. In ſola Gallia uociferi uiuunt, elati uocẽ perdunt & muti ſunt. Phiſiologus. Bufo eſt aĩal horroris, quod nunc cũ aranea, nunc cũ lacerta, quandoq; uero cum colubro, uel etiam cũ ſerpente prelium ſubit. Læſus aũt ueneno alterius animalis uenenoſi à plantagine medelam accipit. Saluia libenter ueſcitur, cuius radix bufoni mortalis ẽ. Lapis in capite bufonis inuentus, & ab hoie geſtatus, ueneni maliciã arcet. Ex bufone q̃q; per combuſtionem in puluerẽ redacto, cum ſibi relinquitur, bufo uiuus regeneratur, nec tantum unus, ſed etiam plures.

CAPVT. 18.

BVbalus & Biſontes. Iſido. Bubali p deriuationẽ uocati ſunt: eo q̃ ſunt ſimiles boum, adeo indomiti, ut prę feritate iugum ceruicibus non recipiant, hos Africa procreat. Ex lib. de nat. rer. Bubalus eſt animal boue maius, & altius corpore, nigrũ colore, habet cornua longa tortuoſa, collũ lõgum, caput ingens, mẽbra macilenta, caudam paruã, aſpectum benuolũ ac ſimplicem. Sed ſumme pernicitatis atq; crudelitatis eſt, cũ ad iram fuerit prouocatũ. Vſibus humanis accõmodatiſſimũ eſt, fortitudine maxima pollet. Bubalus patiẽs eſt laboris, pilos habet paucos, uocem terribilem, frontem aſperrimã, cutem duriſſimã, pede ſpargit terrã. In eius nare anulus ęreus cum funiculo ponitur, ut facilius homini cedat in opus quod fuerat ei impoſitũ: q; ſi onus eſt graue, & ultra uoluntatẽ ſuã imponat: ſtatim cõmotus, in terra ſternit, nec facile ictibus ad ſurgendũ cogitur, niſi alleuiato onere quo grauat: hic alio noie biſontes dicit, de q̃ dicit Solinus, q; beſtia ẽ boui ſimilis. Solinus. Biſontes in ſeptẽtrionali plaga, ſunt boues feris ſimiles, ultra tauros pnicitate, capti aſueſcere neſciunt, hos imperitũ uulgus bubalos uocat. Pli. li. 8. Germania Scythiæ cõtermina gignit inſignia boũ ferarũ genera: iubatos biſontes, & uelocitate excellentes uros, q̃bus oibus imperitum nomẽ bubalorũ imponit: cum id Africa gignit, uituli potius, ceruice quadam ſimilitudine.

OPERATIONES.

Pli. lib. 11. Bubalorum ſanguis nõ ſpiſ- 1
ſatur. Haly. Coagulum pulli bubali cõtra
potum cicutæ prodeſt ei qui comedit fun-
gos. Vrina bubali ſi contrita miſceatur 2
mirrha aut oleo, & in aure ponatur, dolo
rem eius ex frigido mitigat. Dioſc. Fi- 3
mus bubali patientis impoſitus, tumóres
uulnerum tollit, & ſciaticę paſſioni cõue
nit. In cathaplaſmatibus poſitus duri- 4
cias ac ſcrofas purgat, & puſtulas ſoluit.

CAPVT. 19.

BRuchus. Rudolphus ſup Leuiticũ & Gloſa ſuper Iohel. Bruchus modicus eſt et fului coloris. Bruchus uocatur fœtus locuſtæ, antẽq̃ habeat alas: deinde cum incipit uolare parum, dicitur athelabus: cum uero plene uolat, dicitur locuſta. Eſt autẽ bruchus multo grauior, q̃ locuſta uľ athelabus, quia iacens in uno loco radicitus rodit fructus.

CAPVT. 20.

Bupreſtis

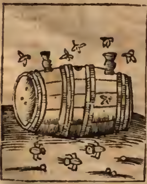

BVpreſtis. Iſid. & Plinius li. 30 Bupreſtis ē anialparuū in Italia, ſimilimū Scarabeo, longipedū fallit int herbas Bouē maxime, ūde et nomen habet: deuoratumq; tacto felle ita inflammat, ut rumpat.

OPERATIONES.

Plinius lib. 23. Oleum omphancinum contra Buprſtim ualet ex aqua per ſe lotū uomitiōibuſq; reddiꝭū. Idē in li. 30. Bupreſtis cū hircino ſepo illita lichenas tollit ex facie ſmectica ui. Idē in li. 28. Lac reſiſtit ueneno bupreſtis. Idem in. li. 31. Si bupſtis paſta ſit nitrū ex aq̄ uomitiōes euocat Ex li. de na. re. Cū autē bos bupreſtim inter herbas iacenſē deuorauerit, ac fel ei⁹ tetigerit, ita inflammatꝰ atq; tumeſcit, ut ꝓtinus rūpatꝰ, laceratis uiſceribus.

CAPVT. 21.

Bubiōe ſiue Bibione & Blata. Iſi. Bibiones ſunt q in uino naſcūt quos uulgo muſciones à muſto appellant. Vñ Affroīus. Cum à me expectaſſet fabulare incipis ex ore Bibiones inuolāt in oculis tuis Blate à colore dictæ ſunt ſiquidem & comprehenſæ manū tingunt, unde & blateum colorē dicunt. Hoc animal lucem non patitur uidere, contrariū muſcæ. Muſca enim eſt lucipeta. Blata uero lucifuga. Ex lib de nat. rerum. Blata uermis eſt qui lucem uidere non patitur, unde per noctem tantummodo ambulare conſueuit. Palladius de agricultura. Blatæ ſunt apibus inimicæ, ſicut & lacertæ. Vnde huiuſmodi animalia & his ſimilia oportet apum caſtris uel aluearibus longe fugare: qui uult apes bene conſeruare, &c.

CAPVT. 22.

CApra Ex li. de nat. rerū. Capra eſt animal barbatū, longis & acutis cornibus, Paſciſt in cōuallibus, & i mōtibus, & in ramis arborum q̄s ore poteſt attingere, ſed morſus earum exicialis eſt arbori. Mel uero lambentes capræ moriuntur Herbis uenenatis uiuūt.

Conſt. Si capræ ex uaſis tamariſci biberint aut comederint, non habebunt ſplenē

Serapion in libro de ſimplici medecina. Vidi inquit Galenus Capras lingentes tamariſci frōdes, & inueni eas ſine ſplene. quaſdam uero uidi lingentes ſerpentes pelle depoſita. & poſt albeſcētes min⁹ ſeneſcere. Iſi. Capram à carpēdis uirgultis quidam dixerunt. alij q; carpent aſpera Non nulli a crepitu crurium. unde eas creas appellatas que ſunt agreſtes capre. Ariſto, Capra eſt animal ruminās quod tamē habet dentes in utraq; mandibula. Capręin paſtu cito mouentur a locis ſuis: quod non oues faciunt. & accipiunt ſumitates herbarum tantū. Quando mouentur poſt meridiem, plus àque potabunt. & quando ſalēante partū comederit, multū fluxum a mammillis habebunt. Capræ naturaliter ueloces ſunt, ideo paſtores non po-

nunt eis rectorē. Capra non bene uidet in die: ſed acuit eius uiſus de nocte. Habet aũt aliquando oculos diſſimiles in colore. Quando ſagittata fuerit, pulegiũ ceruinũ querit, & comedit ut extrahat ſagitta. Pli. li. 8. Capræ in Cilicia iuxtaꝗ Syrtes, ſicut oues, uillo tonſili ueſtiunt. Capris in Aethiopia uita eſt uſꝗ ad ãnos. 11. in urbe reliquæ plurimũ octo. Idẽ in li. 11. Oculi capræ de nocte ſplendẽt: lucẽꝗ iaculantur. Pili acute craſſi exeũt hircis: fœminis aũt tenuiores. Item mares caprarũ, plures habent dẽtes ꝙ fœminæ. Nec habẽt capręs dentes pręter priores geminos. Habẽt & binas in feminibus mãmas, nec alibi, ſicut & oues. Pli. li. 8. Capræ pariũt, & quaternos, ſed raro admodũ, ferũt quĩnꝗ menſibus ut oues, ueneno pingueſcũt: pinguedine ſterileſcũt. Itẽ Ariſt. Caper unius anni coit: ſed debile q̃d generat. In Aethiopia proprie capra uiuit annis. 11. tota uita coit: & gemellos parit, & ſi cibus cõueniens eſt: caper uirtuoſus erit. Palla. lib. 8. Capra trima optime poteſt educare: ſed eligenda eſt capella magni corporis, craſſis cruribus, breui collo, plenaꝗ ceruice, auribus flexis et grauibus, paruo capite, nitido ac ſpiſſo longoꝗ capillo, magnis uberibus. Nec multæ capræ ſicut oues, claudendæ ſunt una ſtatione ꝙ & luto carere conuenit & ſtercore: ꝙ teneriores mares generãt, haud tranſeundum eſt. Sed ultra octo ãnos nõ ſunt mares ſeruãdi, quia genus hoc languore ſterileſcit & ętate.

OPERATIONES.

1 Eſculapius. Capręcerebrũ cũ melle, carbũculos in uentre ſanat. Sepũ eius omni
2 morſui et leſuræ ſubuenit. Axungia q̃ꝗ eiuſdem cũ roſis mixta, puſtulas que in nocte graueſcũt tollit, hoc etiã auribus in
3 ſtillatũ, ſurdos ſanat. Caſeus eius impoſitus, om̃es pũctiones atꝗ dolores reprimit. Pili eius uſti fluxus omnes ſedant.
4 Vngulæ eiuſdẽ uſtæ & cum pice liquida tritæ & illitæ, alopœciam curant. Lac eius bibitum artericum liberat, uermes occidit. Pruriginem & morſus ſanat.
5 Sanguis eius eadem facit: & uenenum
6 bibitum extinguit. Ex li. de na. re. Cornu capræ aduſtum, ſi ante nares uere caduce teneat: ſtatim cadit. Auicen. Cornu 7
capre aduſtum, & albificatum, dentes fortiter abſtergit, ſtringitꝗ gingiuã: & ſedat inflatæ gingiuæ dolorem. Pli. li. 28. Ca- 8
præ cornu uel pilis accenſis, fugari ſerpẽtes dicunt. Cinerẽꝗ ex cornu potũ, & illitum, ualere cõtra morſus eorum. Idẽ quoꝗ cinis ſudores inhibet. Sanguis capræ 9
cum medulla decoctus, contra uenena toxica ſumitur. Idem etiam ſic datur diſ- 10
ſintericis, & auxiliatur hydropicis. Ie- 11
cur capræ contra papilionem, qui luminibus aduolat proficit. Aſſum quoꝗ ciliacis ſubuenit: laudabiles quoꝗ ſunt medullæ hircinæ & caprinæ. Dioſ. Adeps capri- 12
nus ceteris magis eſt ſtipticus, paſcuarum cauſa: unde diſentericis cliſteribus miſcetur. Ius fellis eius etiam ptiſicis auxilia- 13
tur. Bibentibus quoꝗ cantarides ſubuenit. Fel caprinum adhibetur fiſtulis, cũ 14
ſucco porri. Adhibetur etiam medicaminibus uulnerum: & ea ſine tumore ſanat.

CAPVT 23.

Capreæ, Plinius, li. 8. caprę trãſfigurãtur in plurimas ſimilitudies. Sũt enim caprę: ſũt rupi capræ, ſunt ibices, ſũt et oryges, ſoli à quibuſdam dicti, contrario ueſtiti pilo & ad caput uerſo. Sunt & damæ & pygargi, & ſtrepſicerotes, multaꝗ alia haud diſſimilia. Sed illa alpes, hæc tranſmarini ſitus mittunt. Idem in lib. 11. Natura cornua dedit ramoſa capreis ſed parua: nec decidua fecit. Huius animalis ſanguis non ſpiſſatur. Iſido. Capreas agreſtes creas dicunt quas greci ꝓ eo ꝙ acutiſſime uideant, recte pandorcos appellauerunt. Morantur enĩ in

in excelſis mõtibus. Et quamuis delõginquo ſint, uidẽt tamẽ oẽs qui ueniũt. Eędẽ & caprez, & ibices, quaſi auices: eo ꝙ inſtar auium ardua & excelſa teneant & inhabitẽt. Ita ut de ſublimi uix humanis obtutibus pateant, unde & meridiana pars ibices aues uocant: qui nili fluentis inhabitant. Hec itaꝗ animalia in petris altiſſimis cõmorantur, ut ſi quãdo ferarum, uel hominum aduerſitates perſenſerint, de altiſſimis ſaxorum cacuminibus ſeſe precipitant: & in ſuis ſe cornibus illęſa ſuſcipiunt. Ex lib. de nat. re. Capra ſilueſtris quæ & capreola uel rupi capra dicitur: beſtia ſeua eſt in cõparem ſui generis. In alias autem beſtia timida ac manſueta nimis. Hec in inſula Creta, quando uulnerata eſt pulegium quęrit, quo comeſto, ſagitta de corpore exilit: uix autem capi poteſt quia celerrima eſt. Et cum à canibus premitur: ad montes altiſſimos cõfugit, plurima inter mares eſt diſcordia propter fœminas: & hoc tempore coitus.

OPERATIONES

1 Dioſc. Fimus caprarum ſilueſtrium cũ
2 uino bibitus, ictericos ſanat. Cum folio
ſpicanardi bibitus, menſtruis imperat.
3 Reliquos ſanguinis fluxus cũ aceto im
4 poſitus, abſtinet. Cõbuſtus & tritus cũ
aceto & oximelle, alopœcias ſanat.
5 Axungiæ mixtus, podagricis medeř.
6 Actor item de caprea hoc idem qđ ſup
ponit: licet ſub alijs uerbis.

CAPVT. 14.

Canis. Ariſtote. Canis ẽ animal iracũdũ, & applaudens hominibus, piloſum ſecũdum uniuerſum, ſicut porcus & urſus: habet dentes ſuperius et inferius, & uentrẽ unũ, ac poſt uentrem inteſtinũ. Multos habet fœtus: multaſꝗ fiſſuras in pedibus, et multas mammillas ſicut & porcus. Quinꝗ digitos habet i pedibus anterioribus & quatuor in poſterioribus, ſicut leo & lupus. Fimum etiam habet ſiccum ſicut & lupus, ſplenem longum, ſicut homo & porcus, preterea ſomnus & uigilia, incrementum & corruptio, & uita & mors, cęteraꝗ accidẽtia ex ſenſibus, ſunt in canibus ſicut in equis & hominibus. Alexãder. Canis animal eſt immundum, rediens ad uomitum, iracundum, latratu horrendum, canem extraneum lacerans, oſſa corrodẽs: qui cum habuerit conſortium alterius canis, refugit. Solus autem nomen ſuum cognoſcit. Ex libro de naturis rerum. Canis eſt beſtia docibilis ad omnem ludum, dominũ ſuum diligit, & eius hoſpicium uigilando cuſtodit, noctuꝗ latratu nocentes prodit. Eſt etiam quoddam genus canum, ꝗđ odoratu fures intelligit: & à ceteris hominibus implacabili odio diſcernit. Iſidor. Nihil autem ſagacius canibus, plus enim ſenſus cęteris animalibus habẽt. Nam ſoli nomina ſua cognoſcunt, recognoſcunt dominos ſuos & diligunt, & eorum tecta defendunt, pro dominis ſuis ſe morti obijciunt, ſolitarie & uoluntarie cũ eis ad prędam currunt. Ambro. Canis eſt animal ſagax, quod ubi ueſtigium lupi uel leporis inuenerit, argumenta quędã ad eũ directa ſemita inſequendũ colligit, ad diuerticulũ ſemite uenit, ſingularũꝗ ſemitarũ exordia tacitus percunctať: ut per odorẽ cognoſcat in quã partẽ diuerterit. Huic etiã animali inſitũ ẽ naturaliter, impartitæ alimõiæ memoriã ſeruare, gratiãſꝗ referre ac ſollicitas excubias pro dñorum ſalute ꝑtẽdere. Cũ enim infirmať canis: radicem alicuius herbæ comedit ad uomendũ. Phiſiologus. Canis cætera bruta i tribus excellit: in diſcernẽdo, amãdo, ſeruiẽdo. Diſcernunt enim dñm ab extraneis, nec eos quos inſectať odit, ſed ꝓ eo quẽ amat zelať: et ex cõſcientia ſolliciti amoris inuigilat. Mos eius eſt cũ paſtore alludere, gregẽ noſſe, inſidiantes feras perſequi: ſoli huic a natura inſitum eſt, uoluntarie ad quod præparať

ingeri:& p quandē obedientię formulam ſola diſciplinari timoris expectatione ſuſpendi, donec ad peragendi licentiā ſigno mittatur. Canum autem genera ſunt plura. Alij enim ad capiendum feras ſiluarum inueſtigant, Alij uolucres. Alij uero greges. Alij domos cuſtodiunt. Ex li. de naturis rerum. Tria ſunt genera canū Horum nobiliſſimi ſunt leporarij, alias leuerarij, quibus forma elegantior, & ad curſum celerior aptiorq́ꝫ uenatui. Hi pectore ualentes ſunt, latratus edere neſciūt & niſi producantur ad curſum, intra domum ſe continent. Alij ſunt apti uenatui longis auribus ac dependentibus, hi odore & importunis latratibus beſtiam inſequntur. Item canes maſculi, non facile lędunt canes feminas. Et ita fit in pluribus generibus beſtiarum. In omni autem genere animalium maſculi plus feminis uiuunt, exceptis leuerarijs, in quibus accidit cōtrariū, Ariſt. Leuerarij qppe uiuūt añis ferè decem, leuerarię duodecim, In leuerariorū quidē genere plus uiuūt feminę maribus, ꝓpter laborem ipſorū maſculorum. In alijs autē plus uiuūt mares feminis. Itē canes feminę cū applicant ad ætatē coitus habent ſigna ſicut homo qm̄ earū mamillę intumeſcūt, & inuenit in eorū pectore cartilago, ſed hoc diffile eſt cognoſcere, niſi exercitato, marib⁹ autē non accidit hoc ſed in maiori parte crus eleuant in mingēdo: & hoc nō niſi p⁹ ſex uel octo mēſes faciūt & uniuerſalit, poſtq́ꝫ rigeſcunt. Omnes autē feminę ſedent quando mingunt. In canibus feminis, lac inuenit ad quinq́ꝫ dies ante partū: & in quibuſdā per ſeptem Eſtq́ꝫ lac caninum ſpiſſius omni lacte: pręter quā porcorum ac leporum.

OPERATIONES.

1 Eſculapius. Canis ſanguis potatus tremuloſos liberat.

2 Caput eius uſtum, tritum & pulueriza tum, uel eius caro neruoſa, & ficus, morſus canis ſi bibatur ſanat. Puluis dentiū eius. dolores dentium & gingiuas curat.

3 Cor eius potatum, canes a latratu detinet. Fel eius cum melle, curat oculos. Lac eius bibitum, pilos & capillos creſcere ſinit.

Cum melle uł uino datū, mox fetū mortuum eijcit. 4

Dens ex eo tactus, cito omittitur: & cicatrices oculorum extenuat. Adeps eius podagram & aurium dolorē ſanat. 5

Auicen. Sanguis canis, ꝓhibet ortū pilorum euulſorum: ut ſcripſit Galen. Vrina quoq́ꝫ canis adminiſtrat̃ ſuper uerrucā. 6

Dioſcor. Lac primi partus canis, capillorum ortus amputat: & in utero infantes excludit. Lociū caninū addito nitro & medicamē factum, lepras & prurigines tollit. 7

Fimus caninus in canicularibus dieb⁹ collectus & ſiccus, bibitus uentrem abſtinet cū uino. Albus uero fimus eiuſdem, arcuato morbo medetur. 8

Plinius libro. 29. Sangnine canino nihil præſtantius contra toxica putant. Canino felle cum melle, curabat Appollonius oculorum ſuffuſiones. 9

Item albugines canini lactis inſtillatio dolorem & grauitatē auriū ſedat. Adipe canino lendes à capillis tolluntur. 10

Idem libro 30. Canina cutis cuilibet digito circundata diſtillationes ſedat. Fel caninum podagricis confert penna illitum. Verrucas omnium generum ſanat urina canis recens illita fimiq́ꝫ cinis cum cera. 11

Canis lingua medicinalis eſt: lambendoq́ꝫ ſua uulnera uel aliena ſanat q ſi uulnus proprium attingere lingua nō poſſit pedē lambit & ſaliue medicamine delinitum ad uulnus apponit: certus de medicamine q̃d lingue ſue natura indidit. 12

Auicenna, Aqua caſei canes impinguat ualde & nutrit eos bene. 13

Canis cecus naſcitur lunaticus eſt odoratu multum uiget: dētes habet acutos & os fiſſum: ualde mordet & lingit: non ruminat ſed rodit, ad uomitum redit priuſq́ꝫ recubet lectum circuit: boliſmum patitur id eſt rabidam famem. 14

CAPVT. 31

Cattus

Cattus & Ca
thaplepa.
Iſid. Cat-
tus id eſt
ingenio-
ſus a gre-
co uenit,
muſio eſt
appella-
tus: eo ꝙ
muribus
infeſtus
ſit, hunc
uulgus ca
ptũ, à captura uocant. Dicunt alij ꝙ captat
id eſt uidet, tã em̃ acute cernit, ut fulgure
luminis noctis tenebras ſupet. Alber. Cat
tus eſt aĩal à capiendo dictũ: muribus em̃
infeſtus. Et dicitur moribus eſſe uerecũdũ
et pulchritudinis amatiuũ. Habet aũt colo
rem griſeum glauci ſortitur cõgelare ſimi
lem, habet em̃ colorem hunc naturalẽ. Et
alias hãbet ex accidentali cibi, & precipue
ꝗ domeſticus eſt, eſt aũt mordax ualde, in
multis ſimil leoni, unguibus, et dentibus
armať ſicut leo, & intrahit et emittit ungu
es ſicut leo. Carnẽ aũt habet laxã et mollẽ

OPERATIONES·

1 Auicen. Ex catti morſu quandoꝗ acci
dit dolor uehemens, & uiriditas in corpe:
2 & curatio eius eſt curatio cõmunis. Iu-
uatur aũt cũ emplaſtro cepe, uel calamẽti
3 ſilueſtris. Razi. Catti ſilueſtres ex fumo
rute & amigdalarum amarum fugiunt.
4 Haly. Carnes catti calidæ ſunt & ſiccę:
medẽtur emorroidarũ doloribus. Renes
calefaciunt, dorſi doloribus proſunt.
5 Eſculapius. Stercus catti uel cattæ cum
6 ſinapi & aceto alopœciã curat. Catha-
plepa appellatur fera modica & iners, iu-
xta fontem Tygrim, qui eſt apud heſperi-
os Aethiopes (ut plerių eſtimauere) Niſi
caput. Fera hęc cęteris quoꝗ mẽbris iners
caput tm̃ pręgraue, ęgrefert quod deiectũ
ſemper in terrã. Alias in tremore eſt huma
ni generis omnibus: qui oculos eius uide
rint confeſtim expirantibus. Eadem & ba
ſiliſci ſerpentis eſt uis.

Solinus. Iuxta fluuium Tygrim naſci- 7
tur cathaplepa: modica & iners beſtia pe-
ſtilenti aſpectu figura fere catti.

CAPVT. 26.

CAcc⁹. Ex li.
de nat. re.
Caccus ẽ
mõſtrum
in Archa
dia, totũ
ſetoſum
ut porcus
Et ut ſcri-
bit Adeli
nus philo
ſophus.
Anhelitu
ſuo pecto
re flammas eructat id eſt ſpiritum flammi
neum, maxima cum ira furij per motum.
Hic in antris ſuper Tyberim commorať:
& inuadit ſubito taurorum & uaccorum
greges ꝑ caudas tres uel quatuor apprehẽ-
dens: ut ui ſuæ fortitudinis in antrum oc-
culte trahẽs, greſſu retro grado ſcilicet de
facili poſſit inueſtigari. Nec ſolum anima
libus eſt infeſtus: ſed buboni grauiſſime
inſidiatur. cum tamen ipſum hominẽ plu
rimũ timeat. Si queritur, quomodo de ani
malis ore flãma poſſit euomi tam efficax,
ut proxime contacta comburat: et nõ ipm
corpus animalis flãma tali obſumať. Re-
ſponderi poteſt, quia cum anhelitus ad-
huc in uiſceribus animalis, per mẽbra ua-
ria late diffuſus eſt, tepidus manet uſꝗ
quo non exuberatur in flammas. Sed eru
ctuatus continuatur, ac multiplicatur in
obiectum aliquod corpus, uirtutemꝗ re-
cipit comburendi: ſicut uidemus per me-
dium berilli lumen ſolis multiplicare ra-
dios, & in ſummo mucronis acumine ra-
diorũ ignis, uirtutem in ſubiectam mate-
riam ſuſcipere, ignemꝗ effici uiolentum.
Hui animali ſimilia fuerunt illa de ꝗbus
in libro Sapientiæ legitur, ꝙ ignis ex ore
ſuo ſpirabant. De cacco dicit Virgilius
8. libro Eneidos. Semi hominis facies
huic monſtro. Vulcanus erat pater illius

atros ore fomens ignes magna ſemole ferebat, terribiles oculos uilloſaq; ſetis pectora ſenuferi, huius cacci mens effera quatuor a ſtabulis preſtante corpore thauros auertit, totidem forma ſuperante iuuencas: atq; hos nequa forẽt pedibus ueſtigia rectis: cauda in ſpeluncam tractos uerſiſq; uiarum: indicijs raptos ſaxo occultabat opaco. Hunc Caccum propter furata ſibi pecora, Hercules interfecit ut ibi Virgilius in longum proſequitur.

CAPVT. 27.

CAmelus. Ex lib. de nat. rerũ. Camelus ẽ animal deforme, gibboſũ, habẽs collum longum, crura poplexa, lentũ inceſſum & dũ graditur nũq; pedes atterit: immundũ aĩal ſecundum legem, quoniam ungulã quidem habet: ſed non diuidit eam. Cum aũt onerandi ſunt: paululum ſuper genua percutiuntur, & ſtatim ad onera flexis ceruicibus inclinantur, aquas puras refugiunt, lutulẽtas bibunt, & hoc gratia nutrimenti. Om̃e enim elementum, quanto plus cõmixtum eſt alijs: tanto plus nutrit, & ecõtrario. Irati cameli ſtrident horribiliter. His etiam rabies accidit & podagra de quibus facillime moriuntur: non autẽ ungulas eijciũt, ſed uehementiſſimo dolore grauatᷓ quando duras et laborioſas uias incedunt: non enim in pedibus habẽt de forti corio ſotulares. Ordeum cito tranſglutientes reſeruant: ut rurſum ruminãdo tota nocte mãducent, alij compatientes abſtineant. Illi q; recti cameli dicuntur, unum tamen habẽt in dorſo gibbũ. Eſt aũt & aliud genus eorum quos dromedarios uocant, curſu mirabili uigentes, & bina tubera in dorſo habentes. Ariſtot. Cameli ſunt ſicut animalia cornuta, quia uentres eis ſunt, ſicut habentiũ cornua: & quia cibus illius ſpinoſus eſt: neceſſario fuit eius lingua carnoſa propter duriciẽ palati. Natura ergo utitur palato, ſicut parte dentiũ terreſtri. Camelus nõ habet fel diſtinctum, ſed uenas paruas in quibus eſt fel. Solinus. Camelorum fœminæ ad bella pręparantur: putãt q; ualidiores eas fieri, ſi caſtratione à coitibus arceãtur Camelæ cum homines eis utuntur ad preliandum, caſtrantur. quia tunc non impiguantur. In locis quidẽ altiſſimis habitantes: tria milia camelorũ habent homines, currẽtium uelocius quam equus, & hoc non accidit eis niſi propter amplitudinem paſſus.

Vegetius de re militari lib. 3. Camelos apud ueteres aliquantulæ nationes in aciẽ produxerunt. Sed hoc genus animalium, arenis quidem tolerabile ſic aptum: nam confuſas etiam in puluere uento uias, abſq; errore dirigere memoratur. Cęterũ præter nouitatem hoc ſi uti uideatur, inefficax bello eſt. Item camelorum mares, habent uirgas ad poſteriorem partem, unde auerſi coeunt. Sunt autem uirgæ neruoſæ ac duræ, unde ex eis arcuum cordæ fiunt. Coitus tẽpore ſolitudines aut ſecreta petunt. Item camelus eſt ualde malus tempore coitus. Et ſi quod animal, uel homo tẽpore hoc appropinquauerit ad eum, ledit ipſum. Coit autem poſt triennium, tempore luxurie ſolitarius eſt cum femina, ferus ac ſilueſtris, & coeundo per totam diem equitat. Sed cum alias luxurioſus ſit, erga matrem tamen continẽs eſt. Vnde in quadam ciuitate cooperiebitur camelæ caput ut eius pullus ſuper eam ſaltaret, qui cooperto matris capite ſupẽ eã ſaltauit: et cooperimento ſublato matrem agnoſcẽs, turpitudinis opere quod ceperat intercepto, deſcendit, ipſumq; ingeniatorem mordẽs interficit. Camela pregnans eſt per annũ: poſt partum quoq; quieſcit à coitu per annum unum, tantum filium facit, ſicut elephas, equus, & omne animal habens ſoleas. Cameli uiuunt centum annis. Cameli patiuntur ſitim per quatriduum, & poſtea bibunt multum, huic animali natura dementi,

ditmagnitudinem corporis in modum iu
menti, ſicut & elephanti. Animal quoq;,
cuius cibus ex eſt materia lignea & ſpino
ſa multos habet uentres: & in hoc genere
eſt camelus.

OPERATIONES.

1 Auicenna. Caro cameli prouocat uri-
nam Adeps,qui eſt in gibbo cameli, ſuffu
migatus confert hemorroidibus. Cameli
cerebrum exiccatum,et cum aceto bibitũ,
confert epilentiæ,ad idem ualet eius ſan-
2 guis. Qui etiam ſiccatus & frixus, reti-
net fluxum:cum uino quoq; bibitus, ſagit
tæ armene nocumento confert, poſt pur-
gationem uero menſtruorum potatum, iu
uat ad impregnationem:& confert prouo
cationi matricis.
3 Idem. Lac camelarum fetarum eſt ſubti
læ,& ualde aquoſum, nec facit opilatiões
(ſicut cęiera) propter paucitatem caſeita-
tis abſterſionis aquęitatis illius.
4 In ipſo eſt ſalſedo, quia cameli diligũt
acetoſum, & hoc eſt melius lac. Dicitur
autem q̧ eſt uehementis tarditatis in ſto-
macho, & in ſuperioribus uentris. Ex
ipſo non timetur ſordicies ſicut ex cęteris,
niſi raro.
5 Vrina cameli confert hydropiſi,& ue-
hementer fœtori narium. Et aperit opila-
tiones colatorij cum uirtute uehemẽti, ab
lutione ex ea facta confert furfuribus.
6 Dioſcori. Fimus camelinus albus cum
melle tritus & impoſitus, tumores repri-
mit:& uulnera deſiccata permundat.
7 Haly. Sanguis cameli fricatus, diſente-
riæ prodeſt:& ſolutioni chronicę potuiq;
ueneni lac cameli prodeſt: corruptioni cõ
plexionis, augetq; uentrem.
8 Plinius. Stercus cameli mundificat &
deſtruit uerrucas: abſcindit fluxum ſan-
guinis ex naribus & quando bibitur cum
medicinis,epilentiæ confert.
9 Item reſoluit bothor & ulcera, ſcrofu-
las quoq; fortiter.etc̃.

CAPVT. 18.

CAmeleon. Iſi. Cameleõ nõ habet unum colorem, ſed diuerſa uarietate cõſperſus eſt, ut pard⁹, huius cameleõtis corpuſculũ ad colores quos uidet facilima conuerſione uariatur, cum aliorum animalium non ſit ad cõuerſionẽ facilis corpulentia. Rudolphus ſuper Leuiticum. Cameleon in infirmitate manſuetũ eſſe ſe fingit:cũ alias ſit immãſuetum animal. Glo. ſup Leuiticum. Cameleon eſt natũ ad deridẽdum, doloſum, rapax, ingluuioſum: et ideo ſecundũ legẽ immundũ. Amb. Cameleon diuerſas ſpecies coloris uario fertur mentiri. Ariſt. Cameleon eſt animal ualde timoroſum, propter qđ in multos colores mutatur. Cauſa uero timoris eius paucitas ẽ ſanguinis & caloris, unde etiam ualde macer eſt:& uocať leo terræ. Huius facies eſt ſicut animalis ex porco et ſimia cõpoſiti. Vngulas habet ſimiles uncis ſeu auiũ ungulis. Alteratio coloris fit, qñ coriũ eius inſufflať, manet in cauernis ſicut lacertul⁹. Soli. Cameleõ per oẽm Aſiam eſt plurimus. Animal ſcilicet q̃drupes: facieq; lacertæ: niſi crura recta & lõgiora uẽtri iũgerenť, plixa cauda, eadẽq; in uertiginẽ torta, hamati ungues, ſubtiliq; idõeitate. Inceſſus uero piger, et idem fere q̃ teſtudinum motus. Corpus aſperũ cute, qualẽ ex crocodilis dep̃hendimus, ſubducti oculi et receſſo concauo introrſũ recepti: q̃s nũq; in taxiõe obnubit.

OPERATIONES.

Pli. Cameleon quoq; multa in ſe ferť ha 1
bere utilia medicinæ. Caput eius & guttur ſi roboreis lignis accendantur, imbriũ ac tonitruum cõcurſus facere democritus
narrat. Item iecur in tegulis uſtum. 2

Reliqua ad ueneficia partinẽtia quedicit
quamq́; falſa eſtimantes obmittemus pre-
3 terq́; in riſu coarguentium. Oculo eius
dextro ſi uiuenti eruatur, albugines cum
lacte caprino tollũtur, lingua quoq́; ad al-
4 ligata, pericula puerperij. Eundem ſalu
tarem eſſe parturientibus circa domum.
5 Cor eius aduerſus quartanam eſt profi
cuum, lana nigra primæ tonſuræ illigatũ.
6 Pes prior dexter in pelle hienæ adalli-
gatus brachio ſiniſtro: dicitur prodeſſe cõ
7 tra latrocinia, terroreſq́; nocturnos. Itẽ
dextram mãmillam cõtra formidines pa-
8 uoreſq́;. Sed et pedem eius ſiniſtrum in
furno torreri cum herba eiuſdẽ nominis,
addito ungento paſtillis factis inde (ſi cre
dimus) fertur hominem inuiſibilem face-
9 re. Eius felle glaucomata & ſuffuſiones
corrigi creditur proprie tridui unctione,
creditur eo lienibus inſtillato ſerpentes ſe
perari: & ad alia multa.

CAPVT. 29.

CAmelopardus. Iſidorus. Camelopard⁹ eſt dictus, eo q́ cum ſit ut pardus albis maculis ſup aſperſus, collo eq̃ ſimilis, pedibus bubulis, capite tamẽ camelo ſimilis eſt. Hũc Aethiopia gignit. Pli lib. 8. Camelorũ aliqua ſimilitudo in duo transfertur animalia. Nabuna ſiquidem Aethiopes uocant beſtiam collo ſimilem equo: pedibus & cruribus boui, capite camelo, albis maculis colorem rutilum diſtinguentibus. Vñ & camelopardalis appellata eſt. Hęc primum quidem dictatoris Ceſaris Circenſibus ludis Romę uiſa eſt. Ex eo ſubinde cernitur aſpectu magis q́ feritate cõſpicua, qua ꝑpter et ouis ferę nomẽ inuenit.

CAPVT. 30.

CAprcolus. Auicen. Capreolus ẽ animal in India: ſimilis hinnulo ſiue ceruorũ filio, qui apud nos etiam nõ mutãt dẽ res. Et qñ eius dentes ſunt magni, ſignant uitæ diuturnitatem in eis, & habet oculos acutos. Ariſtot. li. 13. Capreoli ſilueſtres habent ſapientiam, quando uulnerantur, quęrũt pulegium ceruinum, & comedunt ipſum, ut extrahãt ſagittas a corpore, ſi quæ in ipſis ſunt in fixæ, ex uelocitate motus, & aſſiduitate diſcurſus. Caro capreoli a ſuperfluo humido exoneratur, et eius caro tenerior, & digeſtibilior efficitur, & ſaporis ac odoris eius grauitas amputatur. Ariſtot. Paſtus gratia de locis altis ad altiora tendit, et inter herbas ſalubres & noxias, odore dijudicat & diſcernit. Ruminat cibos, et ungulam findit. Non ungue, non cornu, non dente, ſed ſola uelocitate fugæ a canibus uenatorũ inſulſis ſe defendit. Vnde quando in campeſtribus perſequitur, ad montana fugiens alta petit. In montibus Indiæ ſunt quidam capreoli, qui ab herbis aromaticis & odoriferis paſcũtur: in quorum unguibus ſunt quędam cõcauitates, in quibus humores quidam ad apoſtemata colligũtur, que primo ad maturitatem, & motum, & confricatiõem rũpuntur, & a corpore cum piloſis folliculis abſtrahũtur, & ſubſtantia quæ infra pelliculam cõtinetur, ſumme eſt odorifera: & inter aromatica maxime precioſa, in medicinis plurimum utilis & uirtuoſa, & uult Dioſc. & Platea. Et aliqui dicũt illud, muſcum uulgariter appellatum.

CAPVT. 31.

CAſtor,
eſt anĩal
admodũ
canis põ
tici, lon-
gũ ſcili-
cet & gra
cile, dẽtes
habet acu
tiſſimos,
pellẽ deli
catam ac
nobilem,
quę quan
to nigrior eſt, tanto precioſior: colores in
pilis habet uelut Daxus: ſed pili ſubtiles
ſunt, et pulchri. Non poteſt diu ſuſtineri
uel ſubſiſtere niſi caudam in aqua teneat,
quam habet utiqꝫ piſcium caudę ſimilem:
ſaporemqꝫ eius & ſpeciẽ. Vnde & a Chri
ſtianis in ieiunio cõmeditur, pars enĩ cau
dę ipſius edibilis eſt, reſiduũ autem eius
eſt caro. Ipſaqꝫ cauda lõgitudinis cubita-
lis eſt, pinguedinẽ multã habẽs. Pedes aũt
poſteriores habet ut Anſer. Anteriores
aũt ut canis. Hec enim illi natura parauit,
ut & poſterioribus uelut auis in aqua na-
taret, & anterioribus in terra ſicut qua-
drupes ambularet.

Ex libro de naturis rerũ. Caſtores, ut di
cit experimentator in grege uiuunt, & ſi-
mul ad ſiluas pergũt. Lignaqꝫ dẽtibus ab-
ſcindentes ad cauernas ſuas ea miro mo-
do referunt. Vnum ex caſtoribus ꝓ uehi-
culo reſupinatũ pedibus eleuatis in terrã
ꝓijciũt, & inter crura eius abſciſa artificio
ſe cõponunt: & ſic eum trahẽtes cauda ad
ꝓpria tecta deducunt, uerum iniuriam ta
lem non faciunt his, qui inter illos educati
ſunt, ſed illis ꝗ de alienis partibus ad ſe ue
nerũt. Hos eñ in ſeruitutem ſub certa cu-
ſtodia redigunt. Aliorum tñ opinio eſt
ꝙ hoc illis faciãt, ꝗ ſenectuti laborbiusqꝫ
cõfecti, dentes obtuſos habent, & ꝗ ligna
ſecari non ualent. Tales enim in ſeruitu-
tem redactos, per aſſumptionem pilorum
in dorſo uenatores agnoſcunt: eoſqꝫ pie-
tate commoti illeſos abire permittunt. In
duplices autem uſus ligna ſecta habent.
Nam & corticem cõmedunt, & ex lignis
habitacula ualde artificioſa faciũt. Ama-
ris ꝗdem arborũ folijs, & corticibus, Ca-
ſtor ꝓ ſummis delicijs ueſcit̃, unde & tota
eius caro, et ſi bono, tñ amaro odore ꝓfun
dit̃ Phiſiologus. Caſtor cũ eñ uenator ꝓ
ſequitur, abſciſos teſticulos ante faciẽ ei-
us ꝓijcit, & uenator habens quod ab eo cu
piebat ultra non ſequitur. Si aũt alius ue-
nator eum ſequat̃, erigit ſe et oſtendit uiri
lia ſe non habere, & ſic euadit. Eſt aũt ani
mal manſuetũ nimis. Ex li. de na. re. Huiꝰ
animalis uenatio fit hoc modo. Canis ad
hoc inſtructus in aquã ꝓijcitur, qui ad fo-
ramen manſionis illius ꝑueniens, ingre-
dit̃, nec cedit caſtor morſibus, donec a ue
natoribus artificioſa illa mãſio refringat̃.

OPERATIONES.

Plato Caſtoris teſticuli abſciſſi, in um- 1
broſo loco ſuſpenſi deſiccantur, & in uſũ
medicinę reſeruẽt̃, et dicũt̃ caſtoreũ. Bo- 2
nũ aũt caſtoreũ. i. nõ ſophiſticatũ, habet
ſaporẽ mediocriter acutũ: Glutinoſũ eſt,
& ſaporẽ habet multũ horribilẽ, neruos
intricatos, & pelliculis adherentes, ꝑ an-
nos ſex in magna efficatia ſeruari poteſt.
Melius tñ eſt q̃ recẽtius. In medicinis po
nitur abiecta pellicula exteriori. Virtutẽ
habet diſſoluendi, attrahendi, & maxime
neruoſa loca confortandi.

Contra epilentiã, & alias frigidas paſſi- 3
ones capitis datur caſtoreũ cum ſucco ru
tę in potu uel decoctionis eius uino,

Contra paralyſim lingue puluis eius 4
ſub lingua ponitur, donec ꝑ ſe reſoluatur,
& cõſumatur. Contra paralyſim totius
corporis dat̃ uinum decoctionis eius et ru 5
tę, & saluię. Cõtra letargiã ꝓuocat̃ ſter- 6
nutatio ex caſtoreo: cerebrũ cõmouet, &
cõfortat. Dioſ. Caſtoreũ teſticuli ſunt
animalis, quod Caſtor dicitur, & ſępea- 7
quaticam, ſepe uero terrenam ſuſtinet ui
tam. Optimum eſt ponticum, ſi inte-
rius cereum & obſtruſum membranulis 8
naturalibus. Quidam autem teſticulos
adulterantes, immittunt ueſicis cũ armo
niaci gutta ſanguine caſtoris conſperſa.

Eligendi ſunt ergo qui iuncti ſunt ex 9
una radice ſibi coherẽtes, pleni, incidi, fra
giles ipſis folliculis ſe tractiꝰ ſeparantes.

10 Caleſcit autem caſtoreum, et deſiccat, & attenuat. Illis ergo qui ex plenitudine ſpaſmum patiuntur, aut tremorē neruoꝝ utiliſſimum eſt. Quibus aūt hoc cōtingit ex inanitate uel ſiccitate cōtrarium.

11 Vitia ꝙ pulmoīs emēdat. Et humidū frigidi cerebri humorē cum pulegio, cum uino bibitum inflationes tollit.

12 Torſionibus medetur, potiones uenenatas nocere non ſinit, litargicis ſingulare preſidium eſt.

13 Tremori & contractionibus, & oībus neruoꝝ cauſis delitum & unctū medeť.

14 Virtus eñ ei termantica eſt, et recorporatiua mixtū malacinatibus. & acopis paraliticis ſeu ſciaticis, & his ſiſib⁹ ſubuenit Auiceñ.

15 Caſtoreum confert obliuioni & letargię cum aceto & oleo roſaceo, ſurdidatiꝗ frigidę, ac uentoſitati in aure diſſolutū in oleo nardino.

16 Attractio per nares ex fumigatione ipſius, confert apoſtematibus pulmonis, et infirmitatibus eius. Bibitur cū aceto ꝓpter ſingultum, et facit ſitim.

17 Delet dolorem uentris pungitiuū, cum aceto bibitum: uentoſitatem reſoluit. Mēſtrua ꝓuocat. Secundinā et fœtō extrahit

18 Confert morſui paruoꝝ uenenatorū, & quod ex eo declinat ad nigredinem, eſt uenenum, ita quod interficit quandoꝗ in una die.

19 Fel caſtoris ad multa utile eſt. Eius ꝙ coagulum ſedat morbum caducum.

CAPVT. 52.

CHama. Alb. in libro de natu. animaliū. Chama eſt beſtia alio noīe rufſuus dicta in Aethiopia. Eſt autem ad modū lupi in figura maculis albis ut pardus ꝑ totū reſperſa ludis apta', eo qđ diſciplinę multū eſt ꝑceptibilis. Et in hoc cōuenit cū natura canis.

CAPVT. 53.

CAlopus. Al. in li. de na. anima. Calopus diciť eſſe aīal, iuxta Eufratē habitans, et de Eufrate ꝓpter aquę frigiditatē bibēs. Aſtutū et uelox eſſe diciť, ita ut uenator ipſi appropinquare non poſſit. Cornua geſtat longa ſerrę modum pretendētia: quibus et arbores deijcere diciť: ſed uirgulta ante repulſum cornuū ſuoꝝ tendētia frangere non pōt, licet ad hoc ſępe nitatur: et ideò in eis frequenter inuolutis cornibus cum captum tenetur, dentib⁹ ſtridet, & audito ſtridore à uenatore capitur.

CAPVT. 54.

CEru⁹. ex libro de naturis reꝝ. Ceruus ē aīal uelocitate mirabili, frōtē habens ramoſis cornibus aſperatā, Quorum creatio fit ſi biennis fuerit, tunc uſꝗ ad ſex annos pro ætate ramos augēt: deinde numeroſiora fieri nō pñt, ſed maiora. Solū hoc animal cornua mutat, & ſupra modum gloriatur. Habet unū uermē in capite, qui eā ferè uexat aſſidue

due. Sed et omne animal, et ipſe homo, uermem habet ſub lingua, Ariſto. Ceruus eſt animal ſapiens, de quo etiam oppinantur ꝙ inter animalia quadrupedia diſcretius ſit. Idem. Ceruus eſt animal timidum, cornua quidē habens, et fiſſuram in ungulis, dētes ei⁹ declināt ad inferius: habet quattuor dētes: in una parte oris, et in alia quattuor ꝑ quos mollit. Habet etiā duos magnos alios, qui ſunt in maſculo maiores, et in femina minores. Vox maſculi groſſior eſt, & altior ꝙ̃ feminę. Maſculus uociferaẗ multū tempore coitus, et femina qn̄qꝫ timet. Ceruus itaqꝫ (ſicut & cętera magni cordis animalia) timidus eſt, uocem uulpium timet. In ſibilo aūt & cantu delectaẗ. Itaqꝫ ſibilantem & cantantē ſequiẗ, et alius eum occidit. Vn̄ cum aures erectas habet inſidias ſubſequentis aduertit: poſtꝙ̃ uero dimiſerit, non aduertit. Itē cerui pugnant, & uictus obedit uictori obedientia forti. Cum aūt impregnaẗ ceruus, latet ꝓpter uenatores. Intęſtina cerui ualde fœtida ſunt, unde non cōmeduntẗ à canibus: niſi ſint ualde famelici. Phiſiologus. Ceruus ubi ſerpentē agnouerit eſſe, implet os ſuum aqua, effunditqꝫ in foramē, deīn cū ꝗdam oris ſui ſpiramine ſerpentes foras attrahit, et pedibus ſuis cōculcans ipſum interficit. Ceruoꝝ aūt duo ſunt gn̄a, unū quod, ut inuenerit ſerpentē in cauerna ubi latitat, flatum īmittit ut exeat, & egredientis collū ꝑcutiens hinc & inde occidit eum, & deuorat. Poſtea uero, ꝓpter tumorem ad aquas puriſſimas currit, ac ueneuū euomit. Sed inter hunc tumorē pilos mutat, et cornua abijcit. Aliud eſt genus, qđ ſi ſerpentē inuenerit occidit, et poſt uictoriam ad montē ubi pabulum inueniat tendit. Amb. Ceruus cum non dū habet cornua, tamen fronte pręludit, et ea que non dum expertus eſt tela minatur. Ceruus qn̄do ęgrotat, ramuſculos oleę commedit, et ſanus fit. Ari. Ceruus (ut dictum eſt) maſculus uociferatur multum tempore coitus, cerua non poteſt coitum pati, propter duritiem uirgę maris, recipit autem fugiendo. Cerua paritura prius dragonteā cōmedit, cum uero parit, ſubito commedit ſecundinam anteꝙ̃ cadit ad terram, et eius eſt ſecundina nenenum.

OPERATIONES.

Phiſiologus. Ceruorum lachrimę col 1
lectę & oſſa inuenta in corde ipſorum ap
ta ſunt potui, cordis pulſu laborantibus.
Plate. In corde cerui repitẗ ꝗddā os in 2
ſiniſtra parte, in qua eſt quędā cōcauitas,
ad quem ſplen habet reſpiraculū, et emit
tit ſuperfluitatem, quę ibi propria ſiccita
te in ſubſtātiam mutatur oſſuoſam. Illud
eſt de ſanguine cordis ſubrufū, habet uir
tutem depurādi fumum melancolicum.
Datur & contra cardias, & ſincopin, et 3
cōtra emorroidas,
Eſculapius. Si quis in coreo cerui uol 4
uitur: ſerpētes nō timet. Medulla quoqꝫ
cerui dolores ſedat.
Haly. Coagulum cerui cōtra potum ci 5
cutę & fungorū eſum prodeſt. Vrina cer
ui ſplenis dolorem adiuuat. Ventoſitati
ſtomachi & inteſtinorum, prodeſt. Auri
bus inſtillata, medetur eaꝝ ulceribus.
Auicen̄. in. 4. Can. Extremitates caudę 6
cerui, uenenum eſt, et ipſam bibenti acci
dit anguſtia uehemēs, & ſincopis & mors
Sed cura eius eſt, ut euomat cū butyro &
aneto, deinde in potu dētur auellanę & fi
ſtici cōfecta ſimul.
Plini. lib. 28. Pulmo ceruinus cum gu 7
la ſubarefactus in fumo, deinde tuſus ex
melle tuſſim ſanat. Coagulum cerui ex a
ceto, ſanguinem ſiſtit. Hin̄uli uero coagu
lum matris utero execti, ſummis pręferẗ
remedijs.
Plinius dicit. Cornu cerui uſti nidor, 8
comitialem morbum ſiue caducū dept
hendit. Eiuſdem cornu cinis, illitus ex a
ceto uel roſaceo, dolorem capitis ſedat.
Idem cinis dētes mobiles fricando uel
colluēdo cōfirmat, eorumqꝫ dolores miti 9
gat.
Idem quoqꝫ ualet crudi cornu farina. 10
Item cinis prędictus reumatiſmos ſanat,
& ſanguis excreatiōes curat.
Tinearum quoqꝫ genera, id eſt, fermes 11
pellit potatus. Regio morbo prodeſt, po
tatus ex uino.
Solinus. Ex cornibus autem cerui, dex 12
trū efficatius eſt ad medelā, Actor. Quia

uero cornu dextrũ(ut dictum eſt)ad me-
delam efficatius eſt,ideo dicit Plinius, ꝙ
ceruus hoc bono ſuo inuidẽs,homini cor
nu dextrum abſcondit,ne queat inueniri:
Idem quoq; dicit liber de naturis rerũ.

Ariſto.uero dicit eum abſcondere cor
nu ſiniſtrum, tanꝗ in eo ſit aliquod iu-
uamentum.

CAPV T. 15

CEru-
leus.
Actor (ut
aiũt) So-
linꝰ & ſta
ciꝰ Sebo-
ſus. Ver
mis ẽ mi-
rabilis in
Gãge flu
uio abun
dans,ha-
bet brach
ia bina lõ
gitudinis
ſex cubitorum,quibus etiam elephantem
corripit,undiſq; ſubmergit. Sed qm̃ hic
uermis ingens ac mõſtruoſus eſt,& aqua
ticus,atq; inferius eum poſuimus inter
monſtra aquatica,uidelicet in tractatu de
piſcibus,de illo plenius dicemus.

CAPVT. 16.

CEcu-
la.Ce
lidros &
Cẽchrus.
Iſido. Ce-
cula dicta
eſt ,eo ꝙ
parua ſit
& non ha
bet ocu-
los. Celi
dros ſer-
pens eſt,
q & cher-
ſidros et in terris & in aqs moraẽ. Nã cer
ſi greci dicũt terrã, ydros aquã. Hic terrã
per quam graditur fumare facit, quã Ma
cer ſic deſcribit:ſeu terga expirãt ſpumã
tia uirus ſeu terra fumat:qua theter labiẽ
anguis. Et Lucanus. Tractiq; uia fumare
chelidri:ſemper autem directus ambulat
nam ſi torſerit ſe dũ currit,ſtatim crepat.
Solinus.Chalabria chelidris frequentiſ-
ſima boum quoq; gignit.Iſi.Chẽchris ſer
pens inflexuoſus eſt,qui ſemper rectũ ef-
ficit iter. De quo Lucanus. Et ſemper re
cto lapſurus limite Chenchris.

CAPVT. 17.

CEra-
ſtes.
Ex li. de
na.rerũ.
Ceraſtes
ſerpẽs ẽ o
cto cornu
a in capi-
te habens
ex quibꝰ
fieri ſolẽt
manubri
a cultello
rũ ad mẽ
ſas imperatorum:quia ſudore produ͂t ue
nenum appoſitum.Solinus. Ceraſtes di
ctus eſt:eo ꝙ habeat cornua arietum ſimi
lia.Ceraſti enim greci cornua uocant :ſũt
autem huic quadrigemina cornicula:quo
rum oſtentatione uelut eſca illiciẽs ſolici
ta animalia perimit. Totum enim corpus
arenis tegit;nec ullum indicium ſibi pre-
bet,niſi ex illa parte qua iuitatas aues uel
animalia capit.Eſt autem flẽxuoſus plus
ꝗ alij ſerpentes,ita ut ſpinam non habere
uideatur. Auicẽ.Cornuta eſt genus ſer
pentum ſurdorum:cuius lõgitudo eſt ab
uno cubito uſq; ad duos,et ſuper caput ei
us ſunt duę eminentię, quaſi duo cornua.
Color corporis eius eſt cineritius, & uen
ter eius ſicut ſquamę ſiccę durę. quę ſtri-
dent ſuper terram cum ſtrepitu. Dentes ei
us ſunt ęquales non recurui: plurimum
autem manſio eius eſt in locis arenoſis.
In locis quidem morſus eius ſentiuntur,
quaſi acus aut claui infixi in eis. Et dixe-
runt ꝙ continuatur eius corpori grauitas
maxima

maxima: et eius labia inflantur, et accidũt ei uertigo & tenebroſitas occulorum & deſtruitur ratio.

OPERATIONES.

Curę autem eius appropriatur, ut ſemẽ raphani cum uino in potu detur.

CAPVT. 38.

Cephos & centrocata. Plin. libro. 8. Cephos Aethiopia mittit, q̃rũ pedes poſteriores humanis pedibus et crurib⁹ ſunt ſimiles. Hoc animal roma poſtea non uidit, niſi ludis Pompei. Solinus. Tempore dictatoris Cæſaris, monſtra Romę uiſa ſunt, quę cephos dicuntur. Horum poſteriores pedes crureę ac ueſtigio humanos mentiuntur arcus: priores hominum manus. Phiſiologus. Centrocota eſt quę beſtias uniuerſas pręcedit, huius corpus aſini, pectus & crura leonis ſimilitudinem habent, oris hiatum uſq; ad aures uaſtum, imitatur autem hominis uocem. Plinius libro. 8. Crocutas Aethiopia inter alia monſtra generat uelut, ex cane lupoq; cõceptos, omnia dentibus frangentes, protinuſq; deuoratauentre conficientes. Idem in eodem Hyene coitu, Leęna Aethiopia parit. Crocutam hominum pecorumq; uoces imitãtem. Acies ei perpetua in utraq; oris parte nullis gingiuis, continuo dente, qui ne occurſu contrario hebetetur, capſarum modo icluditur. Solinus. Crocuta nunq̃ aciem orbium cõmouet: ſed in obtutum ſine intactione intẽdit: in ore gingiua nulla: dens unus atq; perpetuus.

CAPVT. 39.

Cirogrilli⁹. Rudolphus ſup Leuiticũ Cirogrillus eſt animal ſpinoſum herícío ſimile. Autor. Alibi legitur ꝙ maius ſit hericio, ſpinoſum tamen: unde patet ꝙ quidam dixerunt hunc eſſe cuniculum. Alibi q̃q; legitur, ꝙ cyrogrillus ipſe ſit hericius uel herinacius, animal uidelicet porcelli formam habens: ſed ſpinoſum, de quo plenius dicetur inferius. Vnde in Pſalmo, 103. ubi legitur in noſtra translatione. Petra refugium herinacijs. Alia translatio habet cirogrillis. Gloſſa ſuper prouerbia Salomonis. In prouerbijs quoq; ubi iuxta translationem noſtram legitur. Lepuſculus plebis inualida, qui collocat in petra cubile ſuum. Alij pro lepuſculo habent cirogrillum. Et eſt animal non minus hericio, ſimile muri & urſo, cuius in Paleſtina magna eſt copia, in foueis & in petrarum cauernis. Hinc & in Pſalterio ubi dicimus. Petra refugium herinatijs, alij ponunt leporibus, alij cirogrillis. Sed quidam hic ꝓ lepuſculo hericium habent. Hieronimus enim uerbum hebreum ſapham interpretatur: & cirogrillum, & hericium, & leporem. Item ſuper Leuiticum. Cirogrillum animal debile quidẽ, ſed rapax et mortiferum eſſe dicũt.

CAPVT. 40.

Cicadę Vincēti⁹ in ſpeculo naturali uiceſimo prio.
Cicadę ſunt uer/mes, quorum genera ſunt duo. Quedā paruis locuſtis ſimiles ſūt,
et hę domos inhabitant. eaq; loca quę magis calida ſunt, ubi ſcilicet ignium feruor
eſt. Aliud uero genus atrum colore, papilionibus ſimile: fertur etiam φ earum genus eſt quod nos ceruos uolātes dicimus,
& hos experimētator ſupra carbones uocat. Cicadę habent in pectore quoddā aculeatum, linguis ſimile, quo rorē lambunt,
ipſum uero pectus fiſtuloſum habent, ex hoc dulciter canunt. Mares quidē canunt
feminę ſilent, ſupine coeunt. Oua candida, ſed corrupta. In terra feturę locum ex/cauant, ibiq; prolem faciunt. Ambroſius. In exiguo cicadaꝝ gutturę dulcis eſt
cantilena, quaꝝ cantibus eſtu medio rumpuntur arbuſta, eo φ magis canore medianis caloribus, quo puriorem aerem ſpiri/tu attrahunt, eo cantus clariores reddūt.

Iſidorus. Cicadę ex cuculorum ſputo naſcuntur. Hec in Italia apud Regmos mutæ ſunt, nec uſq; alibi. Nam alibi dulciter canunt: quarum cantibus medio eſtu arbuſta rumpuntur. Plinius libro undecimo. Cicadę non naſcuntur in raritate arborū, nec in frigidis aut umbroſis nemo/ribus, pennarum illis natura, quę apibus: ſed ꝓ corpore amplior etc̄.

CAPVT. 41.

Cirotrochea. Albertus in libro de naturis animaliū inquit. Cirotrochea beſtia ē, quę rechiona, uo/ces hominum imi/tatur, oculos nunq; claudit. In ore nullam habēs gingiuam, ſed dentē habet. Os unum continuum, uerecundatur capſulis. Tantę eſt uirtutis, ut omnia mox cōtinuat, et de lupo & cane generari dicitur,

CAPVT. 42.

Critet⁹. Albertus in lib. de naturis animalium. Critetus animal ē paruulū, in terra habitans capite uario: dorſo rubeo uenire cādente: pilum adeo tenaciter pelli habens infixum, φ citius pars pellis de carne recedat, q; pilus poſſit euelli. De antro etiam non extrahitur de facili, niſi aqua feruenti, uel alia in antrum infuſa. Et in hoc cōuenit cum cuniculo, quia habet pilum fe/re ſicut cuniculus: et non habet aures, ſed uias auditus ſicut auis. Solinus. Critetus eſt animal, quod nos hameſter uulgo uocamus: et eſt animal mordax ualde & iracundum.

CAPVT. 43.

Coluber

COluber. Iſid. Coluber ab eo dictꝰ ē ꝙ colat umbras, uel ꝙ in lubricos tractꝰ, flexibus ſinuoſis labat. Nā lubricū dicit̃ qcquid labitur dum tenetur, ut piſcis, ſerpēs Ambroſius. Coluber autem ceruum fugit, leonęm interficit. Phiſiologus. Colubri pellis, quę exuitur, in oleo decocta, mi re aureum dolorem mitigat. Autor. patet de colubro uerę eſſe in ſpeciali, quod ſupra dictum eſt de genere ſerpentum: uide licet ꝙ exuuijs ſuis depoſitis, per foramen petere tranſiens, ſenectutem ſuam depo nit: ſed prius ieiunando carnes ſuas ſubtiliat, ut eidem tranſitui abilior fiat. Eſt autem longus ut anguilla tortuoſe incedēs, & ſibilans. Tranſeuntibus inſidiatur, & mordens, lingua uenenum infundit. Vnde ſcriptum eſt. Fiat Dan coluber in uia. Et alibi: Qui diſſipat ſepem, mordebit eū coluber.

OPERATIONES.

Plinius libro .33. dicit: ꝙ contra ruberæ uenena, auxiliatur coluber uiuens in a
2 qua.

Huius adipem aut fel ſecum habet: qui crocodilos uenantur: eoſq̧ mire his adiuuari teſtantur. Ydris a Grecis uocatur coluber: uiuens in aquis.

Dioſcorides. Tunica colubri in uino cocta, dolori medetur dentium. Eſt etiam oculorum adiutorium.

CAPVT. 44.

CRocodilus. Iſidorus libro duodecimo. Crocodilus animal eſt quadrupes, in terra & in aquis ualens, longitudine fere .20. cubitorum, dētium & unguium immanitate armatum: tanta eſt ei duritia cutis, ut quamuis fortium lapidum ictus in tergo recipiat, nihil omnino curet, nocte in aquis, die in terris quieſcit. Oua in terra fouet, quę ouis anſeris ſunt maiora: maſculus & femina uices ſeruant. huic quidam piſces ſerratam criſtam habentes: uentris diſſecantes interimunt. Et dicitur, ꝙ ſolus inter animalia ſuperiorem mandibulam mouet. Plinius libro. 8. capite. 25. Crocodilus eſt animal Nilum inhabitās, linguę uſu inter animalia terreſtria caret ſola, ſuperiori mandibula exiſtēti immobili, morſum imprimit uenenoſum. Dentes habet horribiles ad modum pectinis ſiue ſerrę et cubitos ad modum apri. Nullu꜆ autem animal ex tam parua origine creſcit in tam magnum animal ſicut Crocodilus animal eſt ualde guloſum & multum comedit. Vnde quando eſt ſatur, iacet iuxta littus, ructans prę repletione, ſi̇ puenit aūt auis modica, quę dicit̃ apud eos Trochilos: apud Italos autem dicitur auium rex, et uolat ante os eius, quam aliquocies à ſe repellens: tandem fauces aperit aui. et eam intrare permittit: et hec auicula eum leuiter unguibus ſcalpit, & ei facit quendam pruritum, in cuius dulcedine delectatus, ſtatim obdormit. Auicula autem cum ſentit eum dormire, ſtatim illabitur in eius uentrem, et qua-

ſi telum ſtatim eum perforat,& corrodit.
In uentre enim ualde mollis eſt: et ideo à
piſcibus ſpinas & criſtas pinnulas in dor
ſo habentibus de facili ſu paẗ. Subdit Pli
nius. Hec belua inſequitur fugiẽtes, et eis
eſt terribilis, ſed fugax eſt cõtra ſerpẽtes:
hebetes autem habet occulos ꝗ̃ diu eſt in
aqua, ſed extra aquam nimis acute uidet.
In hieme ꝑ quattuor menſes ſe abſcondit
ſed in uere exit: et ꝗ̃ diu uiuit ſemper cre
ſcit, Idem Plinius lib. 8. cap. 26. Crocodi-
lus ſi quendam inuenit hominem circa lit
tus, interficit eum, ſi poteſt, et pręterea plo
rat ſuꝑ eum, et poſtea deuorat ipſum. Itẽ
herbas libenter commedit, inter quas eni
dros ſerpens paruulus, qui ei inimicatur,
caute ſe inuoluit: et dum Crocodilus her
bas carpit, ſerpentem tranſglutit: qui in
trans uentrẽ eius, omnia interiora carpit:
interimit eum & occidit: et ſic illeſus exit
Item Plinius lib. 12. dicit: ꝙ idem uermis
inſidiatur crocodilo quãdo dormit: et tũc
inuoluit ſe in luto, et intrat per dẽtes eius.
Solinus. Inſidiatur quibuſdã paruis aui-
bus, quę generantur inter herbas Nili, quę
euolant ꝓpter calorem ſolis, et intrant uẽ
trem Crocodili, et cõmedunt uermes uen
tris eius: et ſic purificatur belua á uermi-
bus. Habet autem corium ualde durũ,
quod uix gladio perforaẗ, habitat in aqua
de die ꝗ̃ de nocte, quia aqua calidior eſt
de nocte ꝗ̃ de die, retinet eñi radios ſolis,
& ibi agitantur, et ſic fit calida ipſa aqua:
et non habet linguam ꝓminentem ad uo-
ciferandum, ſed habet paruam linguã in
parte inferiori, ſicut habent piſces ad gu-
ſtum: ut dicit idem Solinus: et etiam Ari
ſtoteles. & Auiceña hoc idem uolunt.

OPERATIONES.

Plinius lib. 8. dicit: quod de fimo cro-
codili fit unguentum, unde facies mulie-
rum ſophiſticantur, ut ſenes & rugoſę iu-
uenculę per tempus uideanẗ ꝗ̃ diu uiuit.

CAPVT. 45.

CVniculus Iſidorus. Cuniculi ſunt ge-
nus agre-
ſtium ani
maliũ: ſic
dicti qua
ſi canicu
li, eo ꝙ ca
num inda
gatiõe ca
pianẗ, uel
á ſpelũcis
excludantur. Plinius lib. 8. Leporum ge
nera ſunt, ꝗs Hiſpani cuniculos appellãt,
Varro & autor. Eſt à cuniculis ſuffoſſum
in Hiſpania oppidũ, cuniculi fecundi in
eis innumerę ſunt: famemq; Balearum in
ſulis populatis meſſibus afferunt: certũ q;
eſt Balearicos aduerſus eorum ꝓuentum
auxilium militare á Diuo Auguſto petiſ-
ſe. Ex libro, de naturis rerum. Cuniculus
eſt beſtia lepore minor, colore & forma
ꝓpe tamen ſimilis. Hec in antroſa habita
cula terram fodiẽs, nocte uineta frugeſq;
depaſcit, mane uero antrum ingrediens,
os eius ęquat terrę puluere per intrinſecus
ne ſuꝑuenientes homines per diem eius
habitaculum deprehendant. Vbicumq;
habitant cuniculi, multiplicantur nimis,
quia ſępius in anno pariunt. Cunq; aliqui
ex eis aliquid illic aduerſi ſenſerint ania-
lis, fugiunt: nec more cęteri ſociorum in
iuria dedignari, locũ cum illis dimittũt.
Hi auerſis poſterioribus coeunt: quoniã
illis auerſum eſt membrum genitale.

OPERATIONES.

Iſaac. Cuniculus uim habet diſſoluen-
tem proprie, etiam ſtomachum confortat,
uentrem diſſoluit.

Vrinã prouocat. Vtilius quoq; eis qui
elephantico morbo apparati ſunt.

CAPVT. 46.

DAma. Alb. in li. de na. animalium. Dama beſtia ē magnitudinis capre, figure & pili ſicut canis: cornua habens non ſquamoſa, ſed plana, lōga et acuta. Eſt aūt curſu uelox, uite ꝑuida. Hec beſtia in Arabia uocat̄ adgazel, cuius caro frigida eſt & ſicca.

OPERATIONES.

1 Idem Albertus. Stercus huius animalis creſcere facit capillos, et meliorat eos preparatum in oleo.

2 Dicit etiā, ꝙ ſi cum eo ungat̄ uirga uirilis, et ſi coeat cum uxore ſua, ſemper diliget eā. Si cum lingua deſiccata ſuffumigetur guttur, in quo eſt ſāguiſuga, cadet.

3 Calcaneus cōbuſtus impletus in cōcauum fiſtule, curat eam.

4 Dicit etiā: ꝙ fel huius aīalis & ſemē teſticulorū uulpis, & piper, & ſemen eruce de quolibet equale acceptū ad pondus auri, & mellis uncias duas, et fiat ex eo electuarium, et ipſum teneat in lana quando mulier cū uiro cōcūbit, cōcipit maſculū.

CAPVT. 47.

DAmula. Bartholomeꝰ in libro de ꝓprietatibus rerū. Damula ſiue dama: ſicut ait Papias: caprea eſt agreſtis. Iſidorus libro duodecimo. Damula eſt uocata eo ꝙ de manu effugiat, timidum enim eſt animal & imbelle ac imbecille. Vnde neſcit ſe deffendere niſi fugiēdo. Habet eñ ꝑ armis abilitatem membrorum, & ad fugā leuitatem. Vnde dicit Martianus. Dente tuetur aper, deffendūt cornua ceruū. Imbelles dame quid niſi preda ſumus. Montuoſa loca & uenenoſa diligit, gramina medicinalia & aromatica cōmedit, ramuſculorum tirſos & extremitates carpit: qñ do eſt uulnerata tragonteam cōmedit, & ſic de corpore telum trahit.

OPERATIONES.

1 Iſidorus libro quinto. Sanguis eius eſt medicinalis ſecundum Pliniū li. 26. Neruos eñ contractos remollit, & articulorum dolorem ſoluit, uenenum diſcutit & expellit.

2 Damulam odiunt ſerpentes & fugiūt, & eius anhelitum ſuſtinere non poſſunt.

CAPVT. 48.

DRaco. Phiſiol. Draco ſuper omēs ſerpentes maximꝰ, et ſup omnia terre animantia. Qui quando ꝙ ſup aerē fertur ipſum concitando ac uehementer impellendo, Iſidorus. Draco maior eſt cunctorum animantium ſuper terram. Hunc Greci dracontam uocant. Eſt autem criſtatus, ore paruo, & arctis fiſtulis, ꝑ quas ſpiritum trahit, & linguam exerit. Gignit autem in Aethiopia & in India.

Ex li. de nat. rerum. Dracōis manſio frequenter

quenter eſt in ſpeluncis,ꝑpter eſtum natu
ralem ſui corporis,et,ꝑpter accidentalem
ſolis.q maximus eſt in partibus Orientis.
Raro eñ inuenitur hoc animal,niſi in ca
lidioribus partibus orbis. Itaq; libenter
etiam in rupe lapidea ſpeluncam ſortit.
Circa turrim Babel,et in deſertis illius an
tiquę Babilõis ac ruinis eius,maximi dra
cones habitare dicunt:quoꝶ uox ac rugi
tus homines terret,Ad uiginti quinq; cu-
bitos & amplius creſcẽs,ſepius eualeſcit.
Ad ſeniũ aũt & debitam magnitudinem
ueniẽs ſine cibo tempore multo uiuit. At
ubi cõmederit,non de facili ſatiat.In abyſ
ſis terræ(ſicut dicit Augu.aliqñdo draco
moratur,et cũ in aere ſentit humiditatem
egreditur.& ſuꝑ aera fert magnis alarũ re
migijs aerem cõcitans et impellens. Alis
qdem pellicea uolubilitate extantibus,&
ſecundum corporis ſui magnitudinẽ la-
te diffuſis:ubicũq; morat aerem inficit.

Pli. lib.26. India dracones habet et Ele
phantes perpetua diſcordia bellantes,tan
tę magnitudinis,ut facili circũplexu Ele-
phantes ambiant,noxioq; nodo perſtrin
gant. Ambroſi.Draco elephantem ligat,
cuius ruina mors uictoris eſt: et inde ſum
me in utrũq; certatur. Ille ut pedẽ alliget,
in quo caſus uicti ſibi nocere non poſſit.
Pli. li. 10. Aquilę q̃q; ſatis eſt pugnæ cum
dracone: multoq; magis anceps,etiam ſi
in aere. Ari. uultur etiã & draco pręliãtur:
q̃a cõmeduntaĩalia. Iſi. Draco uim in cau
da non in dentibus habet, et uerbere poti
us q̃ ictu nocet. Ariſt.in li.de nat.anima
liũ,Eſt in terra Aethiopię draco ex q̃ Ty-
rus generatur,et ex illo Enthichon accipi
tur,cõtra quod nõ eſt remedium.Omniũ
q; animaliũ uenenum habentiũ morſus.
eſt ualde malus: maximeq; ſi ſe cõmedãt
adinuicem:ſic cõmedit draco ſcorpionẽ.
Item de ꝓprietatibus elementoꝶ. In die-
bus Philippi regis uia in mõte Armenię
fuit,de qua rex interrogauit,cur ſuꝑ illam
nullus tranſiret quin mortuus caderet. So
crates ergo ſpeculũ de calibe cõtra illũ po
ſuit,in quo duos dracones magnos uidit
qui aperuerunt os ſuũ, et egrediebat cor-
rumpẽs aerem fumus ex orificijs eorum.
Rex uero p̃cepit ad montem illũ exiri, &
ipſos interfici.ſicq; ſalutatus eſt locus il-
le. Narrat Petrus Damianus de q̃dã agri-
cola, qui quadã die ualde mane ſurrexit,
& uidit dracone enormis magnitudinis,
lignum putauit,feſſuſq; ſuꝑ eum ut requi
ſceret ſedit,mox indignata beſtia degluti
uit.

OPERATIONES.

Solinus. Draconũ ex cerebris excidit: 1
dracontias lapis:ſed lapis non eſt niſi de
trahat uiuentibus. Nam ſi obeat prius, cũ
anima ſimul euaneſcit duricies ſoluta.

Phiſiologus. graminibus quidem me- 2
dicatis dracones dormire coguntur,ſicq;
lapis acquirit, cuius uſu reges orientales
pręcipue gloriantur. Dracone adipum 3
fugiunt uenenata :ne ipſe draco habet ue-
nena. Draconis capita ꝓſperitã et fortu- 4
natam domum promittunt facere. Ex 5
lib. de nat. reꝶ. Lingua eius & fel in uino
decocta,remedio ſunt his qui uexãtur ab
incubis,coꝶ corporibus ex hoc inunctis.

Draconis caro uitrei coloris eſt, acue- 6
ſcentes illa refrigerat. Hinc eſt q̃ Aethio-
pes in feruida plaga manẽtes dracõis car
ne libenter ueſcũtur. adeo quoq; auaritię
ſitis in imenſum creuit,ut inſtitores qbuſ
dam carminibus draconem ad tẽpus man
ſuetũ reddant: eiuſq; tergo inſidientes:
freno ipſum regant,uſq; dum in Aethio-
piam perueniat. Autor. Sanguinẽ dra 7
conis quo phiſici utuntur in medicinis ai
unt gummi cuiuſdam arboris ſic dictum,
ꝑpter ſãguinis ſimilitudinẽ ueri dracõis.

CAPVT. 49.

DRa
con
copedes.
Ex li. de
nat,reꝶ.
Dracon
copedes,
ſerpẽtes
ſũt mag-
ni & po
tẽtes. Fa
cies uir-
gineas
haben-
tes

tes humanis ſimiles, in draconū corpus deſinentes. Credibile eſt huius gn̄is illū fuiſſe, p quē diabolus Euā decepit: quia (ſicut dicit Beda) uirgineū uultū habuit Huic etiam diabolus ſe coniūgens uel applicans, ut cō ſimili formam ulierem alliceret: faciem ei tm̄ oſtendit et reliquā partem corporis arborū frōdibus occultauit

Augnſtinus ſup Geñ. Dicit̃ aūt ſerpens ille calidiſſimus fuiſſe, uel ſecundum alios, ſapientiſſimus: non proprie, ſed in bono ſolet accipi ſapientia dei uel angeli, uł aię ratiōalis: ſed translatiue, ſicut apes uel formicas dicimus ſapientes, ꝓpter opera ſapientiam imitātia: q̃uis ſerpens anima non rationali, ſed ſpiritu diabolico, q̄ plenus erat, poſſit ſapientiſſimus dici. Mali em̄ angeli, q̃uis ſuperbi, deiecti, natura tamen excellentiores ſunt oibus beſtijs, ꝓpter eminentiā ratiōis. Serpens eni nō intelligebat uerba, nec rationalis eſt facta. Q̃ enim uerbis magoꝝ uel incantatorū ſerpentes trahunt̃ de latebris, diabolica eſt uis: quod permittit̃ ad memoriā illius primi facti, ut ſciatur: quia cū hoc genere familiariter ſit ei locutus. Eſt aūt ille ſerpēs ſicut aſina Balaā: ſed hoc fuit diabolicū, illud angelicum. Boni enim et mali angeli ſimiliter operantur.

CAPVT. 50.

DAxus. Al. in. libro de natura ani. Daxus ē anial pingue ualde & latū in dorſo breuibus cruribus, multum mordax, pilo plus albo quam nigro, ſed in dorſo plures habetn igros, & in lateribus plures albos, et caput in medio nigrum, & in lateribus habet album: et quando eſt domeſticū, multum eſt luſiunm. Dicunt crura ſiniſtri lateris breuiora eſſe q̃ dextri, et durum habet pilum, et eſt ſpiſſę pellis, et eſt ad quantitatem uulpis, et eſt duorꝝ generum. Dicitur autem daxus caninus, quia in multa findit pedē, ſicut canis. Et dicitur daxus porcinus, qui in duo findit ungulam ſicut porcus. Fertur ꝙ ſcrabronibus & alijs uermibus uiuit, quia non eſt uelox ad uenandum.

OPERATIONES.

Axūgia eius ualet ad renum dolores: 1
et ad multa alia, quę cauſa breuitatis obmitto.

Dicunt etiam aliqui, ꝙ morſus aliquan 2
do habet uenenoſos.

CAPVT. 51.

DYpſa Iſid. Dypſa eſt genus aſpidis, qui latine ſitula dicit̃: q/a quē momorderit ſiti perit. Tantę autē exiguitatis eſſe fertur, ut dum calcatur, non uideatur, de quo Poeta Signiferum iuuenē tyrrenis ſanguinis aulū. Torta caput retro dypſas calcata momordit, Vix color aut ſenſus dentiſq; fuit. Andromachus. Dypſa cum aliquē pungit, inflammatur in eo caliditas ualde ſupflua, indeq; accidit ei uehemēs ſitis, & aduſtio inflammata: nec bibere ceſſat aquam donec corpus eius ſcinditur, et ſic morit̃ Auicenna. Serpentis facientis ſitim ſecūdum quoſdam longitudo eſt palmi unius et ſup corpus eius ſunt ueſtigia nigra plurima. Caput eius eſt paruū, et collū groſſum a' quo icipit creatura eius uſq; ad caudam ſubtilem.

OPERATIONES.

Auicenna, Vt euacuatur aqua ꝓpter ſitim

tim ex morſu iſtius ſerpentis.Huius regimen poſt cõmunia regiminum eſt indeſinenter eum facere bibere oleũ plurimũ et euomere:deinde cliſteriſare cum his quę educunt feces et humiditates.

CAPVT. 52.

DRomeda & damula,Iſido.Dromeda genus eſt camelorum mĩoris q dẽ ſtaturæ:ſed uelocioris : unde & nomẽ habet.Nam dromos grece curſus & uelocitas appellatur.Centum em̃ & amplius miliaria uno die pergere ſolet:quod ſcilicet aĩmal ſicut bos & ouis & camelus ruminat.Damula Iſidor.Damula uocata eſt:eo ꝙ de manu effugiat.Timidũ animal & imbelle.Vnde Martialis.Dente tuet̃ aper, deffendũt cornua ceruũ:Imbelles damę qa niſi præda ſumus.Gloſa ſup Paralip.Damula eſt animal mundum,uelox perſpicax,.Vnde ſcriptũ eſt,Eruere quaſi damula de manu etc̃.Plinius:Damę raro manſueſcunt, cum ferę iure dici non pñt.Complura nãꝙ ſuut nec placida,nec fera,ſed medię inter utrunq; naturę:ut in uolucribus Hyrũdines,apes in campo,in mari delphini. Idem in libro .11.Natura dedit cornua damis.

OPERATIONES

Auiceñ.Damulę caro more emplaſtri
1 ponitur ſup dolores iuncturarum.
2 Eadem cum uino miſcetur & bibitur, propter epilentiam uel ſoda.
3 Item exſiccata cum uino in potu accep
4 ta,confert uenenis. Hali.Virga Damulę,ſiccata tirta et bibita,morſui ſerpẽtum prodeſt.Idem facit & uirga cerui,

CAPVT 53.

DAran. Ex lib. de nat. rerum. Daran, (ut dicit Ariſtoteles)eſt aĩal uelox atq; fortiſſimũ, qđ a uenatoribus inſecutum cũ euadendi deſperatione frãgi cœperit,aſtutia naturali ſtercus intorquet cõtra canes inſequentes ſe ,eoſq; retardat putridę digeſtionis odore. Autor fortaſſis etiã hoc nomine uidelicet duran nocatur beſtia,quę ſuperius, iuxta eundẽ Ariſtotelẽ bonnacon eſt appellata. Et ipſa eſt(ut uidetur) ſiluiſtris uacca, de qua dicit Ariſtoteles ꝙ habet cornua cõtra ſe inuicem inclinantia. Et ideo natura dedit ei aliud iuuamentum , uidelicet eiectionem ſtercoris in remotum: ut ipſo uenatorem detineat ne ad eam ꝑpe accedat. Idẽ uult Alber,in lib. de naturis animalium,

CAPVT. 54.

EQuus In lib. de naturis rerum Equi uniuerſis fere paribꝰ orbis generãt:ſed illi pręcipui qui in Scithia et Capadocia.Hij ad ſonitum buccine gaudent,& cõgreſſionibus gloriantur. In equis ꝑcipue,& omni genere iumentoꝝ aures indicia animi ꝑferunt.In coloribus equoꝝ niger eſt optimus

rumq; bonus. Ceteri uero deteriores iudi
cantur. Ariſtoteles. Equus & equa plus
diligunt coitum, q̃ animalia cętera, pręter
hominem Equa quoq; furit concupiſcen
tia coitus, olfaciendo ſe inuicē ore ad os,
concupiſcentiam prouocāt. Maſculus ſu-
pra matrem ſuā non ſalit. Vnde equus ali-
quando matrem ſuppoſitam agnoſcens,
ſubito fugit ſeq; pręcipitauit. Coit autem
equus duum uel trium annorum, ſed debi
le generat. Fortis autem eſt à quattuor an
nis uſq; ad. 20. & fortis eſt quouſq; gene-
rat. Tota uita ſua coit: & uſq; ad annos. 30
uł uſq; ad. 35. uiuit. Equa uero uſq; ad. 40
Equus cum equa coit etiam impregnata.
Nullaq; fœmina poſt impregnationem re
cipit coitum, niſi mulier & equa. Et eſt eq̃
rum coitus iuuenum ante tēpus determi-
natum, ſi bonum habuerint cibum. Nō eſt
ledens coitus equorum, ſicut coitus tauro
rum. Partus equarum melior eſt, q̃ omni-
um aliorum quadrupedum. Apparetq; p̃-
cipue in equabus & uaccis menſtruū. Idē
Ariſtote. Equus oculos habet diuerſi co-
loris unius ab altero. Nec eſt oculorū ua-
rietas ſicut in hominibus & equis. Cōtra
naturam etiam omnium animalium eſt, q
cum ſeneſcit equus, dentes eius albeſcunt.
Itē equus felle caret. In corde equi & uac
cæ ſunt oſſa. Ibis auis eſt, quę odit equum:
& uocem eius imitando ſtupefacit ipſum,
ac fugere cogit, & forte interficit.

OPERATIONES.

1 Dioſco. Equorum ſanguis medicami-
2 nibus cauſticis admiſcetur. Lac equinū
uentrem mollit & hominem turbat.
3 Fimus caballinus crudus et cōbuſtus,
ſanguinem abſtinet profluentem.
4 Haly. Coagulum equi ſolutioni croni-
cæ prodeſt, & inteſtinorum ulceribus. Fi
mus equorum ſi uaporetur mulieri, ſecun
dinam fetum q; mortuum educit.
5 Eſculapius. Equæ lac bibitum, matricis
laborem ſedat: & educum eijcit.
6 Caſeus eius uentrem reprimit: et torſio
nes tollit, coagulum eius cum uino propi-
7 natum omnes dolores ſedat. Stercus eq
ſiccum aſperſum ſanguinē ſiſtit, auribus
8 inſtillatum, dolorem tollit. Auicenna
in. 2. canone. Sanguis equi aduſtiuus, eſt
putrefactiuus, totiuſq; debilis digeſtiōis,
precipue qui groſſus eſt. Lac equarum 9
ſicut & lac camelarum partui uicinarum
ſubtile eſt, aquoſum, & uentrē lenit. Coa-
gulum equi conueniens fluxui antiquo,
& ulceribus uiſcerum, ac fluxui.
Corium pulli equi ſi aduratur & liniat̃ 10
ex eo cum aqua ſuper bothor, infrigidat
eas. Dicit̃ quoq; q additiones illæ quæ 11
ſunt in genu equi tritæ & bibitæ cum ace
to ſanant ſodam & epilentiā. Stercus etiā
equi facit operationes ſtercoris aſini.
Pli. lib. 28. Sanguis equorum et equarū 12
pręterq̃ uirginum, uim habet ſtipticā, ero
dit ulcera: carne ac fimo equi in agro paſti
utuntur ad plagas. Itē fauilla fimi equi 13
ni inueterati, partum mortuum eijcit.

CAPVT. 55.

ELephas. Ariſtote. Elephas ē animal manſue-
tū, quod cito do-
meſticat̃, & obedi-
entior at q; diſcipli
natior eſt omnibus animali-
bus: unde inſtruitur etiam adorare regē,
& in hoc omnibus melior eſt animalibus.
Ex lib. de natu. rerum. Elephāti (teſte Caſ
ſiodoro) omnium quadrupedum ſuperāt
intellectum. Vnde nō dubitat elephas pri
mo aſpectu adorare, quem cunctorum in-
telligit rectorem eſſe. Cui ſi tyrannus ap-
paret, inflexus permanet, farinam ſimilem
minutiſſimo puluerí permixtam ſeparat
optime: ita q farinam in paſſum colligens
nihil admittit de puluere. Læſi uero dicū-
tur offenſam ſeruare, longo q; tēpore poſt
iniuriæ uindictā réddere. Auicenna. Iu-
uant homines in pugna & elephantum fœ
mina ſicut maſculus: ſed corpora fœmi-

narum minora ſunt ꝙ mariũ, & cum hoc
etiam audaciæ ſunt minoris. Elephas aũt
tantæ fortitudinis eſt, ut cum ſuis culmis
proſternat magnos parietes, & cũ ſua frõ-
te magnas arbores. Ex lib. de nat. rerum.
Elephanti concupiſcentiã fetus in ſe non
habent. Sed tempore quo uolunt filios ꝓ-
creare, uadunt ad orientem uſq; ad proxi
mum paradiſi ubi inueniant Mandrago-
rã. de cuius fructu prior guſtat femina, de
inde maſculus eius ſuaſione: & tunc cõue
niunt & concipit fœmina. Tempore uero
partus ingredit aquã uſq; ad ubera: & ibi
parit ſuper aquam: propter draconem qui
inſidiatur ei. Et ſi extra aquam pareret, fe
tus ei deuoraret. Maſculus quoq; non re
cedit ab ea dum parit: propter ſerpentem,
qui inimicus eſt eius, ſicut draco. Nam hu
ius animalis oſſa & pellis in quocũq; loco
incenſa fuerint, ſtatim odor eorum ſerpẽ-
tes fugat: & quolibet uenenoſum non ac-
cedit. Iſido. Biennio aũt fetus portãt nec
amplius ꝙ ſemel gignũt: nec plures, ſed
unum tantum. Viuunt aũt annis tricentis.
Ariſto. Elephas coit in agreſti loco maxi-
me prope fluuios: fœmina ſedet, mas equi
tat ſuper illam. Fœmina poſt annum deci
mũ uſq; ad quindecim coit. Mas aũt poſt
quinquennium: & hoc in uere. Vnicum fi
lium gignit, ſicut equus & camelus, fœmi
na per duos annos impregnat̃. Impregna
ta quoq; à maſculo nõ tangitur omnino:
& poſt partũ ceſſat triennio. Ex lib. de
na. rerum. Elephanti cadentes, ſurgere nõ
poſſunt, quoniam oſſa ſolida ſine iunctu-
ris habent. Vnde & crura tibiaſq; flectere
non ualent: niſi in iuuentute. Crura uero
ęqualia habent in groſſitudine, inſtar ſti-
pitũ, ab imo pedis uſq; ad uentrem. Pedes
uero rotundos inſtar pomi. Plini. Ele-
phanto duriſſimum tergus eſt dorſi, uen-
tres molli. Interius ſimile eſt interiori por
ci, & per coſequẽs interiori hominis. Ele-
phanti naſus longus. Autor. Elephas
in tibijs iuncturas non habet: & dormien
tes elephanti nunꝙ recumbunt: ſed cum
labore defatigati ſunt, arboribus magnis
applicati ſe recreãt: & in ipſis ſuffulti dor
miunt. Quod eorum uenatores attenden
tes: locum & arbores notãt: eaſq; pene ſuc
cidunt: ſicq; capiuntur.

OPERATIONES.

Iſidorus. Elephanti ſanguis et maxime 1
maſculi, fluxus reumatis ſiſtit. Fumo quo
q; qui ſit ex ungula & pilis elephantis, ani
malium quęlibet uenenata fugantur.
Platearius. Elephas habet oſſa quędam 2
ſolida ut dentes, & hæc non comburũtur,
ſed ad diuerſa officia reſeruantur. Quędã
uero ſunt medullam habentia, & hęc com
buſta dicuntur ſpodium. Eſt autem ſpodi
um frigidum in. 3. gradu, ſiccum in. 2.
Sophiſticatur autem quandoq; ex oſſi 3
bus canis combuſtis: quãdoq; ex marmo-
re cõbuſto, ſed id eſt minus ponderoſum:
unde illud eligendum eſt quod eſt ſubal-
bidum, & ualde leue & continuum.
In ſirupis ponitur ad infrigidandum. 4
Puluis eius cum ſucco plantaginis datus,
ualet ad diſenteriam & emptoicam paſſio
nem. Auicenna. Adeps elephantis cum 5
ex eo fit linimentum, fugat uenenoſa. Fu
mus eius ſuppoſitus, prohibet impregna-
tionem.
Fimus Elephantis, ſi uaporetur eo uen 6
ter febrem patientis, prodeſt. Sed ſi cum la
na ſubmittatur mulieri, non concipit.

CAPVT. 56.

ENchires. Ex lib. de nat. rerũ. Enchires ẽ animal in oriente, tauro ſimile ſed habens longos cries ad ſcapulas deſcẽdentes, ſicut equus. Cornua uero multum recuruata: & ad pugnandum abilia, caudamq; breuem reſpectu corporis, corium ualde durum. Huius etiam caro dulciſſima eſt. Cũ uenatores fugiens debilitatum fuerit pugnat:

gnat:et in pugna ſtercus eijcit per quatuor paſſus cauſa timoris. Eſt enim animal multi ſtercoris. Deinde cum appropinquat ei tempus partus, multa eiuſdem generis animalia circa ipſam adunãtur: & egerentes aggregant ſtercora ad inſtar muri in circuitu eius. Autor. Videtur autem enchires eadem eſſe beſtia que ſuperius duram uel bonnacon ſecundum Ariſtotelem eſt appellata.

CAPVT. 57.

ENhidros et Enitra. Iſidorus. Enhidros eſt beſtiola ex eo nuncupata: ꝙ in aquis uerſat̃, & maxime i Nilo. Quæ, ſi crocodilū dormientem inuenerit, uolutat ſe primo in lutum et intrat etiam per os eius in uẽtrem, & carpens omnia intranea eius ſic ut moriatur. Hęc ychneomon grece uocatur.

Ex libro de naturis rerũ. Enitra eſt animal modicum in Germania, mas & fœmina cumulos in terra facientes, congregãt cibos in ęſtate, quibus uiuant in hyeme. Fœmina naturaliter ciborum eſt auida: mas econtra ſupra modum parcus & auarus. Vnde & aditum obſtruit ne fœmina cibos attingere poſſit. At illa naturaliter calida, foramen occultum ex alia parte facit ꝑ quos fruetur quod auiditati ſue ſufficiat. Sicq; fit ut maſculus parcus macietabeſcat, fœmina ṽo pinguedine rutileſcat.

CAPVT. 58.

ERinacius et Ermineus. Iſidorus. Erinacius qui et Cirogrillus, eſt animal porcelli formam habens ſed ſpinoſum ubiq;, preter quam in uentre: undiq; uero ſpinis ſuis claudit̃, ꝓpter inſidias: & difficilis ſe uidendũ prebet atq; palpandũ: ſed qñ in aquam calidã mittit̃, ſtatim ea delectatus in planã membrorũ deiectionẽ oſtẽſionemq; reſoluit̃: & ſic in offenſe uider̃ atq; palpatur. Hic (ut dicit Ariſtoteles) obtuſius audit omni animali habentẽ teſtã in capite. Erinacius pinguis eſt & medicinalis. Solus habet duos anus ꝑ quos feces emittit. Huius ſpeciei mas & fœmina ſtãdo coeunt, applicati & ad inuicẽ cõiuncti: et hoc ꝓpter ſpinarum aculeos q in eius dorſo ſunt. Ex li. de na. rerũ. Ermineus ẽ beſtiola de genere muſtelarũ: ſed forma minor: et colore diſſimilis. In hieme cãdet inſtar niuis ꝓpter extremitatẽ caudæ: eſtate uero tm̃ in uẽtre cãdet, et dorſo fuſcus apparet. Mures ꝑſeqtur, carnes ueſcitur.

CAPVT. 59.

ENgula & erura. Ex libro de natu. rerum. Engula ẽ uermis à re nomen. Habet em̃ ſemperi ſanguine caput contínueq; ſu-

gens ita intumeſcit,ut medius crepet. Nõ enim exitum ſuperfluitatis habet hic à quibuſdam pediculus ſilueſtris dicitur. In iumentis nunꝗ ſed in lupis & canibus frequenter gignitur.

Eruca in lib.ut ſupra. Eruca eſt uermis longus multis diſtans pedibus,colore uarius. Olera & arborũ folia depaſcitur. Iſidorus. Eruca eſt frondiũ uermis, in olere uel pampino inuoluta: ab erodẽdo dicta. De qua meminit Plautus. Imitatus nequã beſtiam,maleficam,inuolutam in pampino frondem & florem erodens, hoc malũ oritur tempore humido & lento.

OPERATIONES.

1 Palla.lib.2.Contra erucas.ſemina quæ ſpargẽda ſunt,ſemper uiuæ ſucco uel erucarum madefaciunt ſanguine. Aliqui uero cinerem de fico ſuper erucas ſpargunt. Nonnulli ſquillã in hortu ſerunt. Vel aliqui etiam mulierem menſtruatã, nudis pedibus,contra erucas circumire faciunt.

CAPVT. 60.

FAlena & Fiber. Iſidorus. Falena eſt animal quod naturali ꝗdam indignatione ſuperbiã in homine deteſtatur. Itaqꝫ ſi congrediendi occaſionem acceperit,pugnæ conſtanter inſiſtit, uictorqꝫ ſuperbię inclementer nititᷣ hominem decerpere. Solinus. Fiber ꝑ uniuerſum Pontum plurimus,quẽ caſtorem aliqui dicunt lutheræ ſimilis: eſt aĩal morſu potentiſſimum,adeo ut cum homineminuaſerit, conuentum dentium non prius laxat, ꝗ oſſa fracta concrepuiſſe perſenſerit. Plini.li.31. Fibris uictus eſt in terris,& in aqua. Caſtorea teſtes eorum dicũtur:quos ab ipſis amputare cum capiũtur negat. Seſtius medicinæ diligentiſſimus: illos eſſe paruos: ſubſtrictos ꝗ & adhęrentes ſpinę:nec adimi ſine animalis uita poſſe aſſerit. Item Operationes etiam ſuperius ſub nomine caſtoris ſunt dicta.

CAPVT. 61.

FOrmica. Actor. Formica eſt anial paruum, ſollicitum ꝓuidum,et ſagax. Terrã de cauernis egerit: arto calle incedit: grano paſcitur. Iſido. Formica dicta eſt ab eo, ꝗ forar micas farris. Ex libro de naturis rerũ. Formica eſt animal mire prouidẽtiæ ſibi. Hec ſola inter animalia ſenio fortificatᷣ & creſcit. Formicæ labores communicant ut apes: ſed apes cibos faciunt,hæ uero condunt. Efferunt etiam mortuos ſuos atqꝫ ſepeliunt: & hæ ſolæ inter oĩa animalia preter hoĩem faciunt. Item formica frumenti granum eligit, & ſi compluta in foſſa ſua fuerit: illud exponit ut ſiccetur, ſicqꝫ iterũ reponit ipſum uſqꝫ ad tempus, ut autẽ granum cõſeruet abſqꝫ germine: fertur ipſum in tres partes diuidere. Ariſto. Formica ẽ animal anuloſum ſine alis & ſine ſanguine. Et eſt ex animalibus, quę cum ſocijs ſuis manent: & ex his ꝗ habitacula habent, ſicut mures et talpæ. Formica ſicut et muſca coit in hyeme, ſi conueniens aër fuerit, & uentus meridionalis flauerit.

OPERATIONES.

Ariſto. Si quis acceperit ſulphur & origanum agreſte, & puluerizauerit ſuper manſiones formicarum: dimittunt illas et fugient. 1
Similiter etiam fugiunt a fumo ſtoracis ſicci. 2

Raſiin almanſore: Formicæ ex alchi-
tran,& ex ſulphure, & ex aſafetida fugan
tur. Et ſi ex iſtis mittatur aliquid in ea-
rum foraminibus, morientur: porro ſi ex
eo circa foramē epithima fiat, nō exibūt.
Ex li. de nat. rerū. Domus formicarum
ex ſulphure & origano agreſti fumigata:
formicas effugere cogit ab illa.

CAPVT. 62.

FOrmi
ce ma-
iores. So
li. Formi
cæ dicun
tur eſſe in
Aethio-
pia ad for
mam ma
ximi ca-
nis: quæ
arenas au
reas pedi
bus quos
leoninos
habent eruunt, ac ne quis auferat cuſtodi
unt. Ex lib. de na. re. In India ſunt formicę
circa mōtes aureos, uulpibus maiores, for
tes ac ſeuæ nimis, pedes quatuor habētes,
& in pedibus hamatos ungues. Tantæ ue
ro fortitudinis ſunt, ut uiſos homines di-
ſcerpant. Beſtias autem de facili nō ledūt:
ſatis conſciæ ꝙ aurum illud quod ipſę cu-
ſtodiunt inuitis non auferāt. Ad plecten-
dum ergo temeritatem auariciæ illic á deo
collocatæ ſunt beſtię. De his formicis me
minit Iohannes de Manda uilla, ꝙ in non
nullis montibus Indiæ morantur formi-
cæ in quantitate noſtrorum catellorū, quę
effodiunt, purificant, & colligunt cum in-
tenta occupatione auri minutias, eaſq; po
nunt et reponunt de cauernis in cauernas:
& conſeruādo aurum ſunt ita diligentes
& acres, ut nemo hominum de facili ap-
propinquare audeat: niſi interdū illis pau
ſantibus, & ab ęſtu ſe occultantibus. Aliq
non tamen ſine periculo in drometarijs ra
piunt uel furant, ingenioſe etiā ſup equā,
quæ nuper fetū edidit imponūt ciſtellas li
gneas ſeu cophinos nouos uacuos à lateri
bus apertos de pendentes prope terram.
Hanc equam famelicam ad montes huiuſ
modi dimittunt ut ſe herbis paſcat, quam
formicæ uidentes ſolam, ſalientes & iocā
tes colludunt ad cophinorum nouitatē.
Et quoniam eis eſt naturale, ut circa ſe om
ne uacuum implere conentur comportāt
certatim aurum in predictas ciſtellas: cum
homies à remotis tempus obſeruauerint,
emittunt pullum equæ ut uideat matrem
cuius aſpectu iam diu ſtetit priuatus, et ad
hinnitum pulli protinus equa reuertitur
honuſta auro. Hoc & ſimile ingenio aurū
a formicis eripitur.

CAPVT. 63.

FVrus
& Fu-
rūculus.
Iſidorus.
Furus a
furno di-
ctus eſt.
Vnde &
fur. Tene
broſos
enim &
ocultos
cūiculos
effodit: &
eijcit præ
dam quā inuenerit. Ariſto. Furonum fœ-
minæ ſunt obedientes ad coitū ualde, cla-
mātq; mares ad coitum tempore luxuriæ,
nec coeunt mares cū femina retro ſed mas
eleuatur, & fœmina equatur ſubiacēdo.

Furunculus. Ex lib. de na. re. Furuncu
lus putoriæ ualde cōſimilis eſt, paulo am-
plior ꝙ muſtella. Inter album & buxeum
colorem habet, et eſt animal animoſum ac
ferox. Coire dicuntur proſtrati, femina ſi
marem non habet, quando luxuria ſtimu
latur, tumeſcit & moritur. Partu quidē fœ
cunda eſt, ut pote ſeptem uel octo fœtus ſi
mul edens: portat in utero. 40. diebus. Et
cum nati fuerint catuli, cęci ſūt diebus. 30
A tempore uero quo uidere incipiunt, uſ
q; ad. 40. dies uenari incipiunt.

CAPVT. 64.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

GAla Ietgenetha. Iſidor. Galla eſt animal multæ audaciæ cũ ſerpentibus pugnans, mures etiam libenter comedit. Et ipſum genus ſerpentium, carnibus murium uiuit ideo quaſi cibi ſui emulos ſerpentes perſequitur: & cũ eos deuictos comederit, mox rutam, quæ ſerpentibus aduerſa eſt, comedit. Hoc animal ad ſeptẽtrionalem partẽ ingreſſus fouearum ſuarum facit, ut uento ſibi contrario non fatigetur. Genetha. Iſi. Genetha eſt beſtia paulo maior uulpecula, colorẽ habẽs inter croceũ et nigrum, maculas interdũ nigras ordinate in pelle diſpoſitas habet, mãſueta ſatis ẽ beſtia niſi fuerit iniuria laceſſita: nec ad ardua conſcẽdit, ſed in humilibus locis, & ſuper riuos aquarũ deambulat, ibiq; cibũ quærit.

CAPVT. 65.

CAmaIleon, & Chamæleon. Iſid. Gamaleõ ſiue Chamæleon, ẽ animal quadrupes, habens faciem quaſi lacertæ, caudã prolixam & tortuoſam, corpus aſperũ, cutem qualis eſt crocodilis. Profert aũt ex cute q̃ſi lanã quãdam, de qua zonæ cõtextæ cõburi nõ poſſunt. Eſt aũt animal pigrũ inceſſu, ſed uictorẽ ſuũ interfectus perimit. Nã cũ aliqs ex eo comederit: illico morietᷣ. Hoc idẽ aĩal diciẽ & ſalamãdra greçe: et etiã (ut quidã) uolũt ſtellio latine: ſed forſaſſe diuerſæ ſunt ſpecies q̃uis eiuſdẽ generis ſicut capræ et capreę et rubicapreę, unde idẽ Iſi. Gamaleonẽ ponit in genere beſtiarũ. ſalamandrã ac ſtellionẽ tanq̃ diuerſas ſpecies in genere lacertorũ. Plini. autẽ dicit ſtelliones habere quodamodo naturam chameleontum. De his ergo plenius dicetur infra, ubi agetur de ſalamandra.

CAPVT. 66.

GAzelle. Sera. lib. aggre. capit. miſch. Dixit Habõ haſen ex uerbo albulhuaſim almaſcadi in li. auri, et minerarum, & margaritarum, terræ in quibus ſunt gazellæ muſci, & ſũt regiones tumbaſi, & ſeni, ſunt terræ cõfines. Verum muſcus regionis tumbaſi, eſt melior muſco ſeni, duabus de cauſis. Vna eſt, quia gazellæ de tumbaſi comedũt ſpicam nardi: & alias ſpecies odoriferas, gazellæ uero de ſeni comedunt alias herbas ab iſtis. Et non differunt gazellæ iſtæ ab alijs in figura, & colore, & corporibus, cognoſcuntur tamen in dentibus caninis earum: quia quelibet ex iſtis habet duos caninos dentes egredientes ab ore ipſius, ſicut egrediuntur ab ore porcorum. Itẽ cũ natura gazellæ expellit curſum ſanguinis ad folliculũ illũ uel chiſtim: & cõpletur eſſe ſanguis in eo nocet illi animali, & tunc uenit ad ſaxa, uel ad aliquem ex lapidibus calidis caliditate ſolis: & fricat ſe multũ, cum delectatione magna: donec uulneratᷣ cutis in loco illo, & emanat qđ continetᷣ ſuper lapides, quẽadmodũ emanat ex apoſte

mate

mate aliqua quando aperitur, & ſentit tūc illud animal in exitu eius delectationem magnā, & illud ſic euacuatū, dicitur muſcus. Egrediunť ergo homines qui nouerūt loca, ubi paſcunt gazellæ: & peruenientes ad ſaxa illa & lapides inueniūt ſanguinē illius, q deſiccatus eſt ſup lapidem ſiue ſaxa, & colligūt eū, & ponūt in folliculis q̄s habent ex gazellis, quas ipſi uenati ſūt & ſeruāt apud ſe, et huiuſmodi eſt ille muſcus, q̄ utuntur reges, & q donať pro dono magno.

OPERATIONES

1 Muſcus fortificat cor, & omnia interio
ra mēbra, quando bibitur aut ponitur ex-
terius in emplaſtris: & abſtergit albuginē
ſubtilē, & deſiccat eius humiditatē, & ca-
2 lefacit cerebrum. Vnde corroborat mē
3 bra ſua aromaticitate. Et confert ſodæ
antiquæ q̄ eſt ab humiditatibus, & corro-
borat cerebrū. Et ſi accipiatur de eo parū,
& reſoluatur cū oleo de Kerui, & liniatur
4 cum eo uirga, iuuat ad coitum. Et eſt in
eo humiditas quędam per quā excitat coi
5 tum. Auicenna de uiribus cordis ait: q
confortat cor. Infra capi. muſque libet ple
nius tractetur de muſco.

CAPVT. 67.

GLandoſa & natrix, Conſtātinus. Glādoſa ſerpens ē, cuius morſus eſt putridus, & de q̄ peſſimꝰ odor eminus egreditur. Dicūt autem quidā, q pedes ſuper illā incedētes excorianť: et apoſtemata in crure patiť. Illius quoq; q ei medeť manus excoriātur. Qui uero hūc ſerpentē occiderit, odor eius putridus fit, et omnē niſi ſolius huius fetoris pdit: huius morſus ſignificatio eſt, q in illo loco ſubſequiť apoſtema cū robore, ueſica illa mēbra circūdat, aliqn̄ ſummatim currit ſanguis quaſi aqua, dolorē q̄ q patitur in ore ſtomachi. Natrix. Iſidor. Natrix eſt ſerpens aquā ueneno inficiens. In quocunq; enim fonte fuerit eū ueneno immiſcet. De quo Lucanus. Eſt Natrix uiolator aquæ.

CAPVT. 68.

GRillus & Gurgulio. Iſidor. Grillus à ſono uocis nomē habet, hic retro ambulat, terram terebrat, ſtridet noctibus, uenatur cū formica circumligata capillo in cauernā eius coniecta, efflato prius puluere ne ſe abſcōdat, & ita formicæ complexibus trahitur.

OPERATIONES.

Plinius lib. 29. Grillus prodeſt prurie- 1
lētis auribus cum terra ſua effuſus, magnā
huic animali perhibet Nigidius autorita-
tem, magi quoq; maiorem. Auriculæ pa-
rotide p ſunt grilli ſiue illiti ſiue adalliga
ti. Idem libro. 30. Strumis quoq; ſuade 2
rit illinire grillū cum terra ſua effoſſum.
Porro contra calculos, & alias difficul 3
tates ueſicæ prodeſt grillum aqua calida
dilutum ſumere: pręterea grillorū crema
torum fauilla ex oleo, perducit ad cicatri
cem ulcera. Haly lib. regalis diſpoſitio 4
locuſtæ longe id eſt grilli: ſi collo ſuſpen
dantur quartanam patienti prodeſt.
Petrus comeſtor. Gurgulio, uermis eſt, 5
qui naſcitur in corruptione fabarum, ſicut
tinea ex corruptiōe olerum, teredines ex
corruptione lignorū. Iſido. Gurgulio dicitur, quia pene nihil eſt aliud niſi guttur.

CAPVT. 69.

HErinaceus, Ariſt. Herinaceus eſt anĩal ſpinoſum: cuius ſenſus appareret multotiens contra uẽtos ſeptẽtrionales & meridionales: foramina nãq; facit in terra ecõtra in oppoſito. Plin. lib. 8. Huius cute ueſtes expoliuntur, & eſt animal ſpinis, coopertum, quod inde nominatur: quia ſubrigit ſe, quando ſpinis ſuis claudit, quibus undiq; protectus eſt contra inſidias. Nam ſtatim ut aliquid preſenſerit, primum ſe ſubrigit, & in globũ conuerſus: in ſua ſẽ arma recolligit: & ita ſpinoſo defenditur tegmine, ut nec contingi quidem poſſit. Iorath. Herinaceus cum ſpinis dorſi colligit fructus: ſi quid autem ex huius cibo ceciderit, reſiduum à ſe totum reijcit, ac reuertitũ ut ſpinas ſuas repleat. Hunc autem lupus timet ac fugit.

OPERATIONES.

Auicenna. Herinaceus alius eſt terreſnus habens ſpinoſas ſagittales. Alius marinus, & eſt ſpecies piſcium. De quo infra tractatu de piſcibus habetur. Vtriuſq; cineres ſunt abſterſio: reſolutio: & acuitas & exiccatio.

Adeps herinacei prohibet effuſiões ad uiſcera, ſimiliter & eius epar.

Ex lib. de naturis rerum. Carnes herinacei uim habent deſiccatiuam & diſſolutiuam, proprieq; ſtomachum confortãt, uẽtrem ſoluunt, urinam prouocant, utiles ſunt his qui ad lepram & elephantiam diſpoſiti ſunt.

CAPVT. 70.

HYęna. Hieronimus contra Iouinianũ inquit. Hyęna eſſe anĩal magnitudine lupi, in cuius collo ſũt pili ſicut collo eq̃rũ. Pilos habet duros uel fortes ſup oĩa ſpondialia. Paſtores & canes ſingultãdo quaſi eſſet canis deludit, & ſic pecora comedit. Ipſos etiam homines & canes deludẽs depredatur, & ſepulturas cauat, qñ talem carnẽ comedere deſiderat. Ex lib. de na. rerũ. Hyęna duas habet naturas: maris ſcilicet & feminæ. Colorem cũ uoluerit uariat, & in ſepulchris mortuorũ ſemp habitat, gẽmã portat ĩ oculis (uł ut aliq dicũt) ĩ frõte.

OPERATIONES

Hieronymus ut ſup̃. Hyęnæ fel oculorũ claritatẽ reſtituit. Stercus eius putrida curat uulnera. Plin. lib. 28. Cutẽ quoq; capitis hyenæ, dicunt capitis dolori alligatam prodeſſe. Sic et caligines diſcutit, & in claritatem ſuffuſiões excitat, multaq; alia huiuſmodi.

CAPVT. 71.

HIſtrix. Hier. cõtra Iouinianũ. Hiſtrixi Aethiopia freqntiſſime herinatio ſimilis eſt, ſpinis tergũ hiſpida. Ex li. de na. re. Hiſtrix

Hiſtrix ē beſtia, q̄ uulgo porcus ſpinoſus dicitur, circa marina habitat, & in cauernis montiū nōnunq̄, qn̄ ſcilicet iuxta marina refugiū non habet. In terra & aq̄ potenter ualet. Ira eius ad uindictā citiſſima eſt. Vnde plerūq̣ iaculis è tergo ſpōte laxatis, canes uel hoies uulnerat ꝓximātes. Ariſt. animal q́d dicit porcus ſpinoſus, lo co pilorū ſunt ſpine ſui corij, & cooperiūt ipm̄ ut pili. Sūt etiā illi ſicut arma, quibus ipm̄ quęrentē deprehēdere torquet. Idem, Hiſtrix eſt aïal ſpino tergū hiſpidū, quos plerūq̣ laxatas emittit iaculatione uolūtaria: ut aſſiduis aculeorum nimbis, alias iaculis, canes uulneret ingruentes.

CAPVT. 72.

Hirc9. Ex libro de naturis rer. Capręmas id eſt hircus, ē anial animoſū ac bellicoſum et robuſtū. In frōte aūt & cornibus eſt illi maxima fortitudo. Iſid. Hircus eſt laſciuū animal, & ſemp feruens ad coitū, cuius oculi ob libidinē intranſuerſum aſpiciūt, unde et nomen traxit. Nam hirci ſecundū Suetoniū ſunt oculorū anguli. Huius natura adeo calidiſſima eſt, ut adamantē lapidem, quem nec igni nec ferri materia domare ualet, ſolus huius cruor diſſoluat. Maiores hirci conſij dicuntur, à fluuio cū ſe in Lybia ubi grandes naſcūtur. Actor. eſt etiam hircus animal fetidum (ut dicit Iſaac) ſi ſumatur in cibū, peiorem ſanguinem generat quam capra.

OPERATIONES.

1 Plini. li. 28. Hircino ſanguini tanta uis eſt, ut ferramentorū ſubtilitas non aliter acuatur, aut induretur, aut ſcabricia polia tur uehementiuſq̣ q̄ lima. Aui. Hircina caro mala eſt abſolute, & facit eueni- 2
nire febrem quartanam. Sanguis apoſtemata calida cito maturat, & adminiſtra- 3
tur poſt cōgelationē. Idē potatus, frāgit 4
lapidem renū. Frixus aūt & cum uino bibitus, armene ſagitte nocumento confert.

Hircinus adeps uehemētioris eſt reſo- 5
lutionis, q̄ cęteri. Fel hircinū carnē ma- 6
lam eradicat. Fel hirci ſilueſtris, eſt tiriaca morſibus uenenoſis. Iſaac in dietis. 7
Sāguis calidus hirci punctus ut dicit Dioſcorides, araneas et mala uulnera cōpeſcit

Pli. lib. ubi ſupra. Sanguis caprinus cū 8
medulla hydropicis auxiliatur, efficacius autem, ſi hircus lentiſco paſcatur.

CAPVT. 73.

Hinnulus. Bartholomeus de proprietatibus rerum. Hinnulus ceruí eſt filius, ab hinniēdo eſt dictus. Iſidorus libro. 12. Hinulus animal quidem eſt debile & imbelle, ſicut damula, & eſt acutiſſimi uiſus, & uelocis curſus: mater autem eius ipſum in ſpecubus & antris et locis umbroſis abſcondit, & illum ultra ſpineta & rubeta ſaltare inſtruit. Carnes habent teneras & digeſtibiles, propter motus frequentiā. Et ſi fuerit caſtratus, anteq̄ creſcāt eius cornua, caro eius melior & tēperatior in ſiccitate & colore. Et ſi fuerit caſtratus antequam cornua habuerit, nunq̄ ei ulterius creſcent. Et ſi poſt, nunquam ea abijciet nec mutabit. Ariſtot. libro. 8. Hinnuli ſerpentibus contrariantur miro modo.

OPERATIONES

Plinius. Qui fuerit inūctus eius ſepo ul-

ſanguine, à ſerpente illo die non tangitur. Et eius coagulum, eſt ſummum remedium in uenenis, ut dicit Pli.li.38.cap.9.

CAPVT. 74.

HEdus. Iſidorus. Hedꝰ ab edēdo dictus eſt. Parui em pinguiſſimi ſūt & ſaporis iucundi inde & hedulus uocatur. Palladiꝰ ubi ſupra. Hedis autem nutriēdis ſupra lactis abundantiam hedera uel lentiſci cacumina ſepe prebenda ſunt. Plinius libro.8. Hedi luna decreſcente caſtrandi ſunt ſicut & uituli.

OPERATIONES.

1 Plinius libro.28. Sanguis Hedi recens cum aceto acri feruēs potus, ſanguinis excreaciones iuuat.

2 Eius pulmo ebrietatem arcet. Vtuntur & ipſorum pelle ad plagas.

3 Fœminum Hedi cinis inteſtina rupta mire ſanare uidetur.

4 Auicenna. Caro quippe caprarum paruarum melior eſt: magiſq; ſuſceptibilis digeſtionis.

5 Idem. Caro Hedina minorum eſt ſuperfluitatum, quam arietina.

6 Haly. Coagulum eduli cōtra potum cicutæ prodeſt: ei q; qui fungos comedit.

CAPVT. 75.

HEmorrhois, enidris, et excedra. Iſidor. Hemorrhois ē aſpis ex eo nūcupatus, q; ſanguinem ſudet, q ab eo morſus fuerit ita ut diſſolutis uenis quicquid uitæ eſt per ſanguinem euocet. Alexander. Hemorrhois ergo recte dictus eſt à ſanguine, eo, q; ab eo punctus nimium emittit ſanguinem. Vnde mulier menſtruata dicitur Hemorrhoiſſa.

Enidris. Iſidorus. Enidris, eſt coluber in aqua uiuēs, greci enim aquam ydor uocant ſupra capitulo .57. de ea tractauimus.

Excedra. Iſidorus. Ydra grece dicitur draco multorum capitum: qualis fuit in Lernia palude prouinciæ Archadiæ. Latine uero dicitur Hydra, grece dicitur Excedra, eo q; uno ceſo tria excreſcebant capita Actor. De hac ergo plenius dicetur in loco congruo, ſecundum ordinem capitalium literarum ubi de Hydra tractabitur. De hac etiā Hieronymus in proemio Eſdræ contra detractores ſuos loquens, uerſum poeticum tractat dicens. Licet excedra ſibilet uictorq; ſi non incendia iactet: nunq̄ meum iuuante Chriſto ſilebit eloquium & præciſa lingua balbuciet.

CAPVT. 76.

Iaculus

IAculꝰ, & Ipnalis. Iſid. Iaculus ē ſerpēs uolans de q̄ Lucanꝰ. Iaculiq; uolucres Exiliunt enim ī arboribus, & dū aliquod animal obuium fuerit, iactant ſe ſup̄ illud & perimūt, unde & iaculi dicti ſunt. Iorath. Iaculus ſerpens uolatilis, animal quodcūq; occurrit ei dum uolat interficit. Et eſt alius q̄ ſine ſenſu doloris animal percuſſum moritur. Alius qui ſi quem tetigerit, dolore diurno fatigabitur: & poſtea moritur. Ex li. de nat. rerum. Iaculus eſt ſerpens, qui uolans alis: arbores ſubit & in eis deliteſcit. E quibus ui maxime turbinatus: penetrat animal quodcūq; obuium inuenerit. Ipnalis. Iſido. Ipnalis eſt ſerpens ab aſpide genus trahens q̄ ſomno, quos mordet, interimit. Veneno em̄ immittit ſomnū, q̄ nullo impulſu deſerit infectū. Hinc Cleopatra ſiniſtro brachio ſuo appoſuit iuxta ſuum Anthoniū ſe collocās: ut eius attactu dormiret, & uitam quieta morte finiret.

CAPVT. 77.

INachlin & Echinus. Iſidorus. Echinus ē animal terreſtre, quod uulgꝰ uocat, à quo ericinus marinus nomen traxit. Actor. De icino marino qui eſt echinus appellatus infra in tractatu de piſcibus dicetur. Icinus autem terrenus ſimiliter pluribus appellatur nominibus, ſcilicet echinus, ericius, & herinacius. Quæ ſcilicet nomina quandoq; ſcribuntur cū aſperatione: quādoq; ſine illa, et ideo de hoc animali dictū eſt ſupra. Plinius. lib. 8. Inachlin in ſcadinania ferūt nullo ſuffraginū flexū. Ideo non cubantem ſed arbori in ſomno accliuem, eaq; inciſa ad inſidias capi: alias ēue loctatis memoratæ, labrum ei ſuperius eſt pręgrande, et ob id retrograditur in paſcēdo, ne in priora tendens inuoluatur.

OPERATIONES

Dioſ. Echini terræ corium combuſtū: 1
& pice liquida cōmixtum, alopitijs mede
tur. Carnes eius cū oximelle bibitæ, ne 2
freticis ſingulare ſunt preſidium. Hy- 3
poſarchis, & Hydropicis, cōtractis, et ſtru
maticis, & colericis ſiccat intraneorū reu
ma. Iecur eius in teſta ſiccatum in feruē 4
ti ſole, atq; repoſitum, & inūctum, mirifice ſanat iam dicta.

CAPVT. 78.

LAcertus. Iſidorus. Lacertus eſt reptilis genus ſic uocatus. q̄ habet brachia, & quatuor pedibus innititur. Genera uero lacertorū plura ſunt, ut ſalamādra, ſaura, ſtellio. Ex libro de nat. re. Lacertam potius uermē dicunt quidā q̄ ſerpentē: quia clementius ferit, ſibilat tamen ut ſerpens, & caudam habet conſimilem, linguamq; bifidam & piloſam, pedibus uero graditur. Huic animali nulla eſt memoria, & ideo nō cubat,

oblita quidem in quo loco ſit enixa, per ſe erumpunt catuli numero undeni. Quidã dicunt fœtus à matribus deuorari. Lacertæ ſunt in India numero pedum. 24. colore fulgenti. Gloſa ſuper Leui. 11. Lacerta immundum animal ſecundum legem, in ſepulchris habitat, & inconſtantiam uitæ ſignat.

OPERATIONES

1 Auicenna in. 2. canone. Lacertæ natura ſtellioni uicina eſt, ſed melior.

2 Sanguis eius confortat uiſum. Stercus eius albugini confert oculi, & prurituí, uiſum acuit, coloremq́ bonum efficit.

3 Idem in 2 canone. Lacertæ caro mortificans eſt. & ei qui bibit eam accidit apoſtema linguæ: & pruritus & dolor capitis & aduſtio & tenebroſitas oculorum.

CAPVT. 79.

LAmia & lauzanũ. Ex lib. de na. rerũ. Lamia ẽ animal magnum & crudeliſſimum: nocte ſiluas exit & hortos intrat, arbores frangit, earũq́ ramos diſſipat, & hoc per brachia fortia nimis ad omnẽ actum abilia. Cumq́ ſuperuenerint homines ad prohibendum, pugnat cum eis, & mordet eos. Hoc autem in eius morſu mirabile eſt (ut Areſt. refert) ꝙ homo ſauciatus lamię dentibus, non ſanatur à morſu, donec rugientis beſtiæ uocem audierit. Gloſa ſup Eſaiam. Lamia pedes habet equinos: cętera uero capris conformia. De qua dicit Propheta. Ibi cubauit lamia. & inuenit ſibi requiem. Gloſa ſuper Treñ. Lamia dicitur quaſi lania, quia durior & crudelior eſt ſuis fœtibus, ꝙ ceteræ beſtiæ, fertur enim eos laniare, et inde eos lactare. Sicut ſcriptum eſt. Lamiæ nudauerunt mammas.

Ex lib. de nat. re. Lauzanum eſt animal cuius crudelitate nulla beſtia eſſe tuta poteſt. Nam & ipſa leonem, omnibus formidabilem, deterret, ſuo tamen generi parcit: in cętera graſſatur, reliquas ꝙ beſtias deprędatur. Et cum hoc ſcelus in alĳs perſequatur, propriæ tamen iniquitatis non meminit.

CAPVT. 80.

LEo. Iſidorus. Leo uocabulũ habet influxũ ex gręco. Leo ſiquidem gręce rex interpretatũ latine, eo ꝙ ſit princeps omnium beſtiarum. Ariſto. Leo eſt animal audax, forte, largum, nobile, magnanimum. Huius generis mas habet comas. Leo eſt ex animalibus quadrupedibus, quæ fiſſa ſunt in extremitatibus, uncos habet ungues, & incuruatos. Mingit ad poſterius, & in modum canis eleuat crus. Cumq́ os ſuũ aperit, odor ab illo exit. Animal eſt multorũ digitorum, habet quinq́ digitos in pedibus anterioribus, quatuor in poſterioribus, ut linx, & canis, & lupus. Ex libro de naturis rerum. Leo fœtidus eſt maximeq́ in ore, dormiẽs apertos habet oculos. Cũ autem dormit in naui, periclitatur nauis. Iſidorus. Leonum uirtus eſt in pectore: firmitas in capite, animos eorũ indicat frõs & cauda. Ariſto. Leo ergo eſt animal forte. Dentes habens acutos ut ſerram: & fiſſuram oris terribilem. Oſſaq́ duriſſima, ac penè omnino non medullata. Plinius lib. 8. Vrſo quidem eſt caput inualidiſſimum, quod econtra leoni eſt fortiſſimũ. Phiſiologus. Leo cacumina montiũ amat

ire,

ſre,et cum à uenatoribus queritur,ordinē
eorum ſentit,ſua ueſtigia cauda tegit,ut p
ea uenatores eum inueſtigare nequeant.
Ex lib.de nat.rerum. Leones adeo ſunt ca
lidæ naturæ:ut omni tempore deſiderent
coire. Feminis magna libido coitus,& ob
hoc maribus ira. Hęc habet in pectore du-
as mammillas,in medio ſcilicet uentris,&
has paruas reſpectu ſui corporis:quia mo
dici lactis eſt. Solinus. Leones autem auer
ſi coeunt, leęna primo fœtu quinq; catu-
los parit,et educat,deinde per ſingulos nu
mero detrahunt annis in ſequentibus:&
poſtremo cum ad unum materna fœcundi
tas rediit,ſterileſcunt in eternum. Phiſio-
logus. Leonum itaq; fœtus producti, uſq;
in diem tertiam ſunt mortui. Nam leones
calidiſſimi ſunt natura:quod probat eorũ
nobilitas,& fortitudo cum audacia & ira
cundia. Fœtus autem humiditatem habēt
ex generis temperie,quæ ſiccatæ comple-
xionis & caliditate uiſcoſior redditur:&
maxime circa cerebrum dominante ſicci
tate,& ſibi animali ſpiritu cooperāte. Vn
de cum opitulantur nerui:ſpiritus nō poſ
ſunt ingredi,nec uirtutes ad actiones ſuas
mouere. Parentibus ergo rugientibus cir
ca fœtum ſpiritus per os & aures & poros
capitis ingredientes,prebent fœtui motũ.
Iſidorus. Leo & leęna cum genuerint ca-
tulum tribus diebus & noctibus dormirē
fertur. Tunc deinde patris fremitu uel ru-
gitu,uelut tremefactus cubilis loc⁹,ſuſci-
tare dicitur catulum dormientem. Iorath,
Leo minimum ſolicitus de ſe & catulis ſu
is, dormit apertis oculis,quaſi uigilanti-
bus,ueſtigiaq; ſua terram cauda ſpargens
operit uſq; ad antrum ſuum.

Raſin in Almanſore. Leo pro mure fu-
git. Pro ligno quoq; quod dicitur ſeihin ti
met. Elleborus etiã & ſquilla canes & leo
nes plurimos,beluaſq; interficiunt. Eſcu
lapius in libro de membris. Cęterum ſi ſu
p cortices quercus calcauerit zarim id eſt
leo,formidabit continuo.

OPERATIONES.

1 Iſaac. Leonina caro cęteris eſt calidior,
groſſa,grauis et difficilis,ſi comedatur do
lorem & torſionem in uentre generat,
Eſculapius. Leonis caro fantaſticos ſa- 2
nat,aurium dolori & omni alii ualet. Si qs
ſederit ſuper pellem leonis, recedent ab il
lo hemorrhoides. Qui uero linit cor- 3
pus ſuum ſepo renum leonis,terrentur ab
eo lupi. Haly: Adeps leonis calidior eſt 4
cęteris & fortioris diſſolutionis in apoſte
mata dura. Dioſcorides. Adeps leoni- 5
nus omnibus quadrupedibus calidior eſt,
& minus extenuatorius. Vetus autem fa-
ctus,a ſe ipſo calidior fit.

Dicitur autem uenenis eſſe contrarius 6
cum uino adhibitus beſtias omnes expel-
lit,& eſt repercuſſibilis odoris, quo ſerpē
tes perſequitur. Auicenna. Adeps leo- 7
nis reſoluit duricias apoſtematum.

Plini.lib.28. Leonis adeps cũ roſaceo, 8
cutem in facie cuſtodit à uitiis,candorem-
q; ſeruat,& ſanat aduſta. Idē etiã adeps 9
cũ roſaceo quotidianis febribus prodeſt.
Etiam perunctum eo,beſtiæ fugiunt.

Fel eius aqua addita,claritatem oculis 10
inunctum facit. Cor in cibum ſumptum,
quartanis medetur.

CAPVT. 81.

LEopardus. Ex libro de naturis rer. Leopardus ē animal,q̃d ex leęna & pardo generatũ eſt,colore ſubrufo, maculas habet ni-
gras per totum. Fœmina mare fortior eſt.
Cum pardus beſtia crudeliſſima ſit,aliquã
do quidem domeſticatur:ſed nunq̃ ſic,ut
ſuæ crudelitatis obliuiſcatur Domeſtica-
tur autem ad uenandum, itaq; cum ad prę
dam in uenatiōe ducitur, relaxatur,quam
ſi quarto uel quinto ſaltu capere nequiue
rit,ferociter iratus ſubſiſtit. Et niſi ſtatim
uenator furēti,beſtiam aliquam obtulerit,

cuius ſanguine placetur, in ipſum uenatorem uel in quoslibet obuios irruit. Impoſſibile eſt enim eum placari niſi in ſanguine. Sed in hoc prouidi ſunt uenatores, ut agnos penes ſe uel alia animalia ſemp habeant, quibus iratos placant. Phiſio. Leopardus eſt animal leoni ſimile in capite ac membrorum diſpoſitione, licet non ſit tã magnus, nec tam robuſtus, hic ab homine ita domeſticatur, ut eo ſicut cane ad uenãdum utatur.

OPERATIONES·

1 Auicenna in 2. cano. Fel leopardi uenenum eſt ex eo bibenti, cui uomitus & tyriaca propria ſubuenit.

2 Eſcula. Leopardus cum hominis craneum uiderit, fugit.

3 Raſi. Herba quocꝫ, quæ leopardi herba dicitur, leopardus terretur.

4 Et herba quæ leopardum ſtrangulãs dicitur, interficitur.

CAPVT. 82.

LEontophonos: & leucrocuta. Iſi. Leonthophonus ẽ beſtia modica ex eo uocata, quia capta exuritur, eiuſꝗ cinere aſpſæ carnes, & poſitæ per compita ſemitarum, leones necant ſi quantulũ cunꝗ ex illis ſumpſerint. Solinus. Propterea leones eas naturali odio pręmunt, et ubi facultas datur, morſu quidem abſtinent. Plin. li. 8. Leonthophonon accepimus paruũ animal uocari, nec alibi, ꝗ ubi leo gignitur, naſci. Quo guſtato à leone, tanta ei uis ineſt, ut cęteris quadrupedum imperitãs illico expiret. Leucrocuta. Solinus & Plin. lib. 8. Leucrocuta uelocitate ꝓcedit feras uniuerſas. Ipſa eſt aſini fere magnitudine, ceruinis clunib⁹, collo, cauda, pectore, & cruribus, leonis capite, ore uſcꝫ ad aures dehiſcente, dentium locis oſſe perpetuo. Hanc quocꝫ feram humanas uoces tradunt imitari. Nam uoce loquentium hominum ſonos emulatur, apud Indos inueniť. Actor. Videtur leucrocuta eadem eſſe beſtia, quę ſuperius uocata eſt cencrocuta. Et fortaſſis ex ſcriptoris uitio prouenit hęc nominum uariatio.

CAPVT. 83.

LEpus Iſid. quaſi leuipes, quia uelociter currit, uelox enim ẽ animal, & ſatis timidum. Actor. Lepus ẽ aĩal molliſſimum debile, timidum ac fugitiuum, auriculatum, habet crura retro longiora, unde & facilius aſcẽditꝗ deſcendit. Immundus eſt ſecundum legem quia non ruminat: ſed tamẽ ungulam diuidit. In petra cubile ſuum collocat, apertis oculis dormit: habet aũt ſimul utrũcꝫ ſexum. Vnde Terentius. Tute inquit es lepus, & pulpamentum quęris, quaſi dicat: ex quo nunc feminæ nunc maris uſurpas officium quicꝗ ꝙ palpes mulierẽ, habet autem lepus labia ſemper in motu. Ambroſius. Lepores cognouimus hyeme albeſcere: eſtate aũt in colorem ſuum redire. Teſtante Pli. Lepus nunꝗ pingueſcit.

OPERATIONES

Iſaac. Lepus licet ſiccus ſit, & groſſum ſanguinem generet, melior tamen eſt hircis & capris iuuenibus: proinde ualet ſiccas habere uolentibus complexiones. 1

Contrarius uero eſt tenuẽ dietam ſeruãtibus. Aui. Lepus ſilueſtris frigidus eſt et ſiccus, ſtomachum mundificat. 2

Sanguis

3 Sanguis eius mundificat pannū: & ci-
nis capitis eius medetur alopiciç.
4 Cerebrum eius aſſatum, confert tremo-
ri accidenti in ſucceſſione, ęgritudinis.
5 Item cum eodem cerebro, gingiuæ pue
rorum mundātur. Proprietas que in ipſo
eſt: uelociter oriuntur dentes: & facile ex
6 eunt ſine dolore. Coagulum eius meli-
us eſt omnibus coagulis in ſpecie, hoc cū
7 aceto bibitum cōfert epilentiæ. Item cū
8 tiriaca & aceto, ualet uenenoſis. Itē ca-
ro leporis calida eſt & ſicca: aſſata bona ē
9 ulceribus inteſtinorum. In iure carnis
eius ſedent podagrici, & habentes dolorē
10 iuncturarū. Et eius operatio proxima
11 eſt operatiōi iuris uulpis. Item cerebel-
lum leporis comeſtum, tremorem corpo-
12 ris tollit. Caput eius combuſtum cū ſe-
po urſino, & ut cataplaſma adhibitū, alo-
13 pitias emendat. Coagulum eius bibitū
14 abſtinet menſtrua. Coagulum cum ace
to, lac in mulierum mammis coagulatum,
diſſoluit.

CAPVT. 84.

LEuiathan. Actor. Leuiathan hebraice dicitur draco. Fertē autem ꝙ draco & in terra ſerpit, & aquis natat, & in aere uolat, unde & in Aſia tribus nominibus appellatur ſcilicet ſerpēs, cetus & leuiathan. Loquens enim in ſpiritu de diabolo, ſub leuiathan typo, ita dicit propheta. In die illa uiſitabit dominus in gladio ſuo duro, & grandi & forti, ſuper leuiathan ſerpētem, & uectem: & ſuper leuiathan ſerpentem tortuoſam, & occidet cetum qui in mari ē. Iorath. Leuin & leuiathan piſcibus aſpedo id eſt ceto frequenter inſidiatur: & pugnat cum eo. Omneſq; piſces maris, ꝗ pugnā uident inter illos, ſubito ad caudā ceti confluūt. Et ſi cetus ab illo deuictus fuerit, morietur, & ipſe ſtatim. Quos em̄ cauda cinxerit, mox deglutit. Quod ſi cetus ſuperari non potuerit, tunc leuin a faucibus ſuis fœtidiſſimum odorem cum aqua emittit, cetus autem econtrario aquā haurit, & reſpuit, & odorem fœtidiſſimum repellit: & ſic ſe ſuoſq; ſaluat & defendit.

CAPVT. 85.

LAnificus et limax Ex li. de natu. rerum. Lanificus uermis ē longus, maculoſus ex multis conſtās pedibus ſparſim colore albus. Hic lanam ſericam ex proprijs uiſceribus operatur, & arboris mori folijs ueſcitur, qui ſcilicet cibus mediantibus ipſius uiſceribus in lanam conuertit̄. Itaq; lanæ ſuæ fuſos in ramuſculis faciūt, & in circumitu ſui operantur, ita ut perfectis fuſis undiq; in opere ſuo includātur: poſt hoc exitum ſibi faciunt in ſummitate fuſorum. Egredienteſq; natura mirabili, mutati prorſus apparent à forma priori, adeo ut uermes, qui repebant innumeris pedibus, habētes alas, iam apti ſunt ad uolandum. Demum uenerem in euntes diebus tribus coeunt: quo peracto maſculus moritur, fœmina uero ordine iterato oua parit innumera: ſubſtrato ſibi panniculo, uel albo uel rubeo, deinde moritur. Tunc panniculus cum ouis ſuſcipitur, et ubi nō poſſit hyemis attingere frigus reponitur, poſtea calore ueris inualeſcēte, oua ad ſolem exponuntur, & calore fouētur donec animata in uermes formentur. Iſi. Limax

eſt uermis limi dictus: eo ꝙ in limo naſcatur: unde & ſordibus ſemper & immundus habetur. Actor. De hoc plenius infra dicetur, ubi de teſtudine agetur.

CAPVT. 86.

Linx. Iſidorus li. 12. Linx dictus ẽ, qa in luporũ genere numeratur, beſtia maculis iter go diſtincta ut pardus, ſed ſimilis lupo. Algazel ſuper lib. de ſenſu et ſenſato. Maxime uero linx animal mouetur ſecundum ſenſum uiſus. Nam uiſu ſuo res ſolidas penetrat: & ſi aduenit ei res trãſparens, cito ex cęcatur ab ea. Ex libro de naturis rerum. Linx adeo pſpicaces oculos habet, ut ſub tilitate uiſus etiam ſolida corpora penetret. Conſtat enim ꝙ oculus in humido ſi tus eſt, iuxta philoſophum. Tria uero ſunt in aqua, ſcilicet aquea humiditas, diapho neitas, & lucis perſpicuitas. Et hanc ultimam communicant cum natura celeſti. Linx habet linguam ſerpentis ſimilẽ: ſed maiorem quam in longitudinem magnã porrigit, & collum circumagit. ungues ha bet grandes, unicum fœtum facit, & urina eius in gemmam dureſcit.

OPERATIONES

1 Plinius libr. 28. Pruritus corporum uri næ lincis ſtillicidio traditur inhiberi.

2 Eademq; prodeſſe monſtratur & ungu larum dolori.

3 Iorath. Linx habet formam ut lupus. Lapiſq; Ligurius ab eius urina diſtillatus

4 ſeptem dierũ ſpacio generatur. De hoc lapide inferius tractatu de lapidibus dice tur.

CAPVT. 87.

Locuſta ex lib. de na. rerũ. Locuſta eſt animal q̃drupes paruũ, ad cuniculi ferè modũ: caput habet car noſum et magnum & comeſtibile: habitatq; circa partes Hieroſolimæ. Vnde Ioan. Baptiſta huiuſmodi carnibus animalium ueſcebatur. Quidam ta men dicunt, ꝙ circa Iordanis terrã eſt her ba dulcis ad edendum, que locuſta uocatur: & huiuſmodi cibo non locuſtis animalibus Ioannes utebatur, hoc animal gregatim incedit. Vnde Salomon ait. Regẽ locuſta non habet. etc. Quod utiq; de locuſtis uermibus intelligi nõ poteſt, q̃ in multo timore ſunt. & non per turmas, ſed ſoli tarie incedunt. Dicit Ariſt. ꝙ fœmina quędam locuſta nutriuit ab eo tẽpore, quo iuuenis & parua fuit: quæ cum creuiſſet, per ſe & ſine maſculo impregnatum inuenit.

CAPVT. 88.

Lupus. Ex libro de na tur. rerũ. Lupus ẽ anial rapaciſſimum & fraudulẽtum, hũc nonnulli canẽ ſilueſtrẽ eſſe dixerunt, qui a forma eius canis ululatuſq; conſimilis, ſed latratu caret. Audax eſt magis eorum genus quod breue, quam quod longum eſt.

eſt. Cerebrum eius creſcit & decreſcit ſecundũ ſtatũ lunæ, ꝙ licet in omnibus quadrupedibus, in lupo tamẽ & in cane plus. Pythagoras. Oculum uero lupi eradicatum, cum uiderint quadrupedia domeſtica, timent & fugiunt. Et ſi quod aĩal minxerit ſupra urinam lupi calidam, non cõcipiet unq̃. Actor. Lupus aſtutiſſimus eſt et rapidus, horrendum habet ululatũ. In ueſpere autem maxime eſurit, unde ſcriptũ eſt. Iudices eius lupi. Ariſto. Lupus omni tempore agreſtis, eſt ſicut & leo & urſus. Eſt etiam fortis et aſtutus. Ambro. Lupus ſi primo hominem uiderit, uocem ei eripit, & eũ tamq̃ uictor uocis ablatæ deſpicit: ſi autem ſe pręuiſum ſenſerit, ferociam deponit, & currere nequit. Ariſtot. Lupi ſamen quidem diu portant: & poſt longa ieiunia multum deuorant. Lupus guloſe comedit ſine maſticatione, et una die ꝙ ad tres dies ſufficiat, non autem comedunt niſi carnes. Iſido. Lupi toto anno non amplius q̃ duodecim dies coeunt. Ex lib. de naturis rerum. Lupi uirgas oſſeas habẽt. Anno per duodecim dies coeunt: & ſolũ eo tempore gregatim incedunt. Ariſtote. Lupus coit ſicut canis. Tempore coitus quando filios habet, ualde malus eſt.

OPERATIONES.

1 Ex lib. de naturis rerum. Lupi cor ſi deſiccetur: ac ſeruetur, multum dicitur fieri aromaticum.

2 Idem combuſtum, contritum, & potatum, iuuat epilenticum.

3 Phiſiologus. Epar lupi ſiccatum & tritum & cum dulci uino ſumptum: facit ad omnes diſtemperantias.

4 Eſculapius. Lupi caro cocta & eſa, fantaſticos ſanat. Adeps eius & fel, quantum canis.

5 Haly. Fimus albi lupi colicę prodeſt.

6 Auicenna in. 2. canone. Caro lupi mala eſt. Caro tamen luporum habentia roſtra & ungues oculo cõfert et cõfortat ipſum, ualet etiam hemorrhoidis, ſed abhorret eam ſtomachus.

7 Phiſicus. Nec ſolum lupi ſanguis, ſed etiam fimus confert in colica paſſione.

8 Pytagoras. Homo in paſſione ſua qua lunam ſenſerit, canini dentes, adib. id eſt lupi, curant eum.

CAPVT. 89.

LVther. Ex li. de natu. re. Luther ẽ aĩal aſtutũ & malicioſũ, magnitudine muriilegi, forma ꝓpe conſimili, ꝓter q̃ in capite colore fuſcum & nigrum, pelle nitens cui mollior pluma pilus ẽ, cuius nitor nõ de facili cedit uetuſtati. Vnde de pelle ipſius fiũt ornatus circa collum in ueſtibus uirorum ac mulierum. Hęc beſtia circa ſtagna & fluuios habitat: ibiq; foueas habet, & fetus facit, piſcibus uiuit quos mirabili ſequẽtia uenatur. Qui licet ſub aquis diu uiuere poſſit, reſpiraculum tamen ab aere trahit. Vnde quãdoq; auiditate predę gurguſtium id eſt naſſam ingreditur: & quia tunc ne per introitus locum redire nec naſſam tam cito diſcerpe poſſit, ſpiritũ in aere recuperare non ualens in aquis ſuffocatur. Adeo uero ciborum cupida eſt & auara, ꝙ piſces captos in ſpecu ſuo tãto cumulo congregat, ut ex putredinis eorum fœtore non ſolum foueam, ſed etiam aerem inficiat. Quod non ſine periculo ſui quidam experti ſunt, qui hanc beſtiam capere uoluerunt. A piſcatoribus aliquando domeſticatur, & arte inducitur, ut piſces ſuo circuitu cogat pericula retium ingredi, ſuoq; iuuamine capi. Vnde magnum emolumentum dominis ſuis preſtare uidetur.

CAPVT. 90.

LVmbricus Iſidorus. Lumbricus eſt uermis inteſtinorũ ſic dictus, q̃ſi lubricus: quia labitur. Vľo ꝙ in lumbis fit. horũ tria ſũt genera, rotundi, longi & lati. Haly in lib. regalis diſpoſitionis. Lumbrici naſcũtur ex humoribus flegmaticis putreſcẽtibus in inteſtinis. ubi naſcitur calor extraneus. Hos impoſſibile eſt naſci de ſanguine uel colera rubea, nam colera rubea cum amaritudine, & acuitate & ſiccitate ſua, huiuſmodi occidit animalia. Sanguis autem de uenis uel arterijs non exit: & ſi exierit apoſtemata gignit cum paſſionibus alijs. Vnde paſſionem hanc habent pueri, flegmaticam et groſſam humiditatem habẽtes, cum diæta ſua groſſa & purgandi negligentia. Maxime uero in autumno hęc paſſio naſcitur ex fructuum comeſtione, etc.

CAPVT. 91.

LVcha Lonē ſiue lichaonē & lintiſcus. Ex lib. de naturis rer. Lichaon in oriẽtis partibus ē beſtia quã in genere luporum nonnulli ponũt ſed lupo longior eſt, & habet crura breuiora ac diſſimilia, ceruicem quoq; iubatam, & multiphariã coloris uarietatem: ſaltu uelox & innocua hominum, uenenatu uiuit: habitum mutat ſecundum tempora. Nam hyeme hirſuta eſt & pilis horrida, ęſtate uero nuda. Et hoc uult Plini. licet p alia uerba. Ex lib. de naturis rerũ. Lintiſcus eſt animal quadrupes (ut dicit experimentator in libro ſuo) quod ex cane & lupa naſcitur. Eſt enim uterq; parens adeo luxurioſus, ut odio naturali ſibi contradicente, quod eſt inter canem & lupũ, in copulam tamen conueniãt propter luxuriæ delectamentum. Sicq; fit ut fœtus attrahit ſibi colorem & mores utriuſq;. Plini. lib. 8. E lupis galli canes concipi uolunt, quorum greges ſuum quiſq; ductorem e canibus & ducem habent. Illum in uenatu comitantur, illi parent. Iſido. Lintiſci dicuntur (ut ait Plinius) canes nati ex lupis & canibus, cum inter ſe forte miſcentur.

CAPVT. 92:

MAricomoriõ Albertus in lib. de natur. animalium inq̃t Maricomorion ē beſtia orientis raro uiſa: cuiꝰ magnitudo eſt ut leonis, coloris rubicundi, tres ordines dentium habet in ore. Pedes ſunt ut leonis. Facies eius & oculi, & aures ut hominis. Cauda eius ut ſcorpionis. Agreſſui ſonus eius ut tubæ: & uoces imitatur hominis. Velocitas eius ſicut cerui. Et deceptos homines deuorat.

CAPVT. 93.

Muſtella

MVſtella. Ex libr. de naturis rer. Muſtella eſt beſtiola ſubdola, catulos ſedulo nutrit, eoſq; de loco ad locum ſepius trāsfert, ne forte inueniantur, hęc rupes & cauernas inhabitat, diutiſſime dormit. Quādo cum ſerpente pugnare uult, agreſti ruta ſe munit. Proinde ſuper omnem medicorum artem ruta eſſe dicitur: ita ut ſi mortuos fetus ſuos inueniat, per herbam naturaliter notā rediuiuos faciat. De hac Clemens papa dicit, q ore concipit & aure parit. Muſtella ſerpentes proſequitur, adeo ut ipſum baſiliſcum interimat: ſed eo interfecto commoritur, ſic ergo breuis corpore & ore, ſed aſtutia magna & animoſitate, uincit etiam animalia magna agilitate corporis.

OPERATIONES.

1 Auicenna in ſecundo canonæ. Ex immatura ficu cum herba fit emplaſtrum ſuper muſtellæ morſum.

2 Idem libro. iiij. Eſt autē muſtellæ morſus uelocis doloris, cōtra quam fit emplaſtrum cum cepis & aliis.

3 Odor rute muſtellam effugat.

4 Eſculapius. Muſtelle cinis & ſanguis eius elephanticioſes ſanat.

5 Plinius. libro. 30. Humeri doloribus cinis muſtellæ cum cera medetur.

6 Sanguis muſtellæ podagris confert, cū plantagine illitus preterea cinis muſtellæ ex aqua potus, freneticis prodeſt. Elephantiam quoq; ſanat.

CAPVT. 94.

MVmunetu: ſiue mamonetus & mātícora, Iſidorꝰ. Mamonetus ē animal ſymia minus, i dorſo fuſcū, in uentre candidū, caudā habens piloſam, & collum ita groſſum ut caput. Vnde capitū nō ligat̄, p illud ſicut cęteræ beſtiæ: cū laqueus id tenere nō poſſit, ſed p uentrē. Habet aūt ppriiſſime faciem humanæ ſimilē, nigrā dūtaxat, & ſine pilis, a collo de ſup frōtē, nec ē naſus ore cōtinuus, ſicut in ore ſimeæ, ſed certū ſpacīū inter utrūq; ſicut in hoie. Inter has beſtias & ſimeas odiū eſt implacabile, bellūq; freq̄ns: et licet uiribus nō prçualeant, aſtutia tn̄ et aīoſitate bellādi ſimiis p̄ferunt̄. Māticora Aui. In partibus Indiæ lupus qdā ē, q grece dicit̄ Maricorion, latie Māticora, tres habēs dētiū acies, inferius & ſupius. Eſt aūt magnus & piloſus, eiuſq; pedes ut leonis. facies & oculi & aures, ut hois, fuſci ſūt eiꝰ oculi, & color ē rubicūdus, ut minii. Cauda eius ē ut ſcorpiōis agreſtis, et in ea ē rubedo. Ipſeq; pilos eiicit: & loquit̄ & hinnit, uox eius ē ut tubæ, & uelociter currit, ſicut ceruꝰ. Eſtq; agreſtis hoi comedēs.

CAPVT. 95.

MArcatꝰ. Alber. in lib. de na. animaliū. Marcatus ē aial, figuræ muſtellæ, ſed quantitatē habet catti,

ſed longius eſt, & bina habet crura: in dorſo, uentre et gutture album, ſicut muſtela: ungues habet breuiores q̃ cattus. Eſt duorum generum, unum fagorum, & alterum abietum dictum: ſed illud quod nidificat in abietibus, multo eſt pulchrius, & commiſcentur ſibi mutua ambo genera, pellis utriuſq; eſt precioſa. Genera iſtius animalis & muſtelæ habent hoc, ꝙ cum ſint iracunda ualde, efficiũt effœtida. Et ſunt animalia uix unq̃ quieſcẽtia: etiam quandoq; domeſticantur.

CAPVT. 56.

MElo, Meloſus & Monoceros. Iſid. Melo dictꝰ eſt, eo ꝙ ſit iucũdiſſimo membro, uel ꝙ fauos petat et aſſidue mella capiet. Eſt autem animal quadrupes, armatum ungulis. Gloſa ſuper epiſtolã ad Hebreos: Melo uel melotus eſt animal, quod et taxus dicitũ, cuius pellis hiſpida ualde, melota uocatur. Vnde de quibuſdã ſanctis antiquioribus legitur. Circũierunt in melotis. Ex lib. de naturis rerũ. Meloſus eſt beſtia ualde magna, quæ truculentos hoſtes perſequitur, tãq; ad hęc creata. Rictus habet ingentes, dentes quoq; fortes & prominentes, cum quibus audacter bella cum aduerſarijs patitur. Hoc cum hominibus fortibus terribilis ſit, puerorum tamen innocẽtiam, & eorum paruitatem mirabiliter ꝓhorreſcit, eorũ uerba fugit: in quo dignæ magnificẽtia innocentiæ comprobatur.

Iſidorus. Monoceros eſt monſtrum: equino corpore, ceruino capite cauda ſuilla, pedibus elephantis, mugitu horrido: cornu tamen uno ſcilicet acutiſſimo in medio frontis armatum, Captum quidem perimi poteſt, ſed nunq̃ domari, immo (ut dicit Iacobus) ꝙ nunq̃ uiuũ in hominis poteſtatem uenit: quia uinci ſecernens, furore uitam exuit. Phiſiologus. Monoceros eſt animal puſillum, hedo ſimile, acerrimum, habet unum cornu in capite. Plini. libro. 8. Aſperrimam feram monocerontem reliquo corpore, equo ſimile, capite ceruo, pedibus elephanto, cauda apro, mugitu graui, uno cornu nigro media fronte duorum cubitorum eminente, uiuam capi negant.

CAPVT. 57.

MIgale. Actor. Migale beſtia q̃ cameleõti ſimilis eſſe dicitur. Rudolphus ſuper Leuiticum. Migale dicitur, q̃ſi mus guloſus. Eſt autem & fraudulentus: nam cũ dolo rapit quæ poſtea uentri committit. Auicenna. Migalum eſſe dixit animal minus muſtela. Color eius ad citrinitatem decliuus eſt cum ſubtilitate & tenuitate. Longitudo oris eius eſt ad ultimum, & labium eius in ultimo, cumq; uidet animal, ſalit ad ipſum, & cum teſticulis eius ſuſpenditur. Dixerunt autem quidam ꝙ habet formam & colorẽ muris. Verum muſcida eius eſt acuta, & oculi parui. Dentes eius habent tres ordines, & accidũt in circuitu morſus ueſicæ plenæ humiditate ſãguinea ſuper baſes fuſtas. Quandoq; autẽ peruenit res ad puncturam in inteſtinis & difficultatem urinæ: ſudoremq; frigidum corruptum. Cũ ergo cadit caro corrupta, curetur uulnus curatione ſua,

CAPVT. 58.

MVlus. Ex lib. de nat. rerũ. Mulꝰ ex aſino & equa genitus: habet quędam aſini propria ſcilicet aures lõgas, hinnitũ horridũ, crucem in humeris, pedes exiguos, & corpus macilentũ: reliqua uero ut habet equus. Mulæ nunq̃ concipiunt: quia menſtrui ſuperfluitas in eis cum cibo tranſit in nutrimentum corporis. Item ſanguis quo natura nõ indiget, erit cum ſuperfluitate ueſicæ. Eſt et alia ratio, quoniam hoc animal extra naturam generatum eſt: & eius natura diuerſificata eſt in equo qui calidę naturæ eſt, & aſino qui ſummæ frigiditatis. Itaq; in fœtu diuerſifice generato & malo complexionato, non poteſt eſſe concordantia partium, et ordinata natura: ut quaſi ex propria ſibi ſimile generet, qui nullã propriam generis ſui ſubſtantiam habet. Itaq; in annalibus Romanorum mulas peperiſſe progidij loco habitum eſt.

OPERATIONES.

1 Auicenna: Mulorum pellis ac ſimiliũ cinis ponitur ſuper aduſtionem ignis.

2 Et ulcera calefacit, quando non ſunt apoſtemate. Eſt etiam medicamen excoriationi pedum calceamentis atq; coxarum & fiſtulis.

3 Belbetus in libro de ſenſibus. Si domũ fumigaueris cum ungula muli ſiniſtra, nõ remanebit in ea ſorex.

4 Pli. lib. uiceſimo octauo. Cinis ungularum muli uel mulæ ex oleo mirtino alopi-
5 tias replet. Eſculapius. Auriculæ mulæ & burdonis teſticuli, ſi ferantur à muliere, non concipiet.

CAPVT. 99.

MVs. Ex lib. de naturis rer. Mus ē beſtiola panis cupida, & eorum quæ ex frugibus ad humanos uſus fiunt. In pquirẽdis cibis ſolertiſſima, pro quibus nulla pleriũq; uitat pericula, eorumq; cupidine duriores ſolidaſq; materias demolitur. Porro ſi in aqua bibitur, moritur: ualdę humidæ naturæ eſt. Plin. lib. 8. Murium plura genera ſunt in regione Cyrenaica. Alij lata frõte, alij acuta, alij erinaciorum genere pũgentibus pilis. etc̃. Ex lib. de natu. rerũ. In oriente mures magni ſunt, admodum uulpium, qui animalia perimunt, homines, licet non occidant morſibus, tamen moleſtãt. In Arabia mus magnus inueniť, cuius pedes anteriores ſunt magni, ſcilicet unius palmæ, poſteriores autem unius digiti.

OPERATIONES.

Plin. lib. 22. Cameleontis herbæ ſuccus additis aqua & oleo, mures in ſe contrahit ac necat: ni protinus aquam ſorbeant. 1

Idem libro. 24. Taxi quoq; arboris fu- 2
mus necat mures. Idem lib. 25. Elleborũ 3
etiam pollente admixtum, mures necat.

Idem lib. 26. Porro ſi cerebrum muſtelæ coagulo addatur, dicunt caſeos à muribus non attingi. 4

Idem libro. 27. Aconitum è longinquo mures odore necat. 5

Raſi in almanſore. Mures de domo calcanto fumigata fugiunt. 6

Auicenna in ſecundo canone. Squilla eſt cepe muris ſic nominata, quia murem interficit. 7

Item argẽtum uiuum interficit mures. 8

Ad effugandum mures, mus maſculus excoriať, & in domo dimittať aut caſtreť, 9

aut cauda eius abſcindaẽ: ſed excoriatio
10 fortior eſt. Item mus aſſatus & ſiccatus
& infanti datus ad comedendum abſcin-
11 dit ſaliuę fluxum ab ore eius. Sanguis
12 muris eradicat uerrucas. Stercus autẽ
eius ſuper alopiciam confert proprieꝗ̃
adustum & cum cepe linitum.
13 Cum thure uero & aqua mellis bibitũ,
14 frangit lapidem. Item ſumptum ſoluit
15 uentres puerorum. Et quando cũ aqua
coquitur, & ſedat in ea qui difficultatẽ uri
16 næ patitur, confert eí. Ex lib. de naturis
rerum. Fimus muris uehemẽter laxat: unde & trutãni medicinam ex eo acuunt.

CAPVT. 100.

Mvr quelibet & muſcus. Iſi. Muſ quelibet eſt beſtia orientis capreolę magnitudinẽ habens, in cuius inguie creſcit apoſtema de collectis humoribus. Quod cũ maturatũ fuerit, collidit illud & fricat ad arborẽ, ſicꝗ̃ ſoluiẽ & decurrit ſanies, ibiꝗ̃ cõdemſatur & induraẽ, et huiuſmodi ſubſtãtia muſcus uocaẽ. Oĩs etiã caro eius & ſtercus diciẽ muſcus, ſed ille multo melior eſt, qui ab apoſtemate currit. Muſcus odore pardito uirtutem ſuã in fœtoribus & latrinis recuperat, contra fœtorẽ eluctatur, & ſic quaſi luctamine reuiuiſcit. Cõſtan. in li. graduũ. Muſcus puſtula eſt in uentre cuiuſdã animalis, de quo etiã ſuperius dictum in ca. 68. Gazelle. Et eſt capꝛolæ ſimilis: quod eſt in India. Idem in pã-regni. Muſcus maior ẽ in aromatibus, calidus & ſiccus in tertio gradu.

OPERATIONES.

1 Iſid. Muſcus ualet contra ſincopim et
cordis debilitatem, cerebriꝗ̃ & epatis &
ſtomachi. Conſtan. li. ut ſupra. Muſcus 2
congruit ſenioribus in hyeme, mẽbra qui
dem defecta aromatizãdo cõfortat, timo
rem melancolicũ amputat & audaciam ꝑ
ſtat. Item ſternutatiões de muſco cõtra 3
paralyſim adiuuãt. Itẽ muſcus mittiẽ in 4
collirijs & pillulis ſeu puluerib; oculo-
rum, cuius uires albugines oculorũ exte-
nuant, noxiũ humorẽ deſiccant. Dioſ. 5
Inũctum capitis grauedinẽ depellit, eiſꝗ̃
uires preſtat, quia cõfortatiuũ eſt. Dat 6
ſolatiũ mẽbris oĩbus, & fortitudinẽ auget
oſſibus. Scotomiã ex abundãti humorẽ 7
natã emẽdat, ſomnũ inuitat, uentrẽ ſtimu-
lat. Cor & oĩa uiſcera cõfortat in modũ 8
cataplaſmæ impoſitum. Lege ſuperius ca. 66. & plenius inuenies de muſco.

CAPVT. 101.

Mvſio. Iſidorus. Muſio cattus eſt appellatus, eo ꝙ muribus ſit iſeſtus. Ex libro de naturis rerũ. Muſio ſiue murilegus aut cattus gręce dicitur, quaſi aſtutus. Animal eſt immundum & uenenoſum, & omne murium genus perſequitur, cum bufonibus quoꝗ̃ pugnare dicitur: quorum licet uenenatis aculeis repugnetur, non tamen necanẽ. Mures captas, prĩo luſibus afficit, poſt hoc illuſas, comedit. Oculis carbũculoſis tam acute cernit, ꝙ etiam in antris tenebroſiſſimis uelut in luce etiã mures conſpicit. Dentes habet ad modũ ſerræ, pilos circa os habet, quibus ablatis, audaciam perdit. Blandicijs gaudet, loca calida diligit. Vnde pręnimia duricia, pellem ſuam comburit: hominis manu correctari gaudet, & ad ludum facillime prouocatur.

tur. Loturam faciei lambendo prioribus pedibus imitatur Libidine impatientiſſime accenditur,& libenter coitus tempore ſilueſtre efficitur.

CAPVT. 102.

MVltipes. Iſid. Multipes ē uermis terre nº à multitudine pedū uocatus,qui cōtractꝰ in globū cōplicaẽ. Naſcitur ſub petris ex humore & terra. Ariſtote. Animal annuloſum longi corporis & multorum pedum,ęqualem habet annuloſitatem, & uiuit aliquãtulum poſt capitis abſciſionẽ. Item per fumum ſtoracis ſicci multipes deluditur,ac deprehenditur. Ex lib. de nat. rerum. Multipes à re nomen habet,& ſanguine caret. Hoc animal(dicit Augu.(aliquando coram ipſo allatum, eoq; ſpectante in multas partes conciſum, & tamẽ unaquęq; pars uixit ab alijs partibus ſepata.

OPERATIONES·

• Auicenna. Vermis qui eſt ſub urceis aquæ,plurimos habet pedes,& cum tangitur,rotundatur.

• Si palatum ex eo cum melle tāgitur,ualet contra pręfocationes: & ſimiliter cum commeditur.

• Confert etiam aſmati:& ad dilatationẽ anhelitus ſecundum quod dicitur.

• Item uermis multipes cū uino bibitus, confert ictericiæ & difficultati urinæ.

CAPV.T. 103.

NEpa Phiſiol. Nepa quibuſdā placet,ſerpẽtẽ eſſe femineam, que in hora libidinis eſtuãtis, mari ſuo cōpari caput pͤcidens ipſum necat. Vnde & ipſa in partu necaẽ uiceuerſa. Sic ergo eadem eſt Nepa,que et uipera,ſic dicta,quaſi ui pariẽs. Cum enī prope partum eſt, catuli matris uiſceribus corroſis erumpunt,cū interitu ipſius matris. Actor. De hac ergo ſpecie plenius dicetur infra,ubi agetur de uipera. Obices Iſido. Obices dicta eſt,eo q; arene colorem habeat. De qua poeta: Quã ſparſis pictus maculis theophanus obices. Concolor ex uſtis atq; indiſcretus harenis.etc.

CAPVT. 104.

NEomō. Albert. in libro de natu. animalium. Neomon beſtia ē: & grece uocaẽ Neomon,latine uero Suillus, & dicẽ eo q; ſetas habet pro pilis,& hoc odore cibum conuenientem à ueneno ſo diſtinguit. Hęc beſtia ſerpẽtes perſequitur,que cū aſpide pugnās caudam erigit, quam aſpis, quaſi minantem obſeruat,et ad uim ſuam cum ea transfert aſpidem deceptam.

CAPVT. 105.

ONager. Iſidorus. Onager interpretatur aſinus ferus. Onager 25. die Martij duodenis uicibus i nocte rugit, ſimiliter i die: & in hoc cognoſcitur equinoctium eſſe. Eius quoq; rugitus per ſingulas horas rugientis numerus horarũ cognoſcitur. Actor. Onager (ut legitur) in ſolitudinibus & in altis habitat, ubi propter beneficium uentorum diuiſus a potu uiuit. Vnde Hieremiæ. Onagri (inquit) ſteterunt in rupibus traxerunt uentum quaſi dracones. Ex libro de naturis rerum. Onager Indiæ, magnum eſt animal & crudele, formam aſini habens, & unum ſolum cornu in fronte, durum nimis, & acutum ac longum, ad beſtias contrarias debellandas, & hoc habet in medio capitis: ſoleas etiã fortes & acutas habet, ut iuuamen naturale ꝙ in alterius cornu defectu perdit, in eis recuperet. Plinius lib. 8. Onagri in Phrigia & Licaonia pręcipui ſunt.

OPERATIONES.

1 Iſidorus et Auicen. Onagri fel id eſt aſini ſiluestris eradicat morum: & cõfert ſuper apoſtematum ueſtigia linitum.

2 In emplaſtris etiam heriſipilæ ponitur, ac prohibet ipſam.

3 Vrina aſini ſiluestris lapidem in ueſica frangit.

4 Actor. Vngula ſiluestris aſini ſi cõburatur & bibatur, epilentiæ prodeſt.

CAPVT. 106.

ORaſflus. Alber. in lib. de na. animalium. Oraſflus animal ẽ uarij coloris, omĩa pręcedẽs animalia. In anteriori parte eſt ualde altum, ita ut capite extẽſo altitudinem. 20 cubitorũ, in poſteriori autem parte emiſſum, ad inſtar cerui pedes habet & caudã, collum extenſum & caput equinum, licet minus ſit aliquãtulum, colores multos habet, tamen album & rubeum habet frequẽtiores: cum uidit ſe contemplantes ammirari, huc & illuc ſe uertit, prebens ſe bene uidendum: hoc animal temporibus noſtris uiſum eſt. Et Arabice Seraph uocat.

CAPVT. 107.

ONocenthaurus, & Oraſius. Ex li. de na. rerũ. Onocenthaurus ẽ animal monſtruoſũ, & natura biforme capite ſcilicet aſinino & corpore uelut humano, faciem habet ſatis horridam, manuſq; formatas abiles ad om̃em actum, dum uocem promit, quaſi loqui incipit: ſed inſueta labra uocẽ humanam formare non poſſunt. Hic poſt inſequentes ſe ligna uel lapides mittit, ut experimentator dicit. Hoc monſtrum (dicit Adellinus philoſophus) inter cęteras beſtias

beſtias ab initio non fuiſſe tale creatũ,ſed
aliqñ & alicubi caſualiter et adulterina cõ
mixtione generari. Oraſius Iſidorus,
Oraſius in anteriori parte altũ,eminẽs ual
de,ita ut extẽſo capite.20.cubitorũ altitu-
dinẽ poſſit attingere. In poſteriori ꝟo par
te dimiſſum ẽ inſtar cerui. Collũ habet ex
tenſum,caput eqnũ,licet minus,pedes aũt
& caudã ut ceruus,pellẽ uero ſic om̃i colo
rũ gñre diuerſimode uariatã,ut homo fru
ſtra tẽtet artificio naturalẽ eius pulchritu
dinẽ imitari. Hoc aĩal noſtris tẽporibus à
Soldano Balbiloniorũ trãſmiſſum eſt im
patori Friderico Romanorũ auguſto. etc̃.
In pręcedẽti capite. Albert. illud aĩal ſpe-
cialiter deſcribit,& appellat eũ Oraffius.

CAPVT. 108.

ORix A-
ctor. O-
rix ẽ ani-
mal mun
dú ſecun
dum legẽ
iuxta li-
brũ Deu
tro. De q̃
etiã dicit
Iſai. Dor
mierũt ſi
cut orix
illa quea-
tus. Ex lib. de nat. rerũ. Orix eſt beſtia ca-
prę magnitudinis, hirco ex parte ſimilis,
uillũ habẽs ſub mẽto. Hęc in illa parte Af
fricæ q̃ caret aqua generatur, & ideo ꝑpe-
tua ſiti ardet. Admirabile uero remediũ
ſitientiũ latrões Getuliæ terræ aqua carẽ-
tis certiſſimis experimentis ꝓdiderũt,quo
homo i ſiti eo duraret auxilio, qui illo ſa
luberrimo liquore ueſicis dictarũ beſtiarꝫ
infuſo ꝑ parte modica uterenẽ beſtia (ſi-
cut Aegiptij tradũt) in exortu caniculæ na
turaliter tripudiare uideẽ, cõpage corpo-
ris eius uiſibiliter ſentiẽte,imber et frigus
abijt,inſtẽtqꝫ uapores ignei ſolis,ut ueſtia
tur terra floribus, herbaſqꝫ ꝓferat & fru-
ctus. Eſt aũt frigoris impatiẽs. Vnde nec
frigus,nec niues de facili ſuſtinere poteſt.

CAPVT. 109.

Panthe-
ra. Iſi-
dor. Pan-
ther dict⁹
eſt, ſiue q
oim aĩali-
ũ ſit ami-
cus, exce-
pto draco
ne,ſiue qa
ex ſui ge-
neris ſoci
etate gau-
det, & ad
eandem ſi
militudinem quicquid accipit & reddit.
Pan eñ ome dicĩ. Gloſa ſuꝑ Oſee: Nihil
leone fortius, nihilqꝫ panthera uelocius.
Ideo ꝑ prophetã ait dñs: Ego quaſi pãthe
ra Effraim,et quaſi leo domui Iuda. Ex
lib. de na. re. Panthera eſt aĩal uariũ ac ſpe
cioſum nimis. Sunt q tradunt huic in ar-
mo maculã eſſe lunæ ſimilẽ,& interdũ cre
ſcere rotundã, & ad lunæ mutationẽ uari
ari. Plin. lib. 11. Habentqꝫ pantheræ quatu
or mãmas in medio uẽtre. Mares aũt in oĩ
genere fortiores ſunt fœminis: pręter q̃ꝫ in
pantheris urſis. Item panthera ſemel om
nino parturit: cuius cauſæ ratio manifeſta
eſt. Nã cũ in utere matris coaluere catuli,
maturiſqꝫ ad naſcẽdũ uiribus pollẽt,odiũt
temporũ moras. Itaqꝫ oneratã fetibus uul
uã,tãq̃ꝫ obſtantẽ partui, unguibus lacerãt,
& effũdit illa partũ ſeu potius dimittit do
lore cogente. Ita poſtea corruptis & cica-
tricoſis ſedibus genitale ſemẽ infuſũ non
hęret acceptum,ſed irritũ reſilit. Nã ut di-
cit Plini. Animalia cum acutis unguibus
frequenter parere nõ poſſe: uiciãtur enim
intrinſecus ſe mouentibus catulis. Phiſio.
Pantheris uenandis inſiſtẽtes Hircani,ue
neno carnis illiniunt,eaſqꝫ ꝑ cõpita ſemi-
tarum ſpargũt ut illarum eſu Pantheræ ſe-
ducantur. Sed illæ dum excremẽta homi-
nis deuorant,euadunt.

OPERATIONES.

Auicenna. Panthera & Pardus quãdo
uenenum comederunt,ſtercus hominis q̃
runt & comedunt, & ſic euadunt.

CAPVT. 110.

PApro. Albertus in libro de naturis animaliū. Papro aīal ē circa habundans Cæſareā ciuitatē, parū uulpibus maius, leporū habēs mores, adunata enim ullulant. Aliquando enim uno pręcinente, & alijs poſtea ſimul reſpōdentibus, piloſa autem ſunt hęc animalia ut uulpes. Et ubi unū iſtius ſpeciei occiſum fuerit, cętera circa ipſum ullulant quaſi plangant mortuum. Et ſunt eorum uoces adeo ſonoræ, ꝙ cū eminus ſunt, tanꝙ̃ de propinquo putantur audiri. Hoc animal dicitur ſepulchra hominum in famæ aliquoties intrare, et cadaueribus hominum ueſci. Et eſt, quaſi ſit compoſitum ex lupo & uulpe.

CAPVT. 111.

PAthiſon. Albertus in lib. ut ſupra. Pathion anial eſt, quod naturæ decorem mirabilē habet, colorē ēm purpureo pollens, adeo radioſū, ut uiſus in ipſa, quaſi ſcintillare uideatur. Mortuum autem ruborem retinet pellem ſed ſubducitur radioſitas: eſt ad modū canis in quantitate, manſueſcibile ualde, & delectabile, gaudet in cibo. Quidam autē antiquorum putabant hoc animal habere aliquid diuinitatis. Oſſa huius animalis duriſſima & fortiſſima ſūt, & nerui adeo fortes, ꝙ nō niſi magna uiolentia poſſint dirumpi.

CAPVT. 112.

PArandrus & pardus Solinus. Parandrū nutrit Aethiopia, boum magnitudie, ybico faſtigio, ramoſis cornibus, capite ceruino, urſi colore, pariter uillo profundo. Hunc parādrum affirmant habitum metu uertere: & cum deliteſcit aſſimilem fieri cuicūꝗ rei proximauerit; ſiue ſaxo albus ſit, ſeu frutecto uirens, ſiue quem alium modum preferat: faciunt hoc idem in mari polypi, in terra cameleontes, ſed & polypus & cameleon glabra ſunt, ut pronius ſit cutis, lenitatem proximantia emulari. In hoc autē eſt nouum ac ſingulari hirſutiam pili colorum uices facere: hinc euenit ut difficulter capi poſſunt. Iſidorus. Pardus ſecundus poſt pantheram eſt genus, uarium ac uelociſſimum, & pręceps ad ſanguinē, ſaltu enim ad mortem ruit: ex adulterio pardi & leęne leopardus naſcitur, & tertiam originem efficit. Ex lib. de na. rer. ut dicit magnus Baſilius. Pardus eſt beſtia torua & acuta nimis impetu, corpuſꝗ moribus auium conueniens habet: & uarium in colore. ſaltu potius ꝙ̃ curſu predā inſequtur. In Affrica propter inopiā aquę cōgregantur diuerſæ feræ ad amnes, ibiꝗ leęne beſtijs uarijs uel uilis uoluntate miſcētur. Et inde pardi procreari dicuntur.

OPERATIONES.

Ariſtotiles. Pardus ſicut & Panthera quando uenenum comedit ſtercus hominum querit & comedit.

Caput

CAPVT. 113.

PIloſus,pirolus, & Putorius. Ex lib.de natu.rer. Piloſus ē anĩal (ſicut gloſa dicit ſup Iſaiã) qđ in hominis figura ſuperius incipit,ſed inferius in pedes beſtiæ deſinit:q̃lem beatus Hieronimus in uita Pauli heremitę primi deſcribit:ꝙ ſuperius ſit homo frontem aſperam habẽs cornibus, & in caprarum pedes deſinens. Aſſerit idem nulli eſſe dubium illud monſtrum in oriente eſſe captum, & in Alexandriam miſſum, & inde mortuum,ſaleꝗ infuſum ne à calore diſſolueretur, deportatum fuiſſe Conſtantinopolim,ut ab imperatore iam Friderico uideretur. Noſtra etate delata fuit regi Franciæ beſtia, ad magnitudinem canis. Caput quidem non multum diſtabat à capite canis:cętera corporis membra, ut homo prorſus habebat. Cruta quidem nuda,ut homo,manuſꝗ & brachia, collũ album ac nudum habebat. Carnibus coctis ueſcebatur. Ita decenter & modeſte manibus capiebat cibum, & ori ſuo inferebat, ut nullus dubitaret in hoc,quoniam humanum modum in talibus haberet. Erectum ut homo ſtabat,ſedebat ut homo. Puellis & fœminis libentiſſime iungebatur. Et in ſexu uiri & fœminæ diſcretionem habebat. Genitale membrum ultra ꝙ corporis quantitas exigebat habebat magnũ:furijs igitur agitatum hoc animal crudeliſſime mouebatur:& in homines ſeuiebat. Cęterum cum placatũ eſſet inſtar hominis mitiſſime & decentiſſime ſe gerebat, & mulcebatur alloquijs,& colludẽtibus applaudebat. Ex lib.de nat.rerũ. Pirolus ē beſtia parua, maior quidem,ſed nõ longior ꝙ muſtela;colore rubea,ſed in uẽtre cãdida. Mira agilitate uiget. In arboribus habitat,& fœtus fouet,in quiete ſe gerit, & de arbore in arborem ſaltu potius ꝙ uolatu tranſit:ꝙuis aliqñ cauda pro pennis utať. Caudã enim uilloſam prope ad ſui magnitudinẽ habet, cuius ad uiſum ſaltu moueť. Et ſi quando gratia paſtus aquã trãſire cupit,lignũ admodum leue ſup aquam cõgerit,cui ſuperſidens(quaſi uelũ nauis)caudam ſuã erigit:ſicꝗ uento flante uelificãs ligno tranſuehiť. Eſtate cibũ cõgerit,quo uiuat in hieme. Viuit autem nucibus,et cibo qui dulcius eſt libentiùs ueſcitur.

Iſi. Putorius à putore dictus eſt:quia nimiũ fœtet,& hoc maxime cũ iraſciť. Hic ſicut & daxus,habet crura in ſiniſtro latere breuia,in dextro longiora, ardua domorum inhabitat & penetralia, gallinarũ ac pullorum cupidiſſima eſt,talibus enim uiuit. Cunꝗ gallinam capit aut pullum, caput in inicio petit,ut hoc deuicto ĩ cęteris ei membris laborare difficile non ſit.

CAPVT. 114.

PEgaſus. Alber.in lib. de natur. animalium. Pegaſus anĩal magnum eſt & horridum, in Aethiopia,eq formam habet, alas ut aquila,ſed multo maiores, caput armatum cornibus habet, adeo monſtruoſum, ut eo uiſo cuncta fere aĩantia terreat, graui corpore,fuga mirabili. Alarũ remigio adiuti pegaſi potius currunt, ꝙ prouolãt: et colliſo aere uirtute pennarum ad inſtar turbinis impellũt uentos, multas eſcas deuorant: Inquiete mouentur: infeſti ſunt animalibus,& hoc maxime homini.

CAPVT. 115.

PYgargus. Barthol. in lib. de ppri. rerū Pygargus ē animal mundum quo ad eſum: ut patet Deut. 14. & eſt anīal cornutum & barbatū ſicut hircus, minus ceruo, maius hirco, unde ſimilis eſt hircoceruo, ſed longe minus: quare infra de tragelapho: Ruminat ſicut hircus, & ſindit ungulam, ſicut cerceruus: & eſt animal agreſte magnæ uelocitatis, nemora inhabitat & deſerta. Hugo aūt dicit, quod Pygargus eſt auis parua & depreſſa: unde dicit̄ à pige, quod eſt depreſſio. Sed in Deutr. ſupponit pro aīali quadrupede qđ ē ſimile hircoceruo: ut ibi innuit glo. Nec aſpirat̄ ibi prima ſyllaba, unde cum h non debet ſcribi.

CAPVT. 116.

PYgmæi. Bartho. ut ſupra. Pygmæi ſunt hoīnes parui ſtatura cubitali, q̄s greci à cubito pygmæos uocant. Hi montana Indiæ tenent: quibus uicinus eſt Oceanus: ut dicit Papias. Sed dicit Auguſtinus ſic, Pigmei tamen ſemicubitales ſunt, qui tertio anno perfectæ ſunt ætatis, ſeptimo ſeneſcunt. Dicunt̄ aūt pugnare contra grues, à quibus armati ferro aliquotiens deuincunt̄. De pygmæis aūt dicit Pli. lib. 7. c. 2. Pygmæi ternas ſpithamas longitudine, hoc eſt, ternos dotrantes nō excedentes ſalubri cœlo, ſemperq́ uernante, habitant in terra tēperata montibus oppoſitis ex partibus aquilonis, quos grues infeſtare fama eſt. Qui inſidentes arietum caprarūq́ dorſis armati ſagittis uerno tempore congregato agmine ad mare deſcendunt, & oua & pullos gruum pro uiribus deſtruūt & conſumunt. Et hanc expeditionem faciunt ternis mēſibus: quod ſi nō facerēt, futuris auiū gregibus reſiſtere non ualerent. De pennis aūt earum & ouorū putaminibus ſibi caſas faciunt: ut dicit idem. Et ſubdit, Ariſtoteles in cauernis uiuere pygmęos tradit.

CAPVT. 117.

POledrus. Albertus in lib. de proprietatibus rer. Poledrus dicitur equę filius ſiue pullus equinus: quoniam diu matris uberibus eſt ſubiectus. In cuius fronte, ut dicit Ariſtote. lib. 7. Inuenit̄ yconamor: id eſt amoris ueneficium quando naſcitur, & lambunt matres equorum lingua & tondunt illud, & mulieres incantatrices prouerbiant ex hoc. Poſterior pars pulli eſt maior parte anteriori. & cum iuueneſcit, creſcit pars ſuperior, & propter hoc erit eleuatio anterioris partis corporis multorū equorum magis q̄ poſterioris. Et ideo quando eſt pullus poteſt pede poſteriori tangere caput ſuum, quod facere non poteſt, quando peruenit ad etatem: Iſidorus lib. 8. Circa autem pullum equinū hoc ultimo animaduertas, quia paſſum ſuauem uel durū, quem aſſueſcit in iuuentute uix poteſt

dimittere

dimittere etiam in ſenectute etc̃. Superius in capit. 54. dictum eſt: & quare, ibidem uide de Equo.

CAPVT. 118.

PVlex Ex libro de naturis rer. Pulices uocati ſũt, eo ꝙ in puluere magis nutriunt. Patet pulicem eſſe uermiculũ nigrũ & minutum quidem, ſed ualde pũgitiuum, maxime autem tempore ęſtiuo & pluuiali. Saliunt autem potius ꝗ uolãt, nocte ꝗ die magis hominem infeſtant. Et niſi uehemens torpor aut ſomnus grauis in membris ſit, ſe tueri non poteſt. Cum quis manum adhibet celerius fuga dilabuntur, nec inueniri queunt.

OPERATIONES.

1 Ex libro ut ſupra. Contra pulices optimum remedium eſt omni ueſpere corpus abſinthio fricare: uł herba eadem cũ oleo cocta corpus perungere.
2 Pulex in duas partes diuiſa, reuiuiſcit.
3 Raſi. Si aqua i qua tribuli cocti fuerint domus roretur pulices omnino deſtruen-
4 tur. Aqua ſimiliter in qua ruta coquit̃ aut oleander, eos interficit.
5 Auicenna. Ad effugandum pulices aſpgitur domus cum infuſione coloquintide tunc enim ſaliunt & fugiunt: & ſimiliter ex decoctione rubri.
6 Dixerunt autem quidam, ꝙ quãdo ſanguis hirci ponitur in fouea in domo apud eum congregantur, deinde moriuntur.
7 Similiter aggregantur ſuper lignum linitum ex adipe hericij.
8 Item fugiunt ex odore caulis, & foliorum oliandri. Palladius. Pulices fugantur amurca per pauimentum frequenter aſperſa: uł cimino agreſti cum aqua trito: uel cucumeris agreſtis ſemina aqua reſoluto ſepe infuſo.

CAPVT. 119.

PEdiculꝰ. Iſi. Pediculi ſunt uermes cutis: à pedibus dicti: unde pediculoſi dicti ſunt, qbus pediculi in corpore efferueſcunt. Ex libro de naturis rerum. Pediculi dicuntur à numeroſitate pedum: hoc malum ex ipſa hominis carne creatur indubitanter, & tamen inuiſibiliter, hos nonnulli de ſudore hominis, alij de poris et euaporationibus gigni dicunt. Haly. Accidit autem peregrinanti copia pediculorum in corpore propter ſudorem, et puluerem, ac balnei paucitatem.

OPERATIONES.

Haly. Quod cum euenerit corpus pere- 1
grinorum uel aliorum cataplaſmetur cũ
argento uiuo occiſo cũ oleo: adiuncta ari
ſtologia longa, mane quoq; balneum ingrediatur, & corpus eius fricatione ualida mundetur. Raſi. Pediculorum gene- 2
rationẽ prohibent uſus balnei & lauacri, pannorum frequens mutatio, proprieq; ut pannus qui carni adheret lineus ſit huiuſmodi: pediculos interficit argentum uiuũ extinctum, ſi oleo miſceatur, ex oleoq; fila lanea inungantur: ꝗ ſuper ſe aliquis appendat, aut ex eis ſe cingat.
Auicẽna. Stauiſagria cum arſenico pe- 3
diculos interficit: & ſimiliter argentũ uiuum extinctum.

Precipuum remedium eſſe dicitur frequens ablutio corporis etc̃.

CAPVT. 120.

PORCVS Ex libro de na. rerũ. Porcus ẽ beſtia ſeua & immunda, & obſcenis locis gratiſſime cõmora ĩ. Actor. Porcus non ruminat, & ideo interim munda ſecũdum legem non reputatur. Mundis & immundis indifferẽter ueſcitur, in luto delectatur, roſtro lutũ ſuffodit, horrende grunnit: precipue autem uno percuſſo cęteri grunniunt, & quaſi compatientes illuc cõueniunt, ſed ſtatim obliti ſui planctus, ad lutum uel ad cibum redeunt. Fertur autẽ nullum corpus animalis interius & diſpoſitione & numero partium, ſic aſſimilari humano corpori, ſicut corpus porci. Vnde Phiſici & alij interiora humani corporis inueſtigantes: porcorum interiora quaſi quoddam exemplar inſpiciunt. Ariſtoteles. Porcus octo menſium coit, ſed tunc debile quid generat. Multos filios facit ꝓpter multitudinem ſpermatis, cętera biſulca paucos faciunt: uiuit autem uſq; ad annos. 15. Cum impinguatur coire poteſt oĩ tempore. Porca pregnans eſt quatuor mẽſibus: fertilis eſt in fœtu: parit enim. 20. filios, & lactare non ſufficit: per totum uentrem habet mammillas. Ex libro de na. rerum. Porcus habet poteſtatem coeundi multum præ alijs animalibus: porcæ autẽ in tantum efferari dicuntur in coitu: ut hominem lanient: maxime candida ueſte indutum. Phiſi. Agreſtes porci tempore coitus bellicioſi ſunt. Et ut habeant durũ corium, confricant ſe arboribus, & poſtmodum intrant lutum, deinde lutũ illud deſiccant, poſtea preliantur, tantum, ut ambo, uel unus eorum moriatur.

OPERATIONES

Auicen. Porci ſanguis & hominis ſimiles ſunt in omni re, ſimiliter & carnes amborum: ita ut quidam uendiderunt carnẽ hominis, pro carne porci: & latuit, donec in ea inuenti ſunt digiti hominis. 1

Sanguis tamen porci debilioris eſt uirtutis ſanguine hominis. 2 Fel porcinũ cęteris fellibus debilius eſt: ſolutiuum tamẽ mali chimi. 3 Adeps porcinus ualet ad apoſtemata & ad ignis aduſtionem. 4

Stercus porcinum cum aqua et uino, cõfert ſputo ſanguinis, & dolori lateris. 5

Item ſtercus ſiccum cum aceto bibitur ad infirmitatem lacertorum. 6 Os cauillæ porci, ſi comburatur & fricentur eo dẽtes ſolidãtur. 7 Locium porcorum prodeſt albedini oculorum: ſed eius proprietas ẽ, ut lapides frangat etc̃.

CAPVT. 121.

PADER, Parias, Preſter. Ex li. de na. rerũ. Pader ẽ ſerpens in Germania ad groſſitudinẽ humani brachij: colore in uentre aureo, & dorſo uirenti. Huius flatus adeo noxius eſſe dicitur, ut ſi uirgam recẽter ceſam ori eius adhibeas, corticem eius flatu ſuo faciet in ueſicas felleas ebullire, ſed & fulgentem gladium ſi ori eius adhibeas, ueneno eum inficit, & uſq; ad ſummum gladij percurrens. Hic cum hominẽ in pede percuſſerit, uenenum ad cętera mẽbra per momentum decurrit: & hoc ꝓ nimio excuſſu caloris eiuſdem naturę cuius ignis, qui ſemper aſcendit. Cum autẽ aſcẽdens

dens cor tetigeri, tunc homo cadit, & moritur. Contra remedium eſt: ut homo percuſſus in pede ſuſpendatur in altum per pedes demiſſo capite, ſicq; uenenum nequit aſcendere, ſed inferius locus excidit, & per medicamenta ſanatur. Iſidorus. Parias eſt ſerpẽs, qui ſemper in cauda ambulat, & ſulcũ facere uidetur. De qua Luca. Quo contentus iter cauda ſulcare parias. Idem. Preſter eſt aſpis qui ſemp ori patenti & uaporanti currit. Vnde poeta. Oraq; diſtendens, auidus fumantia p̄ſter. Hic quem percuſſerit diſtenditur, enormiq; corpulentia necatur, exuberatum enim putredo ſequitur. Alexander: Preſter eſt ſerpens fumum exhalans, et in morſu ſuo tumore tantum homini lęſo adducens: ut humana prorſus forma pereat.

CAPVT. 122.

RAna: Iſidorus. Rana à garrulitate uocata eſt, eo q̧ circa genitales paludes ſtrepit, & ſonos uocis importunis clamoribus reddit. Ex libro de nat. rerum. Ranarum coitus magis eſt de nocte q̧ de die, & in eorũ coitu magna eſt mora, multumq; ſeminis effundũt Ranas habet mare, quæ alas habent. Et omnis piſcis fetus nutrit pręter ranam.

Iſidorus. Ranarum quędam aquaticæ dicuntur, quędam paluſtres, quędam rubetæ ob id: quia in uepribus ſunt grandiores cunctarum. Aliæ calamitę uocantur, eo q̧ inter arundines et frutices uiuunt, minimę omniũ & uiridiſſimæ mutęq; et ſine uoce ſunt. Ex lib. de natu. rerum. Rana uermis eſt, quandoq; colore uiridis: ſed illa q̃ rubet, deterior eſt, loquax eſt: & aut ledit. In auguſto menſe nunq̄ poteſt os ſuum pro quolibet miniſterio cibi uel potus uel uocis aperire. Quod ſi manu uel baculo temptaueris, difficulter aperire poteris.

OPERATIONES.

Plin. li. 32. Ranæ iecur geminũ eſſe di- 1
cunt. Item ranæ ſi uiuæ concremẽtur in ol-
la, cinis earum cum melle alopitias replet,
ac melius cum pice liquida. Ius ranæ in 2
patinis decoctæ tuſſim fertur ſanare.
Vermes nati in homine ranarum tollũ- 3
tur felle, prodeſt & febri ranarum fellium
cinis. Ranis ex oleo & ſale decoctis ut 4
ſuccus ſorbeatur thetano medetur. Aui- 5
cenna in. ij. cano. Cinis ranæ poſitus ſup
ſanguinis locum retinet eum. Idem cõ- 6
fert apoſtematibus cordarum iuncturarũ
ſup effuſus. Ranam cum ſale & oleo de- 7
cocta, dicitur eſſe bezahar lepræ ac uermi
um uenenoſorũ comeſta. Ex decocti- 8
one ranæ fluuialis os ad dolorem dentiũ
colluitur & ſedat. Corpus ranæ petro- 9
ſæ & proire pinguedo eius facilẽ facit den
tium eradicationem, ipſa quoq; dentes eij
cit animalium, quando ſumunt eam.

CAPVT. 123.

RAngifer & Roſurella. Albertus in li. de nat. animalium. Rangifer animal ẽ in aquilõis partibus ỹſus polum articum generatum, & in partibus Noruegiæ & Suetiæ: & in his, quæ ſunt minoris latitudinis regionibus generatum. Et dicitur rangifer quaſi ramifer. Eſt enim quaſi deſigura cerui, ſed maius de corpore, & robore fortiſſimum, & fuga celerrimũ: tres ordines cornuum gerens in capite, & in quolibet habens duo cornua, ita q̧ caput ei-

ꝯ uidetur uirgulis circumpoſitum :duo
es his cęteris maiora habet in loco cornu-
um cerui, & hęc efficiuntur in beſtia per-
fectæ quantitatis, aliquando quinqꝫ cubi-
torum et romanorum uiginti quinqꝫ, duo
autem quoqꝫ in medio capitis, quæ ſunt la
ta in modum cornuum damæ, & ſunt cir-
cũpoſita à ramis mutilis & breuibus: duo
autem alia habet in fronte. Et cum his om
nibus magis pugnat contra beſtias aduer
ſantes. Iſidorus. Roſurella eſt animal
circa aquas habitans: ut frequenter muſtel
la maius, & pirolo minus. In dorſo ſubru-
ſum, in uentre candidum. In terra facit ha
bitacula: digerit ſtercus odoriferum ual-
de, et muſco ſimile in odore, ſed impar uir
tute, et odoris uiolentia. Viſus hominum
fugit, uno tamen in loco ſtercus illud con
gerit, & hoc mirum in beſtia: quia bonum
ſuum preſto omnibus accipiẽdum ponit,
quo uideatur bonum non inuidere.

CAPVT. 124.

RAt-
tus,
et Sorex
Actor.
Rattus
ſiue glis
& ſorex
ſpecies
ſunt. Et
cum ſori
ci nomẽ
muriscõ
munis
uulgari-
ter app-
priatur: econtrarie rattus in medicorũ li-
bris quaſi proprio nomine mus uocatur:
unde & medici fimo ratti ad alopicias utũ
tur: qui tamẽ uidelicet rattus uenenum in
cauda geſtare dicitur. Eſt autem rattus du
plicis generis ſcilicet terreſtris & fluuia-
lis. Ex lib. de na. re. Rattus eſt murium ge
nus, multo cęteris maius, hi adeo pernicio
ſi ſunt. cum libidine accenduntur ut ſi eo
rum urina partem aliquam hominis nudã
atigerit carnes eius uſqꝫ ad oſſa putreſce-
re facit nec uulnus in çicatricẽ ulterius in-
ducitur. Iſidor. Sorex latinum eſt uoca
bulũ eo ꝙ animal huiuſcemodi rodat, &
in modum ſerræ pręcidat.

OPERATIONES.

Belberus. Si domum ſuffumigaueris
cum ungula muli ſiniſtra, non remanebit
in ea ſorex. Plini. lib. 11. Aures ſoricis
ſunt piloſi. Dioſcor. Fimus autem ſori
cis cum aceto tritus, alopicias emendat cũ
rore marino. Tuſus ac bibitus calculos
excludit.

CAPVT. 125.

REgu
lus.
Iſi. Regu
lus ipſe ẽ
baſiliſcus
ſcilicet ſer
pens lon-
gitudĩe ſe
mipeda-
lis albis
maculis li
neatus.
Idẽ et ſibi
lus dicit̃,
quia ſibi-
lo occidit anteꝙ̃ mordeat uel exurat. Re-
guli ſicut & ſcorpiones arẽtia quęqꝫ ſectã-
tur: et poſtꝙ̃ ad aquas uenerit hydroſobas
& limphaticos faciunt. Gloſa ſup Eſaiam
14. Regulus ipſe rex ſerpentũ, qui ſolo ui-
ſu et flatu abſorbet uolucres. occiditqꝫ ho
mines. Vnde de Achab & filio eius Eze-
chia ſic loquitur propheta: De radice co-
lubri egreditur regulus, & ſemen eius ab-
ſorbens uolucrem. Eſt autem regulus ſer-
pens pennatus, unde ubi iuxta translatio-
nem noſtrã legitur, uolucrem abſorbens:
in hebrço iuxta Hieronymũ legit̃, ſerpens
uolans. Actor. Hinc etiam alibi per eun-
dem prophetam dicitur: In terra tribulati
onis & anguſtiæ, Leęna & leo, ex eis uipe-
ra & regulus uolans. Andromachus in li-
bro de confectione tyriacæ. Regulus qui
& Baſiliſcus, ſerpens eſt ſubalbidus, ſup
cuius caput ſunt tres pilei. Quẽ cum uidet
aliquis, paulopoſt moritur, & quando ſibi
lat moritur qui audit ſibilum eius. Om̃is
quoqꝫ

quo beſtia de illo mortuo comedens ſta
tim moritur. Et eſt malignior ſerpẽtiū, nec
aptus tyriacæ. Iorath. Regulum ſi quod
animal uiderit uel audierit, hydropicum
efficitur, & moritur. De hoc autem regu-
lo plenius dicetur inferius in tractatu de
auibus.

CAPVT. 126.

RHi-
noce
phalus &
Rhinoce
ron. Phi-
ſiologus
Rhinoce
phalus
ceruicem
habet eq-
nam cum
uniuerſo
corpore,
flamis q̃s
i ore aſpi
rat homines pereunt. Iſidor. Rhinoce-
ron grece, latine interpretatur in nare cor
nu. Idem & Monoceron id eſt unicornus
eo unum cornu in medio fronte habe-
at pedum quatuor, ita acutum et ualidum,
ut quicquid impetierit, aut uentilet aut p-
foret. Nam & cum elephantibus ſępe cer
tamen habet, & in uentre uulneratum pro
ſternit. Tantæ autem dicitur eſſe fortitu-
dinis, ut nulla uenantium uirtute capiat̃.
Sed ſicut aſſerunt, qui naturas animalium
ſcripſerunt, uirgo & puella proponitur,
quæ uenienti ſinum aperit, in quo ille om
ni ferocitate depoſita caput ponit: ſic
ſoporatus uelut inermis capitur.

Ex lib. de nat. rerum. Rhinoceros qui
& monoceros habere dicit̃ in media frõ-
te cornu robuſtiſſimū, in longitudine qua
tuor pedum. Eo aduerſus elephantes p̃
liatur, naturaliter aluum petẽs, quam ſolã
intelligit ictibus ſuis peruiam. Cum autẽ à
uenatoribus capitur, ex ſola indignatio-
ne ſuperbū animal moritur. De illo in fe-
rius in capitulo unicornus plenius dicet̃.

CAPVT. 127.

RVte-
la. A
ui. Rute-
la eſt ani-
mal ſimi-
le araneæ
q̃ uocat̃
alpheed,
& ẽ uena
trix muſ-
carū. Spe
cies eius
ſunt mul
tum ſecū
dū Gale.
Eſt enim q̃dam rubea rotuda, quedã autẽ
alba rotundū habens uentrẽ: paruū os, ſtel
lata et ipſa eſt acuti dorſi cū lineis lucidis:
quedã uero citrina & piloſa: & q̃dã uuea
ſcilicet ad nigredinẽ declinans, q̃dam for-
micalis, q̃dã ueſpalis, quędã Aegyptiaca.
Ex morſu em̃ eorū fit dolor uehemens: et
facit accidere dolorẽ capitis uehemẽtẽ, &
profunditatẽ ſomnij, & ſuccedit ei mors.

OPERATIONES.

Aui. In cura morſuū iporū, adminiſtra 1
t̃ canõ uniuerſalis de attractiõe & ſuccio-
ne: et linit̃ cū aq̃ ſalſa, dãtur tyriacę fini.

Balneū & tyna ueslociores ſūt res in ſedã 2
do dolores eorū, cū em̃ humectant̃ in tyna
dolor ſedat̃, et cū egrediunt̃ ab ea, redit: un
de oportet ut iugiter & oi hora balneent̃.

CAPVT. 128.

Rube
tū ſi
ue rube-
ta. Actor
Rubetū
eſt aial ae
ueneno-
ſum ranę
gen⁹, qđ
uulgo
craſſã di-
cit̃. Ex li.
de na. re.
Rubeta
diuerſis

referta medicaminibus, quando uult deponit ac reſumit: & hæc aſſidue in paſtu facere dicit: Venena uero nū͂q̃ deponit: ſed tan͂q̃ arma ſua penes ſe reſeruat. Habēt gemia cornua ueneficiorū plena. Pli. li.8. Ranę rubetę q̃rū & in terra & in humore uita eſt, plurimis refertę medicaminibꝰ, deponere ea aſſidue ac reſumere paſtu dicūtur: uenena ſibi tantū reſeruantes

OPERATIONES.

1 Carnibus ut dicit Iſidorus, earū in hamū poſitis p̄cipue purpuras aliti certū ē.

2 Contra uenena marini leporis & rubetæ cinis earū remedio eſt in aqua potatus.

CAPVT. 129.

Salamādra. Iſidorus Salamādra dicta ē eo q̄ contra incendia ualet. Cuius inter oīa uenenata maxima uis ē Ex lib. de nat. rerū Salamandra quā nonulli comeleontem. id eſt leonē terræ uocant. Eſt animal quadrupes, faciē habens lacertæ uel: ut dicit Ariſto. faciem habet inter faciem porci & ſimiæ: in igne uiuit, & incendiū extinguit, pfert etiā q̄ndam lanā pallidā: de q̄ contexte zone cōburi non poſſunt. Eſt autem ſplene carēs et contra omnia animalia. Iecur habet in ſiniſtra parte. In extis quoq̄ uiſcerū magna eſt in eo uarietas à ceteris animalibus: macra eſt ualde: quia parum habet de ſanguine. Ideoq̄ timoroſa eſt ualde. quia diminuitur in ea calor q̄ eſt incētiuus audaciæ. Color eius uarius ē ac p momēta mutabilis. Oua gallinarum more gignit & eiꝰ fœtus pducit. In hoc autem genere non eſt maſculus neq̄ femina ſed omnes gignūt.

Alexander papa (ut fertur) Ex huius animalis lana ueſtimentum habuit quod cum ad mundiciam aliquando lauari deberet, non in aliis aquis abluebatur, niſi q̄ in ignem proiiciebatur, & per ignem candeſcebat. Plini. 29. Panis coctus linguis à Salamandra contactis, interficit.

OPERATIONES.

Dioſcor. Salamandræ uirtus ſtiptica ē & calida, recteq̄ miſcetur medicaminibus ſtipticis, & inprobos capillos qui ſunt in palpebris amputat. 1

Seruatur autem ſic, caput et pedes ei tolluntur ſicq̄ quod remanet in melle mittitur & cū opus fuerit in uſum aſſumitur. 2

Plinius. 32. Teſtudinis marinę carnes admixtę ranarum carnibus, preclare contra Salamandras auxiliatur. 3

CAPVT. 130.

Saura & Stellio. Iſido Saura lacertus eſt, qui quando ſeneſcit excęcantur oculi eius. Et intrat in foramen parietis aſpicientis contra orientem, & ortum ſolis intendens illuminatur. Rudolphus ſuper leuiticum. Stellio & lacerta ſunt animalia infirma, malicioſa tamen & reptilia uenenata. Ex lib. de naturis rerum. Stellionis uenenū mortiferum, & contra illud remediū fit ex triſtis carnibus ſcorpionis. Plinius lib. 30. Stellione nullum animal fraudulentius: hunc inuidere homini tradūt, & inde ſtellionum nomen in malum eſſe translatum dicunt. Sic eum capiunt. Eſtatibus obſeruant cubile ipſius, quod eſt in locis boſtiorum uel cardinibus feneſtrarum, aut in cameris uel in ſepulchris. Ibi uere incipiēte fiſſis harūdinibꝰ texas apponūt caſas, q̄bꝰ ãguſtiis etiā gaudet eo faciliꝰ exuēs torpo rē circūdatū, ſed eo relicto rēeare nō pōt.

Operationes

OPERATIONES.

1 Gual.id eſt ſtellio, longam habet cau-
dam, & paruum caput non eſt lacertus.
2 Caput etiam & corpus eius ab illo ſunt
diuiſa, ſed fortaſſe proximus ei eſt in natu
3 ra. Caro eius multũ calida eſt. In ipſo ẽ
uirtus extrahens ſurculos & ſpinas.
4 Sãguis eius ualet albugini oculorum.
5 Adeps eius fortiter impinguat. Stercus
eius tritum eradicat uerrucas:

CAPVT. 131.

Sanguiſuga. Ex lib. de nat. rerũ. Sanguiſuga eſt uermis aquatilis oſſib⁹ carẽs, & pedibus ac pẽnis: hominẽ impedit ac beſtias, ut ſanguinem eorum ſugat, cuius ſacietate nimia mortem ſibi ſępius accerſit. Os habet ad modum trianguli. Vnde & uulnus relinquit. Cumq; carni adhęreſcit, quanto magis trahitur, tãto fortius inſidet, donec rumpatur. Itaq; ſanguinem putridum extrahit & alium ſanando ſeipſum occidit. Quidam autem his uermibus minus ſapienter ad ſuperfluum corporis ſanguinem hauriendũ ſe p̃bent, niſi corruptiõem, nimiam inſenſiãt. Nam in homine ſano nobiliorẽ ac bene digeſtum ſanguinẽ extrahunt. Meliores ac minus nociuæ dicũtur illæ, quæ rugatæ ac lineatæ in dorſo ſunt: deteriores uero ſunt q̃ nigræ. Sanguiſuga cum urticis ac tribulis pungitur, ut uenenũ euomat: ſcilicet quod in beſtijs, aut bufonibus, aut ſerpentibus aquaticis hauſerit. Auicenna in ſecundo canone. Aliquando quędam aquæ ſanguiſugas habẽt paruas, quarũ occultatio difficile facit ab eis cauere, ideo deglutiuntur: & aliquando pendent in manifeſto gutturis: quãdoq; in interiori parte meri: quandoq; perueniunt ad ſtomachũ. Cũq; diu morat̃, ſugit ex ſanguine quantitatem magnã; ſicq; creſcẽte illius corpore quãtitas eius apparet. Ei ergo quo ſuſpenditur, accidit anguſtia & triſticia, ac ſputum ſanguinis.

OPERATIONES.

Auicẽ. in li. de na. re. Quandoq; quidẽ 1
curatur cũ medicinis gargariſmorũ, ſi fue
rint prope guttur. Cũ eius uero quę uo- 2
mitu ex ſolutione uermes educunt: ſi fue-
rit ſtans in profundo & in ſtomacho.

CAPVT. 132.

Scrabrões. Iſidorus. Scrabrones à cabo: id eſt caballo uocati ſũt: eo q; ex eis creẽt. Sicut aũt Scrabrões naſcũtur de carnibus equorũ putridis: ita ex eis iterum ſępe naſcuntur ſcarabei, unde cognominati ſunt, ut infra in tractatu de auibus latius aget̃.

CAPVT. 133.

Salpiga. Scitalis, & ſeps. Iſidor. Salpiga, uel ſalpinga, ſerpẽs ẽ q̃ non uidetur. Idem Scitalis dicta eſt, eo q; tanta tergi

uarietate p̄fulget, ut notarum grana retardet aſpicientes: & q̄ reptando pinguior ē, quos aſſequi non ualet, miraculo ſui ſtupētes capit. Tanti autem feruoris eſt, ut etiā hiemis tēpore exuuias corporis feruētis exponat. De quo Luca. Et ſcitales Perſis etiam nunc ſola pruinis exuuias poſita ſuas. Solinus. Scitalis hiemales exuuias prima ponit. Iſid. Seps eſt exiguus ſerpēs: q̄ non ſolū corpus, ſed & oſſa ueneno cōſumit. Cui⁹ poeta ſic meminit: Oſſaq; diſſoluens cum corpore tabificus ſeps. Idem ſeps eſt tabifica aſpis: qui dum momorderit hominem ſtatim eum conſumit: ita ut liquefiat totus in ore ſerpentis. Lucanus. Parua modo ſerpens ſed quaſi nonnulla cruentæ mortis habet tantum. etc̄. & poſt eripiunt omnes animam, tu ſola cadauer.

CAPVT. 154.

SItula, Spuēs, & Syrena. Ex libro de natur. rerū. Situla ſerpēs ē paruus, et malicioſus, qui hominē ſiti interficit: hic tanta uarietate refulget, ut intuentes pulchritudine retardet, & quem natura dedit reptando pigriorem, miraculo ſtupentes detinet, quos aſſequi non ualet. Eſt autem tanti feruoris, ut in hieme pellē deponat: huius morſu qui tangitur, igneo correptus ardore ſuccenditur. Actor. Situla genus eſt aſpidis, quod grece dicitur dypſa. De quo plenius dictum eſt ſupra. ca. 51.

Auicenna. Spuens dicitur quidam ſerpens, quia ſputo ſuo interficit illud ſuper quod cadit: q; ſcilicet ſputū proijciunt dentes eius cōſtricti ſuper alios. Odor etiam ſputi ipſius interficit. Longitudo eius eſt uſq; ad duos cubitos, & color eius cinericius ad citrinitatem declinans: & illū quē mordet, interficit ante q̄ redeat. Quē em̄ mordet, ſine ſenſu remanente & ſine motu, quietus & profunde dormiens poſt ſaltos continuos, & clauſionem oculorū & torſionem colli, & ſpaſmum & pulſum inordinatum, et non ſentit dolorē inteſtinorum, & intromittit digitos in guttur ſuū, ut euomat.

Iſidor. Syrenæ ſunt in Arabia ſerpētes cum alis, q̄ plus currit q̄ equi, ſed etiam uolare dicuntur. Quarum tamen uirtus eſt, ut morſum ante mors inſequat̄, q̄ dolor.

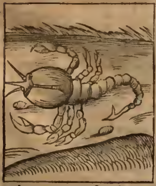
CAPVT. 155.

SImia. Ex lib. de natur. rerum. Simia ē beſtia cōdēſa uillo, ī exterioribus membris ſup om̄ia animalia ſimilat̄ homini corporis diſpoſitione: interius autem nullam cū homine diſpoſitionem habens: communem autem animalibus minorem, ergo omnes feræ beſtiæ mammillas habent in poſteriori contra renes. ut eas inferius poſitas fœtus attingere poſſint, & promptas habere cum uelint. Homo uero & ſimia habent eas in pectore: quia natura dedit eis man⁹ abiles ad omnem actum, quibus eleuare poſſint fœtus à terra, & aptare illos ád ubera: hoc autem illi de eſt humani corporis, quia caret umbilico, uirga quoq; maſculi, eſt ut uirga canis. Calcaneum habet in pedibus, & propter hoc erigit̄ ut homo, ſtat, & currit quandoq;, ſed hoc non poteſt, niſi modice: quia natura beſtiam hanc cōdidit in faciem eſſe proſtratam. Nam ſolus homo naturaliter erectam habet ſtaturā. Hęc beſtia geſtu inquieta ē, morſu ferox, cauda caret et prę ceteris animalibus guſtu uiget.

uiget. Nuces & poma libēter comedit, ſed
cum in eis amarum corticem reperit, totū
proijcit, ſicq̧ propter amarum dulce reſpu
it. In India dicit Plini. eſſe ſimias toto cor
pore candidas. Alexander. Simia domeſti
ca dominum ſuum agnoſcit, poſt multa re
uertentem annorum curricula. Ex lib. de
nat. rerum. Simia ad omnem ludum doci
bilis eſt, & ad ferocitatis obliuionem: nun
q̄ tamen ſic eſt manſueta, ut non ſit rabi-
da, libenter cum pueris ludit, & ſi copia da
ta fuerit, eos aliquando ſtrāgulat. Si quis
eam leſerit diu contra eum rācorem cuſto
dit. Ingenio pollent: & emulantur quicq̧d
uident, unde facilius incidūt in manus ue-
natorum, habitant autem in arboribus uel
rupibus. At ubi eas habitare uenatores ui
derint acceptis calciamētis hominum ua-
dūt, & ſedet in locis ubi ab illis uideri poſ
ſunt, induuntq̧ calciamenta illa pedibus
ſuis ac diligentius ligant, et poſt hoc exuē
tes: ea ſub arbore reliquunt & procul abe
unt: tunc ſimiæ deſcendentes, quod eos fa
cere uiderunt, imitantur, ſicq̧ calciatæ ca
piuntur. Iſido. Simiæ nomen grecum eſt
id ē preſſis naribus: unde ſimias dicimus,
eo ꝙ ſuppreſſis naribus ſint, & facie feda.

CAPVT. 136.

SCorpio. Ex
lib. dena
tur. rerū.
Scorpio
blādū &
quaſi uir
gineum
dicit̄ ha-
bere uul
tum, ſed
habet in
cauda no
doſa ue-
nenatū
aculeū, quo pungit & inficit proximantē.
Ferit autem obliquo ictu et inflexo, nullo
q̄ momento meditari ceſſat & occaſſiōes
inuenire feriēdi, hoī aūt ab eo ꝑcuſſo puta
tur remedio eſſe cinis eius potatus cum ui
no. Solus inſectorū ſcorpio caudā habet.
Duos habet aculeos (ut dicit Ari.) Terra
uiuit, & in uere ouat, & in autūno ſimili-
ter. Pariūt uermiculos ouorum ſpecie: q̄s
cum parens deuorare uoluerit, illi immu-
nes ſunt q ſe clunibus matris imponunt.
Porcus niger ſi a ſcorpiōe ꝑcutit̄, ꝓcul du-
bio morit̄. Alterius uero coloris porcus
euadit qn̄q̧, nō ſemp. Iſi. Scorpio uermis
eſt terrenus, q potius uermibus aſcribitur,
non ſerpentibus. Gloſa ſuper Lucā: Ecce
inquit, dn̄s dedit nobis poteſtatē calcandi
ſup ſerpētes & ſcorpiones. Sunt eīm ſcor-
piones, q cauda inſidiant̄ occulte: ſerpētes
qui dente ledunt aperte. Ipſorum uenena
tus aculeus retro eſt timendus.

OPERATIONES.

Palladius. Scorpiōes exiſtimāt aliq poſ 1
ſe fugari: ſi aliq ex eis urātur in medio do
mus. Aui. in. ij. cano. Sputū hominis ie 2
iuni ſcorpiones interficit. Item rapha- 3
nus ſcorpiōi aduerſat̄ ita ꝙ ſi fruſtū rapha
ni imponat̄ ſup eū, morit̄. Eius etiā aqua-
in hoc experta eſt: & fortior eſt: ſi ſcorpio
momorderit, aliquem qui raphanū come
derit, nec ei nocebit. Auicēna in. iiij. ca- 4
none. Scorpionis punctura curat̄ ꝑ cano-
nes communes. & per uaporationem cum
ſale & milio & ſimilibus.

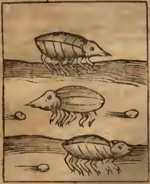
CAPVT. 137.

SEta, Si
mul-
tas & So
lifuga.
Ex lib. de
na. rerū.
Seta ē ũ-
mis (ut q
dā dicūt)
ſerpens à
re nomē
habens.
Eſt enim
tenuiſſi-
mus in-
ſtar ſetæ, fere cubitalis longitudine, durus
& albus, nihil differens utraq̧ extremita-
te, quippe cui caput non eſt: ſed ſerpit utro
biq̧: hic in aquis corruptis nec tamen fœ-
tidis naſcitur, adeo durus eſt, ꝙ uix pede

conteri poteſt. Huius ueneni tanta uis eſt, ut ab homine potu hauſtus, elanguere eũ & tabeſcere faciat, donec cum diro cruciatu uitam exuat. Ex Papia: Simultas eſt proprie uermis in capite arietis, qui dũ mouetur, facit eum repedare. Ex eodem. Simultas eſt uermis in capite animalis cornua habentis: cõmouens eum ad feriendũ cornibus. Iſidor. Solifuga eſt a mus araneus. Solinus: Sardinia quidem abſq; ſerpentibus eſt, ſed quod alijs locis ſerpens ẽ, hoc eſt ſolifuga ſardis agris, quæ occulte reptat: & per imprudentiam ſuper inſidẽtibus peſtem facit, huic incommodo accidit herba ſardõia: quæ de fluuijs fontanis prouenit largius ſuſto. Hęc ſi edulio fuerit ueſcentibus neruos contrahit: deducit ora rictu, ut qui mortẽ intereant, facie uelut ridentium. etc.

CAPVT. 138.

Spoliator ac ſtella colubri. Ex lib. de na. rerũ. Spoliator colubri eſt uermis coloris aurei: qui etiam uirorẽ ad umbram habet: hic paruus & inualidus cum ſit anguem aſtutia decipit: & inde nomen accepit. Nã ubi colubrum ad ęſtum cubare uiderit, ꝑ cauſam eius aſcendens ad caput tranſcurrit. Eumq; prius quaſi fricando permulcet, et demum morſibus carnes eius aggreditur: anguis lęſa fugit, perſecutor inſequit̃, ac lœtali morſu inſiſtit, donec interiora cerebri penetret ac perempti carnibus ſatietur hic à quibuſdã uermis aureus dicitur. Dicit aũt Ariſtot. de uermibus coloris aurei, ꝙ quando nati ſunt, primo à parentibus cibantur, deinde ſine cibo permanẽt diebus multis, & ita iacent immobiles, ut mortui uideantur. Poſt tempus autem à natura ꝑfixtum reuiuiſcunt, ſibiq; prouiſuri ad paſtum ſurgunt. Ex lib. ut ſupra. Stellæ figura uermis eſt, qui nocte ut ſtella lucet, nunꝙ niſi magnis imbribus prouenit, & ſerenitatem adeſſe ſignat: huius tantus rigorẽ ut ignem tangẽs, non alio modo ꝙ glacies extinguat: huius ſanie ſi caro hoĩs cõtacta fuerit, capilli defluunt. Idq; quod cõtactum eſt, colorẽ in uirorem mutat. Hi uermes nĩl gignũt, nec ẽ i eis mas uel femina.

CAPVT. 139.

Talpa. Ex lib. de nat. rerũ. Talpa eſt anial paruum, nigrum, & cęcũ, de terra genitũ, compilata & lutulẽta, ſed corrupta. Huius pellis multorum pilorum eſt & ſuauis ualde, ſed teterrimum colorem habet. In terra habitat, uermium eſca uiuit, in fame quoq; terram comedit. Rudolphus. Talpa eſt animal cęcum, quod dicunt ex terra ſimul ac pluuia creari. Iſidorus. Talpa dicta eſt, eo ꝙ perpetua cecitate tenebris dãnata ſit. Eſt enim abſq; oculis, ſemper terrã fodit, & humum egerit, & radices ſubter frugibus comedit, quam gręci aſflata uocant.

OPERATIONES.

Talpa combuſta in puluerem et ſparſa 1
cum albugine oui ſuper faciẽ, remediũ eſt
contra lepram. Sanguis eius ſup caput 2
pilis nudatum declinatur, pilos redire co
git. Actor. Fertur etiam ꝙ cinis talpę cõ 3
buſtæ ualet contra fiſtulam, uidelicet ad
eius putredinem conſumandum. Haly 4
Sorices magni talpe ſi ponantur ſup ſcor
pij percuſſionem ſanat.

Caput

CAPVT. 140.

TAurus. Ex libro de natur. rer. Taurus ē animal robuſtū, & inter om̄es beſtias ſociales ſatis manſuetum, p̄terq; ad eas, q̄ rapacitate cęteris aduerſantur: hi ſimul adunatæ creberrime pugnant. Et in preliādo linguas exertas habent, dentibus nil agūt, ſed tamen cornibus, frontem habent ualidam ad omne prelium, mēbraq; in eis fortiora, ſunt caput & collum: propter hæc iuga ligantur eis in capite, & in humeris, ſicut equis.

OPERATIONES.

1 Eſculapius. Tauri cornu ſerpentem fugat, & ſanguis eius, eos interficit: maculas quoq; faciei delet.

2 Fel eius cum melle & balſamo, oculorum uicia curat.

3 Sepum eius cum reſina & cera, duricias omnes mollit.

4 Medulla eius cum uino temperata, trēmuloſos curat.

5 Fimus eius tūores atq; duricias ſoluit.

6 Auicenna. Fel taurinum confert ulceribus in aure recentibus.

7 Etiam ulceribus ani. Fitq; ex eo linimentum ad dolorem matricis.

8 Dioſcorid. Fel taurinum mixto felle hircino ſquinanticos curat.

9 Vulnera & cicatrices ſanat, mixtum lacti dolores aurium mitigat, pluſq; mixto lacte mulierum.

10 Sāguis taurinus diaforeticus eſt & malacticus. duricies ſoluit, & cataplaſma adhibitus medetur etc̄.

CAPVT. 141.

TArādus ē anīal (ut dicit Plinius) cui magnitudo bouis eſt, caput maius ceruino, nec ab ſimile: cornua ramoſa, ungula bifida, uillus magnitudine urſorum. Cūq; libuerit ſui coloris eſſe, aſino ſimilis eſt. Tergori tanta duricia eſt, ut toraces ex eo faciant. Colorem omnium arborum, florum, fruticū, locorumq; reddit, in quibus metuens latet, ideoq; raro capitur. Hoc ergo animal Scytharum mutat colores: nec aliud ex his, quæ pilo ueſtiūtur, niſi in Indis lycaon, cui iubata traditur ceruix. Nā thoes, quod eſt luporum genus longitudine procerius, breuitate crurum diſſimile, ſaltu uelox, uenatu uiuens, innocuum homini, habitum non colorem mutat, p̱ hyemes hirtus, ęſtate nudus. Actor. Hoc animal quod Plinius uocat tarandum, idem eſſe ęſtimo: ꝙ iuxta Solinum uocauit parandrum, quod uitio ſcriptoris attribuendum puto, & quæ debeat eſſe litera capitalis, ſcilicet utrum p uel t in certū habeat.

CAPVT. 142.

TAxus, in lib. de na. rer. Taxus eſt animal magnitudine uulpis habet crura breuia, nec iuxto ꝙ latere equalia, ſed in ſiniſtro

breuiora, unde fit in foliculas rotæ quas attritione currus faciũt, poſitis pedibus dextri lateris ualenter currat, ſicq́ ſuos perſecutores effugiat. Pellem habet uilloſam et ſatis rigidam, albis nigriſq́ pilis contextã Iſid. Taxus eſt animal agreſte, magnitudinem fere uulpis habens in corpore, ſed humilioris ſtaturæ: q̃a tibias habet curtas. Pilum habet griſei coloris, cutẽ durã atq́ ſordidiſſimam dentes acutos. Et cum à canibus uel cęteris aĩalibus infeſtatur, ſeip̃m reſupinat, & dẽtibus pedibuſq́ repugnat. Fertur autem huic uulpes quodammodo eſſe contrarias. Vulpes enim nunq̃ ſibi foueam parant, ſed foueam taxi per dolũ occupant. Cum enim eum exiſſe indeſcit, ad introitum uadit & ibi ſtercorat: ſicq́ taxo propter immunditiam locum deſerente, uulpes eum occupant.

OPERATIONES.

1 Ex li. de na. rerũ. Taxi ſagina luna creſcente augetur, decreſcente minuitur: ita, q́ ſi occidatur in ultimo lunæ defectu nõ inuenitur. Huiuſmodi ſagina conficiuntur unguenta, quibus ſedantur renũ dolores, membrorumq́ lęſiones: & hoc mirũ q́ beſtia licet ex una parte ſit medicinalis, morſus tamen eius plerũq́ grauiſſimus eſt & exitialis: ſed huius ratio ẽ, quia uiuit ſcrabonibus & animalibus, q̃ in terra repunt ac uenenifera ſunt: ideoq́ dentes eius infi
2 ciũt. Eſculapius. Adipe taxi inuncti fe
3 brientes ſanant̃. Cerebrũ eius cum oleo
4 coctũ omnes dolores curat. Eiuſq́ teſticuli cum melle cocti, libidinem accendũt.

CAPVT. 141.

TRagelaphus et traglodyta. Iſido. Tragelaphi à greco nominati ſuut qui cum eadẽ ſpẽ ſint ut cerui, uilloſos tamẽ habent armos ut hirci, & prolixis mẽta hirſuta barbis: qui non alibi ſunt q̃ circa Phaſidem. Pli. Tragelaphus eſt eadem ſpecie cum ceruo barba tantum & armorum uillo diſtans quem tragelaphõ uocant: nõ alibi q̃ iuxta Phaſin amnẽ naſcens. Helynãdus. 11. li. Dictus eſt tragelaphus quaſi hircoceruus. Nam tragos hircus, laphos ceruus. Eſt autem quantitate & forma ceruo ſimilibus: ſed uilluſos habet armos ut hircus.

Ex libro de naturis rerum. Traglodyta ſola inter beſtias deiectis cornibus obliq̃ ceruice paſcitur: ut magis uideatur herbã ſic ore attractam ſecare, q̃ aliorum animalium more carpere: habet enim cornua lõga per decliuum capitis & maxillarum ad terram uſq́ dependentia, quæ prohibent eam in terra iuxta morem paſcere.

CAPVT. 144.

TEredo. Bartholome. in li. de proprietatibus rerũ. Teredies uocãt gręci lignorum uermes: eo q́ terẽdo edant. Ex humore autem corrupto i arboribus derelicto ſub corticibus arborum, & in medullis generantur. Maxime autem in arboribus generantur: quãdo inoportuno tẽpore arbores reſecantur uel plantantur: & hoc eſt in plenilunio potiſſime. Teredo itaq́ ligni uermiculus in ſubſtantia eſt molliſſimus, & inde tamen corrodit & comminuit duriſſima lingua & ſubtiliorem puluerẽ, q̃ poſſit tinea facere.

CAPVT. 145.

Tinea

Tinea Bartholo. in li. de proprie. rerū tinea ē ueſtimentorū ꝟmis dicta, eo ꝙ teneat: et eo uſq; ueſtibus inſidat ꝗ corroda, & ex ueſtium corruptione gignitur, qn̄ ſcilicet ueſtis aliquādiu in aere groſſo cōprimit̄, nec uentu ꝑfunditur et in puro aere libere nullatenus explicat̄: inſenſibiliter aūt pāni ſuperficiā cōſumit: & cū ſit ſenſibile animal infra panni ſubſtantiam ſe occultat, ꝙ uix unq̄ uideri oculis ſe permittit.

OPERATIONES.

1 Amara & odorifera tineę fugiūt ad ueſtes reſperſa, talibus de facili non accedūt.

2 Et ideo folia lauri, cedri & cipreſſi et huiuſmodi impoſita in ciſtis, uel ueſtes ibi repoſitas, & libros corrumpi à tineis non

3 permittunt. Conſtan. Eſt quædam ſcabies capitis, quæ propter ſuam tenacitatē et adhęrētiam tinea eſt dicta. De qua quære infra ī tabula de infirmitatibus quomodo ſit curanda.

CAPVT. 146.

Tyrꝰ. Ex libro de naturis rer. Tyrus eſt ſerpēs in partibus Hiericho circa ſolitudines Iordanis, infeſtus auibus et animalibus maxime ouis auium quæ cum ipſis auibus comedit. Huius carnes cōfectæ cum quibuſdam admixtis, omne toxicum uenenum expellunt: q̄ confectionem tyriacum dicunt. Ferunt autem nōnulli hunc ante paſſionem Chriſti nullum habuiſſe remediū maximeq; fuiſſe hominibus infeſtum. Ipā uero die paſſionis unum ex eis infeſtiſſimum circa partes Hieruſalem caſu fuiſſe comprehenſum, & Chriſti latus fuiſſe cruce ſuſpenſum, atq; ex illo die totum illud ſerpentis genus accepiſſe uirtutem cōtra omne uenenum. Actor. Tyrus idem eſſe fertur, quod uipera. Nam & autores in medicina loquentes de carne ſerpentina uel tyriaca conficienda raro uel nunq̄ de tyro ſub hoc nomine faciunt mentionem, ſed de uipera. A tyro uero denominatiōe dicitur tyriaca.

OPERATIONES.

Auicenna in can. 5. Tyriaca affarath id eſt à morte liberans ſublimior eſt medicinarum compoſitarum: propter multitudinem ſui iuuamenti: proprieq; in uenenis, quæ ſunt ex puncturis uł morſibus, ut ſerpentium, & ſcorpionis, & canis rabioſi. 1 2

Ex lib. de natu. rerum. Tyriaca cum ex tyri carnibus admixtis quibuſdam ſit confecta om̄e aliud uenenū extinguit, ſed cōtra uenentum ipſius tyri nihil prodeſt.

CAPVT. 147.

Tigris Iſid. Tigris uocata ē ꝑpter uolucrem fugā: ſic em̄ nominās Perſi & Indi ſagittam. Eſt beſtia uarijs diſtincta maculis, uirtute & uelocitate mirabilis: ex cuius nomīe Tigris fluuius appellatur, eo ꝙ rapidiſſimus ſit omnium fluuiorum.

Phiſiologus. Eſt autem tigris animal ſęuiſſimum & incomparabili rabie ſeuiens, precipue, quando raptis catulis inſequitur uenatores.

Plinius. Tigris totus fœtus, qui ſemꝑ numeroſus eſt, ab inſidiatore rapitur.

CAPVT. 148.

TOrtuca, & Taranta. Ex libro de naturis rer. Tortuca de genere ſerpentium quidam eſſe uolunt, ueneno quidem in uita caret, ſed nequaquam poſt mortem. Nam renes eius (ut dicit Ambroſius) ſi quis poſt mortem nudo pede calcauerit, ueneno ſtatim inficitur. Eſt autem duorum pedum, caput habens ut bubo, caudam ut ſcorpio duobus ſcutis duriſſimis, quaſi teſtis tegitur quibus adeo ſe induit, ut difficulter etiam ualidiſſimis ictibus pmi poſſit: Ouat ut gallina, ſed oua eius ad comedendum ſunt nociua. Tortuca femina (ut dicit Ariſtot.) non habet niſi unã uiã exitus ſuperfluitatis: ꝗuis habeat ueſicam contra omnium animalium naturam habentiū plumas, aut ſquamas, aut corticem. Nam iſta omnia non habent ueſicam. Actor. Tortuca dicitur & teſtudo, quia teſte tegminibus adoperta eſt in cauernæ modum, harũ plurimæ ſunt aquaticæ, de quibus iam dictum eſt. Quędam uero terreſtres, q̃ & ſiluestres dicunt: nec ſunt uenenoſæ, ſed ab hominibus comeduntur. Phiſiologus. Tarantæ ſerpentes ſunt modicæ quantitatis, à quibus puncti uehementer anguſtiãtur. Et niſi tyriaca eis ſubueniatur, quandoq; anxietate moriuntur.

CAPVT. 149.

TRoglodytæ. Albert. Ex lib. de na. animaliū Troglodytæ, ſūt animalia quedã lõgiſſima habentia cornua à capite ante mãmillas uſq; ad terram deſcẽdẽtia: ceruices aūt lõgiſſimas: et ideo incuruata et inflexa ceruice longitudine capitis, & cornuū in terra poſitis, ita ꝙ frons tota in terra iacet, paſtum contra omnem morem ſumentia: qa aliter paſci non poſſunt propter ſuorū lõgitudinem cornuū. Et ideo paſci nõ poſſunt, niſi longis herbis, q̃ potius ſecare uidentur, ꝙ̃ à radicibus mordere, ſicut alia animalia faciunt.

CAPVT. 150.

VAcca. Ariſtoti. Vacca ē anĩal mã ſuetū, & iracūdiæ paucæ: multæ uero inſipientię. Huius renes i aſpectū quaſi cõpoſiti ſūt ex pluribus paruis renibus: uentres habet multos, ut cibi cõpleantur uſus: & qđ diminuitur ex eo propter digeſtionē habet uentrem poſt alium. Primus ergo uēter cibum recipit crudū: ſecundus digeſtū: tertius iam digeſtione melioratum: quartus uero bene digeſtum. Cornua uaccæ, ſi calefiant in omnem partē declinãt. Cornua fe-

minarum

minarũ ſũt fortiora cornibus maſculorũ.

OPERATIONES.

1 Aui.in.2.ca. Vaccinũ fel fortius ẽ cęte
2 ris ſellibus q̃drupedũ. Ponit̃ in empla/
ſtris ad uulnera, quæ ſunt heriſipila: dolo
3 riſq; uehemẽtis. Crura uaccina id eſt oſ
ſa crurũ aduſta, fluxum ſanguinis abſcin=
4 dunt & ſolutiones uentris. Stercus uac
cinũ eſt ex his, q̃ dantur pulmoni & ptiſi,
& ſimilibus. Ex eo fit emplaſtrũ ſuper cia
5 tiam. Itẽ cũ aceto ſup exituras calidas
poſitũ, ſedat eas. Cõuenit etiã apoſtemati
6 bus, quę poſt aures ſunt. Colla de corio
uaccino linita cũ aceto ſup impetiginẽ &
ſcabiem excoriabilem, cum non eſt uehe/
7 mentis profunditatis, cõfert. Similiter
& linita cũ melle & aceto ſup uulnera adu
ſta & lota ualet ad curationem lendium.
8 Haly. Sãguis uaccæ ſi ſuper uuluus in
fundatur, ſanguinem ſtringit. Ariſtote.
9 Vaccæ cornua ſi calefiant, in omnem (ut
dictum eſt) partem declinant: et ſiquidem
unguantur cum oleo ac pice, ualent cõtra
10 pedum & contra niuis nocumentũ. Pli
nius libro. 28. Vaccinum etiam iecur cyli
acis atq; diſentericis medetur.

CAPVT. 151.

VErs uex. Ex libro de natur. rer. Veruex ſiue aries, habet cornua inmodũ circuli replicata, q/bus gregẽ defẽdere nititur. Ex naturali feritate dextro pede terrã percutit, qñ iraſcitur, aut ſtupet uel timet: & hoc maxime amoris tempore. Per dimidium annũ iacet, ſuper unum latus, & per dimidium ſuper aliud. Iſidorus. Veruex a uiribus dictus eſt, quod cęteris ouibus ſit fortior: uel eo q; ſit uir, id eſt maſculus, uel q; uermes in capite habeat. Quorũ excitati pruritu, ſed inuicem concurrunt, & pugnãtes cum magno impetu feriunt.

OPERATIONES.

Adeps ueruecinus, ſimilem habet uir= 1
tutem porcino. Stericas aut ani cauſas 2
utiliter curat, & combuſtis opitulatur.
Fel ueruecinum lanis adhibitum, & in 3
umbilico pnſitum, uentrem ſoluit infanti
um Fimus ueruecinus cum aceto ut ca= 4
taplaſma impoſitus, maculas nigras emẽ/
dat, naſcentes clauos corporibus tollit.
Ignem ſacrum impoſitum curat. Cum 5
cera & oleo mixtus, combuſtionibus me
detur.

CAPVT. 152.

VEſõtes. Albertus in lib. de natu. animalium. Veſõtes animal ẽ boui ſimile, collũ habẽs fe=toſum, & iubas ut equus tã immanis pernicitatis & truculentiæ: ut captum domari uix, uel nunq; poſſit.

CAPVT. 153.

VItul9. Iſido. Vitulus & Vitula a uiriditate dicti ſũt id eſt a uiridi ęṭate ſicut uirgo. Vitula ergo parua eſt, & nondũ

enixa. Nam enixa iuuenca eſt aut uacca. Iuuencus autem dictus, eo iuuare inci‐piat hominu usus in excolenda terra: uel quia apud gentiles Ioui ſemper niſi iuuencus immolabatur nunq̃ taurus. Nam in uictimis etiam ętas conſideratur. Ariſtoteles. Vituli poſt unum annum caſtrãdi ſunt, alioquin parui erunt: caſtrati uero diutius uiuunt.

OPERATIONES.

Plinius in libro.28. Omnes quidem medullæ molliunt, explent, & calefaciunt. Inter cęteras autem laud ilis eſt uitulina.

2 Seuum quoq; uitu.inum capitis ulceribus cum ſale datum laudatur utiliſſimũ. Podagricis quoq; prodeſt, ticularijs morbis.

CAPVT. 154.

VIpera. Auicenna. Viperæ ſunt ſerpẽtes habẽtes capita plana & lata, collum minutũ ac ſubtile ualde, quorum caudæ curtæ ſunt, ſtrepitum facientes ac ſonitum in exceſſu. Capiuntur autem à medicis in fine ueris & principio eſtus, ut inde trociſci fiant: quibus tamen non om̃es cõueniunt uiperæ ſed flauæ, & de flauis fœminæ. Item in.2.canone. Viperæ poſt hyemem de cauernis egrediẽtes, oculos ſuos ſuper feniculũ fricant, ut illumineñ. Vrina hominis utiliter effundit̃ ſup morſum uiperæ, proprieq; uiperæ petroſæ. Ex lib. de naturis rerum. De uipera dicit Phiſiologus: habet faciem humanã uſq; ad umbilicum, ab umbilico uero uſq; ad caudã Crocodilli figuram. Meatus digeſtibilis quaſi foramen acus eſt. Et ideo more uiperarum cęterarum concipere nõ poteſt, ſed tantum per os.

OPERATIONES.

Dioſcorides. Adeps uiperinus ſuffuſiones oculorum, & obtuſiões, & caligines mixta cedria tanti ponderis, & melle atticо & oleo ueteri curat. Alarumq; pilos in unctis naſci non ſinit. 1

Ex libro de naturis rerum. Viperæ ualent contra omnium ſerpentium ictus: ut dicit Plinius. 2

Tunica eius quem proijcit cũ innouat, in uino cocta, dentibus et oculis medetur. Adeps eius caliginem oculorum tollit. 3

CAPVT. 1..

VNicornus & uarius. Iſidorus. Vnicornus ẽ animal paruum, ſed corporis fortitudinem habens, crura breuia ad ſuam magnitudinem, ferrum non timet, in excelſis montibus uaſtiſſimiſq; ſolitudinibus commoratur: ut ſupra latius habetur.

Iſidorus. Varius eſt beſtiola de genere piroli, paulo amplior q̃ muſtela. In arboribus habitat, & fœtus facit, à re nomen habet. In uẽtre namq; candidus eſt, in dorſo colorem habet cinereũ elegantem atq; ſpectabilem. Harum pellibus in ornatu ueſtium gloriãtur homines utriuſq; ſexus, ipſa tamen beſtiola minime gloriatur in pelle propria, nec dum in aliena.

CAPVT. 156.

Vrus

VRus.. Iſid. Vri ſunt boues agreſtes, adeo fortes, ut arbores & armatos milites ĩ cornibus eleuent. Idem uri dicti ſunt à potonorion id eſt à montibus. Sunt boues autẽ agreſtes in Germania, habentes cornua in tantum protenſa, ut regijs menſis inſigni capacitate ex eis gerulæ fiant.

Helynandus libro. 26. In Hercinia ſilua Germanie ſunt uri. Hi ſunt magnitudine paulo elephantis, ſpecie & colore & figura thauri. Magna uis eorum eſt & magnæ uelocitatis, neq; homini neq; feræ q̃ aſpexerint parcuut. Hos ſtudioſe foueis captos interficiunt.

CAPVT. 157.

Vrſus. Ex libro de naturis rer. Vrſus dicitur quaſi orſus ſcilicet in uẽtre, ſed extra cõpletus. Et hoc ideo quia permature parturit: unde lingendo informatur. Eſt autem urſus animal ſæuum nimis, deforme membris. Ariſtot. Vrſus eſt animal habens dẽtes ſuperius, & unum uentrem inferius, ac poſt uentrem inteſtinũ ſicut & lupus. Eſt autem in aliquibus animalibus uẽter maior, ut in porco & urſo. Manifeſtũ eſt aũt q; urſus agreſtis hyeme latet, ſed utrũ hoc faciat propter frigiditatem, an propter aliud, queſtio eſt. Mares autem & feminæ in tempore illo pingues ſunt ualde, ita q; de facili mouere non poſſunt. Iſidorus. Vrſis caput eſt inualidum: ſed uis maxima ẽ in brachijs & lumbis. Vnde & interdum erecti inſiſtunt. Ambroſius. Vrſis anguſtiora colla data ſunt, quia non paſcuntur herbis in terra, ſed carnes animalium comedunt. Alexander. Vrſus quodam mur mure utens, pedes ſugit tanq; alimenta q̃dam ſumat ex eis. Solinus. Vrſi coeunt non ſicut quadrupes alij, ſed apti amplexibus mutuis uelut humanis coniugationibus copulãtur. Deſideriũ ueneris hyems ſuſcitat. Secreto honore mares grandes reuertentur. Et in eiſdem licet foueis, partitis tamen per ſcrobes ſecubationibus, diuidũtur. Vterum dies triceſimus liberat.

OPERATIONES.

Iſaac. Vrſina caro uiſcoſiſſima digeſti 1
oniq; ino bediens, peſſimum dat nutrimẽtum. Vnde plus ptinet medicinæ q̃ cibo.
Phiſiologus. Fel urſi calidum eſt & ſic 2
cum, ualet cõtra epilentiam & paralyſim. Debei autem fel cum folliculo ſuo ab epate ſeparari, & ita ſuſpendi & ſiccari, p duos annos ſeruatur.
Eſculapius. Si oculos urſi eradicaueris, 3
& ſupra ſiniſtra hominis adiutorium ligaueris, eius quartanam mitigabunt.
Auicenna. Adeps urſi cõfert alopiciæ. 4
Dioſcorides. Dicitur adeps urſi capil 5
lorum incrementis preſtare, & alopicias emẽdare, uel urſinum uel electuarium datum epilenticis medetur.
Item lanis adhibitum, et in umbilico po 6
ſitum, infantium uentrem ſoluit.
Actor. Vt autem dictum eſt ſuperius iu 7
xta Plinium. Vrſi primis diebus quatuordecim graui ſomno premuntur. Tunc q; mirum immodum uterno pingueſcunt, et illi ſunt apti medicaminibus.
Adipi contraq; capilli defluũt tenaces. 8

CAPVT. 158.

VNcia Iſidorus. Vncia ē animal ſeuiſſimū, nō altius cane, ſed lōgius corpore, canibus inimicū ualde, prędā nō comedit, niſi eum in altum portet: ſed quando ad arborem uenit ad ſupremum eam ramum defert, eamq; pendendo comedit. Cum autē in calore coitus exiſtens aliquem uulnerauerit, mures ſuper ipſum conueniunt, ac ſuper eum mingunt, & moritur. Vnde quidam ab ea uulneratus, ſe per barchā in mari portare fecit, & mures ad mare uenerūt, ut ad eū accederent, ſed propter mare non poterant. Huius animalis fel mortiferū ē.

CAPVT. 159.

VVlpes. Iſidorus. Vulpes ē anial doloſum uillos habet uberes & altos, caudāq; magnam, fertur autē ꝙ uulpes nunq̄ facit ſibi foueam, ſed foueā taxi doloſe occupat. Cū enim ſcit taxū exiſſe de fouea, accedit ad introitum, & ibi ſtercorat, ſicq; propter immundiciam fugit taxus: & uulpis occupat locum eius. Hanc inſequuntur uenatores propter pellem: nō propter carnes, quę ſunt inutiles.

Ariſtoteles. Vulpes ē animal ingenioſum & malarum operationum, habet uirgam ex oſſe, coit ad terram proiecta. Vrſus & Kyrokos, auis ſcilicet uncorum unguium, cum uulpe pugnant, quia carnem manducant. Tirus autem & uulpes amicantur, amboq; in cauernis terræ manent. Vultur quoq; uulpem deprehendit. Ambroſius in hexameron. Vulpes eſt anial odio dignum propter rapinam, deſpectū propter infirmitatem, incautum ſuæ ſalutis dum inſidiatur alienis.

Ex libro de naturis rerum. Vulpes eſt animal fœtidum, maximeq; in ore, & etiā à poſteriori parte imminente mortis periculo. Succum qui de pino fluit in cibū ſumit, ſicq; ſalutem recuperat, & çuum uitę in longum protēdit.

Conſtantinus. Vulpes in fame præ anguſtia latratus canum imitari dicitur, hoc eſt, cum eſurit, nec inuenit quod manducet, fingit ſe mortuam, & reſupina flatum attrahit lingua protracta: tunc aues incaute deſcendentes quaſi ad cadauer, apto ſuo ore rapit, deuoratq; & conſumit.

OPERATIONES.

Haly. Vulpes ſi cum oleo decoquatur 1
oliuæ oleum hoc nodis & duricie quæ fi-
unt ex artetica prodeſt.

Adeps uulpis cum oleo ſiſami: id eſt ireos 2
liquefactus aurium dentiumq; mede-
tur doloribus.

Auicenna. Vulpes in aqua cocta & em 3
brocata, iuncturæ doloroſæ confert uehe
menter. Adeps eius in aurem diſtillatus,
ſedat dolorem eius.

Ad hoc enim euacuatiua eſt ualde. 4

Item eius pulmo ſiccus confert aſmati- 5
cis ualde. Pellis eius calidior eſt cęteris: &
hac iuuantur humectati propter eius reſo
lutionem.

Teſticulus uulpis calidus eſt in primo, 6
et humidus in ipſo, & eſt in eo humiditas
ſuperflua.

Cōfert ſpaſmo et thetano, q̄ ſunt in po- 7
ſterioribus ex paralyſi, facit appetitū coi-
tus.

CAPVT. 160.

IBex. Plinius in libro .8 Ibices ſiue capreę ſunt animalia de caprarum genere, pnicitatis mirandæ, quamq́ onerato capite cornibus uaſtis gladiorumq́ uaginis, in hoc ita ſe librant, ut tormento aliquo rotati, in petris potiſſimum, & monte aliquo in alium tranſilire cupientes, atq́ recurſu pernici quo libuerit exultant.

Ex libro de naturis rerum. Ibex eſt animal paruum uelociſſimum, in capite uaſtis cornibus oneratum, & in petris commorantur, ibiq́ fœtus faciunt.

CAPVT. 161.

IChneumon & Hippopotamus Iſidorus. Ichneumon gręce uocatur, eo q odore ſuo ſalubri & ciborũ & uenenoſa prodant. De quo Dracontius ait. Pręcidit ſuillis uim cuiuſcunq́ ueneni. Dictus eſt autem ſuillus à ſetis. Hic etiam ſerpentes inſequitur qui cum aduerſus aſpidem pugnat, caudã erigit, quam aſpis maxime incipit obſeruare quaſi minãtem, ad quam cum uim ſuam transfert corripitur. Ariſtoteles. Ichneumon cum uidet ſerpentem, qui dicitur haſcos, non pugnat cum eo, quouſq́ clamat adiutores. Et quia timent à morſu ſerpentis, intrant aquam, & poſt arenam, deinde cum ſerpente pugnant.

Ex libro de naturis rerum. Hippopotamus in terra naſcitur, licet in aquis ſicut in terra potens ſit et habitet. Caudam habet tortuoſam, dentes prurigineos, dorſo & hinnitu ſimilis equo, de quo ſupra plenius dictum eſt.

CAPVT. 162.

Hydra, Iſidorus. Hydra dicitur draco multorũ capitum, qualis fuit in Lerna palude Prouinciæ Archadiæ. Hæc latine excedra dicitur, eo q uno ceſo tria capita excreſcebant: ſed hoc fabuloſum eſt. Nam conſtat Hydram fuiſſe locum euomentem, in quo uno meatu clauſo multi erumpebãt, quod Hercules uidens loca ipſa exuſſit, et ſic aquæ meatus clauſit. Nam Hydra ab aqua dicta eſt, Hydros autem eſt aquatilis ſerpens: à quo icti obturgeſcunt. Cuius quidam morbum boum dicunt, eo q fimo bouis remedietur.

Ex libro de naturis rerum. Eſt autem Hydros (ut dicit Plinius) pulcherrimus anguium in orbe terrarum. Fabuloſe uero dicta eſt Hydra ſerpens, cuius cum uellet caput Hercules amputare, ſtatim duo ſubcreuerunt, et ſic ſemper amputatis quibuſdam, alia ſtatim ſubcreuerunt.

CAPVT. 163.

Zubro. Ex libro de naturis rerum. Zubro eſt beſtia de genere taurorum ſilueſtrium fortiſſima maximaqꝫ, ut pote quindecim cubitorum longitudinis. Tantæ uelocitatis eſt, ut ſtercus quod cum impetu egerit, retroacta i cornibus recipiat, ac lõgius poſt terga proijciat. Hoc itaqꝫ ſtercore egeſto largiſſime perſequentes canes excęcat atqꝫ debilitat, & penitus inutiles reddit. Pilos habet ſubnigros, cornua maxima triũ cubitorum, ampla ſuper modum, ita ut menſas diuitum gerulæ fiãt potuum. Cum ergo hominem aut canem obuium habuerit in cornibus ſubtollit eum, & tamdiu in altum proijcit, iterumqꝫ in cornibus recipit, donec penitus interimat conquaſſatũ. Hanc quidam propter eius uelocitatem dicunt eſſe tygridem, ſed falſo. Nam tygris eſt beſtia ſatis modica, & habitat in Oriente. Hęc autem reperitur in Bohemia.

CAPVT, 144.

Zilio: Albertus in lib. de naturis animalium. Zilo animal ẽ q̃ntitatis lupinæ, nimiũ crudele, in mortẽ hominũ & aliarum beſtiarum, hoc animal imitatur uoces beſtiarum & hominum in condenſis. Zilio uocans, ut homines ſequentes deuoret, & ſimili ingenio deuorat canes, canum latratus eſt imitans. Eſt autem hoc animal cõpoſitum ex hyena & ſimia, quæ maricomorion uocatur, & intrat in ſepulchra, & cadauera comedit mortuorum.

Hęc igitur de natura animalium quadrupedum & alijs in terris morandium ſufficiant: quia ſi qua alia ſunt, facile ex antedictis agnoſci poſſunt.

DE AVIBVS ET VOLATILIBVS.

Liber ſecundus.

CAPVT. I.

Aquila. Iſidor. Aquila ab acumine oculorũ uocata. Eſt enĩ tãti obtutus ut cũ ſuper maria immobili pẽna feratur, nec humanis pateat obtutibus, de tãta ſublimitate piſculos nature uideat, ut inſtar tormenti deſcendens raptam prędã pennis ad littus pertrahat. Nam & contra radium ſolis fertur obtuitum nõ flectere. Vnde & pullos ſuos ungue ſuſpenſos radijs ſolis obijcit, & quos uiderit immobilẽ tenere aciẽ, ut dignos genere cõſeruat, ſi quos uero flectere obtutum, quaſi degeneres abijcit. Iorath. Aquila ẽ auis magna & regalis, de qua dicitur, ꝙ ubicunq; uiderit ex alto ſerpentẽ magno ſtridore opreſſum, unguibus laniat, et poſtꝙ extracta de uiſceribus uenena mortifera decerpſerit, adhuc faucium deuorat, & uirus quod inerat extiguit, ueneno calore decocto, hoc quoq; experimento aut contriſtatur aut gloriatur. Aquilæ unam ſedẽ & unum nidum ſemper habẽt. Ex lib. de na. re. Aquila altiſſimis arboribus nidificat, ubi mala beſtia non accedat, pulloſq; caute cuſtodiens non relinquit, donec ſeipſos protegere ſciant ac ualeant. Itaq; contra draconẽ uel hominem uel aliud animal, ſi eos turbare uel rapere uoluerit: miro animoſitate pugnat: ſeq; mortis periculo pro eis exponit, quos etiam in humeris ſuis tollit, ut eos prouocet ad uolatum. Docet etiã eos lambere ſanguinẽ. Lapidem ethitẽ habet in nido, qui uelut pregnãs fœtum habet intus lapidem minutum ſanantẽ, et hunc cõtra calorẽ nimiũ (quẽ habet aquila naturaliter) in nido habet & ne depreãt oua decocta calore nimio. Huic enim lapidi calor ignis nocere nequit. Dicunt & alij philoſophi, ꝙ duos lapides p̃cioſos nomine Indes in ſuo nido collocat, ſine quibus parere non poteſt. Aquila multis diebus ieiunat, adultos pullos perſequitur, longe fugans emulos ſcilicet rapinæ. Ex li. ut ſup̄. Eſt etiam aquilæ peſſimũ genus, qđ pullos ſuos ante tempus expellit tedio nutriẽdi. Ratio aũt hęc eſt ſecundũ Ariſtotelem ꝗa poſt incubationẽ adeo debilitatᷣ, ut uenari nõ poſſit. Etiã ungues eius incuruãtur. ut prędã tenere nõ ualeat. Albeſcũt alæ & aggrauantur, ut uix poſſit uolare. Aquilæ pulli ſine clangore ſunt, & ſine murmuratione. Eſt aquila grandis in ſeptẽtrione habitans, duo faciens oua ſemp̄, ut dicit Plinius in cacuminibus ramorum ſuſpenſa, captoq; lepore uel uulpe minuatim ei corium detrahit, & oua ſua in illo inuoluit, ac ſub calore ſolis ponit, itaq; relinquẽs ea nõ cubat, ſed quouſq; naturali maturitate frãganᷣ. expectat. In egreſſu uero pullorũ redit, & tunc eos uſq; ad robur perfectũ nutrit. Actor. Aquila eſt auis magna & nobiliſſima, ut pote auium regina, quæ cum ſenecta grauatᷣ, ſup̄ om̃es nubes in ſublime uolat, & calore ſolis oculorum eius caligo cõſumitur, & mox impetu cũ ipſo caloris ęſtu deſcẽdẽs aquis frigidiſſimis tertio immergitur, indeq; reſurgens ſtatim nidũ petit, & inter pullos iã robuſtos ad prędã inqualitate frigoris & caloris, quaſi quędã febre correpta, quodã ſudore plumas exuit fouetur q; à pullis ſuis & paſcitur, donec pennas plumaſq; recuperãs innouetᷣ.

OPERATIONES.

Aquilæ fel cũ melle ſuffuſos ſanat oculos. Plin. li. 29. Oculis inunctis aꝗlę cerebro aut felle cũ attico mellæ, claritatẽ uiſus dicunt reſtitui. Itẽ in eodẽ li. Aquilę felle (ꝙ diximus pullos ad cõtuendũ ſolẽ experiri) mixto cũ melle inunguntur nubeculæ & caligationes atq; ſuffuſiões ocu

lorum. Idem in lib.30. Lumborum quoq; dolori pedes aquilę in auerſum à ſuffragine euulſi alligant, dexter quidem doloribus partis dextræ, ſimiliter quoq; leuæ. Preterea morbo regio reſiſtit cerebrum aquilæ in cyathis uini tribus.

CAPVT. 2.

ACHacus, ex auibus paradyſi, & Aurifrigius. Iſidorus. Achacus, de quo legitur in Leuitico, eſt auis ignota etiam peritis Iudeorũ. Ex libro de nat. rer. Aues paradyſi uulgariter ſic appellantur, non quia de paradyſo ſint, ſed ob inſignem pulchritudinem. Tanti nanq; ſunt decoris & gloriæ, ut nullus eius color credatur deeſſe. Magnitudo earum eſt ut anſerũ, uox ita dulcis & pia, ut excitare poſſit in homine deuotionem & gaudiũ. Si quando uero capta fuerit & illaqueata, gemit: nec ceſſat plangere donec reddita fuerit libertati. Super flumina Nili libenter habitat, & raro alias reperitur. Sunt & alię aues in eiſdem partibus eodẽ modo appellatæ, fuſci coloris & ſubrutili, minores quàm monedulæ. Aues autem paradyſi uocantur, quia neſcitur unde ueniant, aut quo uadant. Non enim coitus earum uidetur, ſed certis temporibus aggregatæ terras quas inhabitant tranſituræ relinquant, & ſic recedunt. Actor. Aurifrigius eſt auis ſic dicta: quaſi aurã Phrigiam ſequens. Habet unum pedem cũ uncis unguibus ad prędãdum, alterum uero latum ad natandum. Giro multiplici utiť in aere. nunc more ludentis, nunc more inſidiãtis, uſq; dum prędam in aquis cernẽs, impetuoſe deſcendit, altero pede prędam rapiens, altero natãte rapientem adiuuãs.

CAPVT. 3.

ACHãtis. Ex lib. de natur. rerũ. Achãtis ẽ auis parua, ſed fœcunda. Nã duodenos ſimul facit pullos, herbarũ pabulo reficitur, & ob hoc odioſos habet equos, quos ubi paſcẽti ſibi superuenire uiderit, & herbas diripere, fugit: & uindicat ſe ultione qua poteſt. Eorum hinnitus ꝓprijs uocibus imitans ac deridens. Plinius lib. 10. Achantis intantum odit auem egithum, ut non coire credant ſanguinem eorum. Actor. Achãtis iuxta Iſidorum, ipſa eſt qui apud nos uocatur carduelis. De quo etiam dicetur inferius.

CAPVT. 4.

ACcipiter Ex libro de natur. rerũ. Accipitrum quatuor ſunt genera. Primũ eſt corpore magnũ domabile multum, oculis uarijs per lucidis, hilari uultu, groſſo pede, longis unguibus, delicioſe comedens, omnes aues inuadit, nullam timet. Secundum genus eſt priore minus, quod alietum dicere poſſumus, alas habens groſſas, ſecundũ quantitatem ſui corporis breues, & ungues groſſos

groſſos & oculos magnos & obſcuros,nõ cito mãſueſcit,& ideo pluribus odioſum. Anno primo domationis parum ualet, ſecundo plus,tertio imitatiõe aucupatur ſatis bene. Tertium genus eſt niſus ,paruus quidem aliorum reſpectu ,ſed tamen uelox cito mãſueſcit,et delicate enutriti uult & leuiter aucupatur. Quartum genus eſt frogellus,quem muſcetum dicimus, multo quidem minor,ſed colore conſimilis,ſicut niſus accipitri conſimilis eſt in diſpoſitione habitus & colore.Hęc auis cito mãſueſcit ,& delicate enutriri uult,ac leuiter aucupatur.uelox ad uolatum. Phiſiologus. Accipiter auem, quam ei ſors contra noctem offert, & tota nocte ſub pedibus tenet. Sed illam ueniente ſole & famelicus auolare permittit. Et etiam ſi eandem alias obuiam uenientem habuerit, nõ perſequitur. Accipiter colorem oculorũ mutat & roſtrum. Panis eum necat,ſecundũ Auguſtinum,Ariſtot. Accipiter in altiſſimis montanis nidificat,& comedit auium corda quas capit. Congrediens cum auæ, quæ dicitur Kokye,conuincitur. Ipſa tamen pugnam non incipit.Fel habet in epate,& inteſtino tantum,ſicut & miluus. Vterq; cubat.20.diebus. Pulli accipitris pingues ſunt,& bonæ carnis ualdæ. Vultur admiſcetur in coitu cum accipitre maſculo. Splen paruus ẽ in auibus calidi uẽtris,ſicut in accipitre & colũba & miluo.

OPERATIONES.

1 Plinius libro.29. Accipiter in roſaceo decoctus,ad omnium uitiorum in oculis accidentiũ inunctiones putatur efficaciſſimus,ſimiliter & fimi eius cinis cum attico melle.

2 Idem in eodem. Fimus cenchridris accipitrum generis ex melle,oculorum albugines extenuat,& oculis claritatem facit.

3 Ex libro empirices Eſculapij magiſtri. Hypocratis.Adeps accipitris ſi teratur in oleo,unctio quoq; inde facta caliginẽ oculorum tollit.

CAPVT. 5.

Aeriophilon. Ex li.de nat. re. Aeriophilon q̃ ſi amatrix aeris dicta,uulgariter aelyõ appellata,ẽ auis nobiliſſima paulo maior aquila,uolatu potens, & alis uelociſſima,pennas habet ſubrufas,caudãq; longã, ungues ac roſtrum et crura maxima,aeris ſerena inhabitat in tantum ,ut uix unq̃ ul parum in terra reſideat aut quieſcat,ſuper nubes quoq; frequentius eleuatur,ita q uideri non poteſt ab homine, cibumq; capit in aere,& hoc quoq; predãtium auiũ more.Cui ſi ſe auis obuiã in aere tulerit,mox ab eo corripitur,& de ſummo aere in terram deijcitur,nec ab homine uideri poteſt quis eã ab aere occiſã deiecerit . Hęc auis dum adhuc in pullo eſt, & necdum cognoſcit ſe,ab hominibus capitur et domeſticatur,ad capturam inſtruitur.Hęc auis capreolos & hinnulos capit unguibus laniationi.Socialiter autem duo & duo uolant,captãq; prędam diuidunt.

CAPVT. 6.

Agochiles et alauda.Iſidorus. Agochiles arabice dicitur,latine caprimulgus. Eſt enim auis Orientis magna,q̃ duo uel tria facit

oua. Capras late irriguas petit, carum mā- millis ſe ſupponens roſtro lato, lac ex eius uelut capreolus ſugit, ſed extunc in eis lac annihilatur, cārumqꝫ mammillæ deſiccantur. Dicit etiam Plinius ꝙ eadem ſucciōe capræ uiſum perdunt. Lector eadem inueniat inferius capi. 22. Actor. Alauda eſt auis parua omnibus nota ſuo modulamine cantus. In ęſtate incipit in aurora quaſi nuncians ortum diei. In hyeme uero capitur pręcipueqꝫ tempore niuis. Ex libro de naturis rerum. Alauda eſt auis à laude dicta: quia mira iucunditate pennis exertis in aere, uocis modulamine letioris temporis auræ congaudet. Nam obnubilato uel pluuioſo cœlo uix, aut nunquā canit. Sedens in terra uix aut nunꝗ cantet, ſed in aſcendendo canit: paulatim quidem aſcēdit, ſed inſtar lapidis ſubito deſcendit cantando.

OPERATIONES.

1 Raſi in almanſore Caro alaudæ que pileata dicitur uentrem conſtringit.

2 Eiuſqꝫ ius uentrem fluere facit.

CAPVT. 7.

ANas. Ex libro de naturis rerū Anas eſt auis aliꝗntulum maior gallo. Mas caput & collum uiridis coloris habet, roſtrū uero latum, et alas albo, uiridi, nigroqꝫ diſtinctas. Torquem habet album circa collum, pedes ruſos & latos quibus in aquis ſubremigat. Nam aquis fluminum gaudet, difficileqꝫ ſine his uiuere ualet, maxime cum eam cibi ſicci citius ingurgitant. Mares aliquando cum plures fuerint ſimul, tanta libidinis inſania feruntur, ut feminam ſolam coeūdo uiciſſim ac certatim occidant. Horum pulli mox ut ouum exeunt, tanta agilitate uigent ut etiam ſi matrem mori uel alienari contigerit: ſine nutrice uiuant.

OPERATIONES.

Iſidorus. Anas cocta pectore melior ē ꝗ ceruice. De qua Martialis ita dicit: Tota quidem ponatur anas: ſed pectore tantū. Ac ceruice placet, cętera redde coquo. 1

Raſi. Caro anatis plures habet ſupfluitates, & plus faſtidire facit, & maioris ē caliditatis: non tamen plus nutrit ꝗ caro gallinacea. 2 Plinius lib. 30. Anatum quoqꝫ 3 maſculorum ſanguis aluum ſiſtit. Mirum uero traditur in torminibus anate appoſita, morbum tranſire uentris ipſamqꝫ anatam emori. Auicēna. Anas calidior eſt 4 omnibus domeſticis auibus. Et dicūt quidam ꝙ in frigidatum calefacit. Calefactū uero febricitare facit. Clarificat autem 5 uocem, augmentum facit in coitu, & ſperma multiplicat. Eius pinguedo maxi- 6 ma eſt in ſedando dolorem etc̃.

CAPVT. 8.

ANſer. Ex libro de naturis rer. Anſer eſt auis aquilæ magnitudinis, huius generis illæ quæ indomite ſunt et proprię libertatis, glauci coloris ſunt & acris, alta petunt: uolant ut grues ordine literato, & ſecundum flatus uentorum uolatus ſuos dirigunt. Aquilone flante petunt auſtrum ſatis conſcie frigidiora tempora imminere. Vix a uolatu ceſſant, niſi cum manducātes interim depaſcant, adeo nanqꝫ delectabilis eſt ei uolatus, ut raro dormiant, ac contra domeſticis

ſticis anſeribus uolatus eſt grauis,paſcere officioſiſſimum, quieſcere ac dormire prę cipuum, horas, noctes,& fures clangore produnt. Eſt in alpium montibus anſerũ genus inter aues maximum pręter ſtruthionem:ſed adeo ponderoſum, ut manu capiatur immobile ſuper terram. Anates & Anſeres ceterę aues herba ſe purgant ſiderite. Iſidorus. Nullum animal eſt quod ita odorem hominis ſentit,ſicut Anſer.

OPERATIONES.

1 Auicen. Anſerũ caro groſſa eſt. Adeps eorum alopiciæ confert, & ad fiſſuras faciei atq; labiorum ualet. Sedat quoq; dolo
2 rem auris & confert matrici. Eſculapius. Adeps anſeris omnes duricies ſoluit.
3 Idẽ cũ ſucco cepe inſtillatus auri,aquã
4 illapſam eijcit. Dioſcorides. Anſerinus adeps ſumme mitificus eſt ob dulcedinẽ
5 pinguedinis. Rimas labiorum curat, totiusq; uultus factas ex frigore rimas optime,ſanat & aurium dolorem.

CAPVT. 9.

Ardeola,ardea,Azalon & azida. Iſidorus. Ardeola dicitur quaſi ardua,propter ardu os uolat⁹. Cum altius uolauerit tempeſtatem ſignificat,hanc multi tantalum uocant. Plinius.lib.10. Ardeolarum tria ſunt genera, ſcilicet leucon,aſterias.pellas. Hi angũtur in coitu. Mares ſiquidem coeundo cũ uociferatu ſanguinem etiam ex oculis,pfundunt,nec minus ęgre grauidæ pariũt. Sorices & ardeolæ diſſident,inuicẽ fœtibus inſidiantes. Idem in lib.16. Ardeolarum autem genera quas leucos uocant altero oculo tradunt carere.

De naturis rerum. Ardea licet in aquis cibum ſuum querat, in ſiluis tamen & altis arboribus nidum ſuum collocat. Fertur autem q pullos ſuos miro rigore nititur defendere. Accipiter eis infeſtus eſt. Sed ardea huic anum opponit, & ſtercus eijcit.ad cuius tactum,accipitris pennæ cõputreſcunt,plurimumq; earum colorẽ habent cinereum,quędam uero album. Eſt quoddam earum genus,quarum mares anguntur in coitu cum magna uociferatione:funduntq; ſanguinem ex oculis pre dolore. Azalon. Ex lib.de natur.rerum. Azalon eſt auis parua,quę corui frangit oua. Huius pulli a uulpibus infeſtantur. Ipſa ꝟo uulpis catulos uellit,ipſamq; uulpem,quo dubi coruus uiderit,auxiliatur uulpi quaſi contra communem hoſtem. Hęc auis in ſpinis uiuit:& ob hoc azinos odit. Flores ac folia ſpinarum deuorãtes. Actor. Azida iuxta Phiſiologum ipſa eſt ſtruthio,de qua dicetur infra.

CAPVT. 10.

Apis. Ariſtot. Apis eſt animal annuloſi corporis, habẽs mẽbrum uel additamẽtum ab ore exiens per quod guſtat, & cibum cõtrahit ac recipit:ſanguine caret, dentes aliorum animalium dentibus ſimiles habet,in comitatu uolat,et eſt leuis corporis. Habetq; quatuor alas:duoſq; pedes habet in dextera, & duos in ſiniſtra,nec plus q̃ quatuor habet ne uolatum ſuum prohibeãt. Hoc animal non recipit aerem,non anhelat. Comedunt mel maxime in neceſſitatis tempore. Vnde quando incipiunt infirmari, apparet mellis diminutio, quia uidelicet comedunt ex eo,nec reparant ipſum. Bo-

nos odores diligunt, & aquis currentibus delectātur. Actor. Apes mundiciā diligūt frigus & fœtorem ac fumum odiunt. Gregatim uolāt, circa opus ſuum ſolicitæ ſūt, & ocioſas abijciunt. Ex li. de nat. re. Apes cęteris animalibus pręeminent dignitate & utilitate pręclaris dotibus: & nobilitate, uigent agilitate, ſtrenuitate, animoſitate, ingenij ſubtilitate. Ambroſius. Apes regem ſibi ordinant non ſorte, ſed iudicio, & ꝗuis ſub rege poſitæ, tamē liberæ ſunt, quia prerogatiuā tenent iudicij & fide deuotionis affectum, & regem ipſum tanꝗ̄ a ſe conſtitutum diligūt. Hic autem rex naturæ claris formatur inſignibus: ut & magnitudine corporis pręſtet ac ſpecie (& qđ in rege precipuum eſt) morū manſuetudine. Nam & ſi habet aculeum, eo tamen nō utitur ad uindictā. Sunt enī leges naturæ, nō litteris ſcriptæ, ſed moribus impreſſæ, ut leuiores ſint ad puniēdū, quia maxima poteſtate potiūtur. Sed apes, quæ legibus non obtemperant, pœnitentiæ cōdemnatione ſeipſas mulctant, ut aculei ſui uulnere moriantur. Ambroſius. Nullę aūt apes è domibus audent exire, nec in aliquos ꝓcedere paſtus, niſi rex prius egreſſus ſibi uēdicauerit principatum uolatus. Proceſſus autem earū eſt per rura redolentia ubi horti ſunt redundantes floribus, fluenſꝗ etiam per gramina: herbiſꝗ dulcibus prima ponunt caſtrorum fundamenta. Apes ordinantur ad opera diuerſa. Nam flores adducunt quędā, aliæ mellificāt ceram, & aliæ adducūt aquā. Earūꝗ operationes tēpus determinatum non habēt: ſed cum habuerint res conuenientes, ſubito pręparāt & in ſereno tempore operantur aſſidue.

Virgilius in Georgicis.

Nunc age naturas apibus, quas Iupiter ipſe
Addidit, expediam.
Magnanimoſq; duces, totiuſq; ex ordine gentis.
Mores & ſtudia, & populos: & prelia dicam.

Rex melior uacua iam regnet in aula.

Maculis auro ſqualentibus ardens.
Et rutilis clarus hic melior inſignis & ore.

Tunc trepidæ inter ſe coëunt, penniſq; coruſcant.
Spiculaq; exacuunt roſtris, aptantq; lacertos,
Et circum regem mixtæ glomerantur in orbem.

Ille operum cuſtos, illum admirantur & omnes,
Circumſtant fremitu denſo.
Verum ipſæ folijs natos, & ſuauibus herbis
Ore legunt, ipſæ regem, paruoſq; quirites
Sufficiant, aulaſq; & cerea regna refigunt:
Tantus amor florum & generandi gloria mellis.

Nam aliæ uictu inuigilant, & fœdere pacto
Exercentur agris, pars intra ſepta domorum.
Narciſci lachrymam, & lentum de cordice gluten
Prima fauis ponunt fundamina, deinde tenaces
Suſpendunt ceras, aliæ ſpem gentis adultos
Educunt fœtus: aliæ puriſſima mella.

Feruet opus, redolentq; thymo fragrantia mella.

OPERATIONES.

Ariſtot. Apes à floribus accipiunt cerā, & cū pedibus anterioribus congregāt eā, dehinc ad pedes medios illam mittunt, deinde ad coxas pedum poſteriorum, poſtea uolant cum ipſa: & tunc manifeſtatur pōderoſitas ex ea. De uirtute & operatione ceræ & mellis lector alibi querat.

CAPVT. II.

BAſiliſcus. Iſidorus. Baſiliſc⁹ gręce, latine regulus interpretatur: eo ꝙ rex ſerpentū ſit: adeo ut uidentes eū fugiant, qa olfactu ſuo eas necat. Nam & homine uel ſi aſpiciat interimit, ſiquidem & eius aſpectum nulla auis uolans illęſa pertranſit. Sed ꝗuis procul ſit, eius ore combuſta deuoratur. Auicenna in. 4. canone. Baſiliſcus eſt ſerpens qui ſolo uiſu interficit & auditu uocis

tu uocis ſuæ. Hunc ait quidam uocari regulum, quia caput habet coronatū, cuius lōgitudo duarum palmarum eſt, & caput acutum ualde, oculi rubei. Color eius ad nigredinem & citrinitatem declinās. Hic adurit totum ſuper quod incedit, nec in circuitu cauernæ eius uritur aliquid. Ex lib. de nat. rerum. Baſiliſcus interdum ex gallo naſcitur, quia gallus in ętate decrepita facit ouum ex ſe, unde baſiliſcus procreatur: ſed in generatione hac oportet ut multa concurrant. In fimo nāq; calido & multo ponit ouum, ibiq; fouetur uice patris, et poſt multum temporis exit pullus, et inualeſcit ſicut ſolent anatum pulli. Habet aūt caudam ut coluber, reſiduum uero corpus ut gallus. Dicunt autem hi, qui creationē eius ſe uidiſſe teſtanī, ꝙ nulli eſt oui teſta, ſed ualidiſſima pellis intantum ut reſiſtere poſſit ictibus ualidiſſimis. Opinio quoq; quorundam eſt, ꝙ ouum illud galli coluber aut bufo foueat, ſed hoc incertū eſt. Hoc tamen in antiquorum ſcriptis habemus: ꝙ baſiliſci quoddam genus eſt quod ex ouo galli decrepiti generetur. Iſidorus A muſtellis baſiliſcus uincitur, quas illic homines inferunt cauernis quibus deliteſcit. Itaq; eo uiſo fugit, quem illa perſequitur & occidit. Inferius de regulo, plenius dicetur de baſiliſco, quia fere idē ſunt baſiliſcus & regulus.

CAPVT. 12.

BArliata & Berneca. Iſidorus Barliatæ ſunt aues de ligno creſcētes. Ferīem ꝙ lignū de abiete marinis aquis incidēs quā do ſucceſſu temporis putreſcere ceperit humorē ex ſe craſſum emittit, ex quo denſato formātur paruæ ſpecies auium ad magnitudinē alaudarum, primumq; ſunt nude, deinde maturantes plumeſcunt ac roſtrum ad lignum pendētes, per mare fluitant uſq; ad maturitatem donec ſe commouentes obrumpant, ſic creſcāt & roborentur uſq; ad debitam formam. De his autem Iacobus Athonenſis epiſcopus in orientali hiſtoria loquēs, dicit ꝙ arbores ſunt ſuper ripas maris, de quibus hæ procreātur, roſtris in fixis arboribus dependētes. Tempore uero maturitatis ex arboribus deciduntꝫ, ac per incrementa proficientes, ſicut aues ceteræ uolare incipiunt. De his itaq; certum eſt, ꝙ in orbe noſtro circa Germaniā, nec per coitum generant, nec generantur. Philoſophus. Berneca quæ ex arbore naſcit, in quibuſdam quoq; Flandriæ partibus inuenitur: Hęc auis non habet ſuperfluitatem: ſicut nec arbores. Infra cap. 20. plenius habes.

CAPVT. 13.

BIſtarda & Bonoſa. Ex libro de naturis rerū. Biſtarda eſt auis aquilinæ magnitudinis, quę uolatu tarda, bis aut ter ſaltū in terra facit antequam ad ęthera ſubleuetur, unde nomen habere dicitur, ungues habet ut aquila, & roſtrum aduncum, carnibus ueſcitur, non tamen in uolando prędam diripit, ſed ſicubi ouē aut aliud animal inoffenſum inuenerit, plures earū aggregatæ inuentum eijciunt & occidūt, ſicq; carnibus eius ſatianī, cadaueribus etiā libētiſſime ueſcitur; Sola uero pene inter

aues,quæ carne ueſcuntur,herbā depaſcit,
in alis & cauda albedinem habet, reliq̄ co
lore aquilam imitatur. Oua ſua non in ar
boribus ponit,quoniam alte uolare nō po
teſt,ſed in terra deponit,et illic ea fouet dū
ſeges in fructu eſt. In li.ut ſup̄. Bonoſa
eſt auis in Germaniæ partibus, habēs car-
nem exterius nigram,interius albam,deli
catam prope ad perdicis ſaporē,habet aūt
faſioni magnitudinem.Cūq; tempus uene
rem excitauerit, maſculus hiātiore currit
donec ore ſpuat,tunc fœmina ueniens ore
ſpumā recipit,indeq; cōcipit & oua parit.

CAPVT. 14.

BVbo. Ex li-
bro de na
tur. rerū.
Bubo no
mē habet
a uocis ſo
no . fugit
lucē.in ec
cleſijs ha
bitat &
oleum de
lampadi-
bus bibit,
ſtercori-
bus tamen eas defedat, oua quoq; colūbæ
bibit,mures uenatur , hac quoq; uolucres
ceteræ capiūtur. Quando uero ab illis aui
bus,q̄ in luce habitant impugnatur,reſupi
na pedum unguibus ſe defendit. Ariſtot.
Bubo ſicut & ueſpertilio uictū ſibi nocte
acquirit. Monedula pugnat cum bubone
quia bubo debilis eſt uiſus apud meridiē.
Ideoq; coruus ille rapit oua bubonis et co
medit,coruus quippe fortior eſt de die, &
bubo de nocte. Itaq; bubo & coruus inui
cem ſibi aduerſantur in nidis,coruus me-
ridie comedit oua bubonis, & bubo nocte
comedit oua corui. Cęterǫq; aues circa
bubonē uolant,ipſumq; de plumant;mul
ta nāq; pars auium eum odit.

OPERATIONES.

1 Auicen. Sanguis bubonis ualde cōfert
aſmati,ſimiliter etiā ius & caro ipſius.
Phiſio. Cor bubonis ſi appoſitum fue- 2
rit mulieri dormienti in parte ſiniſtra, om
nia q̄ geſſit narrabit. Plinius li.29. Bu- 3
bonis pedes uſti cum herba plātaginis, cō
tra ſerpētes auxiliantur. Oculorum ci- 4
nis eius collirio mixtus,claritatem oculis
facere promittitur. Idē in li.30. Phrene
ticis quoq; bubonis oculorum cinerē im-
ponunt.

CAPVT. 15.

BVte-
us,bu
torius &
botaurus
Ex li. de
nat. rerū.
Buteus ē
de gene-
re accipi
trum,ſed
paulo ni
grior, &
tarda ni-
mium, pi
graq; ad
uolandum: p̄da tamen uiuit, quā cum do
lo uel languore aliquo aut pigricia deteā
aſſequi poſſit. Hęc auis ſapore dulciſſima
eſt: In li.ut ſup̄: Butorius eſt auis ſic dicta
à ſigno uocis,habet crura longa,collū ex-
tenium, roſtrūq; longum & acutum ſicut
ardea,colore tamen diſtans ab illa , eſt eīn
terræ ſimilima. Habitat circa ſtagna,piſci
um cibo cupida,ranas comedit & uenena
ta. Hęc ſola ueris tempore pro cantu uocē
horrificā edit . In littore ſub ardore ſolis,
in loco ubi piſces frequenter nouit, adeo
quieta ſtat ut quaſi mortua appareat unde
fit ut cautis piſcibus minus ſuſpecta ſit,
ſed cum collum longum habeat,breue re-
curuitate facit, ut cum piſces incautius ei
quaſi nihil pręmeditanti proximauerint,
illos ad ſe colli extenſione trahat. Phi-
ſiologus. Botaurus quaſi bootaurus dici
citur,eo q; tauri boatum id eſt mugitū imi
tari uidet. Roſtrum enim in terra paludi-
noſa defigit, & ad modum tauri clamores
edit. Excluſos pullos ſtati mater ſub aſcel
lis collocat,unum ſub una,alterū ſub alte
ra. Pulli uero materno corpori adherētes.

Incediq;

Inceditq́ꝫ mater pullos ſub alis fouens, na
torũq́ꝫ roſtris ꝓminentibus cibos dulciter
cõmendans. Actor. Hęc auis mihi eſſe ui-
detur onocrotalus, de quo inferius dicet̃.

CAPVT. 16.

Bibones et
Blattæ.
Iſidorus
Bibones
ſunt q in
uino na-
ſcuntur,
q̃s uulgo
muſcio-
nes à mu
ſto appel
lant. Vn-
de Affro
nius. Cũ
a me expectaſſet fabulare incipis ex ore bi
bones inuolant in oculis tuis. Blattę à co-
lore dictæ ſunt, ſiquidem & comprehen-
ſæ manum tingunt, unde & blatteum co-
lorem dicunt, hoc animal lucem non pati-
tur uidere, contrarium muſcæ. Muſca eſt
lucipeta, Blatta uero lucifuga. Ex lib. de
natu. rerum. Blatta uermis eſt, qui lucẽ ui-
dere non patitur. Vnde per noctem tantũ
modo ambulare conſueuit. Palladius de
agriculnira. Blattæ ſunt apibus inimicæ
ſicut & lacertæ. Vnde huiuſmodi anima

lia & his
ſimilia
oportet
apum ca
ſtris uel
aluearí-
bus lon-
ge fuga-
re, qui
uult apes
bene cõ-
ſeruare.

CAPVT. 17.

Cantharides latine & gręce, arabice de
rariæ uel iranæ. Pandecta cap. 135. Cã-
tharides ſunt animalicula, quorũ ſunt ef-
ficaſſima: quæ et in ſpicis frumenti adhuc
florentis inueniuntur. Sunt hæ uariæ, &
quaſi circa pennulas ſuas ſtrictæ & oblõ-
gæ. Hæ enim uapore aceti ſuffocantur, &
in uaſe non picato reponuntur. Sunt cali-
dæ & acutiſſimæ, quæ licet ſcabiei ueſicæ
conferant, ueſicam tamen ſi ex eis multa
ſumatur quanritas, uulnerant, atq́ꝫ ſangui
nem mingere faciunt & interficiunt, ex q-
bus parua accepta urinam prouocant ue-
hementer.

OPERATIONES.

Serapi. lib. aggregato. capit. derarię. au 1
to. Galie. Experti ſumus experientia non
modica in unguibus leproſis, & inueni-
mus ꝙ quando ponitur ſuper eas cum ce-
roto, confert multum, aut cum unguento:
auferunt enim unguem, & faciunt cadere
totum. Et Cantharides in grediũtur in 2
cõmixtione unguentorum & medicina-
rum quæ fiunt ad ſcabiem et egritudinem
cũ qua eleuatur cutis: & in medicinis euel
lunt erucas, quæ dicuntur capita clauorũ.
Et ſunt quidam ex magiſtris noſtris, q 3
dabant in potu miſcẽtes parum ex eis ad
prouocãdum urinam. Et quidam acci- 4
piebant alas & pedes ipſarum ſolum, dicẽ
tes ꝙ hęc conferunt illis, qui ſumpſerunt
corpora ipſarum. Et alij dicebant cõtrari
um huius, uidelicet corpora ipſarũ ſola iu
uabant eos, qui ſumpſerunt alas & pedes
earũ. Ego uero miſcui om̃ia ſimul cor- 5
pora cũ pedibus & alis: & dedi. Ille autẽ
quæ ſnnt magis iuuaturæ ex eis ſunt q̃ re-
periuntur in tritico: in quarum alis ſunt li
neæ citrinæ in latitudine protenſæ: et pro
prie quando proijcis eas in olla terrea no
ua, & claudis orificium ollæ cum pãno li-
neo ſuper uas, in quo ſit acetum feruens,
donec ſuffocentur et moriantur.
Et ſimiliter oportet ꝙ fiat ex animali 6
qđ dicitur xoſoſtis qñ uolumus ipm̃ repo
nere. Et ſimiliter eſt ſpecies animalis ſimi
lis cãtharibus in figura & uirture. Et ſimi
liter uermis uiridis, qui reperit̃ ſuper ar-
borẽ pini: uirtus eius eſt, ſicut uirtus earũ.

Poſtq̃ uero ſunt cantharides mortuæ inſerantur in lino & reponantur.

7 Dio.cap.cantharides. Meliores ex eis ſunt, quæ ſunt diuerſorum colorum, & in alis earum ſunt lineæ tranſuerſæ citrinæ: & ſunt groſſæ & oblongæ.

8 Operatio autem illarum q̃ ſunt unius coloris eſt debilis, & uirtus cantharidarũ eſt putrefactiua, calefactiua, ulceratiua. Et propter hoc miſcentur cum medicinis cõuenientibus apoſtematibus cãcroſis, & ad ſcabiem ulceratam & impetiginem.

9 Et quando ponuntur in naſcalibus, prouocant menſtrua.

10 Et ęſtimauerunt quidam q̃ quando miſcentur cum aliquibus confectionibus ad hydropiſim, conferunt propter uirtutem earum quam habẽt in prouocando urinã.

11 Auicenna.lib.2.cap.Cantharides. Dixerunt quidam q̃ ſunt ſuperfluæ caliditatis. Et dixerunt alij q̃ ſunt calidæ & ſiccæ in tertio gradu, ſed primum eſt uerius. Et cãtharis eſt acris acuta putrefactiua, aduſtiua.

12 Et eradicat uerrucas linita: & fit ex ea cerotum, & linitur ex eo albedo unguis, & confert ei.

13 Et eradicat unguem mollificatũ uelociter, quãdo fit ex ea emplaſtrum: & remouet morpheam, & albaras linita cum aceto: & quando ex ea trita cum ſinapi fit linimentum, facit naſci capillos.

14 Et ſimiliter quãdo coquitur cum oleo donec inſpiſſetur, & linitur ſuper apoſtemata cãceroſa: reſoluit ea. Et linitur ſuper ſcabiem & impetiginem.

15 Inquit filius Meſarugiæ. Ipſa incidit ungulam ualde: & parum de ea prouocat urinam ualde. Et parum de ea adiuuat medicinas prouocatiuas ad prouocandũ abſq; nocumento. Et prouocat menſtrua, & facit aborſum.

16 Dixerunt quidã, datur in potu una earum ei qui cõqueritur de ueſica ſua, & cõfert. Et dantur in potu tres tanaſgi de ea, & exulcerat ueſicam.

17 Inquit Galenus. Ipſa exulcerat ueſicã, & eſt propterea quia facit materias acutas declinare ad eam, à quibus corpus nõ euacuatur cum proprietate quæ eſt in ipſa.

CAPVT. 18.

CArbates. Alber. in lib. de na. anim. inquit. Carbates quidam mentiendo dicũt aues quas uulgꝰ baumgens, hoc eſt arborum anſeres uocant (ut etiam ſuperius audiuiſti in cap. 14) eo q̃ ex arboribus naſci dicuntur, à quibus ſtipite & ramis dependẽt, quæ inter corticem eſt nutritæ. Dicunt etiam aliquando ex putridis lignis hęc animalia in mari generari (ut ſuperius dictum eſt) & p̃cipue ex abietum putredine. Aſſerentes q̃ nemo unquã uidit has aues coire uel ouare. Et hoc omnino abſurdum eſt: quia ego & multi mecum de ſocijs uidimus eas coire & pullos nutrire, ſic etiam in ante habitis diximus. Hęc auis caput habet quaſi pauonis, pedes nigros ut cignus, & ſunt mẽbrana cõiuncti digiti ad natãdum, & ſunt in dorſo cinere nigredinis, et in uẽtre ſunt albidæ aliquantulum minores anſeribus.

CAPVT. 19.

CAaladrius & Calandris. Iſidorus. Caladrius, ut dicitur, eſt immundus ſecũdum legem.

OPERATIONES.

Dicit

Dicit enim Phiſiologus, ꝙ auis eſt tota alba nullā partem habens nigrā, cuius interior fimus curat caliginem oculorū. In atrijs regum inuenitur. Per hāc cognoſcit̄ de homine infirmo utrum uiuat an moriatur. Si enim egrotat ad mortē, mox, hęc ut uiderit eum, auertit ab eo faciē ſuā: ſi autē non ad mortē, intēdit illa faciem ſuā uertit, & aſſumit omnes infirmitates eius, & diſpergit eas, & ſanatur infirmus. Ariſtot. Caladrius infirmū ſi mori debeat nō reſpicit, ſed ſi cōualeſcere poſſit, & ipſum uidere uelit, ab illo oēm infirmitatē ad ſe trahit: ita ꝙ ille ſanus efficit̄, & auis ęgra: ita ꝙ ſępius ꝑ eo moritur. Hęc auis habet unum os groſſum in crure, cuius medulla oculos caligināntes ſi quis linierit: eos clarificatos boni uiſus efficit. Ex li. de na. rer. Caladrius eſt auis alba, quę ſi ad infirmum ſanādum ducitur, omnes infirmitates eius intra ſe colligit, & in aere uolans ibi eas comburit atq; diſpergit. Pars interior femoris caliginē aufert ab oculis. Has aues Alexander inueniſſe fert̄ in Perſide. Ex lib. de. na. re. Calandris eſt auis parua prope cōſimilis alaudæ, colore fuſca, plumis deſpecta, ſed mira modulatiōe uocis audiētes lętificat, omeſq; uoces auium expreſſiſſime imitatur, itaq; qn̄ capta ergaſtulo includit̄, ibi quoq; captiuitatis & calamitatis ſuæ oblita, uix unā diei horā ſine cātu ꝓterit, adeoq; ſpaciari diuerſis auium cantibus gaudet, ut nec cibi ſolicita ſit.

CAPVT. 22.

Capo, & caprimulgus. Actor. Capo dicitur gallus caſtratus ſiue gallinaceus. Et hi ideo caſtrātur, ut facilius impinguentur ac tenuiores comedantur.

OPERATIONES.

Dioſ. Capones uiui aperti & impoſiti morſibus uenenatis occurrunt, ſi mutent̄ aſſidue. Cerebrum melius eſt cęteris, acceptum in uino fluxum ſanguinis abſtinet. Pellis uentriculi eius ſicca tunſa & bibita, euſtomacha eſt cum uino. Iuſcellū maxime minoris ęſtuationis ſtomachi mitescit, ſimpliciter compoſitum. Iuſcellum uero maioris artificialiter compoſitū uentrem mollit, crudos humores id eſt colerā nigram deponit. Utile eſt temporalibus febribus & typicis ęgritudinibus, tremoribus & inflationibus ſtomaticis, & arteticis ſingulare ꝓſidium eſt. Fel caponis albi magnæ uirtutis eſt; facit ad effuſionē oculorum & ad caliginem & aſpredinē palpebrarum. De capone inferius. capit. 54. latius patebit. Plin. li. 10. Caprimulgi appellantur merulæ grandiores aſpectu, nocturni fures ſunt, interdiu enim uiſu carēt paſtorum ſtabula intrant, caprarum uberibus propter ſuctum lactis aduolant, qua iniuria uber emoritur, capriſq; cęcitas q̄s ita mulſcere oboritur. Ariſtote. Caprimulgus eſt auis mōtana, modicum maior merula, aſtuti moris, raro uidetur de die, ſed acuitur uiſus eius de nocte, & manet in lapidibus de die, lac ex māmillis caprarū ſugit, ideoq; dicitur agochiles ſcilicet caprarum lac ſugens.

CAPVT. 23.

Carduelis. Iſid. Carduelis dicit̄ eo ꝙ ſpinis & carduis paſcit̄, unde apud grecos achātis dicitur id eſt ſpinis quibus alitur. Augures autē dicunt & in geſtu & in

motu & in uolatu auium eſſe ſigna conſtituta. Plin.li.10. Carduelès minimæ auium imperata faciũt, neque uoce tantũ, ſed pedibus & ore pro manibus. Eſt quæ boum mugitus imitetur, in Arelatenſi agro taurus appellata. Eſt q̃ equorum quoq; hinnitus, anthus nomine, herbæ pabulo aduentu eorum pulſa imitatur, ad hunc modum ſe ulciſcens. Ex lib. de nat. rerũ. Carduelis eſt auis parua, croceo q; in corpore, rubeo uero in capite colore uenuſtata. Mirũ autem uidetur q; hæc auicula carduorũ acutis aculeis paſcitur. In hac ergo natura miraculum apparet, quę talem aſtuciam ei dedit, quam nec boui nec aſino magnis animalibus impertiri uoluit, ut uidelicet ergaſtulo clauſa ſuppoſitam aquam ab imo per filum uaſculo ſuſpenſo ad ſe roſtro trahat, pedi q; filo interdum ſuppoſito cũ attigerit uaſculum ſitim potu ſedat.

CAPVT. 24.

Carabdriõ, & Cariſta. Ro dol. ſup Leuiticũ carabdrion ẽ auis garrula, de qua legitur in Leuitico q; ſecundum legẽ ſit immũda. Actor. Hęc auis ipſa eſt q̃ ſuperius in capit. 21. dicta calendris eſt. Falluntur autem qui hanc eſſe caladrium putant ut ſuper Deutronomion dicit gloſſa interliniaris. Cariſtæ ut dicit Solinus, aues ſunt quæ impune flammas inuolant, ita ut nec plumę nec carnes earum flammis ignũ aliquatenus cedant.

CAPVT. 25.

Ceruus uolans. Ex lib. de naturis rerũ. Ceruus uolãs fertur eſſe genus cicadæ. Hunc tamen experimẽtator crabronem uocat, ſub alis (ut dicit) groſſioribus alas habet ſubtiles & tenues, ſicut bruchus. Circa ueſperam potiſſime uolant: & uolando ſtrepitum faciunt, habẽt cornua medicinalia grandia, p̃longa biſulca, dentata, & lucida, quaſi forcipibus in cacumine cũ libuerit ad morſum coeuntibus, crura uero longa & reflexa, lucent igniũ more noctu, partes laterum ac clunium colores pinnarum refulgentes aliquando compreſſe obumbrantur, amputatũ caput eorum uiuit diutius ſine corpore, ſed & ipſius corpus ſine capite, ſed non tamdiu ſicut caput.

CAPVT. 26.

Cicadæ. Plin. lib. 11. Cicadę tantũ uiuunt rore, quarum duo ſunt genera. Minores q̃ primæ proueniunt, ſunt mutæ, & nouiſſime pereunt. Sunt autem multæ, q̃ canunt uocantur achetæ, & quæ minores ex his ſunt tetrigoniæ ſed illę magis ſonoræ. Mares canunt in utroq; genere: ſilent feminæ. Gentes his ueſcuntur ad orientẽ.

Ante

Ante coitum mares prçferũt, à coitu femi
nas (circa ſolſticiũ eſt coitus earum) Ouis
earum correptis quæ ſunt candida coitus
ſupinus. Eſt illis aſperitas in dorſo prçacu
ta, qua fœturæ locũ excauant in terra. Fit
cꝗ primo uermiculus: deinde ex ea (quæ
uocaẽ terrigonia) cuius corticerupto cir-
ca ſolſticia euolant, & eſt ſine ore, ſed pro
eo quidem eſt aculeatum linguis ſimile, &
hoc in pectore quo rorem lambũt. Pectus
ipſum eſt fiſtuloſum, hoc, ut diximus, ca-
nunt achetæ, de cçtero nihil eſt in uentre.
Quidam uero negant uocem inſectis eſſe,
in tãto cicadarum ſono & apũ murmure.

CAPVT. 25.

Ciconia. Iſidorus. Ciconiæ q̃ſi cicaniç à ſono q̃ crepitant dictæ ſũt quem ſonum oris potius eſſe conſtat q̃ uocis, quia cum roſtro q̃-
tiente faciunt. Hæ ueris nũciæ ſocietatis
comites, ſerpentum hoſtes, maria tranſuo
lant, in Aſiam collecto agmine pergunt.
Cornices eas duces prçcedunt & ipſæ qua
ſi exercitus proſequuntur. Ex libro de na
turis rerum. Ciconiæ ſerpentiũ exitio tan
tus eſt honor in Theſſalia, ut capitale fue-
rat occidiſſe ciconiam, ſicut & hominem.
Multipharie nanꝗ ſerpẽtibus inſidiatur,
eoſcꝗ comedit & alia uenenata, nec tamẽ
moritur. Bufonem autem non niſi in ma-
gna fame comedit, ĩ quo naturale bufonis
malum notatur. Videtur autem ciconiam
caput habere ualde reumaticum: quia ro-
ſtro eius aqua fere cõtinuo deſtilat, et hoc
hyeme magis. Hç nidos ſuos annuo repe-
tunt, & unum è fœtibus ſuis domino loci,
ſub quo fœtificant, plumatum quaſi tribu
tum ut fertur, deijciunt: ſed forte cauſa ma
gis eſt tedium nutriendi. Quinimmo ut
uulgo dicitur, pro decimatione deijciunt
deo ius ſuum ſeruantes. In cuius ſignum.
Thuringiam, ubi decimæ nõ dantur, neꝗ
intrant neꝗ inhabitant, ut experientia do
cett: Abituræ autem (ut dicit Solinus) in
certo loco congregẽtur, ita ut nulla ſui ge
neris niſi captiua relinquatur. In Aſia cã-
pus eſt ubi congregatæ commurmurant,
et eãquæ nouiſſime uenit dilacerant, ſicꝗ
recedunt. Ex lib. de nat. rer. ut ſupra. Cico
nia dicitur auis pia. Cũ enim antiquiores
ciconiæ pennis amiſſis propriũ ſibi uictũ
acquirere neq̃ant, iuniores frigida genito
rum mẽbra reuouẽtes eos in paſtu procu-
rãt, donec ala fortis redierit. Nam ut Iſid.
ait. Quãtum tẽporis impendũt in fœtibus
educãdis tãtum & ipſæ inuicem à pullis
ſuis aluntur. Nec dubium eas caſtitatis ſe
ctatrices eſſe, fœduſcꝗ cõiugij ad inuicem
ſeruare. Vnde fertur ꝙ in eminẽtiori loco
domus cuiuſdam par ciconiarum habita-
bat. Vnde mare ad paſtum recedẽte, freq̃n
ter alius mas aduenięns fœminam adulte-
rino coitu polluebat. At illa ſtatim emin⁹
in fonte ſe mergebat, ſic ſcelus adulterij ꝑ
aquæ lauamẽtum delẽs, marẽ propriũ de-
ludebat, huiuſmodi factum dñs habitatio
nis freq̃nter aduertit, & quadam die poſt
adulteriũ eam à fonte ne leuaretur probi-
buit, nec mora maſculus à paſtu rediens in
femina ſua ſcelus adulterij deprehẽdit, &
ad horam diſſimulans abijt. Reuerſuſcꝗ ſe
cunda die maximam multitudinem ſecũ
adduxit, quæ ſingulç adulteram aggreſſæ
miſeram crudeli laniauerunt morte.

OPERATIONES.

Plini. lib. 7. Ciconia origano ſibi mede 1
tur. Idem in li. 29. Ciconiæ pullum qui 2
ederit, negatur ãnis continuis lippire ocu
lis. Ciconiæ quoꝗ uentriculus ualet con-
tra omnia uenena. Idem lib. 30. Furũcu 3
lis etiam dicitur mederi ciconiæ uentricu
lus ex uino decoctus. Dio. Fimus cico 4
niæ cum aqua potu datus, epilenticos cu-
rat. Alber. in libro de natu. animalium 5
Hçc auis alas habet nigras, & caudã & ali
as partes habet albas.
Inuenitur etiam genus ciconiæ: totum 6

in dorſo nigrum,& in uentre ſubalbũ,ſed non nidificat in hominum habitatiõibus ſed in paludibus deſerti.

CAPVT. 26.

CYgnus. Ariſtot. Cygnus eſt de genere auium corium inter digitos habẽtiũ, manetq; in ripis lacuum,& in locis multarũ arborum. Bonæ uitæ eſt atq; naturæ,& ſenectutis bonæ. Huiuſmodi aues contra accipitrẽ pugnare nõ incipiunt. Sed ſi cum eis ille pugnare ceperit, pugnant cum ipſo eumq; uincunt. Iſidorus. Cygnus grece,latine olor dicit̃,eo ꝙ totus albus ſit plumis,olon enim grece totum dicitur. Nautæ uero ſibi hãc auem bonam ꝓgnoſiam facere dicũt,ſicut Emilius ait. Cygnus in auſpicijs ſemꝑ lætiſſimus ales. Hũc optant nautæ,quia nõ ſe mergit in undis. Ex li. de na. re. Cygnus habet plumas albas,ſed carnes nigras, fortitudinẽ ſuã in alis,colerice cõplexionis eſt,& ob hoc iracũdus. Dentes habet in roſtro minutiſſimos. Oneris impatiẽs ẽ, nec libẽter uolat, ſed in ſtagnis requieſcere delectatur. Cũ uno pede natat,& cũ alio ſe regit ueli modo,cũ piſcibus nutritus eius eſt innoxius. Super aquis nidificat, in pullis educandis ſollicitus,tempore coitus blandiũtur ſibi inuicem mas & fœmina,& alternatim capita cum ſuis ſcilicet collis inflectũt uelut amplexãdi gratia. Nec mora ubi coierint, mas cõſcius lęſiõis in fœmina fugit ab ea. At illa impatiens fugientem inſequitur,nequaq̃ tñ rãcor ille ꝑſeuerat in lõgũ,imo leſiõe ceſſante,pacificãtur in aĩo,ac à maſculi ꝑſecutiõe ceſſans poſt coitũ frequẽti caude motu & roſtri ſe aqs mergẽs purificat.

CAPVT. 27.

CInamolgus. Ciſpedo, & Citramo. Iſidorus. Cinamolgus ẽ auis Arabica, ſic dicta, eo ꝙ in excelſis nemoribus texit nidos ex fructibus cinamomi. Et quia non poſſunt ibi homines condeſcẽdere,propter ramorum latitudinem & fragilitatem, eoſdẽ nidos plũbatis iaculis appetũt ac cinamomina illa deponũt, & ptecijs amplioribus uendũt,eo ꝙ illud cinamomum magis q̃ alia mercatores probãt. Ariſtot. Cinamomus paſſere modicũ maior eſt, eiuſq; color celeſtis eſt cũ citrinitate ,& colores iſti ſunt in eo diſtincti. Roſtrum eius eſt longũ ad citrinitatẽ declinans,ſuꝑ arbores magnas ex cinamomis (ut dicitur) ſpherice componit nidum ſuũ, habẽs introitũ paruum, Plini. Cyſpedij ſiue ciſpeli plurimum uolãt,qui & apodes dicũtur,eo ꝙ uſu pedum careant,hirundinũ ſpecie nidificãt in ſcopulis. Hæ ſunt quæ toto mari cernũtur. Ariſtote. Auium genus ꝙ pedes nõ habet omni tempore apparet, hęc auis lõga gracilis ẽt paucæ latitudinis,hirundini aſſimilatur. Nec inter illas leuiter diſtinguitur. Iſta nidificat in ęſtate , & hoc poſt lapides ut animalia fugiat & homines. Plin. li. 10. Citramus(alias cẽchramus habetur) aues remeantes comitata ſollicitat,ac perſeueranter ad expectatas ſibi terras peruenire feſtinat, eaſq; noctu etiam itineris admouens excitat. Ariſto. Citramus auis de nocte cęteras aues clamat , eaq; audita ſciunt uenatores ꝙ in locis ſuis non remanebũt aues. Ex libro de nat. rerũ. Citramus auis Aſiæ recedentibus hirundinibus accico nijs inſtante hyeme comitans eas feſtinãti or perſeuerat,& precedens ſollicitat.

Caput

CAPVT. 28.

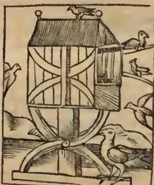
CYnomia. Iſidorus. Cynomyia græce dicitur muſca cania. Nam canis græce cynos dicitur. Ex lib. de na. rerũ. Cynomyia ẽ muſca canina catulorum auribus importuna, quã licet catulus frequenter excutiat, ſemꝑ tamen importune reuolat. Vbi autem eum pigrum ad excutiẽdum inuenerit uſq; ad ſanguinẽ & uulnera procedit. Actor. Cynomyia eſt illa muſca grauiſſima, qua percuſſa eſt Aegyptiorum populus in quarta plaga. De hac enim in Exodo legitur. Venit muſca grauiſſima in domos pharaõis ac ſeruorum eius: in omnem terram Egypti, corruptaq; eſt terra ab huiuſmodi muſcis. Per hanc enim ſecundum gloſam canini mores ſignificantur, in quibus humanæ mentis uoluptas id eſt libido arguitur. Sic enim cinifes, quibus in tertia plaga ꝑcuſſi ſunt Aegyptij, ſignificant inquietudines mundanorum. qui prouocatores rixarum, amatores caluminantium non admitũt quietẽ ſpiritualis ſabbati. Vñ pſalmiſta. Dixit & uenit Cynomyia.

CAPVT. 29.

CIcẽdula cimex & roſtro. Iſidorus. Cicendula genus ſcarabeorum eſt, ſic dictum, eo ꝙ gradiens uel uolãs lucet. Ex li. de naturis rerum. Cicẽdula eſt uermis in Italia nocte uolãs, & inter noctis tenebras fulgidus radians, ita ut ſi eum in tenebris uideas, exhalationem ſcintillarum putes. Iſidorus. Cimex autem ex uermibus carnium eſt. Dictus autem eſt cimex ex ſimilitudine cuiuſdam herbæ cuius fœtorem habet. Aui. in. 2. cano. Ex fraxino capita inflata ſicut granata egrediũtur, in quibus eſt humiditas de qua cimices oriuntur. Cũ ei capita huiuſmodi aperiũtur, cimices ex illis egrediuntur. Cimices ante effugat ꝓprie ſtercus tauri quando cum eo fit fumigatio. Palladius. Hortis ꝗq; cimices nocent extinguuntur autem amurca & felle bubalo lectis aut locis earum perunctis, uel folijs ederæ tritis ex oleo, uel incenſis ſanguiſugis. Iſidor. Coſdros græci appellant eos, qui extremis fauorũ partibus maiores creantur. Quos aliqui reges putant dictos, eo ꝙ caſtra ducant.

CAPVT. 30.

COlũba. Ex li. de natur. rerum. Colũba (ut dicit Beda) felle caret. Dicit tamen Ariſto. ꝙ fel habet non eo loco quo cætera aĩalia, ſed in inteſtino. Morticino non uiuit, ſed puro grano, uiſum recuperat nouẽ uicibus. In alta nidificat, ubi mala beſtia attingere non ualeat, ſuper aquas libẽter requieſcit, ut ſitim ſedet. Et umbram accipitris uenientis in aquis proſpicit. Aliqnando uero ſola ſedet, colores ſuos uarios circa collũ admirans, alarum plauſu roſtroq; plumeculas fulcit, & in regimen uolatus

cultius pennas diſponit. Tũc niſus ſpeculator occultus cõgaudentẽ in huiuſmodi gloria rapit. Columbæ calidiſſimæ ſunt, et lapillos propter ſtomachi temperantiã comedũt, fimum etiam ardentẽ nimis habẽt quem & ipſe nido eijciũt, & pullos eijcere docent, pẽnis eleuatis pugnãt, & columbã errãtem cum uiderint ſibi aggregãt. Dicit Iacobus ꝙ trãſmare uerſus orientem colũbæ ſunt, quæ nunciorum fungẽtes officio litteras dñorum ſuorum ſub alis breui ſpacio perlõge deportant: ideoq; ualde neceſſe ſunt, maxime quando ꝑ terras inimicorum alij nuncij tranſire nõ audẽt. Colũbæ ꝓpriũ ẽ inter aues nõ eleuare caput quãdo potant, donec ei ſufficiat. Ex li. de na. rer. Columba ualde grauatur in ouorũ partu: ꝙ ſi parere tardauerit, amare percutitur. Ariſto. Columbæ toto anno ouãt & pullificãt, ſi fuerit locus manſiõis calidus, & cibus paratus. Alioquin non niſi in ęſtate. Earumq; pulli ſunt meliores in uere & autũno, peiores aũt in hyeme & eſtate. Maſculus cum fœmina coit poſt unum annũ. Oua columbæ ſunt albi coloris, ſicut & ꝑdicis. Columba ſenex coire nõ poteſt, ſed tantum oſculatur. Columba quoq; femina ſaltat ſuper fœminã, ſi non fuerit mas, & inuicem oſculantur, & ex illo quidem coitu oua faciunt, ſed non pullificant.

OPERATIONES.

1 Ex li. de na. rerum. Pulli columbarũ in autumno & uere ſaniores ſunt, quoniam his temporibus grano maxime uiuunt.

2 Eſculapius. Columba occiſa & calida ſuperpoſita, omni morſui ſubuenit. Sanguis eius ualet oculis confertis infuſus, p̃

3 cipueq; deſub aſcellis tractus. Stercus eius omnes dolores ſoluit, & humores de

4 ſiccat. Dioſco. Colũbæ ſanguis abſcindit fluxum ſãguinis narium, qui eſt ex ue

5 lamine cerebri. Plin. lib. 29. Caro recẽs columbæ contra ſerpẽtes auxiliatur. Maſculi ſanguis a uena ſub ala inciſa eximie

6 prodeſt oculis cruore ſuffuſis. In li. 30. Fimo columbarum cum aceto delẽtur ſtigmata. Hoc fimo carbunculus aboletur ꝑ ſe illito, uel cum ſemine lini ex aceto mul

7 ſo. Auicen. Sanguis columbæ confert podagræ. Stercus columbarum conueniens eſt ſuper dolores iuncturarum, & ua- 8
let impetigini. Cõfert etiam dolori colicæ cum adminiſtratur in cliſteri.

CAPVT. 31.

COredul⁹, et cornix Ex libro de natur. rer. Coredulus dicitur quaſi coredens, carne nãq; et preda uiuens, corde maxime inhiat ſaturari. Iſidorus. Cornix auis annoſa apud latinos: gręce nomine corone appellatur. Quam aiunt augures hominũ curas ſignificationibus agere, inſidiarum uias mõſtrare, futura predicere, magnum nefas hoc credere, ut deus conſimilia ſua cornicibus mãdet. His inter multa auſpicia tribuunt & pluuias uocibus pretendere, unde eſt illud. Tunc cornix plena pluuiam uocat improba uoce. Ex libro de naturis rerum. Cornix in ſolſtitio morbo corripitur, hęc nucibus libenter ueſcitur. Horribiles aues quaſi ſuos hoſtes impugnant: ſed ille frequenter cũ impugnantibus multum detulerint, tandem impatientia uictæ lacerãt importunas, cornix pluuium multo clamorem pennũciat, ouis columbæ inſidiatur, ut ea diſſipet & exugat.

OPERATIONES.

Plinius libro. 29. Cerebrũ cornicis co- 1
ctum in cibo ſumptum, capitis doloribus eſt remedium.

Item in lib. 30. Cornicis carnes eſſe ac ni- 2
dum illinire morbis longis putant utiliſſimum.

CAPVT. 32.

Coruus

COruus. Ex li. de natu. re. Coruus auis clamoroſa, nihil aliud ſonare nouit ꝙ̄ cras cras, diuerſas tamen uoces format ſicilicet.64.ut dicit Fulgentius, uolādo coit aliquaudo, plures ſemper ꝙ̄ duos pullificat, grauidus fieri dicitur ſi eū ouū coruinum edere contigerit, ore parere dicunt & concipere. Fœminæ coruorū oua ſole cubant, & mares eius eſcas dāt. Pulli coruorum ſeptem diebus abſq; ulla cibi alimonia manere feruntur. Septima uero die nigreſcunt, quorum nō nullos eijciūt tedio nutriendi. Fortior eſt coruus de die, bubo de noctæ, & uiciſſim ſua oua comedunt. Corui parum coeunt, ſed multum oſculantur ad inuicem. Et putant quidam ꝙ alio modo non coeant, ſed hoc falſum eſt. Cadauere coruus ueſcitur, et ut dicitur à potu ſe abſtinet ꝙ̄ diu ficus ſui fructus dulcedine gloriatur. Vnde Ouidius. Ac cibi dū lacteus pendebit in arbore ficus. A nullo gelido fonte bibentur aquæ. Gregorius in moral. Pulli coruorum (ut ferī) anteꝙ̄ nigreſcant à parentibus utcunq; neglecti, innedia affecti, huc illucq; uagantur in nido & ciborum expectant aperto ore ſubſidium. Vnde etiam ſcriptum eſt. Quis pręparat coruo eſcam, &c̄. Sed cum nigreſcere illi ceperint, tanto eis alimento prebenda coruus ardētius requirit, ꝙ̄to illos alere diutius diſtulit. Ex lib. de na. rer. Eſt coruorum genus in oriēte, quod cū aſino & tauro pugnat, eiſq; fugientibus ſup eos uolat, ac ſic cum impetu eorum oculis impūgit, & cum potuerit eos excæcās roſtro dominis ſuis inutiles reddit. Itaq; per conſequens occiſi decoriantur, & eorum cadauera uolatilibus efferuntur; ſicq; ab aue improba animalia fortia ſuperantur. Coruus turres inhabitat, & ibidem nidificat: ſciētiſſimus eſt mutationis aeris nūcius, & alia crocitationis uoce prophetat auram trāquillam, alia tempeſtatem. Coruus lōgæuus citiſſime fit domeſticus, coruoſq; ſilueſtres iuitos retinet ac ſeducit. Coruus ex natura eſt inclinatus ad furtum, ut experientia Er fordiæ ducuit, ubi coruus domeſticus ſucceſſiue de menſa qua pecuniæ iacere conſueuerant in ortum de prope ſubtus lapidē circiter quinq; uel ſex florenos in groſſis abſcondit.

CAPVT. 33.

COturnix. Ex libro de natur. rerum. Coturnix ē auis quam uulgariter queſtulū dicimus. Hęc ducē habet ortigometram, quā in maris trāſitu iam terræ id eſt portui maris appropinquantes accipitres ſpeculati rapiunt, & idcirco cura eſt uniuerſis, ut externi generis ducem ſolicitent, ſcilicet cornicem per quam prima diſcrimina caueāt, rariſſimas habent feminas in genere auium, ſicut & pectines in genere piſcium. In hominum uero genere pauciores naſcuntur maſculi ꝙ̄ fœminæ. Comeſtor. Coturnix in ſinu Arabicæ precipue nutritur, & eſt auis regia, quàm nos uulgo currelium dicimus a currendo. Iſidorus. Coturnices à ſono uocis dictæ ſūt, quas greci ortygeas uocant, eo ꝙ uiſe primum fuerunt in ortygia inſula. Hęc ad ueniendum tempora habēt. Nam ęſtate depulſa maria trāſmeant.

CAPVT. 34.

Cocyx Plinius lib. 10. Cocyx uidetur ex accipitre fieri, tempore ãni figuram mutans. Tunc eñ non apparent reliq accipitres niſi dieb⁹ paucis, ipſo quoq; modico ęſtatis tempore uiſus, poſtea non cernitur. Eſt autem neq; aduncis unguibus accipitrum, nec capite ſimilis, neq; alio quàm colore ac rictu, ſed columbæ potius ſimilis eſt capite et unguibus. Quoniam abſumitur ab accipitre ſi quando ſimul apparuerint, ſola omniũ auis à ſuo genere interempta. Ariſtoteles Auis cocyx paucorum ouorum eſt, unius ſcilicet aut duorũ, quia natura eius ualde frigida eſt.

CAPVT. 35.

Corinta. Plinius. Corinta eſt auis maxima in partibus oriẽtis, quæ fere ad quantitatem pulmonis uaccæ habet mollem, & multo infuſum ſanguine, & ideo multo bibit pluſq; aliæ aues.

Albertus in lib. de natu. animaliũ. Corinta eſt auis, que paucas & paruas habet plumas & pennas.

CAPVT. 36

Cuculus. Ex libro de natur. rerũ. Cuculus eſt auis improba, q̃ uocẽ ſuã in cantãdo nõ mutat, ſed ſẽper eandẽ replicat. Auis pigerrima eſt, & loco non ſtabilis. Turturis fere colorẽ habet. Hyeme plumis ſpoliari dicitur, intratq; terræ latibulum, uel concauitates arborum, illic eſtate cõgerit, quo hyeme uiuit. Oua ſua in nido minoris auiculę ponit, & de ouis illius totidem demit, ne dum illa numero ſuperflua inuenerit quaſi aliena repudiet. Itaq; cuculus ab aliena matre cũ pullis eius fotus & educatus, dum adhuc in nido inualidus ſedet quadam tamen auiditate naturali cęteris pullis cibos rapit: & hac ſagacitate prę cęteris pingueſcit atq; nitidior fit. In cuius elegantiam nutrix conuerſa gaudet eius forma, miraturq; ſeipſam q talem peperit adeo deſipiens, ut magnitudine fœtum à pullis minoribus non diſcernit, ſed oẽs pullos ſuos in eius comparatione dãnat, ac ubi eum eduxerit & ad robur uolãdi nutritus, ipſo uiceuerſa & ĩ nutricem inſurgit: & conſequenter perimit. Iſidor. Cuculi à uoce propria nominati, tempus habẽt & ipſi ueniendi miluorum ſcapulis ſuſcepti propter breues & paruos uolatus, ne ꝑ longa aeris ſpacia fatigati deficiant. Horum ſaliuæ cicadas gignunt. Oua paſſeris nido reperta comedunt, & ſua obijciũt poſt hęc illa ſuſcepta, & fouent et nutriũt. Ariſtote. Cuculus ouis proprijs incubat, ſed unum ouum in nido fulicæ ponens, eiuſdem oua ſugit. Illa uero futuri euentus ignara, ouũ ſedula nutrix fouet. Sed à cuculo excluſo & poſtmodũ adulto nutrix à nonnullis quandoq; necari perhibetur. In ęſtate uolat et laſciuit. In hyeme iacet lã-

guens

guens & deplumatus,ac buboni ſimilis apparet.

OPERATIONES.

1 Plini.lib.18. Mirabile quoddam eſt de cuculo,quo quis loco primum audiat alitē illam,ſi pes dextri circūſcribatur, ac uestigium id effodiatur,nō gigni pulices ubi
2 cunq; aſpergatur. Idem lib. 28. Cuculi fimus in uino decoctus & potus, morſui canis rabioſi confert.

CAPVT. 37.

Cvbeth. Ariſtote. Cubeth ē auis luxurioſa,cuius mas ſi inuenerit oua feminę ſuę frāgit ea, ne femina ſit ſolicita circa ea. Femina uero abſcondit ea,quæ ſiue coeat, ſiue non,olfaciendo uel audiendo ſubito ouat Item ſi prenſenſerit maſculum uenientē, occurrit & coeunt; Mas quidem pedetentim ad fœminam accedit ſine ſtrepitu,ne alij maſculi ſentiant, & pugnent cum eo, nec coire permittāt. Item maſculi pugnāt inuicem,& uictor cum uicto coit ,ac uiceuerſa uictor ſi uictus fuerit. Solitarie tamen & occulte coeunt:eligēte uictore locum ad hoc, & uicto ſequente. Mas autē & femina in uoluptate ſua frequenter deprehenduntur,& cadunt in manus uenatorum. Cūq; luxurioſa ſit auis iſta, ſinguli tamen mares ſingulas feminas accipiunt. Item aues pōderoſi corporis, que nō ſunt boni uolatus,multam habent ſuperfluitatem,multum q; coeunt, & multorum ouorum huiuſmodi ſunt,ut cubeth, & ſtrutio, et gallina. Autor. Cubeth idem uidetur eſſe quod perdix :que enim hic de illa dicuntur, eadem penè de perdice dicētur inferius,quod forte latuit translatorem.

CAPVT. 38.

Culex. Iſidorus. Culex ab aculeo dictus ē : eo q; ſanguinem ſugit,habet enim in ore fiſtulā in modum ſtimuli quo carnē terebrat,ut ſanguinem bibat. Ariſtoteles Culex animal corporis anuloſi, membrū habet per quod cibum ſentit, & quedā habent hoc membrum extra, ſicut aculeum, cuius natura eſt mollis & uacua:per ipſum guſtant & ſentiunt, & cibum attrahunt. Culices autem & muſcæ minimæ beſtiarum per hoc membrum perforant hominis corium,& aliorum animalium. Ex libro de naturis rerum. Culex acida petit: et dulcia fugit,lucem diligit,ita q; ad lumē aliquando ſe urit.

OPERATIONES.

Auicenna in.4.cano. Ad effugandum 1
culices & cimices,fit ſuffumigium cū ſerraturis ligni pini, aut nigella, ſimiliter cū mirto ſicca,& cum ſulphure,& bdellio, et ſpinæ fœtida, & ſtercore uaccino, & cum folijs cypreſſi.

Ad idem aſpergitur domus ex decocti- 2
one radicis lupinorum aut ex decoctione nigellæ,aut abſinthij, aut rutæ.

Palladius. Contra culices et cimices in 3
hortis uel ſatis amurca recēs,uel ex cameris fuligo ſpargitur, galbano quoq; infuſo,aut ſulphure fugantur.

Ambroſius. Culices nō tangunt homi- 4
nem,ſi abſinthium cum oleo coquatur,& eo ſe perungat.

CAPVT. 39.

DIo-
me-
deæ aues.
Iſidorus.
Diome-
deæ aues
a' ſocijs di
omedis
appellatę
ſũt, quos
fabulæ fe
rũt in eaſ
dẽ, uolu-
cres fuiſ-
ſe cõuer-
ſos forma fulicę ſimiles, magnitudine cy-
gnorum, colore candida, duris & grandi
bus roſtris. Sunt autem circa Apuliam in
Inſula Diomedia inter ſcopulos littorum
& ſaxa uolitantes. Solinus. Diomedeas
aues Inſula qua oram Apuliæ uidet, & tu
mulo ac delubro Diomedis īſignis eſt, ſo-
la gignit, cui eſt color candidus, ignei ocu
li, ora dẽtata, congregatę uolitãt, ducęꝗ du
ces ſunt, quarum altera agmẽ preit: ut du-
ctu certum iter dirigat: altera īſequitur, ut
inſtãtia tarditatem urgeat. Cum fœtificũ
tempus adeſt, roſtro ſcrobes cauant, & ſur
culis inuerſum poſitis ſubter cauata cõte
gunt, & ne operimẽta deſint, ſi forte ligno
rum caſſia uenti auferant, hanc ſtruẽ pres-
munt terra quam egeſſerant, ſic nidos mo
liuntur, bifori acceſſu aditus, qui mittit ad
paſtus in hortũ deſtinatur: qui excipit re-
uertẽtes uerſus occaſum eſt: ut lux & mo-
rantes exciter: & receptui non denegetur.
Aedem ſacram huiuſmodi ſtudio oĩ die
celebrant, aquis plumas imbuũt, & alis im
pendio madefactis rorulentæ confluunt,
& ſic ęcdem humore excuſſa purificant.
Tunc pennis ſupplaudunt: & inde quaſi
peracta religione diſcedunt. Ob hoc aues
factos, Diomedis ſocios ferunt.

CAPVT. 40.

DRa-
ycha
Alb. in li
bro de na
tu. anima
lium. Dra
ycha auis
eſt pedi-
bus carẽs,
et cum ad
terram ce
cidit cubi
tis alarũ
& pecto-
re repit, ſi
cut ueſpertilio. Debiles habet pedes cau-
dæ ſuæ coniunctos. Hæc non apparet, ni-
ſi poſt pluuiam in principio eſtatis, & tũc
pullificat: & cum pulli conualeſcunt, mo
ritur, pullos reliq̃ns ſuæ miſeriæ uice ſuc-
ceſſores.

CAPVT. 41.

EMe-
ria,
Aegyth9,
& Herci
nia, auis.
Plini. lib.
10. Aegy-
thus auis
minima
cũ aſino
pugnat.
Aſinus
q̃ppe ſpi-
netis ſe
cauſa ſcal
pendi atterens nidos eius diſſipat, quem
adeo pauet auicula, ut omnino uoce rudẽ
tis audita, oua eijciat, pulli ipſi metu ca-
dant. Itaꝗ aduolans, ulcera eius roſtro ex
cauant. Porro achantis Aegythum odit
intantum, ut eorum ſanguinem credant
non coire. Iorath. Emeriæ ſunt aues, quę
de nocte uolantes illuminant aerem pro-
pter pẽnarum ſuarum naturã, quę magis ĩ
tenebris q̃ in lumine lucẽt: ſicꝗ produnt̃
& capiuntur. Iſi. Herciniæ aues dictæ ſũt
Hercinia ſylua Germaniæ ubi naſcuntur,
quarum

quarum pennæ adeo perobſcurum emiſcant,ut ſiquis nox denſis tenebris obtenta ſit,ad præſidium itineris dirigendi iactę in terluceant,curſuſq; uiæ pateat indicio plu marum fulgentium.

CAPVT. 42.

FAlco. Ex li. de nat. re. Falco eſt auis nobiliſſima uolatu impetuoſiſſima, & in cuſtodia ſui minus cauta. Ideo cum ad prędam dirigendus eſt,à domino ſuo retardatur, nec auis ei capienda oſtenditur,niſi prius aliquantulum elongetur, ut prędam cum impetu moderato ſubſequatur. In ardeæ captura duo falcones pariter relaxantur, quorum unus ſumma petit, alius iuxta terrã inuolat,ut uidelicet ille uolantem ardeã in pul ſu precipitet,iſte uero precipitatam accipiat. Ariſtote. Falco renes habet debiles,pectuſq; robuſtum,delicioſis utit cibis, unica uerſatione collum girat circulariter,pectore exiſtente immoto adeo,ut colli eius duocentum argi luminibus ratiõe. Huius uiſus cuiuſdam naturalis diſcretionis uidentur ex equo reſpondere:prede quoq; q̃ poſt tergum eſt prouidus in uigilat. Ex libro de na.re. Falconum genera ſunt duo. Vnum nobile,quod auem uſu paruo naturaliter capit:aliud ignobile ac uile, q̃d niſi multo labore et maceratione aſſuefactum hoc facit. Hoc ultimum genus cum ardeã ad terram impulerit,iamq; impromptu eſt ut eam capiat, ardea anguillam uel alium piſcem,quem recentius uorauerat euomit & tunc falco libere eam uolare permittẽs, ac minus fetidum ſibi oblatum preferens & gaudens ocius apprehendit. Non ſic autem falco nobilis,ſed eiectum munus uili pendens,auem doloſam ſeuerius punit. Habet autem falco os acutũ, ac durum in pectore, quod ei natura prouidẽs indidit ad impulſionem predæ. Scripſerũt Aquila Symachus & Theodocion Epiſtolam Ptolemo regi Aegypti, in qua tractauerũt de auibus nobilibus & earum medicinis. De qua hic pauca de falcone commemorare liceat.

OPERATIONES.

Albertus in libro ſuo de animalibus. •

Si Falco non poteſt ſimare, fel galli da ei comedere,uel teſtudines albas decoctas.

Si falco nimium laxatur, ſuccum iuſquiami modicum da ei bibere, & intinge in eodem cibum eius. •

Si os fractũ habuerit in crure uel in ala, aloe calidũ ſuperliga, & dimitte una die & una nocte. •

Idem fimum galli in aceto coctum ſuperliga. •

Ad idem:Inuolue aloen herbam cũ puluere apij in cordibus paruarum auium: & da ei comedere. De hac materia reperies per Albertum tradita in libro ſuo de animalibus. •

CAPVT. 43.

FAtator. Ex lib. de na. rer. Fatator ẽ auis in Oriente, q̃ fœtuũ procreandorum naturaliter cupida, tempus ueris anticipat quo ſcilicet aues cęteræ ſolent initiare conceptus Vnde fit,ut oua quæ tũc facit frigore corrũpantur. ne fœtuũ habeãt effectũ. ſed iterum ſequenti tẽpore calido ponũt,& tunc pullos faciũt quod eſt contra omnes ferè agreſtes aues: quæ ſemel in anno ouant atq; pullificant.

CAPVT. 44

FVlica. Autor Fulica ē auis magnitudine & colore cygno ſimilis, & grādi roſtro, in ſcopulis littorū cōmorat̃: has Latini Diomedeas: Greci herodios uocant. Phiſio. Fulica eſt auis prudentiſſima, cadaueribus nō ueſcitur, nec oberrat de loco ad locum ſed in uno loco permanet uſq; in finem, ibiq; eſcam ſuā circa ſe colligit & quieſcit. Idē. Fulica eſt auis boni moris, nigra, anati ſimilis, niſi quia minor eſt anate. In ſtagnis delectabiliter cōmoratur, eſca & pace contenta, unde patet ſi locum inueniat ubi pacem & eſcam habeat, non inde recedit. Plinius. lib. 11. Fulicarum generi dedit natura placabilem criſtam, per medium caput à roſtro reſidentem.

CAPVT. 45.

FVcus. Bartolom. in libro de ꝓpriet. rer. inqt: Fucus eſt apis maior, dict⁹ autem eſt fucus, eo ꝙ comedit labores alienos quaſi fagus, à fagin quod eſt comedere: depaſcitur enī q̄d nō laborauit, quia nec mellificat, ſed aliorum mel māducat. De q̄ Vir. Ignauum fucos pecus à preſepibus arcet. Sūt autē fuci ſine aculeo, uelut imꝑfecti apes, & ſunt ſeruiciales uerarū apū, et ideo eis imperāt ueræ apes primoſq; expellunt ad opera, tardātes autem ſine clemētia pungūt & puniūt, neq; in opere tātum, ſed etiā in fœtu adiuuāt apes: certe quo maior eorum fuerit multitudo, eo maior examinū prouētus. Cum mella uero ceperint matura eſſe, abigūt eas melleq; ſingulas aggreſſæ eas trucidāt atq; fugāt, nec uidētur, niſi in uere. Imperatoribus apū fuci extrahūt regias māſiones amplas, magnificas ſeparatas cooperculo eminētes & fiunt ſexangulæ omnis cellæ ſingulorum, & q̄uis fuci ſuſtineant tot labores, comedere tamē de melle uix permittūtur, niſi quantum capiunt & fruuntur: ut dicit Plinius.

CAPVT. 46.

GAll⁹. Ex libro de naturis. rer. Gallus ē auis faucibus & capite criſtata, ſpiculis aduerſis in cruribus armata Habet et quādoq; ſpicula gallinæ: ſed hoc errore potius q̄ opere naturæ. Gallus nocte profunde cātat ualidius & matutino leuius. Cātus enī cū uēto fertur: & anteq̄ ęſtimari poſſit longius auditur. Grego. in moralibus. Gallus diei nuncius, horas noctis diſcutit, & demū uocem exhortationis emittit. Cūq; cantus edere parat, prius alas excutit: ac ſeipſum feriens uigilantiorem reddit. Ambro. Eſt galli cantus ſuauis in noctibus & utilis, q̄ſi bonus cohabitator, dormiētem excitat, & ſolicitum admonet, uigilātem ſolatur, proceſſum noctis ſignās. Idem. Leo timet gallū, maximeq; albū. Ariſt. Viſi ſunt aūt galli, qui feminas ſuas interficiebāt. Dein de ſolliciti circa pullos ſuos regebāt illos:

&

& aſſimilabantur fœminis in nutriēdo illos, ita ꝙ etiā inuicem nolebāt coire. Iſid. Gallus autē à caſtratiōe uocatus eſt: nā inter aues cęteras huic ſoli teſticuli adimuntur, ueteres aūt abſciſos uocabāt gallos. Ex lib. de na. rerum. Gallinaceus gallus teſticulis uiduatus dicitur, qui capo uulgariter appellatur, ut ſuperius dixi. Ferē aūt citius impinguari qui libidine arcetur. Cū gallinis quidem impinguatur.

OPERATIONES.

1 Ex li. ut ſup̄. Galli carnes groſſiores ſūt
ad digerēdum, & minoris humiditatis ꝙ̄
gallinę uel gallinacij. Decrepiti tamē galli
2 carnes teneriores ſunt ꝙ̄ iunioris. Gal-
linaceus aūt habet carnes ualidiores oīb⁹
uolatilibus bonū ſanguinē generat, et opti
3 mum nutrimētum. Aui. Gallorum me
lior eſt ille qui nōdum cantat, antiqui ℣o
4 mali ſunt. Teſticuli aūt gallorum mul-
tū laudabiles ſunt, uelocis digeſtionis.
5 Ius gallorum cōfert dolori ſtomachi ex
6 uentoſitate. Ius galli ueteris cū polipo-
7 dio et aneto, cōfert colicæ ualde. Docet
autem Gale. in decoctione gallorum uete
rum, ut poſtꝙ̄ nutriti ſunt fatigentur faci-
endo eos currere ut cadāt & decollētur, de
inde uentres euacuati ac ſale impleti ſuā-
tur & coquātur cū. 20. kyſt aque, donec ue
niant ad tres rotilas & bibatur: hoc ius cō-
fert aſmati: & etiam tremori ac dolori iun
cturarum. Eſculapi. Cerebrum galli cū ui
no bibitum omnes morſus deſtruit: & alia
multa mirabula facit.

CAPVT. 47.

GAllina. Iſidor. Gallina dicit a gallo: ſicut a leone & leæna. Hui⁹ enim mēbra ferūt quidā ſi auro liq̄ſcenti miſceantur cōſumi. Ex lib. de nat. rerum. Gallinis ſupponēda ſunt oua ſemper impari numero luna creſcēte a decem uſqꝫ ad quidecim. Oua incubari intra decem dies edita, utiliſſimum eſt. Nam uetera aut recētiora infœcūda ſunt, ſubijci aūt debēt impari nūero. Quarto uero die poſtꝙ̄ ceperint incubari: ſi eorū acuminibus cōtra lumē in manibus apprehenſis, purus & uniuſmodi color perluceat, eſtimentur ſterilia, & pillis ſupponēda ſunt alia. In aqua quoqꝫ experimētum eſt. Nā ouum inane fluctuat iniectum aqua: ſubſidēs uero plenum eſt. Phiſiologus. Gallina ouat in oī tempore preterꝙ̄ in duobus mēſibus tropicorum. Dum aūt gallinæ pulueris fomēto & crebra reſperſiōe fugētes uice balnei: ſine coitu delectātur. Oua de quibus exituri ſunt maſculi, gallīa gerit in parte uētris dextra. Et quibus aūt fœminæ in ſiniſtra. Vniuerſaliter ſi gallinæ oua ſua nō incubauerit, infirmātur. Et quędam gallinę ſemper faciūt gemellos, ſempqꝫ eſt unus maior, alius minor. Gallina qn̄ cubat in ęſtate, citius excludit pullos ꝙ̄ in hyeme.

OPERATIONES.

Iſid. Gallinarū in cibo melior eſt illa q̄ 1
nōdū parit oua, antiq ℣o praua. Adeps 2
pullorū calidior ē, ꝙ̄ gallinarū magnarū.
Caro etiā gallinarum clarificat uocem. 3
Cerebrum gallinarū prohibet fluxum 4
ſāguinis narīū ex cerebri uelaminibus ac
cidētem. Idem. Epar gallinarū pinguiū 5
ſicut & anatum ſanius eſt cęteris gallinæ
ſāguinis ut dicitur. Idem. Adeps quidē 6
galli ſicut & cerui uehemētioris eſt calefa
ctiōis. Adeps autē gallinæ minus cali- 7
dus ē, & aſperitati linguæ cōfert. Eſcu 8
lapius. Ouum gallinæ ualet ad oēm dolo
rem oculorū: etiam albumē infuſum ocu-
lis ſedat punctiōes. Totum ouum com 9
buſtum: & cū uino uel aceto bibitum, oēs
fluxus ſtrigit. Ouorū qnqꝫ uitella bibi- 10
ta cū tribus uini cyathis Hemoptoicis ua-
lēt. Adeps gallinarū puſtulas oculorū re 11
primit. Tibiæ quoqꝫ cū pedibus coctæ, 12
& cū ſale & oleo & aceto colli dolorē ſe-
dāt. Stercus eius flegmones, q naſcūtur 13
in naribus impoſitum, ſanat.

CAPVT. 48.

corporis parte leones ſunt, alis & facie aqlis ſimiles, equis uehementer infeſti: nã & hoĩes uiſos, decerpunt. Solinus. In Aſiatica Scythia terræ ſunt locupletes, inhabitabiles tamen, nam cũ auro & gẽmis affluãt, gryphi uniuerſa tenẽt, alites ferociſſimi et ultra oẽm rabiem deſeuiẽtes: quorum immanitate obſiſtẽte: aduenĩẽs acceſſu rarus eſt. Viſos quippe decerpũt uelut geniti ad plectẽdam auariciæ temeritatem. Arimaſpi cum his pugnant, ut lapides qui ibi ſũt intercipiant, ex quibus ſunt ſmaragdus, ſicenicus, & criſtallus. Ex lib. de na. re. Gryphus eſt auis quadrupes, capite & alis aqlæ ſimilis, ſed multo maior, tamen in nido ſuo lapidem agathẽ ponit nec dubium qn ad aliquod remediũ. Hi equis & hominibus maxime infeſti ſunt, & homines armatos p̄liando ſuperant & occidunt. Gryphi dominãtur aurum effodere, in effoſſi inſpectione gaudere. Alb. in lib. de na. ani. Gryphus in poſteriore parte & cauda & poſterioribus cruribus imitatur leonem, habet etiam ungues lõgos ex quibus cyphi fiũt. Iohã. monteuille dicit; corpus magni gryphi maius eſſe octo leonibus de partibus iſtis: nã poſtq̃ bouẽ, equum uel hominem etiam armatum occiderit, leuat et aſportat pleno uolatu. Illius ungulæ ſunt tãq̃ cornua bouis, de qbus fiunt ciphi ad bibẽdũ, qui reputãtur ualde precioſi: fiuntq̃ de pẽnis alarũ eius arcus rigidi & fortes: ad iaciendum miſſilia & ſagittas.

CAPVT. 51.

GRico cenderon ſiue gracocenderon. Alber. in lib. de na. animal. Gracocẽderõ auis eſſe dicit̃ magna inter omnia uolatilia minus utens

coitu, uno enim coitu in eſtate implet feminam ad filiarum foecunditatem: & ſic toto anno non coit amplius.

CAPVT. 52.

GIrfalco & Goſturdo. Girfalco uenit à partibus tranſmarinis in cohorte multarum aucarum ſilueſtriũ, q̃rũ unam de nocte propter frigus pellẽs ſub pedibus ſuis, aliã de die capit in cibis. Autor. Girfalco idẽ dicitur eſſe quod herodius. De quo dicit̃ inferius. Ex lib. de nat. rer. Goſturdi ſunt aues admodum paruæ, coloris terrei, criſtam paruam ex plumis habentes in capite, nec aliarum auium more uolantes: q uẽto cogente nunc alta, nunc ima petunt. De his fertur uulgo q̃ earum oua ĩ terra poſita à bufone, ex quibus cum exierint pulli, tunc primum eos parentes curant: eiſq̃ cibos ferunt quo aduſq̃ uolatus tentare poſſunt.

CAPVT. 53.

GRus. Iſidorus. Grues nomen de propria uoce ſũ pſerunt, tali enim ſono ſuſurrant. Hę dũ pergunt una ſequit̃ aliam ordine litterato. Ariſtot. Gruibus quoq̃ natura dedit

placabilem criſtam, per medium caput à roſtro reſidentem. Regem habent grues, eiq; ſunt obedientes. Grues dormiens ca put ſub alis reclinat, & ſuper unum pedē ſtat. Habent autem rectorem grues qui cę teris dormiētibus, & capita ſub alis recli nantibus excubat eleuato capite. Grues ad inuicem pugnant: ita ꝗ in hora pugnæ accipi poſſent. Ex lib. de natu. rerum. Per grues domeſticas aliæ capiūtur grues: ha bent carnes reliquis auibus grauiores.
Iſidor. Grues excelſa petunt, quo facilius uideant quas petunt terras. Caſtigat autē uoce quæ cogit agmen, at ubi raucesſit, ſuc cedit alia. Nocte autē excubias diuidunt, & ordinem uigilarum per uices faciūt, te nētes lapillos ſuſpēſis digitis, quibus ſom nos arguant: quod cauendum eſt, clamor indicat. Dicit Ariſtot. ꝗ ad plagam ſeptē trionalem ultra Aegyptum in hyeme ueni unt, quibus pigmei homines ſcilicet cubi tales occurrunt, & cū eis pugnant. Pugna gruū adeo fortis eſt & ptinax, ut manu ca pi poſſunt. Quando nubes pluioſas pro ſpiciunt, clamant & uociferant, ducem ſu um celeriores captare uolatus ſolicitant. Cum autem ſuper terram deſcenderint ut comedant, dux earum caput in altum eri git in cuſtodiam omnium: cęteræ uero ſe cure depaſcant. Fertur autem ꝗ poſt hye mem uolantes à montibus orientis, hare nas aureas. & auricalcum lapidem tranſ glutiunt: & poſt in partibus tranſmarinis euomunt. Vnde dixerunt qui experti ſūt, ꝗ lapis quem grues euomunt, igne medi ante, tranſit in aurum.

OPERATIONES.

1 Raſi. Caro gruis groſſa eſt, que & tarde digeritur & ſanguinem melancolicam ge
2 nerat. Haly. Fel gruis calidum ſubtile, ſi cum aqua ſanſuci naribus inſtilleſ, para lyſi prodeſt & facit titillationem.
3 Item. Occiſa grus una die in ęſtate, duo bus in hyeme ſeruari debet antequam co medatur, ut caro digeſtibilior fiat atq; te nerior.

CAPVT. 54.

Glottis. Iſidorus. Glottis ē auis gręce ſic nominata, quia longam exerit linguam. Hæc inſtante hyeme recedentibus hirūdinibus atq; ciconijs, blandiēte ſibi ſocie tate, auide cū eis iter aggreditur. Sed poſt modum in uolatu labore cōperto, penitē tia ducitur, & quoniam in comitatum re uerti piget, ſequitur aues aliquas, tanto ta men tedio, tam paruiſq; dietis, ut eā in cō pleto itinere hyems anticipet. Econtra ue ro citramus auis Aſie feſtinatior perſeue rat & alias aues ſocias ꝑit, redditq; ſolici tas: & excitat de nocte ſomnolentas. Ari. Auis glottis id eſt magne lingue: linguam habet prominentē ualde: & hec adiungiē in redeundo cum gruibus & alijs auibus.

CAPVT. 55.

Haliæetus. Actor ex generib⁹ aquilarū Haliæet⁹ tantum in plumis etiam per cutiēs pul los ſuos, ſubinde cogit a ſos intueri ſolis radios. Et ſiquanđ ex eis conuiuentem hu mectantemq; id eſt lachrymantem aniad uerterit ipſum e nido uelut adulterinum atq; degenerem precipitat. Illum uero cu ius acies firma contra ſteterit, educat. Eſt autem

autem haliæetus uolucris oculorum acie clariſſima,ſeſe ex alto librãs,uiſoq; in mari piſce, preceps in eum ruens,ac diſcuſſis pectore aquis rapiens. Haliæeti ſuum nõ habent genus, ſed ex diuerſo aquilarum coitu naſcuntur. Rodolphus ſuper Leuiticum. Halieætus rapina paſcitur,ſed quia uiribus deſtituitur,minoribus tãtum auibus,quibus prçualet, infeſtus eſt.

CAPVT. 56.

Halcyon. Ambroſius. Halcyon ẽ auis maritima quæ in littoribus fœtus ſuos edere ſolet. Nã in arenis oua ſua deponit, medio uere hyemis quãdo maxime mare inſurgit, & littoribus uehementior fluctus illidit, qua excubãte mare ſubito miteſcit, & oẽs uentorum procellę cadunt. Fouet aũt oua ſeptem diebus: tunc pullos educit, quos alijs ſeptem diebus enutrit. Vnde hos, 14 dies nautæ prçſumptæ ſerenitatis obſeruant quos halcyonides uocant, eo ꝙ halcyone fouente uel enutriẽte fœtus nullos procellæ motus horreſcant. Ex libro de naturis rerum. Halcyon eſt auis minutiſſima in mari habitans, & fœtus faciens Aues quędam domeſticæ (ut gallina & columba) indiſcretis temporibus fœtus faciunt, quoniam ab hyemis intemperiæ tutæ ſunt. Hæc autem ſola inter aues ſilueſtres hyemali tempore fœtificat. Huius nidus ferro nequit incidi, ſed ictu ualido frangi. Dicitur ꝙ halcyõ quaſi ales oceani: eo ꝙ in hyeme in ſtagnis oceani nidos facit, & pullos educit.

CAPVT. 57.

Harpyia Autor. Harpyiæ dicuntur quedam aues maxime que nunꝙ ſatiantᷓ mãducãdo. Digitos ad predã exacuũt curuis tremendos unguibus ſuper menſas aduolãt, & quod contingunt, auferunt, quod relinquunt, polluunt. Ex libro de naturis rerũ. Harpyia eſt auis in ſolitudine iuxta mare Ponticum, fame rabida, fere ſemper inſatiabilis, ungues habet aduncos & ad rapiẽdum & diſerpendum ſemper paratos, faciem tamen habet hominis, ſed in ſe nihil humanæ uirtutis: nam ſupra modum humanum ferocitate graſſatur. Primum hominem quem in deſerto uiderit, occidere fertur. Etiam inde cum fortuitu aquas inuenerit, faciemq; ſuam in eis contemplata fuerit, mox ſui ſimilem hominem occidiſſe ſe perſpiciẽs, immodice triſtatur, & hoc aliquis uſq; ad mortem, plãgitq; occiſum omni tempore uitæ ſuæ. Hęc auis (licet careat ratione) aliquando tamen domeſtica & docta loquitur humana uoce.

Virgilius in.iij. Aeneidum de Harpyis loquitur.

Extruimuſq; toros: dapibuſq; epulantur opimis.
At ſubitæ horrifico lapſu de montibus adſunt
Harpiæ: & magnis quatiunt clangoribus alas.
Dirripiuntq; dapes: contactuq; omnia fœdant
Immundo: tum uox tetrum dira inter odorem.
Rurſum in receſſu longa ſub rupe cauata
Arboribus clauſi circum: atq; horrentibus umbris
Iſtruimus menſas: ariſq; reponimus ignem
Rurſum ex diuerſo cœli cæciſque latebris
Turba ſonans prædam pedibus circumuolat uncis.

CAPVT. 58.

HIrundo. Ex lib. de nat. rerũ. Hirundo eſt auis leuiſſima, roſtro paruo, cauda etiam furcata, forma grata, nigredĩe decẽtiſſima, in uẽtre candida, ſub gutture ruffa, modicam habet carnẽ & nigrã, plumas multas & alas magnas: ideoq; circũ habet uolatũ diem prænunciãdo nunciat, dormiẽtes excitat, et ad laudẽ creatoris inuitat. Apricos montiũ receſſus hyeme petit, ibiq; nuda et implumis reperitur. Aduentus ſui tempora cuſtodit, et aduentu ſuo ueris initiũ prodit, Quędam in iecore lapidem chelidonium portãt. Harum pulli in hoc cognoſcũtur, ſi pro ſigno pacis ore ad os in nido cõuerſi ſedent. Nam cęteri qui nõ habent lapidem auerſis poſterioribus ſedent. Ambro. Hirundinẽ accipiamus maternę ſedulitatis in filios grande documentũ. Hirũdo minuſculo corpore, ſed egregio pręſublimis effectu, in nido conſtituendo tam ſapiẽs eſt, ut hominum domicilijs paruulos ſuos cõmẽdet, ubi nullus eos incurſet, ore feſtucas legit, & luto illinit, ut conglutinari poſſint: ſed quæ lutum pedibus deferre nequit aquam pẽnas infũdit, ut eis puluis hęreat, & limus fiat, quo feſtucas ſibi colligat, & herere faciat. Phiſiolo. Hirũdines ouant bis in anno, ſed oua prima quãdoq; propter hyemem corrumpuntur: poſteriora uero complentur, & faciunt pullos. Hirundines & paſſeres pullos incõpletos faciunt, & pullificãt pullos multos: propter hoc ſi extrahatur oculus hirundinis pulli, dum paruus eſt, iterum creſcit. Ex libro de natu. re. Hirundinis femina libidinis imagine concipit, aut puluere. Chelidoniam, ut dicit Plinius, herbam ſcilicet uiſui ſaluberrimam, monſtrauerunt hirundines uexatis oculorum pullis illa medẽtes. Hirũdinum quędam nidificant in domibus, q̃dam in feneſtris uitreis, quędam in abruptis montium. Et hæ qualitate & quantitate differunt. Pullus hirundinis auide clamat & ieiunis & de nocte. Si pullo hirundinis extrahãtur oculi, alias natura reſtaurante recuperat. In eius uentre lapis inuenitur multis deſeruiens utilitatibus, unus ſcilicet ruffus, & alius albus.

OPERATIONES.

Dioſcor. Hirundinis pullum primo de- 1
fectu primæ lunæ aperies, iuenies in eo la-
pides duos, unum beneficum, & alterũ ma-
leficum. Sed cum aperis eũ, caue ne ter- 2
ram tãgat. Hic in pelle uituli uel cerui po-
ſitus in collo uel brachio ſiniſtro patiẽtis
ligatus, epilentiam curat, ſi hoc aſſidue fi-
at. Maiores autem hirundines ſi cõbu- 3
ſtæ fuerint, puluis earum melle mixtus &
inunctus, caligines oculorũ detergit. Hęc
etiam ſquinanticis prodeſt. Et uuæ fauci-
umq; tumorem compeſcit. Eſculapius. 4
Hirundinis combuſtio, uel puluis pullo-
rum eius combuſtorum, morbos faucium
curat. Cor eius ſi bibatur, idem operatur.
Auicenna. Hirundinis cinis, & maxi- 5
me aduſti, acuit uiſum. Et dicitur q; ei- 6
us cerebrum cum melle confert principio
aque. Idẽ. Hirundinum ſtercus ualet al- 7
bugini, et hoc ipſum eſſe mirabile, ſum ex
pertus. Plini. lib. 10. Fimus hirundinis 8
decoctus & potatus, confert morſui canis
rabidi.

CAPVT. 59.

HErodius. Iſido. Herodios greci uocant: q̃s latini Diomedeas. Gloſa ſuper Pſalmum. 103. Herodius ẽ auis ra- … paciſ

paciſſima omnium uolatilium maiorum quæ & aquilam uincit. Gloſa ſuper Deutro. Herodius uulgo girfalco dicitur: et rapit aquilam. Ex lib. de natu. rerum. Herodius qui & Girfalco (ut gloſa ſuper Leuiticum dicit) in loco ubi aues immundæ ꝓhibētur, ſiue girfalcus (ut dicit liber rerū) appellatur. Eſt auis inter omnes nobiliſſima: colore ceruleo, maxima tamen parte corporis ad albedinem declinans: preterꝗ in pectore & alis, ubi cœleſtem colorē euidētius imitatur: adeo fortis eſt, ut aquilam capiat, adeo quoq; animoſus, ut cum poſt quinq; grues uel alias quaſq; aues in aere uolantes fuerit dimiſſus, ab earum ꝓſecutione nō deſiſtit, donec omnes ad terram ſucceſſiue deijciat. Eſt autem canis ad hoc educatus et doctus, qui herodio deſuper uolante ipſas aues deiectas capiat & occidat. Herodius cum uidet prędam, excutiens ſe animat, & diſcernit, an ad capiēdum apta ſit. Carnes crudas et ſeruatas nō comedit, ſed recentes, herodius parui corporis eſt reſpectu alarum ſuarum.

CAPVT. 60.

IBis. Ex libro de natur. rerum. Ibis ē auis ſuper Nilū requieſcēs, aquā tamen nūꝗ ingrediens: ſed eiecta cadauera comedens, quæ cum cibis nimis conſtipata fuerit, roſtro de naturę ſecretis indigeſtibiles cibos detrahit. Mentiuntur plane qui dicunt ibices eſſe ciconias: niſi forte dicant genus eſſe ciconiarum in orbe noſtro ignotum. Nam ibices dicit Plinius habere roſtrum aduncū, quod itaq; de ciconijs noſtris falſum eſt, ꝗ roſtrum habent longum directum in ſummitate acutum. Hec auis ore parit, & eius oua ſi quis comederit, morietur. Gloſa ſuper Eſaiam: Ibis eſt auis aquatica, ſerpentibus inimica. Huiuſmodi aues Ioſephus à Moyſe dilatas in bellum contra Aethyopes narrat, quia ſerpētes habundant in terra illa, per quam aditus erat. Plinius. li. 10. Inuocant ibices ſuas Aegyptij contra ſerpentium aduentum. Phiſiologus. Ibis ſēper de nocte & die iuxta littora ambulat, querens cadauer aliquod, quod ab aqua iā putridum eiectum ſit, refugiens altiores & puriores undas, ubi mundi piſces habitant, quia natare neſcit: nec dat operam ut addiſcat, cum cadaueribus delectatur.

CAPVT. 61.

IBos. Albert. in lib. de na. animaliū inquit. Ibos autē eſſe orientaliū partium: fortem odioſam equis exiſtere: habet eīm hinnitum ſicut equꝰ ſed uox eius eſt horribilis, & terribilis ad audiendum, & illa uocando eijcit equos à paſcuis: eo ꝙ herbis paſcitᷓ ſicut equus. In uidiæ autē & auariciæ cauſa equos eadē auis extollit de paſcuis cū pratis ſedet.

CAPVT. 62.

ISpida. Alber. in lib. ut ſupra. Iſpida auis eſt pulchre, q̃ Germanice, yſuogel uocat, colorem habet medium inter uiridem & ceruleum, cui cum radius ſolis incipit ſaphirini coloris uidetur in pectore: colorem habet carbonum ardentium circa aq̃s uolat, piſciculis inſidiatur & uermiculis.

OPERATIONES.

1 De hac dicunt ꝙ pellis eius detracta, & parieti infixa, mutat pennas annis ſingulis, ſed probaui in quibuſdam uerum non
2 eſſe. Dicunt etiam auguria ſectantes ꝙ hęc auis conſeruata in theſauris, theſauros auget & abolet paupertatem. Infra in cap. de ybos & ydros & yſidaxione. &c̃. plenius dicetur.

CAPVT. 63.

KIches & koky. Ex li. de na. re. Kiches ẽ auis q̃ uocibus diuerſis uociferatur, & quodlibet fere die uocẽ ſuam mutat, ſuper arbores nidificat, & glandibus quãdo mature ſũt cibum congregat ſufficientem ſibi. Educati uero pulli eius, & ad uolatum roborati, cibant parentes ſuos in ſenectute faciũt ꝙ eos manere in nidis abſq; ullo labore.

Eodem lib. Kokis eſt auis, in cuius morte uociferantur aues uociferatione doloroſa & ſuaui. Omnes quoq; aues uncorũ unguium cum uiderint pullos ſuos uolare poſſe: illos percutiunt & è nidis eijciũt, nec poſtq̃ completi fuerint, de illis ſolliciti ſunt, preter Kokis quę longo tempore de pullis ſuis cogitat, & cũ eis uolatilibus uolat: eiſq; ad comedẽdum dat. Actor idem alibi de cornice dicit: unde hãc auem ęſtimo cornicem eſſe.

CAPVT. 64.

KYnius, Karbolus. Albert. in li. de na. animal. Kinnius auis eſt p̃da uiuens, bonæ pullificatiõis, diligenter pullos nutriens, nõ ſolum ſuos, ſed etiã nutrit pullos aquilæ ſubiectos tedio. Eodẽ lib. karbolus auis eſt pigra, q̃ nec oua ſua fouet, nec pullos nutrit, ſed oua ſua latentur in palumbi nido reponit & à palumbis fouentur & nutriuntur pulli eius, ouis palumbi prius confractis.

CAPVT. 65.

LAgus & Lucidius. Iorath. Lagus ẽ auis aquatica mergo utcunq; moribus cõtraria. Nã ſicut mergus tempeſtatem maris fugit: ſic lagus in tempeſtate lętatur et ludit. Elicius ſuper Leuiticum: Lagus eſt animal in terra & in aqua habitans, uolat enim & natat. Actor. Hęc auis eſt (ut fertur) q̃ uulgo uocatur raſſe. Ex lib. de na. rer. Luſcidij picti ſunt, quaſi lucẽ dantes, harum enim auium pennæ per obſcurũ in nocte lucent Vnde qui eas habent quando uolant preiactis luciferis penis, harum gratia uias dirigunt. In Hircinia Germaniæ ſylua hęc auis habitat.

CAPVT. 66.

Laagepus

LAagepus auis eſt (ut dicit Albertus in lib. de na. animal.) ſed ſuum modū natura leporinos habens pedes, & uellus habens plumis & male uolat: et ideo in ſpecubus ſub terra uiuit, ꝙ quando pro preda aliquādo perſilit: ſtatim capta preda, ad antrum redit & comedit: hęc auis non domeſticatur & capta moritur, & citiſſime putreſcit ꝓpter ſuæ complexionis maliciam.

CAPVT. 67.

LInachos. Ex li. de na. re. Linachos ē auis acute uiſus ualde, q̄ & pullos ſuos ante ꝙ̄ habeāt alas completas ꝑcutit, ad ſolē aſpicere cogit, & ſi cuius oculus lachrimetur, ipſum interficit, alios uero nutrit. Hęc etiam marinis auibus cibatur: eoſq́ quando ꝙ deſuper in aere leuata natantes contemplatur, quam illi uidentes ſe ſubmergunt. At illa prope aquas deſcendit eas uſq́ ad ſuffocationem in ſubmerſione manere cogit: & tunc plumis ad ſuperficiem aquæ de ductas rapit.

CAPVT. 61.

LVſcinia. Autor. Ipſa ē philomena: ut ī papia legit. Iſi. Luſcinia dicit̃ quaſi lucinia que cātu ſuo ſolet ſignare diei ſurgentis ex ortū: eadē & accedula à Cicerone uocatur Ambr. Luſcinia ꝑuigil cuſtos cū oua q̄dam ſinu corporis et gremio fouet, inſomnē lōgæ noctis laborē cātilenæ ſuauitate ſolatur q̄ poſſit nō minus dulcibus modulis (ut mihi uidet̃) ꝙ̄ fotu corporis oua aīare q̄ fouet. Pli. li. 10. Luſcinijs diebus ac noctibus cōtinuis q̄ndecim garrulis ſine intermiſſu cātus ē. Dēſate ſe frōdiū germine, digna miratu auis. Primū tanta uox in tā paruo corpuſculo, tanq́ pertinax ſpiritus. Deinde in una muſicæ perfecta ſciētia modulatus edit̃ ſonus, & nūc cōtinuo ſpiritu trahit̃ in lōgū, nūc uariat̃ inflexo, nūc diſtinguit̃ conſciſo, copulat̃ intorto. Itaq́ Cæſaris iuuenes habebāt luſcinias gręco & latino ſermone dociles. Prętere a meditātes in diem aſſidue noua loq̄ntes Poſtremo hyeme ipſa nō cernitur, linguis earū tenuitas illa prima non eſt q̄ ceteris auibus. Pariūt in uere primo plurimū ſua oua.

CAPVT. 69.

Magnales. Albertus in libro de naturis animalium. Magnales aues ſunt orientis ualde magnæ, pedibus magnis et roſtro hominibus non nocẽtes. Piſcibus in fluminibus & in alijs ſtagnis inſidiant, & illos comedunt.

CAPVT. 70.

Merula Iſidorus, merula antiquitus medula uocabatur, eo ꝙ moduletur: alij merulam aiunt uocitatã, q̃a ſola uolat quaſi mera uolãs. Hæc cum in oĩbus locis nigra ſit, in Achaia tamen cãdida eſt. Pli. li. 8. Merula folia lauri faſtidium annuũ purgat. Idem in lib. 10. Abeunt et merulæ in uicina, ſed plumã non amittũt, nec occultãtur, niſi ſpe cibi q̃ hybernũ pabulum petũt. Merula ex nigra ruffeſcit, eſtate canit, hyeme balbutit, circa ſolſticiũ mutat roſtrum, anniculis in ebur transfiguratur dũtaxat maribus. Ex li. de na. retum. Merula dicebatur olim medula: quia mirabiles uocis modulos reddit, maxime cum uernũ temporis iminere pſpexerit. Nam hyeme tacet, tãtum autem balbutit. Olim merula fuit ſpectãdum in clero miraculũ, q̃ arte humana edocta nouem notulas in ordine ſecundum muſicã cãtabat: ita perfecte, ut nullus muſicorum eam aliquatenus imitari poſſet parilitate cõcordãtiæ. Hęc auis croceum quantulũſcꝫ colorem habet in pectore: reliquum uero corporis occupat nigredo. Merula domeſtica contra naturã carnes comedit, & hęc dulce canit: libenter ſe balneat, & plumas roſtro purgat. Cũqꝫ nigra ſit & turpis in delectationem mouet ſeipſam propter amœnitatem uocis. Merula plumas non exuit, ſicut cęteræ aues, ſed roſtrũ ſuũ ſingulis annis mutat in candorem, & in hyeme uix poteſt uolare propter pinguedinẽ.

OPERATIONES.

Haly. Merularum fimus qui riſum comedunt ſi tritus & cum aceto diſtemperatus: morpheæqꝫ nigræ ſuperponatur, eam extirpat: ſic quoqꝫ lentiginem elimat.

CAPVT. 71.

Mergus. Ex libro de natur. rer. Mergus flumina ſtagnaqꝫ innatat, & piſces perſequit, ſic dictus, eo ꝙ in aqs ſe mergat: diutius tamen ſub aquis morari non ualet, quoniam in aere ſpiritum recuperat, quãdo pcuti debet in aqua mergiẽ. Serenus Sulpicius tradit, ꝙ quędã earũ ſpecies eſt q̃ a re cornutam uocant, eo ꝙ rubeas plumas in capite inſtar cornuum habet. Cõtra omne genus auium pedes habent in cauda, ita ut cum in terra ſtant, ſicut homo geſtu pectoris eriguntur. Has aues beatus Martinus diuina uirtute coegit aquam contra naturam ſuam deſerere, & arida loca deſertaqꝫ petere. Harum pulli ſtatim ut oua exeunt, tanto uigore pollent, ut ſi matrem eos perdere contigerit, uirtute propria uiuant. Et ut dicit experimentator, in hyeme pinguiores ſunt propter paucitatem motus. Oĩe enim animal ſereno aere gaudet, & in eo plus uagatur. Plin. lib. 18. Mergi ſicut ceterę aues aquaticæ pẽnas roſtro purgantes, aut maria aut ſtagna fugiẽtes, præſagiunt uentum.

CAPVT. 72.

Merillus

MErillus, & Meropes. Iſid. Merillus auis ē nō multa maior merula, colore q̄ꝙ prope ſimilis, ſed roſtro pedibus unguibuſqꝫ diſſimilis, prędæ cupidus ē. Sed quia paruus & parui roboris, paruarū auium eſt pſecutor. Hi ſicut accipitres & herodij ſocialiter uolant. Imbuiqꝫ quattuor ex illis poſſunt, ut cygnum hoc modo capiāt. Primus ex eis cygni caput iuadit. Secūdus et tertius ex utroqꝫ latere binas alas Quartus uero collum & pectus. Et ſic cygnus auis grauida anguſtijs circumſepta, mouere ſe nō ualēs, ab aucupe prçuēta capit̃ & occiditur. Idē Meropes ē auis habēs in dorſo colorē cianeū, in pectore ſubrutilū, in uētre pallidū. Hęc naturali calore abūdās, antra ſeptē pedibus altitudinis ĩ terra fodit, ibiqꝫ nidificat, ac fœtus facit, & eos uſqꝫ ad robur debitū illic abſcōditos paſcit & nutrit. Iorath. Meropes ſolliciti ſunt de pullis ſuis, & qñ iā ſeneſcūt & uolare nequeūt, pulli fouēt eos, & alunt q̄uſqꝫ uiuūt.

CAPVT. 71.

MElāchoryphus et Morfex. Alb. in libro de natu. animalium. Melanchoryphus ſic dictus, qa mortificat, auis ē (ut dicit Pli.) quātitate parua, fœcunditate magna. Nam ultra uiginti oua fouet, & omnes inducit filios, & ita diligenter paſcit, ꝙ in nidis pinguiſſimi ſunt, & cum à nido uolāt per turmas matrē ſequuntur, nec ipſa deſerit eos, donec per ſeipſos ſibi ad ꝓcuratione ſufficiant. In libro ut ſupra. Morfex auis ē aquatica & magna, roſtrum habet ſerratile & forte, & ungues fortes, & mergit̃ ſub aqua, & capit piſces magnos, & ꝑcipue anguillas, & gregatim nidificat in arborib⁹ iuxta aquam, & paſcit pullos piſcibus, & ſunt uoraces, & dicitur de eis quando auolare debent à nido ſi ſentiunt ſe nimis grauari cibis de nouo ſumptis, euomūt eos ut leues fugiendo uolare poſſint, & qui non euomunt aliqñ pereūt. Stercus huius auis ſiccat arbores in quarum ramis cadit. Hęc auis ſaturata expandit alas ad ſolem, inſidens palis & arboribus, ut ſiccentur, & qñ incipit uolare uix eleuatur, et caudam diu in aquam ducit. Vnde & à quibuſdam humuſculus uocatur.

CAPVT. 74.

MEmnonides, meaucæ, & Meruſtiones. Albertus in lib. de natu. animalium. Mēnonides aues à loco ab Aegyptijs ſic uocatas. De Aegypto ei uolant ad Nilum ad ſepulchrum Memnonis philoſophi ſemper in quinio anno, & cum biduo ibi circumuolauerunt, tertio die pugnam ineunt, & ſe roſtris & unguibus lacerant, & tunc reuertuntur in Aegyptum.

In libro ut ſupra. Meaucæ aues ſunt à mutatione uocis ſuæ ſic dictæ, ſunt autē anatibus maiores, & ſūt breui colli. & breuibus pedibus, coloris cinericei, oculis

glaucis, roſtro ex parte croceo & ex parte rubeo, ſemper clamans meauca, cadaueribus cupidiſſima, & precrpue hominũ, unde & gaudet in tempeſtate. Inſidiat̃ tamẽ etiam paruis animalibus. Ab iſtis auibus, etiam multæ aliæ aues apud marinos meaucæ uocantur. In eodem li. Meruſtiones aues ſunt paruæ rapaces tamẽ: & aliq̃d habent de falconũ natura, & ſocialiter uolãt ad prędam. Et aliquando quatuor docenẽ ꝙ ſpe auxilij hominis cygnũ proſternũt, & tunc unus capiti, & duo autem alis inſidẽtes, & quartus pectus oppugnãs cygnũ opprimẽdo deijciunt, ut ab aucupe capiatur, qñ autẽ ſilueſtres ſunt, paruarum auiũ ſunt inſecutrices. Sunt aũt in figura & colore fere ſicut merulæ, excepto ꝙ pedes, ungues, & roſtrũ habent adũcos ad capiẽdum.

CAPVT. 75.

MIluꝰ Iſi. Miluus dicitur q̃ ſi mollis auis ſcilicet uiribꝰ et uolatu, rapaciſſimus tamẽ eſt, & ſẽper domeſticis auibus inſidiatur.

Ex lib. de na. re. Miluus ungues, pedes, & roſtrum aduncum habet inſtar accipitris, ſed alas curuas & nõ rectas, in quo eſt eis diſſimilis. Audax eſt in paruis, timidus in magnis, fugat̃ à niſo, cũ ſuis in triplo ſit maior illo. Circa macella & cadauera excubat. Iecur eius medicinale Plinius laudat Gloſa ſuper Hieremiã Aues ſua tẽpora norũt, quando ſcilicet ad calida loca feſtinantes, rigorẽ hyemis debeant declinare, à principio ueris ad regiones ſolitas redire. Vnde ſcriptum eſt. Miluus nõ apparet niſi in ęſtate, ſicut nec turtur & hyrundo. In hyeme nanq; manent in nido, uel latent in cauernis arborũ, uel ad alia loca calidiora ſe transferunt. Iorath. Miluus cubitus cum à nido egreditur, in cõplemento alarum ſuarũ aues magnas uenatur, cũq; fortior ſit, magis debiles capit, in cõplemẽto aũt uirium ſuarum muſcas & culices ac lũbricos terreſtres uenatur, & tunc fame moritur. Ex Auiano. Miluus inſidiatur auibus domeſticis, maximeq; pullis, & quos incautos uiderit, ſtatim rapit. Circa coquinas etiam & macella uolitat, ut ſi quid carnis crudæ proijciatur foras, uelocius rapit.

OPERATIONES.

Plin. li. 29. Milui iecur ad inunctiones oculorum uitiorum laudatur. Idem in lib. 30. Ex nido quoq; milui ſurculus uiridis alligatus ceruicis neruis & opiſtotano auxiliari dicitur. Comicialibus etiã iecur milui deuoratum medetur.

CAPVT. 76

MOnedula & Muſcicapa. Iſid. Monedula dicitur quaſi monetula, q̃ cum aurũ iuenit, aufert & occultat Vnde Cice. ꝓ Valeriano flac. Non plus aurum tibi q̃ monedulæ cõmittendum eſt. Ariſt. Monedula pugnat cum bubone, quia bubo debilis ẽ uiſus de die, propter hoc rapit coruus ille bubõis oua, & comedit ea. Ex libro de naturis rerum. Monedula quaſi monetam tollens aut diligens dicitur, auis eſt nigra, ſed formoſa & grata, hominum uoces in pullo edocta imitatur. In matutino cum orto ſolis ſolacitius, diſcretius, & tenacius retinere dicitur. Huius carnes prurium capitis excitant, nam & ipſa appetit in capite fricari.

Ex li. ut ſup. Muſcicapa eſt auis maior columba

columba, plumas habēs ut lanarius, pedes & roſtrum ut hyrūdo, que licet oris rictū habeat ampliſſimum propter muſcas & ciniſes, quibus ſolūmodo ueſcitur. Roſtrū tamen inter aues, comparatione ſui corporis, habet minimum, & pedes ſimiliter.

CAPVT. 77.

Muſca Act. Muſcæ (ut ferē) ex immūdicia naſcuntur, immūdis adhęrent et loca immūda frequentāt. Inquietę ſūt & importunæ, & infeſtæ, pungitiuæ ac tumultuoſæ. Iſidorus. Muſca ex greco uenit ſicut mus. Hæ ſicut apes necatæ in aqua, aliquoties poſt unius horæ ſpacium reuiuiſcunt.

Ariſtot. Animalia duas alas habentia, tantū pungunt aculeo, qui eſt interiori ſui capitis, ut muſcæ & muſtiliōes. Cunq; q̄d libet ānuloſum habeat membrum p quod ſentit cibū, muſce ac muſtiliones hoc mēbro pungunt, & ſanguinem extrahunt. Muſca ſicut et apis, non facit ſtrepitum ac ſibilum niſi uolando, ſcilicet alas per aerē inter ipſas & corpus cadentem, extendendo & contrahendo. Muſca & formica nō ſunt nidificantes. In hyeme coeunt, ſi aer conueniens fuerit, & uentus meridionalis flauerit. Non autem ſeparātur in coitu niſi grauiter quędā anuloſa: quia coitus in eis multū durat, ut patet in muſcis & araneis. Muſca habet aculeum ſicut apis extra, eius natura eſt mollis & uacua, p īpm guſtat & ſentit, ac cibum attrahit. Habet itaq; dentes muſcarum genus & apum, q cum ſunt ſimiles dentibus aliorum.

Ex libro de naturis rerum. Muſca prœter uolat, & circumuolando ſtrepitum facit ex aere circumagitato. Inter alias roſtrū habet quaſi cannā concauam, pedibus poſterioribus alas acuit, anterioribus autem roſtrum & caput, lucem diligit, nec in tenebris ambulare nouit. Ad calorem ſe libentius confert.

OPERATIONES

Auicēna in quarto canone. Muſcas interficit arſenicum, quando de illo ponitur aliquod in lacte & ſugunt muſcæ. Interficit etiam eas fumus eius, & fumus thuris, atq; decoctio ebuli nigri. 1

Haly in libro ubi ſupra. Muſcæ proſūt oculorum doloribus & ſui palpebrarum. 2

Quæ ſi comburantur, & cum melle ſup alopiciæ loca ponātur, capillos producūt. 3

Plinius. libro. 24. Muſcæ quidem necātur, ſi locus foliorum ſambuci decoctione ſpargatur. 4

CAPVT. 78.

Nicedula. Iſidorus. Nicedula ē genus corui, qui pugnat cum bubone. Coruus enim oua bubonis rapit, q̄a parum uidet in meridie, & ea comedit oua corui ſimiliter de nocte. Actor. Idem dictum eſt ſupra ſcilicet de monedula, unde uidetur idem eſſe, ſed forte diuerſitas illa nominis peruenit ex uitio ſcriptoris.

CAPVT. 79.

NIſus eſt auis, ut habetur in li. de nat. re. nobilis forma & robore minor ꝙ herodius, ſed unus eſt color plurimarũ ambobus, et tamen ſocialiter uolare recuſant. Nam inuidiã fertur & faſtu, et cum impetit, ſolus ambit honore uictoriæ potiri, hoc quidē ęſtimari poteſt, & forte merito: ſed reuera magis credibile eſt eum ſolũ predæ inhiare: ne dum in uolatu ſocium habuerit, paſtu quoqꝫ ſodalem accipiat. Non enim dubia fides eſt niſum parem ſui generis dedignari, & uelut alieni generis auem perſequi, & hoc contra omnium auiũ genus. Nam ut dicit Ariſto. Omnis auis in uolatu prędã capiens, parcit ſui generis auibus Solus ergo niſus expers eſt generoſitatis huius, & hoc cũ ipſo homine, qui inter animalia terreſtria animali ſui gñris inſidiari non ceſſat. Alexander. Niſus ac trincioſus locum eligunt, in quo aues captas deplumant ſingulis diebus, multaqꝫ diligentia mundant ꝙ diu cõpares aues incubant, quibus & eas miniſtrant. Actor eſt aũt niſus aucupantium uolucrũ minima, ſed pro ſexu & natura ſua ad aucupandũ promptiſſima, falconũ generibus adiũgitur.

CAPVT. 10.

NOcticorax uel Noctua. Ex lib. de na. rerũ. Nocticorax dicitur noctis coruus, lucifuga enim eſt, & nocte cibos q̃rit, nam ſi de die uolaret, à ceteris auibus impediretur. Nocte (ut uulgus opinat̃) mortem hominum pręnunciare uidetur uocibus importunis, caput habet ingẽs, nec ut aues cętere formatum. Roſtrum habet aduncum ut niſus, ungues hamatos & aſperos, in domicilijs et parietibus precipueqꝫ rimoſis, que ſine tecto ſunt, libenter habitat, & pullos ſuos fouet, humanis uocibus delectatur, mures & omne genus earum ꝓſequitur. Iſidor. Nocticorax ipſa eſt noctua, quia noctem amat. Eſt enim auis lucifuga, id eſt, lucem fugiens, & ſolem uidere non patitur. Noctua dicitur eo ꝙ nocte circumuolet, hanc Inſula Cretenſis nõ habet, & ſi uenerit aliunde, ſtatim moritur.

Ambroſius. Noctua & Nocticorax magnis et glaucis oculorum pupillis nocturnarum tenebrarum non ſentit horrentur et q̃ fuerit obſcurior nox, eo crebrior uolatus exercet in offenſos. Die autem uidere non poteſt, quia exorto ſplẽdore, uiſus eius hebetatur. Habet autem & noctua cãtus ſuos. Gloſa ſuper pſalterium. Nocticorax eſt auis uigil, teter, coruus noctis, habitãs in parietinis, quæ uulgo ruinæ dicũtur, ubi parietes ſtant ſine fundamẽto. Vnde ſcriptum eſt. Factus ſum ſicut nocticorax in domicilio. Gloſa ſuper Leuiticum Noctua eſt auis rapax de nocte.

OPERATIONES.

Plinius. Huius carnes paralyticos curant.

Idem lib. 29. Noctua eſt contraria apibus atqꝫ ueſpis, crabronibus & ſanguiſugis.

Huius cerebrum coctum in uino uel cibo ſumptum, remedium eſt capitis doloribus.

Idem lib. 30. Oua quoqꝫ noctuæ per triduum in uino data, tedium adducunt ebrioſis.

CAPVT. 11.

Nepa

Nepas ſiue nepa. Albertus in lib. de na. animaliũ Nepa auis eſt lõgi roſtri, in dorſo cólorem habet perdicis, in uentre niſi, roſtrũ autem molli luto infigit, & cibum uermium requirit, & ſi aliquando ꝓfundius defixo roſtro hęſit, pedibus lutum eruens, ſe liberat. Hęc in die quieſcit, & in aurora & crepuſculo uolat, & ideo tunc in altum eleuatis etiã retibus capitur, & habet carnes dulces ad comedendum. Hanc ficedulam quidam uocauerunt.

CAPVT. 82.

Onocrotalus. Ex lib. de na. rer. Onocrotalus ẽ auis, q̃ inſimul multas recondit eſcas et poſt modũ extrahit & mãducat eas. Plin. Onocrotalus ſimilitudinem oloris habet, nec diſtare ęſtimaretur omnino, niſi faucibus eius ineſſet alterius uteri genus. Huc omnia inexplebile animal congerit, mira ut ſit capicitas. Mos pfecta rapina ſenſim inde in os reddita, inferam in aluum ruminantis more defert. Hos Gallia ſeptemtrionalis proxima oceano mittit.

Iſidorus. Onocrotalus uocant aues roſtro longo, quorum duo ſunt genera. Actor. Onocrotalus, ut legitur, auis eſt roſtro longo, ſimilis cygno, ſed maior, porro iuxta Hieronymum niſi fallor, eſt auis illa, q̃ fixo in palude roſtro horrendo clamat, quæ etiam in Eſaia uocatur ulula, q̃ ſi ab ululatu. Et dicitur in uulgari butorius, de quo dictum eſt ſupra. Quæ etiam de ꝓfũditate terræ uel aquæ cibum trahere putatur. Ex lib. de nat. rerum. Onocrotalus eſt auis de partibus orientis, quæ cũ uocem edere uoluerit, caput in aquis ponit, & illic inſtar rugitus clamorem emittit. In faucibus quoſdam habet folliculos, ĩ quos primum cibum concipit, & poſt horam in uentrem ſuum mittit, ibiq; eum digerit.

CAPVT. 83.

Ophimachus. Ex libro de natur. rerũ. Ophimachus ẽ contrarius ſerpentibus, & pugnat cum eis. Ophis enim ſerpens machos pugnans. Actor. Phimachus, ut in Leuitico legitur, eſt ex uolucribus mũdis ſecundum legem, ex his uidelicet, que gradiuntur quidem ſuper quatuor pedes, ſed habet longiora retro crura, per quæ ſaliũt ſuper terram. Eſtimo autẽ hunc inter uolatilia minuta debere numerari, ſicut bruchum & locuſtam, quæ ſunt eiuſdem generis, ſicut ibidem legitur. De attaco uero qui ibidem in eodem genere reputatur, nihil me penitus alibi legiſſe memini.

CAPVT. 84.

ORiolus & Ortygometra. Ex lib. de nat. rerũ. Oriolus eſt auis ſic dicta à ſono uocis, coloris aurei per totum, excepto ꝙ ĩ alis habet pennas quaſdã ceruleí uarietate diſtinctas Nidum in ramis arborũ minutiſſimis mira ſubtilitate dependit, ita ut in aere ſolo pendere uideatur de terra cernentibus. Ipſum quoq; nidum ab imbre camerat, ac denſa fronde protegit. Iſidorus. Ortygometra dicitur ꝙ gregem coturnicũ ducit. Vnde de hac dictum eſt ſuperius in capitulo de Coturnice. Plini. li. 10. Coturnices aquilõe uolant maxime, ortygometra duce, primam earum propinquantem terræ rapit accipiter: ac ſæpe hinc remeantis comitatum ſollicitant, abeuntq;.

CAPVT. 55.

OSyna et Oſſifraga & Oſſifragus. Ex lib. de nat. rerũ. Oſyna eſt auis magna ut cygnus, fluuioſa ac piſcinas inhabitans, roſtrum habet magnum, & à gutture uſq; ad pectus inſtar ſacenili: receptaculum longum & amplum, in quo magnam ſimul repõit copiam piſcium, ut ſcilicet in tanta mole diffuſa, natura nõ egeat, paulatimq; digeſtis in uentre cibis inueniat paratũ quod præbeat. Nunq; aues huiuſmodi, niſi in aqua diffuſiori & piſcibus abundanti habitãt, quia citiſſime paruam aquam, & ſi piſcibus copioſam ingluuie ſua euacuant. Iſidorus. Oſſifraga uulgo appellatur auis quæ oſſa ab alto dimittit & frangit, unde & hoc nomen accepit. Plinius. lib. 10. Haliæeti quidem ſuum genus non habẽt, ſed ex diuerſo aquilarum coitu naſcuntur. Id autem quod ex haliæetis natum eſt, oſſifragi genus habet, ex quibus minores uultures progenerantur, pullos autem ab aquila eiectos, oſſifragæ genus excipiũt, & cũ ſuis educant.

OPERATIONES.

Idem in lib. 30. Oſſifragæ uenter areſactus & potus, confert his qui cibos non digerunt. Vel ſi tantum manu teneant capiẽtes cibum, confert ad alligatus, ſed non cõtinue. Vnum autem eſt oſſifrago inteſtinum mirabili natura, omnia deuorata cõficienti, cuius extrema pars adalligata prodeſt contra colum.

CAPVT. 56.

OTus Plin. libro. 10. Otus eſt auis bubone minor, noctuis maior. Auribus plumeis eminentibus, unde et nomen illi. Quidam Latini aſionem uocant, imitatrix alias auis: ac paraſita, & quodam genere ſaltatrix: Capitur haud difficulter ut noctuæ, intenta in aliquo circumeunte alio. Quot ſi uẽtus agmen aduerſo flatu ceperit inhibere, ponduſculis lapidum apprehenſis, aut gutture harena repleto, ſtabilite uolant.

Idem in lib. 11. Itaq; buboni & oto plumæ

mæ ſunt uelut aureæ. Ariſtot. Deniq; quidam otum uocant bubonem, deprehenditur autem quando uenator incipit ſe mouere ad oppoſitam partem. Ex libro de naturis rerum. Otus eſt auis quæ uulgariter huans dicitur à ſono uocis, nocte nanq; huhu horrifice clamat, improprie uocẽ humanam ſimulans. Ita ut hominem contractum frigore clamare credas, ſed terras ſpeciales habet, in quibus huiuſmodi uoces profert. In cęteris autem ut in plurimũ muta eſt. Hęc auis bubone minor eſt, noctua maior, aduncum habet roſtrum ac pedes, & eminentibus plumis habere uidet̃ aures, prędа uiuit, carnibus ueſcit̃, mures perſequitur, & ab auibus cęteris odio habetur.

CAPVT. 57.

OVa. Almanſor tractatu. 3. capi. de ouis. Oua gallinæ & perdicis plus alijs conuenientia. Poſt hæc oua anatis in bonitate exiſtunt, ꝗuis malum efficiant nutrimẽtum. Alia uero oua, ſicut oua q̃ ſunt paruarum auium aut magnarum, comedenda non ſunt niſi medicinæ cauſa. Dico uero ouorum prius dicta genera, gallinę uidelicet atq; perdicis ſperma augmentant, atq; ad coitum ſtimulando incitant. Anſerũ autẽ oua faſtidium faciunt, grauem habentia odorem, ſed gallinæ & perdicis oua temperata ſunt, & cõuenientia. Vitellus quoq; oui in caliditate temperatus exiſtẽs, bene nutrit. Albumen uero frigidum eſt & uiſcoſum, dureq; digeritur. Sanguis etiã ex eo generatus, non eſt bonus.

OPERATIONES.

1 Serap. Quæ eligimus, ſunt oua gallinarum: nõ ergo oportet ut ꝙ narremus aliorum ouorum uirtutem, quia eorum natura eſt eadem cum natura illorum. Et cõ 2
plexio quidem oui eſt frigidior corpore
temperato, nam infrigidat infrigidatione
temperata, & deſiccat ſine mordicatione.
Et oportet ꝙ adminiſtrentur ex eis illa, q̃
ſunt recentia quia uetera non ſunt bona.
Albugo quidem oui adminiſtratur in doloribus omnibus, in quibus eſt neceſſaria
medicina q̃ non mordicet, ſicut ſunt dolores oculorum, & apoſtemata ani & pectinis, & omnia ulcera fraudulenta, mala, &
cum medicinis quæ abſcindunt ſanguinẽ
qui fluit à miringis cerebri. Et quando 3
imbibitur in ea lana, & ponitur ſuper combuſtionem ignis aut aquæ bulientis cõfert
multum. Et eſt bonum in emplaſtris, quæ
ponuntur ſuper frontem, & facit adhærere pilos, quorum ortus non eſt directus in
palpebris, poſtꝗ miſcetur ei medicina cõueniẽs ad hoc ſicut origanum, & maxime
pingue ex eo, quod non eſt antiquum neq; nimis ſiccum. Et iuuamentum eſt in 4
hoc non propter cõplexionem q̃ eſt in eo,
ſed propter uiſcoſitatẽ. Vitelli uero ouorum ſubſtantia, ſimilis eſt ſubſtãtiæ albuminis. Et propter hanc cauſam miſcet̃ 5
cum cerotis, q̃ non habent mordicationẽ,
poſtꝗ fuerit elixatum aut aſſatum. Parũ 6
enim aſſatum deſiccat ſuperfluitates paucas. Et nos quidẽ ęſtimauimus, ꝙ hoc qđ
acquiritur ex hac uirtute, egreſſum ẽ à ſua
complexione. Et miſcetur ſimiliter in 7
emplaſtris quę prohibent apoſtemata calida. Rabbi Moyſes capit. de ouis. Oua 8
in ſe recentia ſunt cibus propinquior ſanguini, ſed oua dura aſſa ſunt ex cibis groſ
ſis uiſcoſis. Et oua iuuant ad coitum, & 9
maxime cum cepis & rapis. Galenus 10
ſuper illo aphoriſmo. Eorum q̃ nutriunt
parum & tarde, & maxime in aqua cocta:
& oua ſunt groſſus cibus ſicut ius tritici
& piſces, uitelli eorum cum oleo roſato et
croco remouent dolorem podagricorum
& ſi multum doluerint, miſceatur modicum opij & inungantur. Contra incen 11
dium ignis, fiat unguentum ſatis probatum ex uitellis ouorum recentium oleo
roſato, cera alba & ſepo arietino.

12 Ad idem ualet ſuccus plantaginis, cum
albumine ouorum recentium, & ſucco cu
curbitæ. Albumen oui cũ uitello in urina
li poſitũ alicuius ſuſpecti, qui quouiſmo-
do ſumpſit uenenum interius, infra certas
horas illud patefacit ubi ſit, quoniam ſi ſit
ultra gibbũ epatis ſcilicet in uenis, uel uijs
13 urinalibus, nigreſcit & fœtet. Si uero ſit
citra cõcauum eius ut in orobo uel inteſti
nis alijs, rugatur & citrineſcit, ſed non fœ
tet. Hoc reperi in margine cuiuſdam Sera
piõis apud capitulũ de urina, ideo hoc etí
14 am hic addo. Auicenna li. 2. capitu. de
ouis. Meliora ex eis ſunt oua gallinæ re-
centia. Et melius quod eſt in eis, eſt ui-
15 tellus. Et melius eorum artificium eſt,
ut nõ cum alio congelentur. Poſt oua aũt
gallinæ, ſunt oua auium quæ curſu earũ
16 ꝓcedunt. Oua uero anatis & ſimilia ſũt
mali humoris, oua ſunt ad ęqualitatem tẽ-
dentia, ſed ipſorum albumen ad frigidita
17 tem, & uitellus ad caliditatem. Ampli-
us omnia oua precipue oua paſſerum au-
18 gmentum faciunt in coitu. Et dicitur ꝙ
oua anſeris miſcentur cum oleo, & diſtil-
latur tepida in matricem, prouocãt men-
19 ſtrua poſt quatuor dies. Et idem in lib.
de uiribus cordis dicit ꝙ confortat cor.

CAPVT. 65.

PAſſer Iſidorus. Paſſeres ſunt minuta uolatilia à paruitate uocata. Oua paſſeris in nido reperta, cuculli comedũt et ſua ſub ijciunt, & poſt illa ſuſcepta fouent & nutriunt.

Ex libro de naturis rerum. Paſſer in tectis habitat, gregatim ad paſtum uolat, oĩbus auibus callidior eſt, cito digerit quicquid glutit: unde corpus eius nequaꝗ̃ cibo ſumpto impugnat, ſed tantum ſuſtẽtat Stercus etiam eius calidiſſimum eſt, quando emittitur. Supra modum quoqꝫ luxurioſus eſt, & in furorem citius concitatus, ſed nulla mora diſcordiæ. Dicit Ariſtote. ꝙ mas tantum uno anno uiuit, fœmina uero diutius, quod de paſſeribus orientis credimus. Nam & illa nigredo, de qua dicit ꝙ eſt in collo maſculi, non eſt in eis ꝗ ſunt apud nos, ſcilicet in Europa Aetas paſſeris apparet in roſtro, quia iuuenis habet illud cinereum, & circa fauces croceum, ſenex uero durum & nigrum. In qnibuſdã orbis partibus morbum caducũ hęc auis patitur. Et hoc ut Ariſtot, credit, quia ſemen iuſquiami comedit. Huius pulli cum euolare debent, uicini paſſeres cum eorũ parentibus conatus ipſorum euolantium comittãtur, ut imbecilles ſi neceſſe ſit plurium conſtipatione confortentur. Ariſto: Paſſer habet uocem ſibi apropriatam, ſicut & turtur. Paſcitur autem & uermibus ſicut & aliæ multæ conſimiles auiculæ. Gloſa ſuper Pſalm. 124. Paſſer aliquo ſtrepitum magnum faciẽs uolat, ne laqueo uenantium capiatur, unde inquit. Anima noſtra ſicut paſſer &c̄.

.. Actor. Paſſer eſt auicula ualde circumſpecta, in tectis habitat & in altis locis, in petræ foramine nidificat. Mas nigredinẽ habet circa os, femĩa uero albedinem. Fertur autem hęc auis muſcas uenari, & morbum caducum pati.

OPERATIONES.

Auiceña. Paſſeres omnes malæ carnis 1
ſunt. Et omnia quidem oua, ſed precipue
oua paſſerum in coitu faciunt augmentũ.

Raſi. Caro paſſeris calidiſſima eſt, & lu 2
xuriam commouet.

Plinius lib. 30. Cinis paſſerum ſarmẽtis 3
crementorum, duobus coclearibus in aq̃
mulſa, regio morbo reſiſtit.

Ex lib. de na. r. er. Paſſer (ut dictum ẽ) oĩ 4
bus auibus calidior, unde caro eius ſtiptica eſt, & ſanguis incentiua. Stercus eius, ut dictum eſt, calidiſſimum eſt quando emittitur, ſed citiſſime infrigidatur.

Haly.

Haly. Oua paſſerum augent uenerem, fimus eius à lẽtigine purgat faciem: quod ſi cum hominis ſputo diſtemperetur, eoꝝq; uarices cataplaſmentur, extirpantur.

CAPVT. 89.

PAuo. Ex li. de na. re. Pauo eſt auis pulcherrima & pulchritudinis amica. Collũ habet longum, extẽtum, colore ſaphirium & pectus ſimiliter: in capite uero pluma de ſuper inſtar coronæ, uel potius criſpæ, caudam longam & occultam, quam cum laudatur extendit, ſi pedum deformitatem uiderit, mox deponit. Sed & ſi à tacito ſpectetur, pennas omnes quas ſpectari gaudet, contractis oculis abſcondit à crimatu fundere colores gemmantes incipit & tũc parit. Item nocte cum euigilauerit, ſeq; in tenebris conſtitutũ intueri non poteſt, clamans pauide ſuam pulchritudinem amiſiſſe ſe credit. Idem clamore ſuo ſerpẽtes deterret, & omnia animalia uenenata depellit, nec de facili prope habitare audent, ubi uox illius frequenter auditur. Pauo quando alte aſcendit, pluuiæ ſignum eſt. Ariſto. Pauo pullificat poſt triennium ſemel in anno, ponens & cubans oua. 12. tantum, uel minus. Mas coit cum femina ſua etiam ſuper oua cubante, & plerũq; franguntur. Ideoq; ponuntur aliquando ſub gallina ad cubandum. Ponuntur aũt oua duo ibi, quia non poſſunt ab illis plus extrahere. Pauonis femina prima uice quã. pullificat, facit oua octo, & quandoq; facit oua uenti. Et poſtq̃ poſuerit unũ ouũ, ſtat duobus diebus aut tribus, & deide ponit ſecundum. Palladius. Pauones ab idibus Februarijs calere incipiunt, faba leuiter torrefacta in libidinem prouocant, ſi eis quolibet quinto die tepida prebeat. Cupidinem quoq; coeundi maſculus cõfitetur, quoties circa ſe amictum caudæ gẽmantis incuruat, & ſingularum capita occultata pennarum locis ſuis erexerit, cum ſtridore procurrens. Phiſiologus. Pauo ſuæ comparis oua diſſipat & conſumit, ſi ad illa etiam accedere poſſit. Eſt enim inuidus (teſte Ariſt.) prolem quoq; propriã non dignatur agnoſcere, anteq̃ in criſtam ſibi ſimilem ipſam ueniſſe proſpexerit.

OPERATIONES.

Dioſ. Pauonis fel magnæ uirtutis eſt eiuſdem ſcilicet cuius & perdicis, uel alibi caponis & ſcorpij marini. Ad effuſiões oculorum ualet & ad caliginem, aſpredinemq; palpebrarum. Hieronymus. Fimus quoq; pauõis feruorem podagræ dicitur mitigare. Phiſicus. Caro pauonis diu reluctatur putrefactioni, & inobediẽtiſſimæ eſt digeſtionis. Iſido. Pauonis itaq; caro tam dura, ut putredinẽ uix ſentiat, nec facile coquatur.

CAPVT. 90.

PAlũbus. Ariſtot. Palũbæ ſũt aues quæ naturaliter ſeſe diligunt: pugnant tã men contra ſe p̃ nidis, eoſq; ſubinuicem auferunt. Hi ſicut & turtures in anno bis ouant, binoſq; pullificant. Hancquoq; continentiam ſeruant, q̃ ſi parem ſuum amiſerit, ulterius non coit, extra nidum ſtercus eijciunt, & cum ouorum pulli creuerint, adhoc ipſum eos erudiunt, ut uide licet & ipſi eijciant. Eſt autem palumbus minor columba; nec domeſticatur ut co-

lumba. Color eius ad nigredinē declinat, pedes eius rubei & aſperi. Viuunt autē ex fructu, ſicut & turtur, & palumbus ſemꝑ apparet, turtur autem non diligunt coitũ. Iſidorus. Palumba & columba ſiluana, uidelicet auis caſta ex moribus appellata: ē enim comes caſtitatis, cum amiſſo corporali conſortio ſolitaria incedat, nec carnalem ultra copulam requirat. Ex lib. de na. rerum. Palumbi femina incipit oua cubare à medio die uſq; ad mane, mas uero reſiduo tempore. Mas palumbarum ſugit terram ſalſam & humidã, ac ponit in os pulli, ut aſueſcat cibo. Palumbus amiſſo corporali conſortio, nec uiride quicq; in quo requieſcat petit, nec carnalem copulam ultra requirit.

OPERATIONES.

Plin. lib. 29. Palumbinus ſanguis eximie prodeſt oculis cruore ſuffuſis. Idē in lib. 30. Palumbi caro decocta in aceto, dyſentericis ac cœliacis medetur. Fimus palumbinus in faba ſumitur contra calculos & alias ueſicæ difficultates. Similiter cinis plumarum palumbium ferarum ex aceto mulſo. Dioſco. Fimus palumbinus calidus & cauſticus, cum aceto tritus & impoſitus, ſcrofas curat, & carbunculos rumpit. Mixto uero melle ac ſemine lini & oleo, ut cataplaſma adhibitus combuſtionibus medetur: maxime uero fungos uenenatos bibentibus pręſidium eſt. Id melius facies ſi cum uino & aceto bibatur.

CAPVT. 91.

PHaſianus. Ex li. de nat. rerũ. Phaſiãus eſt gallus ſyluatic⁹ auis pulchra ualde, pēnis coruſcis inſtar ignis: ceruleus interdũ, ac uiridis, rubeiſq; pennis interſcribit nitor: Aures geminas uidetur habere in capite plumis extantibus, quas ſubrigit qñ uult atq; ſubmittit. Criſtis autem in capite caret, & ſpiculis in cruribus, his tamē armis fruſtratus animoſus & audax eſt. Ariſto. Phaſiani tantum coitus tempore ſimul habitant, cęteris uero temporibus ſeparatim, nec cito rubricatas habent barbas, uel i pedibus calcaria, ſicut galli domeſtici, ſed tractu temporis. Phaſianus ſic capitur, aliquando auceps panno in quo hæc auis depingitur coopertus, phaſiano ſe oſtendit: qui ſequens coopertum, nec fugientē, nec retrocedentē, tandē à ſocio ancupis in inſidijs latitãte rethi inuóluitur. Hęc auis in aura pluuioſa triſtatur, & tũc in rubetis ac ſyluis latet. Circa ueſperam uel aurorã de ſylua egreditur, & tũc de facili ſuenat. Roſtrum in terra ſigens abſcõdit ſe, & ſic abſconditũ ſe totum credit: pennas præ pinguedine mutat, iterũq; ſepe renouat. Carnes habet ſubtiliores ac leuiores cęteris auibus ſyluaticis, exceptis perdicũ pullis.

Iſidorus. Phaſianus à phaſi de inſula dictus eſt, unde primum aſportatus eſt.

CAPVT. 92.

PHœnix. Iſidorus. Phœnix ē auis Arabiæ ſic dicta, eo ꝙ colorē phœnicẽum habeat, uel ꝙ ſit in toto orbe ſingularis & unica, Nã Arabes ſingularem & unicam Phœnicē uocant. Hęc quingentis & ultra uiuēs annis, dũ ſenuiſſe ſe uiderit, collectis aromatum uirgulis rogum ſibi inſtruit, & cõuerſa ad radiũ ſolis alarum planſu uoluntarium ſibi incendiũ nutrit, ſicq; iterũ de cineribus reſurgit. Ambro. li. 5. Phœnix cũ finem

nem uitæ ſibi adeſſe animaduertit, facit ſibi thecā de thure & myrrha & cęteris odoribus, in quā impleto uitæ ſuæ tempore intrat & moritur. De cuius humore carnis uermis exurgit, paulatimꝗ adoleſcit, ac ꝓceſſu ſtatuti tēporis alarum remigia induit, ſicꝗ in ſuperioris auis ſpeciem & formam reparatur. Doceat ergo nos hęc auis exemplo reſurrectiōem credere, quæ ſine exemplo & ſine rationis pręceptione ſibi inſignia reſurrectionis inſtaurat. Solinus. Apud Arabes phœnix naſcitur, auis aqlæ magnitudine, capite onerato in comā plumis extātibus, criſtatis faucibus, circa colla fulgore aureo, poſtera parte purpureus, extra caudam in qua roſeis pēnis interſcribitur nitor ceruleus. Hęc etiam eſt mens omnium aliorum autorum. Etiam idē habetur in li. de na. re. licet per alia uerba.

CAPVT. 93.

PHilomena & Ficedula. Ex li. de na. rerū. Philomena dicitur à philos quod eſt amor, & mene qđ ē dulcis. Hęc eñ auis mira modulatione letificat audientē, gaudet ad ortū ſolis, pręitꝗ leticia uenientem: uerno tamen tempore cantat, hyberno nunꝗ. In initio quoꝗ ueris adeo ſuæ uocis amœnitate delectaē, ut rariſſime comedat, & hoc cū ſumma feſtinatione. Itaꝗ certāt inter ſe tam pertinaciter, ut dicta ſępe uitam finiat prius deficiēte ſpiritu ꝗ̄ cantu. Vnde & dicitur a philos quod eſt amor & mene quod ē defectus: quaſi amore deficiēs. Miramur igitur in tam paruo corpuſculo tam ꝑtinacē ſpiritū. Miramur in illo perfectā muſicæ ſciētia modulatus editur ſonus, & nunc cōtinuo ſpiritu trahitur in lōgum, nūc uariatur inflexo, nūc diſtinguitur conciſo copulatē intorto, grauis, acutus, creber, extenſus ubi uiſum eſt uibrans: ſummus, medius, imus. Meditantur interim aliæ minores uerſiſꝗ quos mirentur addiſcunt: audit attenta diſcipulā, redditꝗ uicibus cantum, intelligitur, emēdatur, & à docēte quodāmodo reprehēditur. Stati aūt ut coire inceperit, uocis amœnitatem perdit, & ut dicit Plin. alia nox fit mutatur & color. Ab exitu nāꝗ uerni temporis aucto ęſtu in totum alia uox fit, mutatur & color, linguis earum tenuitas illa non eſt quæ ceteris auibus. Autor. Philomena eſt auis parua canora, omnibus nota: quæ & luſcinia dicitur. Iſido. Ficedulæ dictæ ſunt eo ꝙ ficos magis edāt, pādītur illo uerſiculo ueteri: Cum me ficus alit: cum paſcat dulcibus uuis. Cur potius nomen non dedit uua mihi. Plin. li. 10. Ficedulę formam ſimulꝗ colorem mutant: hoc tantum nomen habent autumno, poſtea uero melancoryphi uocantur.

CAPVT. 94.

PLatea et pluuialis. Pli. li. 10. Platea eſt auis q̄ ad aues i mari ꝓ pręda ſe mergētes aduolat, earūꝗ capita morſu corripit, donec capturam extorqueat. Eadem cū ſe conchis impleuit, calore uentris coctas euomit, atꝗ ita ex his eſculēta, excreans teſtas, legit.

Ex li. de na. re. Pluuialis ē auis prope ad magnitudinē perdicis, uarijs pennis ornata, croceo et albo nigroꝗ diſtincta, aere ſolo uiuere dicitur. Huius argumentum eſt, ꝙ licet pingueſcat, nihil tamen unꝗ in eius uiſceribus inueniri poteſt. Baculos plūbatos: habent aucupes, quos altius in

aere iactantes; retia ſuper terram tendunt, ac fugitantes capiunt.

CAPVT. 95.

PApiliones. Iſi. Papiliones auiculæ ſũt q̃ maxime florẽtib⁹ maluis habundãt queq; ſtercore ſuo uermiculos naſci faciunt. Ex li. de nat. rer. Papiliones ſunt uermes uolantes, q̃ maxime floribus innituntur, ex eis cibos capiũt, poſt Auguſtũ coeunt, & maſculo moriẽte poſt coitum, femina edit oua, quibus editis morit̃, quæ uero per hyemẽ durant, & in ęſtate ṽmes faciũt, qui calore ſolis ac nocturno rore innualeſcentes, alas concipiunt euolãtes. Palla. lib. 5. Papilones quoniã apibus obſunt, menſe Aprili necãdi ſunt. Tunc eñ maxime abundant florentibus maluis, q̃s hoc genere intercipiemus, uas ęneum miliario ſimile id eſt altũ & anguſtũ, ueſpere inter aluearia collocemus, & in fundo eius ponamus lumen accenſum, illuc & papiliones conuenient, & circa lumen uolutabuntur, & anguſtia uaſculi ab igne proximo interire cogentur.

CAPVT. 96.

PEllicanus. Iſidorus. Pellicanus ẽ auis Aegyptiaca, habitãs in ſolitudie Nili fluminis. Vnde & nomen ſumpſit, nã Canapos Aegyptus dicitur. Fertur etiam occidere natos ſuos, eoſq; per triduum lugere, deinde ſeipſam uulnerare, & aſperſione ſanguinis in filios, uiuificare.

Phiſiologus. Pellicanus amator eſt filiorum nimis, qui cum ceperint creſcere, percutiunt parentes in faciem, at illi irati repercutiunt eos & occidunt, & per triduum lugent. Tertia die mater eorum percutiens coſtam ſuam, & aperiens latus ſuum, incũbit ſuper pullos, & effundens ſanguinem ſuum ſuper corpora eorum, ſuſciat eos à morte.

Ex libro de naturis rerum. Pellicanus dicitur quaſi pellem habens canam, ideſt plumas albas. In Aegypto circa Nilũ habitat, & lacte crocodili uiuit, quod utiq; beſtia pre nimia mammillarum habundãtia, in aliquo paluſtri loco in magna quantitate eijcit: unde & crocodilum libenter pellicanus ſequitur. Hæc auis macie ſemper afficitur: & quicquid glutit, cito digerit, quia uenter eius nullum habet diuerticulum, quo teneat cibum: ſolum enim uiſceris habet ductum qui ab introitu oris uſq; ad ſecreta naturæ ptingit. Pullos ſuos ſanguine lateris ſui uiuificat, cum eos propter importunitatem ſuam occiderit: uel à ſerpente, qui eis inſidiatur, interemptos inuenerit. Poſt ſanguinis autem effuſionem adeo debilitatur, ut exire de nido non ualeat, ſed eius pulli pro cibatione eius & ſua exire compelluntur. Quidam tamen eorum ſegnes exire nolunt & pereunt, quidam autem ſeipſos quidem paſcunt, ſed matrem penitus negligunt. q cũ illa poſt conualentiam uiderit, pios filios nutrit impios autem abijcit & contemnit.

CAPVT. 97.

Perdix

Perdix Ex libro de natu. rerum Perdix ē auis coloſa & luxurioſa, maſculis pro fœminis dimicantibus uicti calcantur à uictoribus coitu. De nocte conuerſis poſterioribus perdices ſedent, & libidinis tempore linguis ad inuicē extenſis præ deſiderio coitus ęſtuant. Actor. Perdix prope terrā uolat, quæ cum in multis ſit aſtuta, in hoc dicitur eſſe fatua, ꝙ ſi cubi poſſit caput abſcondere, credat ſe totum latere, & cum ipſa neminem uideat, putat quoqꝫ neminē ſe uidere. In hoc quoqꝫ ꝙ alienos pullos fouet & nutrit, cum eos citius amiſſura ſit. Vnde propheta Hieremi. de illa in parabola dicit. Perdix fouet quæ non peperit, fecit diuitias, & non in iudicio. In dimidio dierum ſuorum derelinquit eas, & in nouiſſimo erit inſipiēs. Phiſiologus. Perdix oua perdit, ſed eius mos eſt ouorum perditorum damna reſarcire, alterius matris oua ſurripiendo. Ambro. Perdix eſt auis aſtuta, quæ alterius perdicis oua diripit, corpore ſuo fouet: ſed fraudis ſuæ fructum habere non poteſt, quia cum pullos ſuos eduxerit, eos amittit. Vbi enim uoces illius audierint, quæ oua generauit, relicta ea ad illam ſe naturali quodam munere & amore conferunt, quam ueram ſibi matrem cognoſcunt. Ari. Perdix ſi fuerit prope marem, & flauerit uētus impregnatur. In coitu facit odorem fœtidum. Admodum uero gallinæ ſuper oua cubat, & ſuper pullos, et colligit eos ſub alis. Item in libro de naturis rerum. Perdicum mater uocat in circumitu uenatorum, quouſqꝫ pulli fugiant, & poſt fugam eorum fugit ipſa, tūcqꝫ uocat eos ſecura &c.

OPERATIONES

Iſido. Perdicum carnes præ cęteris aui- 1
bus ſilueſtribus ſaniſſime ſunt. Huius 2
auis pectus cum ſuperioribus eſt ualde ſa-
pidum, inferior uero pars non ita. Per- 3
dix teſtante Plinio, nō pingueſcit. Fel 4
eius cum melle ęquo pondere prodeſt ad
oculorum claritatem. Dioſco. Fel per- 5
dicis, eiuſdem uirtutis eſt, cuius & pauo-
nis, unde ualent ad effuſionem oculorum,
& ad caliginem aſpredinemqꝫ palpebra-
rum. Haly. Epar quoqꝫ perdicis ſiccatū 6
diligenter tritum ac bibitum, epilentiæ ꝓ- 7
deſt. Plin. lib. 30. Ius perdicum recreat
ſtomachum, morbo etiam regio reſiſtit.

CAPVT. 98.

Pica. Iſidorus Pica dicitur quaſi poetica, eo ꝙ uerba in diſcrimine uocis, ut homo exprimat. Ex lib. de nat. rerū. Pica eſt auis calliſſima, alba & nigra uarietate diſtincta, linguam habens latiorem, quia ſermonē imitatur humanum. Nidum ſuum inter loca ſpinoſa conſtituit, eumqꝫ terra interius, & ſpinis exterius in circuitu ſubtus ac deſuper diligentiſſime ſepit ac munit: arctiſſimum enim tantum foramē per quod ingrediatur in latere relinquit, et hoc eo loco, quo nidus inacceſſibilior eſt, quem cū ab homine uiſum ſenſerit, oua tranſfert alio, commoditate digitorum iuuāte. Phiſiologus. Pica garrula, breuitatem alarū cauda longiore recōpenſat, nidum ſuum cum duobus foraminibus conſtruit, per q̃rum unum intrat, & alteram caudā emittit. In hoc aūt cōmēdabilis, ꝙ curiæ uel horto ī q̃ nidificat, ꝓſpicis, multo clamore fures prodit, ita ut a ꝓpoſito reuocētur infelici.

OPERATIONES

Ex lib. de naturis rerum. Carnes pullorum eius ad acumen oculorum mandi dicuntur, qui tamen niſi prius excoriati fuerint, facile coctioni non cedunt.

CAPVT. 99.

PIcus. Iſido. Picus à Saturni filio nomen ſumpſit, qui eo in auſpicijs utebatur. Ferũt enim hanc auẽ quoddã habere diuinum, illo indicio, ꝙ in quacunq; arbore nidificauerit, clauum uel quicquid aliud fixum eſt hęrere diu non poteſt, quin ſtatim excidat ubi illa inſederit.

Ex libro de naturis rerum. Picus martius eſt auis parua, aduncos ungues habens, & arbores roſtro penetrãs: cumq; ſupinus corticem arboris percutit, ſubeſſe pabulũ intelligit, pullos in arboribus cauis educat, in quos cum ſagittam uel aliud tale qs miſerit, picus admota quadam herba ſtatim eijcit quantumlibet ingeſtum ſit. Ex eorum genere plures nigri ſunt ut merula, crocei ut orioli. Sed illi ſpecioſiores ac maiores, quæ ſunt in uertice rufi, in pectore crocei, circa collum uirides, in alis cerulei, in cauda choruſci. Picus in agro Tarẽtino negatur uiuere. Huic proprium eſt ſemel in anno calueſcere, eo ſcilicet tempore quo rapa ſeminatur. De hac aue quidã uidetur uerſum dixiſſe. Parua loquax uolucris, dominum te uoce ſaluto, ſi me nõ uideas, eſſe negabis auem.

CAPVT. 100.

PYralis. Plini. lib. 11. Pyralis ſiue pyrotes uel pyrauſta, ẽ muſca maioris magnitudinis et quæ i Cypri æraarijs fornacibus, ex medio igni uolat pẽnatum quadrupes. Quamdiu eſt in igne uiuit, cum euaſerit lõgiore paulo uolatu, tunc emoritur. Ex lib. de nat. re. In Cypri partibus eſt muſcarum genus q̃drupes, quæ pennatę ſunt & multo maiores quam noſtræ, & pyrolæ dicuntur: quoniam in fornacibus e medio ignium uolãt impune, & quidem mirabile eſt, ꝙ q̃diu in igne ſunt, uiuunt, cum autem extra uolauerint paulo longius, moriuntur.

CAPVT. 101.

PSittacus. Iſidorus, pſittacus in Indiæ littoribꝰ gignit, colore uiridi, torq̃ puniceo, grãdi lingua, & cęteris auibus latiore, unde & articulata uerba exprimit, ita ut ſi eã nõ uideris, hominem locutum putes. Ex natura autem ſalutat dicens, aue uel chære. Cętera nomina inſtitutione diſcit, hinc & illud: Pſittacus à uobis aliorum nomina diſcã. Hoc didici per me dicere cęſar aue.

Solin. Sola India Pſittacum auẽ mittit, cui roſtri tãta duricia eſt, ut cum e ſublimi pręcipitatur

prçcipitatur in ſaxum, niſu ſe oris excipiat. Ex li. de nat. re. Pſittacus aquas alias quocunq; modo patitur, ſed pluuia morit̃. Idcirco in mõtib⁹ Gelboe nidificare fertur, qa raro uel nunq̃ ibi pluit. Caudam ſuã ſummo ſtudio cuſtodit, pẽnaſq; roſtro ſuo frequẽtius extergit. Auis eſt luxurioſa nimium, bibitq; libẽter uinum, ſemetipſam pede cibat, & illo ori ſuo defert eſcas, ſicut homo manu. Phiſiol. Pſittacus qui uulgo papiagabio id eſt principalis ſeu nobilis gabyo dicitur, coas ſiue Indicas habitat oras. Mõtem quoq; Gelboe libenter inhabitat propter eius ſiccitatẽ, quia multa humiditate ſup abundante in cute morit̃, aliquantulum ſimilis eſt obelo & falconi, uirides habẽs plumas, pectus rotũdũ, roſtrũ aduncum, tantæ fortitudinis, ut caueã ſuã ui ex uirgis ferreis frangat, hominis uocẽ imitatur. Miræ quoq; calliditatis ẽ in excitando riſum. Homines etiã oſculari domeſticos cõſueuit, admoto ſpeculo ꝓpria forma deludit̃, & nunc gaudenti, nunc dolẽti ſimilis efficit̃. In aſpectu quoq; uirgineo multũ delectat̃, & cũ uino inebriatur.

CAPVT. 102.

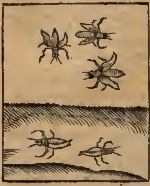
Porphyrio. Iſidor. Porphyrio ẽ auis contra modũ aliarum, unum pedem habens latũ ad natandum, alterum uero fiſſum ad ambulandũ. In quo notatur ꝙ utroq; elemẽto gaudet, & in aqua natans ut anates, & in terra ambulans, ut perdices. Hic ſolus p̃ter pſittacũ pede ſuo inſtar manus aquam ſuſcipiens ad roſtrum defert & potat, ſeq; humano modo cibat, quia cum omni cibo, et cum ſolo morſu oportet ut bibat. Virtutẽ enim appetitus habet debilem naturaliter in attrahendo cibum & ſibi in corporando. Huius generis laudatiſſimi ſunt: q roſtrum habent magnum & crura prçlonga. Autor. Porphyrio (ut fertur) idem eſt ꝙ pellicanus. Vnde in Deutrono. ubi ſecundum Hieronymi translationem inter aues immudas prophyrio comedi prohibetur. iuxta. 70. interpretes pellicanus ponitur.

CAPVT. 103.

Regulus. Ex lib. de nat. rerũ. Regulus qui et parra, quaſi auis parua dicitur multa eſt prole & garritu. Condixerant aliquãdo aues inter ſe, ſicut fabula refert, ut illa pꝛrege haberetur, que ſublimi uolatu omnes alios uinceret, cũq; parra ſub aquilæ aſcella latitante, aquila omnes alias aues tranſcenderet, exiliens parra inſedit aquilæ capiti, & inde ſe eſſe uictricem aſſeruit.

CAPVT. 104.

Crabrones. Iſid. Crabrones a cabo id ẽ caballo uocati ſunt: eo ꝙ ex eis creentur. Sicut aũt Crabrões naſcũtur de carnibus equorum

putridis, ita ex eis iterum ſępe naſcuntur ſcarabei, unde cognominati ſunt. Ex lib. de natu. re. Crabronum cellæ ſexangulæ, cętera autem è cortice & harenæ. In plenilunio creſcunt, hyeme reconduntur. Autores dicunt interfici puerum bimũ ter nouenis pũcturis crabronum. Crabrones ac ueſpæ nequaq̃ reges ſicut apes habent, & ideo periculis plurimis ſubiacent, horridos ſonos ac murmura depromũt, et hoc magis in cauis locis. Horum mella ſũt humanis uſibus inutilia, quæ qui rapere uoluerit, ſtulto periculo ſe ſubdit: nam corũ aculeis iaculatur.

CAPVT. 105.

SCarabei. Iſidor. Scarabei dicũtur, eo ꝙ de carnibus eq̃rũ putridis ſępe naſcũtur. Thauri uero uocãtur ſcarabei terreſtres ricino ſimiles. Cicendula quoq; ſcarabeorũ genus eſt, ut dictum eſt. Plinius lib. 11. Quibuſdam inſectis pennarum tutelæ cruſta ſuperuenit, ut ſcarabeis, quorum penna tenuior atq; fragilior exiſtit: his negatus eſt aculeus, ſed in quodam eorum genere grãdi, cornua pręlonga biſulcis dentata forcipibus in acumine, cũ libuerit ad morſum coeuntibus, infantum remedijs ex ceruice ſuſpenduntur, hos Nigidius uocat lucanos. Aliud eorum eſt genus, qui ẽ fimo ingentes pilas auerſis pedibus uolutant, paruoſq; in his contra rigorem hyemis fœtus ſui uermiculos nidulantur. Alij magno cum murmure uel mugitu uolitant.

OPERATIONES.

1 Pli. li. 18. Menſtruoſa mulier ſi ſegetẽ ambiat nudata, ſcarabei decidunt et aialia noxia. In libro 30. Viridis ſcarabei natura contuẽtiũ exacuit uiſum, ideoq; cõtuitu eo ſculptores gemmarũ acquieſcũt. 2

Thauri (ut dictũ eſt) uocãtur ſcarabei terreſtres ricino ſimiles, nomen eis dedere cornicula. Alij pediculos terræ uocant, qui ſtrumis impoſiti conferunt. 3

Auicenna. Oleum in quo fricatur ſcarabeus, ualet ad dolorem auris in ea effuſum, ſimiliter & corpus eius optime contritum. 4

CAPVT. 106.

SCiniſes. Iſidor. Sciniſes ſunt muſce minutiſſimæ, aculeis ꝑmoleſtę, qbus tertia plaga ſuper bus Aegyptiorum popu'us eſt ceſus. Origenes ſup Exodum. Hoc animal pennis ſuſpenditur per aera uolitans: ſed ita ſubtile & minutum, ut oculi uiſum, niſi acute cernentis, effugiat. Corpus cui inſederit acerbiſſimo ſtimulo terebrat, ut quam uolantem uidere quis non ualet, ſentiat ſtimulantem. Gloſa ſup eodem. Scinifes nati ſũt in terra Aegypti de limo muſcæ ſcilicet minutiſſimæ & inquietiſſimæ, inordinate uolantes, atq; in oculos ruentes, hominum requiem auſerunt dum abiguntur.

Ex lib. de nat. rerum. Scinifes ſunt uermes minuti uolantes, qui pecudum anhelitum ſequuntur, & hominis maxime. Pũgunt autem aculeis dormiẽtes acriſatis dolore, pro poſſe. Vnde in locis ubi abũdat earum proteruitas, homines delicati circa lectos ſuos rhetia ſua tam ſubtiliter laqueant, ut per hec ſcinifes ad nocendum tranſire non ualeant.

OPERATIONES

Albertus

Albertus in libro de ſenibus. Extende pilum a zuchi equi ſupra portam domus, non ingredientur domum illam ſcinifes dum ſtat in ea pilus.

CAPVT. 107.

STrix, Seleucides & Strophilus. Albertus in lib. de natur. animaliũ. Strix eſt auis nocturna, de qua Luca. meminit dicens, ꝗd trepidus bubo, ꝙ ſtrix nocturna queruntur. Hec auis à uulgo ama ab amando uocatur, eo ꝙ pullos amat. Et ſic dicitur, ꝙ ſola inter aues pullis humorem lacteum inſtillat.

Actor. Hoc nomen ſtrix, ęquiuocum ẽ ad auem illam ſcilicet ſeleucidem, de qua iã dicetur, & ad beſtiam herina conſimilem.

Plinius libro. 10. Seleucides aues uocantur quarum aduentum ab Ioue precibus impetrant incolæ Caſini montis, fruges eorum locuſtis uaſtantibus: nec unde ueniant, quoue abeant cõpertum, nunꝗ̃ conſpectis, niſi cum earum preſidio indiget.

Solinus. Strophilus eſt auis paruula: quæ dum eſcas affectat os crocodili paulatim ſcalpit, ac ſenſim ſcalburigine blandiente additũ ſibi uſqꝫ in fauces eius facit. Quod conſpicatus ychneomon, beluam penetrat, populatis uiſceribus eroſa ex aluo exit.

CAPVT. 108.

STruthio. Autor. Struthio aliquãdo quidem alas erigit ſed uolare neqt: eſt enim ingens corpore, rara ĩ plumis habet autẽ alas ſimiles herodij & accipitris. Ferrum uero comedit. Ariſt. De ſtruthione eſt opinio, ꝙ non ſit de genere auium, propter diuerſitatem ſuæ creationis, partim enim quadrupedibus aſſimilatur, partim auibus. Non habet alas, ſed figuras alarum, que uolatui non conueniunt, quia non ſunt tenues ut pili, ſed ſicut quadrupes habet palpebras ſuperiores & in eis pilos. Habet iterũ plumam multam in inferiori parte corporis, & duos pedes ut auis, ſed ungulam fiſſam ut quadrupes. Eſt enim magni corporis, cũ auiũ corpora neceſſe ſit eſſe parua, alioqn uolare non poſſunt. Tres habet digitos in utroqꝫ pede, propter alas & propter pondus. Cũqꝫ ſit ponderoſi corporis & nõ boni uolatus, multam habet ſuperfluitatem, multumqꝫ coit, ſicut gallina & perdix.

Ex li. de na. re. Struthio eſt auis pene beſtialis generis. Habet enim pennas, ſed nũ ꝗ̃ utitur eis ĩ uolatu. Alas habet tenues, & plumas uelut pilos. In eundo alas erigit, adeo ꝙ in terra currit, ut equos celeritate ꝑcedat. Habet autẽ ungulas biſulcas ad cõprehendendos lapides, quos emittit in fuga contra inſequentes. Ferrum comedit et digerit, quia calidiſſimæ naturæ eſt, & equum naturaliter odit, & miro modo perſequitur. Equus etiam illã intantum odit ac retinet, ꝙ eam uidere non audet. Oſſiculum paruum ſub alis habet, quo ſe in latere purgat & agitat, quando prouocatur ad irã: In pectore uero magnum os & latum, ad protectionem magni corporis ſibi creatum. Porro ſtoliditas ei tanta eſt ut cum

frutice collum occultauerit,reliqui corpo
poris latitudinem latere credat. Naturali
ter autem caleſcit,et ita plumas exuit,ut et
nudus ferè remaneat. Sed corium habet
fortiſſimum,quo implumis protegitur ab
importunitate frigoris,corpus habet ferè
ad magnitudinē aſini ſtaturæ mediocris.
Oua q̄ q; eius adeo magna ſunt,ut ex trāſ-
uerſo ſecta,uaſa fiant ad bibendum p am-
plitudine ſua. Phiſiologus. Struthio ſo-
louiſu ita fouet oua ſua in harena recon-
dita, ut ex eis pulli egrediantur in lucem.
Hæc inter aues ceteras duos tantum digi-
tos continet admodum ungularum arie-
tis,ita q; de concauitate pedis ſui ſubtus q̄-
ſi de funda proijcit lapides ſuper hominē.
Ferunt etiam oculo uno intueri cælum,&
altero terram.

OPERATIONES.

Raſi. Caro ſtruthionis omnibus groſſi
or iudicatur.

CAPVT. 109.

Struthi-
ocame
lus et ſtur
nus, Plin.
Struthio
cameli
Africi uel
Aethiopi
ci aues
ſunt gran
diſſimæ
& pene
beſtiarū
generis:
alitudinē
equitis inſidientis equo excedunt,celeri-
tate uincunt,ad hoc ſolum datis pennis,ut
currentem adiuuent:ceterum non ſunt uo
lucres,nec à terra tollūtur. Vngulæ his cer
uinis ſimiles quibus dimicant,biſulcæ,&
comprehendendis lapidibus, quos in fu-
ga contra inſequentes ingerunt pedibus.
Autor: Videtur eſſe ſtruthiocamelus ſpe
cies ſtruthionis,uel ipſum etiam genus ſic
appellari: quia ſicut dictum eſt ſupra,pe-
des habet ſimiles pedibus cameli. Ex lib.
de natur. rerum. Sturni ſunt aues paruę ad
uolandum extentæ fuſco nitentes colore.
Cateruatim uolant,& quodam orbe circū
aguntur omnibus in medium tendētibus,
& hoc propter accipitres qui eis inſidian-
tur. Veſpere quidem aggregantur, etiā im
menſis turmis commurmurant, nocte ſi-
lent,aurora rubente murmur excitant. De
mum uero diuiſæ per turmas ad cibū uo-
lant. Plinius. Eſt autem & ſturnus ex aui-
bus loquentibus,unde & Cęſares iuuenes
habebant ſturnum loquentem.

OPERATIONES.

Raſi. Sturni caro groſſior eſt q̄ pulli uel
coturnicis. Ventrem ſtringunt, & multū
nutriunt.

CAPVT. 110.

TRo-
chi-
los. Ex li
bro de na
tur. rerū.
Trochi-
los in Ita
lia rex a-
uium ap-
pellatur,
omnium
quidem ē
minima,
ſed quan
to minor
tanto uelocior,adeoq; animoſa, ut etiā cō
tra aquilam audeat conatus acceptare, ho
mines quoq; deludit,quia cum ſe propin-
quat quaſi manu capiendam obtulerit,caſ
ſo hominis conatu & labore impigra pro
fugit,araneis ueſcitur, pullis fœcunda eſt,
nam plurimos uno fœtu producit,uno ſpe
cu uel antro in hyeme multi conduntur,
ut ad calorem turba conferente calor qui
paruus eſt in tam minimis corporibus au
gmentetur. Eſtq; auis minima omniū alia
rum. Albert. in lib. de natu. animalium.
Trochilos eſt auis minima omnium,quā
regulum uocant: quæ licet ſit parua corpo
re auſu magno contra aquilam pugnare
conatur,ſolitaria uolat,multi etiam ē par-
rus. &

tus,& in hyeme uno cõtenta foramine antri uel muri, multos ſocios ſecum ſui generis nocte habitare permittit, ut calor parui corporis ex ſocietate multorum caleſcat & foueatur. Hæc etiam eſt auis muſica: & precipue cantat tempore magni & ſicci frigoris in hyeme. Infra capit. 104. de eadem tractetur.

CAPVT. 111.

TArda & tragopus Iſidor. Tarda apud nos dicitur, eo quod tardo & graui uolatu detenta: nequaquam ut ceteræ uolucres uelocitate pennarum attollitur. Grçce autẽ gradipes uocatur.

Ex libro de naturis rerum. Tragopa eſt auis in Aethiopia ferruginei coloris, maior quam aquila, caput habet ut Phœnix, excepto quod in eo cornua habet ut aries, unde illud armatum profert aduerſus omes aues ſibi contrariantes.

Solinus. Tragopa eſt auis maior aquilis, cornibus arietinis preferens caput armatum.

OPERATIONES.

Auicenna. Oua auis tardæ ſunt tinctura bona.

Experitur hora qua prçparata ſunt ad illud cum filo lanæ in eis penetrante.

Idem. Stercus auis tardæ, confert impetigini.

CAPVT. 112.

Turdela & Turdo. Iſi. Turdela quaſi maior turdus dicitur, cuius ſtercore uiſcum generari putatur. Turdi autẽ à tarditate uocati ſũt, hyemis enim cõfinio ſe referũt. Ex li. de nat. rer. Turdi ſunt aues paruæ quidẽ corpore, ſed prudentiæ magnæ. In cacuminibus arborũ luto nidos edificãt, & pene cõtextim id eſt cõtinue poſt coitum generãt & mirũ, quia. 10. diebus oua in utero matureſcũt, & poſtea pariunt. Pli. lib. 10. Atabeunt turdi in uicina, ſed hi plumam non amittũt, nec occultantur, niſi ſpe cibi quod hybernum pabulum petũt, itaque in Germania hyeme turdi maxime cernũtur, & ſunt aues trieſtres ſicut turtures. His color çſtate circa collũ uarius, hyeme cõcolor, in cacuminibus arborum luto nidificãtes pene cõtextim in receſſu generãt. Agripina cõiunx Claudij Cæſaris turdum habuit (quod nunquam ante) ſermonem hominum imitantem. Pal. Turdi nutriendi ſunt in cubiculo, ita quod includantur illeſi: ac recenter capti, mixtis aliquibus ante nutritis, quorum ſocietate ad cibos ipſos capiendos pauidam nouæ captiuitatis meſtitudinẽ conſolentur. Sit autem locus mundus, ac lucidus, & undique leuigatus, in quo tranſuerſæ figantur perticæ, quibus poſſint poſt incluſum uolatum ſedere. Rami quoque uirides ſçpe mutẽtur, caricæ tunſæ mixtis pollinibus largiſſime prebeantur, Myrti etiam (ſi facultas eſt) lentiſci, oleaſtri ede rearbuti ſemina, interdum ad excludẽda faſtidia, maximeque aqua mũda prçbeatur. Turdi namque ſi alendo ſaginentur, & uoluptatem cibi: & reditum maximum preſtãt parcitate beneficium miniſtrãte luxuria.

OPERATIONES.

Auicen. Turdorum ſtercus comedētiū riſi, confert pano & morpheæ & etiam impetigini.

CAPVT. 113.

TVrtur. Iſidorus. Turtur à uoce nominatur. Auis pudica, ſemperq; in mōtibus, fugis, & i deſertis cōmorās. Tecta eſt hominū & conuerſationem fugit, & commoratur in ſyluis, quæ etiam hyeme deplumata in trūcis arborum cōcauis habitare perhibetur: Cuius econtrario colūba humana hoſpitia diligit, domorum ſemper blāda habitatrix. Amb. Turtur eſt auis pudica, que ubi cō iugalis proprij fuerit amiſſione uiduata, coniunctionem iterare recuſat, nec iura pudoris, aut cōplacati iuri fœdera reſoluit: et primus amor eam decipiens, plus doloris ex morte, q̃ ſuauitatis ex charitate dilecti generat. Diſcite ergo mulieres quāta ſit uiduitas gratia, que etiam in auibus p̄dicatur. Turtur enim neſcit primā fidem irritam facere, quia prima cōnubij ſorte amiſſa, nouit caſtimoniam ſeruare. Hęc auis in nido ſuo folia ſquillæ ſuperiacet, ne pullos ſuos lupus incurſet. Nouit eñ q̃ huiuſmodi folia lupi fugere cōſueuerunt. Ex lib. de nat. re. Turtur ſociū diligit, eo q̃ mortuo uel capto incedēs ſolitari, ſiccis arborum ramis inſidens gemēs ac triſtis, nulli auium eſt infeſta, ſed ad oīum infeſtatiōes patientiſſima. In locis tutiſſimis et delectabiliſſimis, habitat per totam hyemē in cōcauis arboribus. Implumis iacet, in uere aūt p̄ducitur: multæ quidē earū terras calidas hyeme petūt: & multæ remanent ſi locū habeant ſoli oppoſitū, ad quieſcēdū aptū. Aliqñ ita debiles ſunt naturaliter, ut manu capi poſſunt. Oua ſępe terna pariunt: ſed nunq̃ pluſq̃ duas educant, ſimiliter et palūbi. Turtur ouat in uerebis, & ſępe ter, ſed hoc quando unū par ouorum corruptū fuerit, aut caſu perierit, ſolaq; auium pullos ſuos de nocte paſcit.

Ariſtot. Turtur ex fructu uiuit, ſicut et palūbus. Palumbus autē ſemper apparet, turtur autem nō. Coit quidem turtur poſt tres menſes, pregnans eſt diebus. 14. & totidem cubat. Viuit autem & cubat ſicut & colūba, quindecim annis. Palladius. Turtures ut alātur breui & prope obſcuro cubiculo claudendi ſunt, quos nutrire faciliſmum eſt, quia nihil expetunt.

OPERATIONES.

Auice. Sanguis turturis calidus, diſtillatur ſuper aurem contritā & doloroſam.

Plin. lib. 29. Turturum ſanguis eximie prodeſt oculis cruore ſuffuſis. Fimus earū albugines extenuat. Huius alæ dextræ ſanguis medicinalis eſt immiſſus oculis.

CAPVT. 114.

VAnellus. Ex lib. de natur. rerum. Vanelli ſunt aues, q̃s Plinius Stymphalides uocat, ſatis pulchræ, columbina magnitudie, criſtato capite, ut pauo, collo quidem colore uiridi & lucenti, reliqua uero parte corporis uarietate diſtincta. Hęc auis cum hominem etiam à longe nido ſuo appropinquare ſenſerit, egreſſa ſtatim cum clamore occurrit, ſicq; ſtulta dum hominem à nido ſuo amouere ſe credit, ipſo clamoris indicio nidū prodit, quem progreſſus homo ſpoliare contendit. Hoc idē dicit Plinius, licet per alia uerba.

Caput

CAPVT. 115.

VEſpertilio. Ariſtote. Veſpertiliones habẽt pedes ſicut aues, & carent cauda, quoniam ſunt agreſtes. Ipſarum quoq; alæ ſũt membranulis id eſt corio indiſtinctæ, & ſi caudam habuiſſent, motum alarum prohiberent, et quia nõ ſunt diuiſæ inſtar murium, habẽt in utraq; parte mãdibula dentes: & uictũ ſibi de nocte acquirunt, ut bubones. Ambro. Veſpertilio eſt animal uolatile ſimiles & quadrupes, dentibus etiam utitur, q in alijs auibus reperiri nõn ſolent: parit ut quadrupedia, non oua, ſed pullos uiuẽtes, crepuſculo uolare cõſueuit, uolatq; i aere nõ aliquo pennarum, ſed membranæ ſuæ fulta remigio. Iſidorus. Veſpertilio dicit̃ eo ꝙ lucem fugiẽs ueſpertino crepuſculo circũuolet precipiti motu acta, animal murium ſimile, non tam uoce reſonans q̃ ſtridore, & cętera quadrupedia uolatu excellit. In partibus Indiæ ſunt ueſpertiliones columbis maiores, habentes quaſi hominum dentes, hæ in faciẽ percutiunt homines, nares eis & aures aliaq; membra ãputantes. Fertur ꝙ hec auis ſtrepitum q̃rit, et ſanguis eius depilat.

OPERATIONES.

1 Auicen. Veſpertilionis lac (ut dicitur) eſt urina ipſius, in ipſo aũt eſt abſterſio &
2 uehemens calefactio. Vnguentum ueſpertilionis, prohibet mammillas puellarum à magnitudine. Cerebrum eius cũ
3 melle confert principio aque deſcendẽtis
4 in oculũ. Eius cinis acuit uiſum, & confert ungulæ & albugini.

CAPVT. 116.

VEſpa Ariſtot. Veſpa ẽ animal annuloſũ, uolatile, aculeis ueneno ſum, q̃ dicitur de putridis aſinorũ carnibus naſci, ſicut fuci de mulis; crabrones de equis, & apes de uitulis. Item ueſpa aerem non recipit, uita ipſius & nutrimẽtum eſt circa ſtercus & carnes, Et eſt de animalibus q̃ manẽt cum ſocijs ſuis, ſicut formica & apis, habet aũt lanceã interius, ſicut ſcorpio exterius, ſanguine caret: alaſq; mẽbranis coopertas habet, accidit ueſpis ſenectutẽ exuere. Apeſq; nocẽtur à ueſpis, ideoq; nocet apibus illas appropinquare. Ex lib. de nat. rer. Veſpæ ex equinis carnibus aliquando procreantur, in plenilunio magis creſcere dicuntur, harumq; uita circa ſtercus eſt. Ceras quidem faciũt, ſed nõ ex collectione florum; & ob hoc inutiles ſunt. Ariſt. Veſparũ cibus eſt ex floribus et fructibus, ſępe quoq; uiuunt ex cibis animalium. Mutita uenat̃ in fine hyemis, & plures earũ uenãtur circa callẽ: uenãturq; mutita prope aggeres magnos & altiſſima loca, omneſq; uidentur cum aculeis: non aũt cõgregant ueſpæ flores, nec cibantur ex eis ſicut apes, ſed cibus earũ in maiori parte eſt ex carne, ideo q; circa ſtercora manẽt, muſcaſq; magnas deprehẽdunt & caput earum abſcindunt, nidos ſub terra faciunt, & ut formicæ terrã extrahũt. Pręterea iuxta Pliniũ, quędã ueſpæ genus ex araneis, phalangium appellatum, perimunt, permittũt, & in nidos ſuos portant, deinde illinunt, & ex his incubando genus ſuum procreant.

OPERATIONES.

Cõſta. Veſpæ & aues eis quos pungũt, 1
tumorẽ calidũ & suborẽ faciũt, roſtrumq;

carū remanet ubi tāgūt. Et aliqñ morſi ſudorē patiunt̃ & abominationē. Aui. in.2.cañ. Veſparū puncturę bonū ē poliū emplaſtri more ſuppoſitū. Similiter fo lia ſiluestris maluæ, ſedant illā emplaſtra ta. Item ſtercus caprarū attrahit ueſpæ ue nenum. Ex ſale quoq; cum aceto & mel le fit emplaſtrum ad pūcturam ueſpæ. Et oleum lauri confert eius mordicationi.

CAPVT. 117.

VLula Iſid. Vlula eſt auis à plā ctu & lu ctu nomi nata. Dū enim cla mat, aut fletū imi tat̃, aut ge mitū. Vñ apud au gures ſi la mētet̃, tri ſticiā, tacēs oſtēdere fertur pſperitatē. Au tor. Vlulæ (ut dicit gloſa ſup Eſaiam) ſūt aues magnitudinis coruinæ, maculis reſp ſæ, q̄ roſtro in palude fixo horrēde ſtridūt habētes uocē ſimilē ululatui luporū, unde & nomē accepunt, & uocātur gallice bu hort. De hac ſuperius dictū eſt in capitulo Buthorio: et de onocrotalo, q̄ noīa ſūt idē.

CAPVT. 118.

VPupa Iſid. Vpupa ē auis ſpur ciſſima, criſtis ex tantibus galeata, ſemper ī ſepulch ris & hu māo ſter core cō morans. Vpupa grece dicta eo q̄ ſtercora humana cōſyde ret, & fetēti paſcatur fimo. Gloſa ſup Le uiticū. Vpupa lugubris eſt & luctū amās. Vnde & in lege comedi prohibet̃, quia ſe culi triſticia morrē operat̃. Phiſiol. Vpu pæ pulli cū parētes ſuos ſenuiſſe uiderint, ita, ut neq; uolare neq; uidere poſſint, ue tuſtiſſimas parētū plumas euellūt, & ocu los eorum liniunt, fouentq; eos ſub alis ſu is, donec creſcāt eorum pēnæ, & reillumi nentur oculi eorum: ſicq; mutuam uicem parentibus reddunt. Iorath in lib. de ani malibus. Vpupæ pulli parētes ſuos fouen tes anhelāt ſuper oculos ipſorū, ut uiſum recuperēt. Ex lib. de na. re. Vpupa eſt auis admodum pulchra, ſed immūda, una tamē uoce, ſicut & cuculus importuna ē, hyeme latet & nuda ē, uere producitur. Huius pa rentes ſeneſcentes inter pullos iam adul tos in nido plumas exuūt, et interim à pul lis paſcūtur, donec uires plumaſq; recupe rent. Cum enim ſenio uiſum perdiderint pulli notam naturaliter herbam colligunt & eorum cęcatos oculos inde liniunt, ut uiſum recuperent.

OPERATIONES.

Pytagoras in libro Romanorum. San guis upupæ illitus, homini dormienti de moniaca gignit fantaſmata. Pennæ ue ro poſitæ ſuper caput hominis, ſedant fo da id eſt dolorem capitis. Huius etiam lingua ſuper illum ſuſpenſa, qui multā ob liuionem patitur, ei confert.

CAPVT. 119.

VVltur Iſidorus. Vultur à uolatu tardo nominatus putat̃, magnitudine quippe corporis prepetes uolatus nō habet. Ferē pene uſq; ad cen

ad centū annos procedere. Vultures autē ſicut & aquila ultra maria cadauera ſentiunt. Altius quippe uolantes, quæ multa mōtium obſcuritate celantur ex alto illi conſpiciunt. Ambroſius. Vulturesq dicuntur ſine concubitu concipere & generare. Solent etiam mortem hominis quibuſdam ſignis annunciare, cū enim lachrimabile bellum acies inter ſe inſtruunt multo uultures ſequuntur agmine, & eo ſignificant, φ multa hominū multitudo bella caſura ſit futura prȩda uulturibus. Gloſa ſuper Leuitic. Lex uulturem comedi prohibet, qui bellis & mortuis gaudet. Phiſio. Sedet autem uultur in altiſſimo loco, quia retardatur in aſcenſu à terra: aſcēditq tantum in altiſſima ut uideat loca remota: ideoq dicitur φ ſolus uultur eſt auis dei. Hic etiam maiores aues rapaces, ut accipitrem inſequitur, Ariſtot. Vultur grauis eſt, & mali moris, famelicus & clamoſus. Venatur in locis à nido remotis ualde, aſcendit ad locum altiſſimum, ibiq ſedet quia difficilis eſt ei eleuatio à terra: deprehēdit autem lepores, & paruos ceruos & capras ac uulpes, & aīalia cȩtera, quæ retinere poteſt. Idem. Vultur nidificat in locis altiſſimis, & multotiens ſuper arbores. Inuidet pullis ſuis cum impinguantur, nec paſcit eos, niſi de cibi ſui reliquijs, & illos ante q̄ uolare poſſint, eijcit. Eſt autem auis alia quæ proiectos illos cum pullis ſuis nutrit, unū per uulturum occupat magnum locum, & ideo ſecum alios nidificare nō permittit. Eſt autē longæ uitæ quod ex eo cognoſcitur, φ nidus eius ſemper idem manet. Cū enim ſeneſcit, elongatur roſtrum eius ſuperius, & arcuatur, & in fine, fame morit̄.

OPERATIONES.

1 Eſculapius. Vulturis pennæ combuſtȩ
2 fugant ſerpentes à domo. Iecur eius tritum cum ſanguine per decem dies bibitū,
3 caducos liberat. Sanguis eius cum ſucco marubij, caliginem oculorum ſanat.
4 Adeps eius dolorem oculorū ſanat, &
5 dolores neruorum euacuat. Dioſc. Fimus uulturis medicinalis eſt nam fumigi
6 um eius ſecundinā expellit; Plin. lib. 19. Vulturis fel ex aqua dilutū, albugines ſanat oculorum. Penna uulturis ſi ſcalpā
7 tur dentes, acidum faciunt halitum.

CAPVT. 120.

XYon Autor. Xyon ē auis immunda ſecundum legem, cuius natura non ſatis eſt nobis nota. Eſt autē (ut legitur) de genere uulturum, ſed minor q̄ uultur. Hęc enim eſt mens Alberti in libro de naturis animalium. Et ſimiliter in libro de naturis rerum.

CAPVT. 121.

YBos. Hydros, Iſida. Ex libro de naturis rerū. Ybos eſt auis uiſu debilis, quæ imitatur uocē eq. Et quandoq ſuper eum uolans: eādem ſtupefacit: ipſumq fugere cogit. Ariſtoteles. Ybos ideo cum equo pugnat, quoniā ipſum à paſcuis eijcit, & herbas comedit, ideo ſtupefaciens eum fugere cogit, & forte interficit. Eſt autem auis pulchri coloris, & uita eius bona, manetq apud fluuios & margines eorum.

Idem. Hydros eſt animal uolatile in Nilo flumine, ſatis inimicū crocodilo. Nā de

natura & conſuetudine, cum uiderit crocodilum in littore fluminis ore aperto dormiẽtem, inuoluit ſe limo, quo facilius poſſit eius faucibus illabi, ſicq́ faucibus illius irripens, eroſis crocodili uiſceribus, tandem inde uiuus exilit.

Ex libro de naturis rerum, Iſida à ſono uocis dicta eſt, auis quidem parua, ſed pẽnarum uenuſtate clariſſima, in dorſo colorem habet inter uiridem & ceruleũ: in pectore uero profert imaginem carbonum ardentium. Duos tantum habet in pede digitos, ungues aduncos, ſed roſtrum paruũ ac directum. Circa aquas aſſidua eſt, piſciculis uiuit, terram roſtro cauat, ibiq́ nidũ congerit, ac fœtus facit.

OPERATIONES.

De hac opinatur uulgus, ſi pellem cum plumis mortuæ detrahas, & parieti infigas, omni anno plumas, ac ſi eſſet in corpore, commutabit.

CAPVT. 131.

Zelintides Ex libro de natur. rerum. Zelintides ſunt aues (ut dicit Plinius) quarum ſuffragium à Ioue deposcunt incolæ mõtis Caſini, cum à locuſtis fruges illius uaſtantur. Itaq́ adeo miſſæ locuſtas depopulantur. Vnde autem ueniant, quoue abeant, aut quo uadant ignoratur, hoc idẽ dicit Albertus in libro ſuo de naturis animalium in tractatu de auibus.

Hec igitur dicta de Auium natura ſufficiant.

De

DE PISCIBVS ET NATATILIBVS:

Liber Tertius.

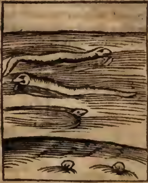
CAPVT. 1.

ABremon Achādes, Accipenſer, Albirē & Alphoram. Ex li. de nat. rerū. Abremō alas Abarenon, eſt piſcis (ut dicit Ariſtot.) multum fecundus ouis, nec aliorum more cōtactu maris parit, ſed naturali quodam inſtinctu uentrem ſuum ad arenam fricat, q̄ cōtactu aſpa eſt, & guſtu ſalſa: ſicq; oua cōcepta parit, & poſt tempus debitum fœtus educit. Iorath in li. de animalibus. Piſcis abremon, hora tempeſtatis maris, natos ſuos in uentre ſaluat, & poſt tempeſtatē euomit eos. Idem Achādes piſcis ſolicitus de pullis ſuis nauibus maris adhęret, ſicq; propter ipſum omnino fiūt immobiles naues. Ex lib. de na. rer. Accipenſer eſt (ut dicit Plinius) piſcis apud antiquos nobiliſſimus, hic ſolus cōtra morem omnium piſciū habet ſquamas toto corpore ad os uerſas. Plini. lib. 9. Apud antiquos piſcis nobiliſſimus habitus accipenſer, unus omniū ſquamis ad os uerſis: contra aquā nando meat. Nullo nunc in honore eſt, quod quidem miror, cum ſit rarus inuentu. Quidam eum elopem uocant. In li. ut ſupra. Albirem eſt piſcis marinus, habens cutem adeo ſpiſſam & duram ac firmam, ut ea milites utantur pro galeis.

In eodem libro. Alphoram eſt piſcis, qui non gignitur, ſed in loco lutoſa ubi nō eſt aqua, ex ipſius luti putredine in modum uermiculi creatur. Poſtea cum aſcenderit aquam, creſcit in piſcem. Durat autē modico tempore, citoq; diſſoluitur.

CAPVT. 2.

ANguilla. Iſidorus. Anguilla dicitur ab anguis ſimilitudine. Huius origo ex limo ē, unde & quādo capitē adeo lenis eſt, ut quādo fortius preſſeris, tanto citius labatur. Ferūt autem Orientis fluuium Gangen anguillas terrenis pedibus gignere. Plin. lib. 9. Anguillæ octonis uiuunt annis. Durant & ſine aquis diebus ſenis, aquilone ſpirante, auſtro paucioribus. At hyemem ī exigua aqua non tollerant, neq; in turbida: ideoq; circa uergilias maxime capiuntur, fluminibus tum precipue turbidis. Paſcuntur noctibus. Exanimes piſcium, ſolæ nō fluitant. Porro uice pedum pinnæ date ſunt binæ piſcibus omnino longitudo ut anguillis & congris. Item anguillæ ſcopulis ſe atterunt, eaq; ſtrigmenta uiueſcunt, nec alia eſt earum procreatio. Diutius autē cęteris uiuunt anguillæ aquis exemptæ. Idē li. 10. In anguillis omnibus nec eſt maſculinū neq; femineū genus, quę nec aīal, nec ouū ex ſe generāt, ſicut neutrū eſt & oſtreis genus, cęteriſq; uaſo uel ſaxo adhęrētibus. Ex li. de na. re. Anguilla ex aliorū piſciū limo naſcit̄, difficult̄ excoriat̄, duriſſimā habet mortē, q̄ etiā excoriata uiuit, ad uocē tonitrui cōmouet̄. Aqs claris fluuialibus gaudet et ī abſcōſiōe Pleiadū maxie

capitur, quia tunc ex uētis oppoſitis aqua turbatur. At piſculorum inferioris poteſtatis rapax eſt, maxime tamen cum in ſemine reperiuntur.

OPERATIONES.

Ex lib. de nat. rer. Exanimis ſola piſcium non fluitat, niſi cum aquis putrefacta diſſoluitur. Plus alio cibo decoquatur, aliter nociuus eſt cibus eius: ad ignem aſſata plus cōpetit, quia malicia eius illic euaporatur. Pinguedo eius auribus medetur.

Item anguillę uino necantur: qui ex eo biberint, tedium uini habent.

CAPVT.

ARanea, Aries & Arini. Aui. Aranea marina, uidetur ꝙ diſpoſitiones eius propinquæ ſint diſpoſitionibus ſcorpionis. Iſidorus. Aranea genus eſt piſcis, dictum, eo ꝙ aure feriat, habet enim in ea ſtimulos quibus percutit proximantes. Plini. lib. 9. Aculeo ſpinæ in dorſu noxius eſt ac uenenoſus. Plinius in eodem. Aries eſt piſcis, qui graſſatur ut latro, nunc grandi nauiū in ſalo ſtantium occultatus umbra, ſi quē nandi uoluptas inuitet expectat: nunc elato extra aquam capite piſcātium cymbas ſpeculatur, occultatusq́ adnatans, mergit.

Eſculapius in li. de animalibus. Arini ſiue harini piſcis cum homo quid uiderit, eum inebriat, & mouet eum ad rixas & cōtentiones, poſtq̄ uero comederit, placatur ira eius.

OPERATIONES

Araneæ itaq; morſus, cęterumq; reptilium marinorum uenenoſorum, dixerunt curādos eſſe cum tyriacis, quibus curatur uenenum frigidum, & cum medicinis rutelarum & tyriaca eorum.

CAPVT. 4

ASpidochelone, & aurata. Phiſi. Aſpidochelone gręce dicitur belua quędam ī mari, quę latine dicitur aſpido teſtudo: eſt autem cetus magnus, habens ſuper corium ſuum, tanq̄ ſabulum, quod eſt iuxta littus maris. Vnde plerūq; eleuato dorſo ſuo ſuper undas, à nauigantibus nihil aliud creditur eſſe q̄ inſula: itaq; applicantes dentes ſuper eam alligant naues, accendunt focos ad coquendos cibos. Ille uero ubi ſentit odorem & calorem ignis, mouet ſe à loco, & ſic mergit naues in profundum: Alia quoq; huius beluæ natura eſt, quando eſurit, aperit os ſuum, & quaſi quēdam odorem bene olētem exhalat de ore ſuo, quem ſentientes minores piſces confluunt in os eius, quod ut impletum fuerit, claudit, et eos tranſglutit.

Idem. Aurata dicitur exeo, ꝙ in capite ſuo auri colorem habet.

CAPVT. 5.

ALſoram. Alber. in lib. de natu. animalium. Alſoram piſcis eſt, qui ex putredine luti generatur, & in luto ſine aqua ꝑcreatur ad modum fermiculi, qui uermis aqua aſcendente creſcit in piſcem. De hoc piſce nautæ dicunt, ſi conſumatur putrefactus uſq; ad caput & ad oculos, adueniẽte aqua iterum renaſcitur, & tunc diu uiuit, cum ante huiuſmodi ſuam regenerationem paruæ uitæ ſit, ut ſupra dictum eſt capitulo. 1.

CAPVT. 6.

ASturam. Albertus in lib. de natu. anima. Aſturã piſcis ẽ qui tempore ueris & autumni in ſpumis pluuialibus generatur, & in eis ebullit ſicut uermis ex ſtercoribus animalium. Dicitur etiam ex luto generari. Hic piſcis impatiens claritatis ſolis fugit ad umbras arborum, quas in aquas proijciunt: calorem tamen diligunt & habent, de profundo ad ripam natant, tempore ſiccitatis non abundãt, ſed quando multæ ſunt pluuiæ & calidæ abũdant.

CAPVT. 7.

AVrenm uellus. Albertus in libro de naturis animalium. Aureum uellus ẽ animal marinum ſicut ſpongia, & de ſpõgiarum genere, ſed rarius eſt & mollius ad modum lanæ, & lanugo eius in auri ſplẽdorem conuertitur, & dilatatur, & prolõgatur ſicut uellus: & dum eſt in mari mouetur motu contractionis, & dilatationis ſicut ſpõgia, & raro inuenitur. Tamẽ hoc inuentum in Frigia, cũ extitit bellum Troianum inter Græcos & Frigios, ſicut dicit Dares Frigius in hiſtoria Troiana.

CAPVT. 8.

Arburcium, Amnis, ahaniger, Aſſerus, & Aſtralus. Albertus in libro de natur. animaliũ inquit. Arburcium piſcis eſt multis ouis fœcundus, ſed non eijcit oua, niſi uentrem confricet ad harenam tactu aſperam & in illa pullos educit & complet.

In eodem libro ut ſupra. Amnis piſcis eſt, ut dicunt, ſaxatilis, qui lapidem geſtat interius. Eſt autem ualde ſpecioſus in lateribus uirgultas habẽs puniceas, toto autem corpore reliquo diuerſis coloribus ẽ diſtinctus ac depictus. In lib. ut ſu. Ahaniger piſcis eſt, ut dicunt, qui Amno ꝓpe modum ſimilis eſt, & longus & rotundus qui Germanice, gwich uocatur, & eſt albus, bonarum carnium, breuior anguilla, roſtrum auis habens pro ore, ſubtile & lõgum, & rubeum, & uiridẽ interius habet ſpinam. Albertus in libro ut ſupra. Aſſerus piſcis, ẽ q ꝓpter exiguitatẽ hamo capi nõ poteſt. In eodẽ li. Aſtralus piſcis eſt q aquarũ undas ore ſuſcipit, & orirĩ qñ pleiades occidũt, eo ꝙ tunc tempus eſt pluuiarum.

CAPVT. 9.

ABydes. Albertus in lib. ut sup. Abydes anĩal eſt marinũ, cuius conuerſatio primũ eſt in aq̃s, & cibus, & poſtea mutatur figura eius & efficitur terreſtre, & egreditur de aq̃ quęrẽs uictum in terra: & cum figura mutatur, mutatur etiam nomen eius, & uocatur aſtoym.

CAPVT. 10.

AHuna. Albertus in lib. de na. animaliũ. Ahuna monſtrum eſt maris guloſius cũctis marinis beluis pręda uiuit, & in craſſitudine corporis ſui uertitur ei quicquid comedit: unde quia ſtomacho caret, uenter eius quando comedit multum extenditur, & inflatur ſupra modum: & cum amplius extendi nequit, piſces per os eijcit, & hoc de facili: quia cum collo careat ſicut cęteri piſces, os eius contiguum eſt uentri. Eſt autẽ adeo craſſum animal, ꝙ quando periculũ timet, pellem et carnes ſuas contrahens replicat, & extremitates ſui corporis intra ſe ſicut herinaceus abſcondit ita ut non appareant, quod tamen aliquando ſine ſui detrimento non facit. Mortem enim adeo timet, ꝙ cum periculum ſenſerit non laxari, abſcedere beſtiam quæ in inſidijs latet, nequaq̃ caput foras extrahit, quod intra corpus ſuum abſcõdit: ſed cum affligitur fame carnes ſuas deuorat, magis eligens ĩ parte abſumi, q̃ pręda facta beluis in totũ conſumi.

CAPVT. 11.

BArchora. Albertus in lib. ut ſupra. Barchora eſt anĩal marinum, habẽs orificium præ oĩbus anĩmalibus fortiſſimum. Nã & lapidẽ ſi in os ſuum acceperit frangit. Hęc quãdoq̃ ad ripas exit, & herbas depaſcit, & quãdo oportet in aquam reuertitur, ibiq̃ ſubmergitur ne cutis dorſi eius à ſole exſiccetur, & ad nutum debitum deflectere ſe nõ poſſit. Piſciculos nãq̃ paruos uiuos filo conſutos (quos comedit, & per illos dep̃henditur) piſcatores in mare proijciunt, q̃ dum effugere non ualent, ſed in ſimul fluitant, animalis prędicti morſibus patẽt. At ip̃um aĩal dũ unũ poſt alium tranſglutire laborat, interim occupatũ deprehẽditur.

CAPVT. 12.

BOrbotha, Botha et Brenna. Iſidorus Borbotha ſunt piſces q̃dam fluuiales, aliquaten⁹ anguillis ſimiles

les,lubrice nãq; ſunt,& excoriantur ſicut anguillæ. Corium habẽt nigrũ,eſum dulcem,& epar præ omnibus piſcibus melius & efficacius. Caput magnũ reſpectu corporis,os amplum & latum ualde. Cũ autẽ ętate duodecim ãnos exceſſerit, in corpus magnum creſcit:et tunc nomen eius mutatur,& ſolaris uocatur,de quo inferius dicetur. Idem. Bothæ ſunt piſces fluuiales, qui non natant niſi per amplitudinem corporis. Tenuiſſimi nãq; ſunt,& lati ualde. Pinnas habẽt in circuitu lati corporis,impinguantur uento meridionali flãte. Cunq; uenatur hic piſcis à piſcatoribus,fundũ aquæ petens, aquam ſupra ſe turbat,ut uideri nequeat. Maximeq; corpore ſtrato cum terræ adheret,ſupra dorſum terræ ſimilimus eſt. Maculas autem in dorſo rubeas habet. Alexander. Brenna ẽ piſcis fluuialis, qui cũ uidet ſibi Lucium imminere,declinat ad cenoſa,aquarum limpiditatem à tergo perturbans.

CAPVT. 11.

Balena Iſidorus. Balena eſt immẽſæ magnitudinis beſtia, ab emittẽdo & fundendo aquas uocata. Cęteris enĩ beſtijs maris altius iacit undas. Balin autem gręce dicitur emittere.

Plinius lib. 9. Balenas in Gaditano oceano non ante brumam conſpici tradunt, condi autem ęſtatis temporibus in quodã ſinu placido & capaci: miri gaudentes ibi parere. Hoc ſcire orcas, infeſtam his beluam,& cuius imago nulla repreſentatiõe alia poſſit exprimi,q̃ carnis immenſæ dẽtibus truculentæ. Irrumpũt ergo in ſecreta, uitulosq; illarum & fœtas,uel etiam nimi grauidas morſu lacerãt, incurſuq; ceu liburnicarum roſtris fodiũt. Illæ uero ad flexum immobiles,ad repugnandum inertes ac põdere ſuo oneratæ, tunc quidem in utero graues,pariendiue pœnis inualidæ ſolum auxilium nouerũt in altum profugere,ſeq; toto oceano defendere. Contra orcæ laborant occurrere ſe ſeq; opponere & cautium anguſtijs trucidare, in uada urgere ſaxis illidere. Spectantur huiuſmodi prelia ceu ipſo mari ſibi irato, nullis in ſinu uẽtis fluctibus uero ad anhelitus,ictuſq; quantos nulli turbines uoluant. Ora balenæ habent in frontibus, ideo q; ſumma aqua adnatantes in ſublime nimbos efflãt Balenis branchiæ non ſunt ſicut nec Delphinis: Hec duo genera fiſtulis ſpirant,q̃ ad pulmonem pertinent. Balenis à fronte Delphinis à dorſo. Idem. Quæ pilo ueſtiuntur,animalia pariunt: ut priſtes,balena, uitulus.

Idem in lib. 10. Balenæ ac delphini dormiunt: nam etiam ſtertentes audiuntur.

Solin. Indica maria balenas ultra ſpacia quattuor iugerum habent. Sed quos faſcituras nuncupãt,q enormes ſupra molem ingentium columnarum ultra nauiũ antennas ſe extollũt,hauſtosq; fiſtulis fluctus ita eructant,ut nimboſa alluuie,plerũq; nauigantium alueos deprimant.

Ex libro de naturis rerum. Balenæ brãchias non habẽtes fiſtula ſpirant,quod raro in marinis animalibus inuenitur. Fœtus ſuos geſtant, cum infirmantur inualidi ſunt,& ſi parui ſunt,eos in ore ſuſcipiũt hoc idem imminente tempeſtate faciunt, & poſt tempeſtatem illos euomunt: Quoniam propter defectum aquæ fœtus impediuntur ne matrem ſequãtur. Mater aquã in ore receptam inſtar fluuij ad eos eijcit, ut ſic inhęrentes terræ liberet, adultos etiam diu comitatur. Adoleſcunt autem celeriter,& decem annis creſcunt.

CAPVT. 14.

BAbilonici & Belua. Albertus in lib. de naturis animaliũ. Babilonici piſces ſũt (ut dicit Theophraſtus) circa Babiloniam exiſtẽtes in locis ubi dulces aquæ incinoroſis recipiuntur ex fluuijs incidentibus. Inde eñ egrediũtur piſces ad paſtum, capita ad modum ranarum magnarum, reliquas partes corporis ad modum ragiæ habentes: ſimiles piſcibus alijs pinnulis gradiẽtes, & crebro motu caudæ. Plini. Beluæ in Oriẽtali mari ſunt. Et beluæ ſunt animalia marina adeo magna & importuna, ꝙ pcellas excitant de profundo, et pericula nauibus inducant, ita, ꝙ naues Alexandri ad pericula deduxerunt.

CAPVT. 15.

CAncer. Ex lib. de natur. rerum. Cancer pedes habet & brachia, forcipeſq; pro manibus, retro grad⁹ eſt, nec nn ꝙ ante faciem ſuã ambulare nouit. Mares duas habẽt ſpinas inter uentrem & caudam, quibus feminæ carent, quæ oua in uentre habent, ictibus ſerpentum medẽtur. Coitus tempore mas aſcẽdit in dorſo ſuper feminam, at illa motum eius ſentiens à tergo coire uolentis inclinata ſuper latus ad ipſum ſe cõuertit, ſic ꝙ coitus completur: latent in hyeme menſibus quinis. Veris tẽpore ſenectutẽ exuũt uelut anguis. Cancer lacte potatus, ſine aqua uiuit multis diebus. Cum autẽ ſenuerit, duo lapides albi coloris intermixto rubore inueniuntnr in eius capite, quos tantæ uirtutis eſſe dicunt, ut in potu dati, cordis punctiones ſanant. Ariſtot. Cancer habet octo pedes ꝑ quas mouetur equali motu, caret ſanguine, durũ extra, & intus molle: nec eſt illud durũ conteribile, immo accipit ignem in ripa maris, quod ẽ intra ludeam habentur cancri parui, qui dicũtur milites, propter uelocitatem curſus, tantũ enim currunt, ꝙ deprehendi non poſſunt. Et cum aliquis finditur, non inuenitur in eius corpore caro uel ſuperfluitas omnino, quia paſcua non habent. Iſidorus. Cancri uocati ſunt, quia cõchæ ſunt. Crura habẽtes, inimica oſtreis animalia, eorum uero carnibus uiuũt miro ingenio. Duo aũt ſunt genera cancrorum, fluuiales & marini. Ambroſius. Cãcer oſtreis ueſcitur, ſed quia oſtreum clauſum, nulla ui aperiri poteſt, periculoſumq; eſt, ſi chelã eius includat ad argumenta confugit, & inſidias noua fraude molitur. Explorat enim ſi quando oſtreum, remotis in locis ab omni uento, contra ſolis radios dipticum in illud ſuum aperiat, ut aëre libero uiſcerum ſuorũ uoluptatem quandam capiat, & tunc clanculo calculum immittens oſtrei concluſionem impedit, ſicq; aperta clauſtra reperiens tute chelas impendit: uiſcera q; interna depaſcit. Item feminæ maiorum membrorum ſunt ꝙ maſculi, & diſtantia coopertorij maior eſt ꝙ in maſculis, & ouant per locum ſuperfluitatis. Cãcer paruus generatus ex terra & limo intra loca uacua teſtarum aliorum animalium. Cunq; creuerit aliquantulum, mutat ſe ab illo loco ad teſtam maiorem. Cancer & Karabo in ſenectute exuunt ſpolium. Vterq; accipit piſces in profundo maris duobus ſuis labijs, & diuidit eos in duas partes, & ducit ad os ſuum.

OPERATIONES.

Auicenna. lib. 2. Cancer marinus ꝑprie

dicitur

dicitur illa ſpecies cancri maris,qui habet omĩa mẽbra dura ut lapis. Quod ex eo aduſtum eſt,ſubtilius eſt reliquis aduſtis, & abſtergit dentes, & delet pannum ac lẽtigines. Vlcera quocꝫ deſiccat, & confert ſcabiei.Item prohibet lachrimas,& reſoluit cum ſale ungulam. Fit quocꝫ ex eo collirium,& fricatur cum eo ſcabies palpebrarum. Prohibet etiam quartanã. Cãcer fluuialis confert extenuatis ualde. Teſta cancri marini ſubtilior eſt ꝗ teſta clibani. Exſiccatiua eſt et abſtergit pannum ac lentigines ac ſcabiem. Cancer fluuialis eſt difficilis digeſtionis,ac plurimi nutrimenti, & ipſum quidem rectificat. Decoctiocꝫ cum melle extrahit ſpinas,& acutas res infixas carni. Iſaac lib.3.Cãcros & omnes piſces cõchas habentes teſtatur Galenus eſſe ſolubiles,propter ſalſitatem eorum & acumen, proinde ſtomacho nociua ſunt,maxime neruoſitati ſuæ.

CAPVT. 16.

CAab Canis marinus. Iſidor. Caab eſt animal marinus, habens pedes paruos , reſpectu ſui corporis:qđ uticꝫ magnum eſt. Sũt autem pedibus uaccæ ſimiles,horum unus lõgus eſt,cartilaginoſus, oſſe carẽs,quo loco utitur manibus in omnibus. Per ipſum enim eradicat qđ uult, & per cibaria per eum accipit,eacꝫ ori ſuo reddit. Et cũ natat in aqua,ſpirat in ea, ſed ſpirãdo anhelitu ſuo aquam in corpus ſuum attrahit,qua cũ repletus fuerit,ad aerẽ recurrens eam eijcit, & ſic reſpirat.

Idem. Canis marinus belua terribilis et hoſtilis omni animanti,quod eius uerberibus cedit. Robuſtiſſimos habet branchos clauorum modo formatos. Hi uenantur per mare greges piſcium, inſtar canum in terra feras uenãtium,excepto ꝙ latrare nequeunt,ſed pro latratu afflatum horribilẽ habent. Inſequentes ergo piſcium greges ad loca anguſta coartant, & ſic in coartatos crudeli morte graſſantur. Piſcatores uero loca notantes, in quibus abſconditi piſces à fuga latebant,rhetibus capiunt circũcluſos. Hæ uero beluæ difficulter multis tridentibus confici poſſunt. Item canis marinus à ſimilitudine morum canis terreſtris dicitur,eo ſcilicet ꝙ mordeat.

OPERATIONES.

Auicẽ. Fel canis marini uel canis aquæ dixerunt eſſe uenenum,de quo ſi quis comederit quantitatem lentis unius,interfit poſt hebdomodam. Sed cura eius eſt,ut bibatur butyrum coctum uaccinum cũ gẽtiana romana & cynamomo,& iterũ coagulum leporis.

CAPVT. 17.

CEtus. Ex libro de naturis rer. Cetus eſt piſcium maxim⁹, habẽs os in fronte magnũ et patulũ et oris meatus ſtrictos. In iuuentute dentes habet nigros, in ſenectute albos. Hij piſces aliquando fluctus hauſtos ita eructuant,ut alluuie nimboſa plerumcꝫ claſſem nauigantium deprimant, ſed et cum in mari tempeſtas oritur, ſe ſuper fluctus attollunt, & commotionibus ac turbinibus naues mergunt:arenas aliquando dorſis ſuſtollunt,in quibus ingruente tempeſtate, nautæ terram ſe inueniſſe gaudentes anchora iacta falſa firmitate quieſcunt at ignes accenſas belua ſentiens ſubito cõ

mota ſe mergit, & homines cum nauibus in profundum trahit. Cetus poſtꝗ ętatem annorum trium excedit, cum balena coit, & in ipſo mox coitu uirtute uirgæ genitalis emutilatur ita, ꝙ ultra coire nequit, ſed intrans alti maris pelagus intantum excreſcit, ut nulla hominum arte capi poſſit. Infra tres igitur annos ętatis ſuæ capi poteſt. Capiūtur autem ſic: piſcatores locum ubi cetus eſt notantes, illic congregantur cum nauibus multis, factoq; circa eum fiſtularum ac tubarum concentu, alliciunt inſequentē quia gaudet huiuſmodi ſonis: cūq; iuxta naues hęrentem ſono modulationis attonitum cernunt, inſtrumentū quoddam ad inſtar raſtri dentibus ferreis acuminatum in eius dorſum clam proijciunt, atq; diffugiunt. Nec mora ſi certum uulneris locum dederit, fundum maris cetus petit, ſeq; ad terram dorſo fricans uulneri ferrum uiolenter intrudit, quouſq; perfoſſa pinguedine uiuam carnem interius penetrauerit, ſicq; ferrū ſubſecuta ſalſa maris aqua uulnus intrat, ac uulneratū perimit. Mortuum ergo ſuper mare refluitantē piſcatores cum funibus adeunt, & ad litus cum magno tripudio trahunt.

OPERATIONES.

1 Autor. Cetus (ut fertur) quando ludit in mari, ſignum eſt tempeſtatis. Idem et de balena dicitur. Huius generis eſt aſpidochelone, de quo dictum eſt ſupra.

2 Iſid. Cetus autē ut legitur non comedit ut alij piſces maſticando, cibumq; dentibus comminuendo, ſed tantummodo gluttiendo, & intra corpus retinendo.

3 Item habet oris meatus, ut dictū eſt, ſtrictos. Vnde non niſi paruos piſciculos deglutit, quos odorifero anhelitu ſuo attrahens ad ſe, ac deuorans in uentrem ſuum mittit. Habet enim in gutture quandā pellem membranæ ſimilem, quæ multis meatibus perforata non ſinit quicꝗ magni ingredi uentrem.

4 Iorath. Cum autem cetus ſperma proijcit in coitu ſuo cum femina, quod ſuperfluit ex ipſo ſpermate ſuper natat aquæ, & colligitur ambra.

Platearius. Ambra dicitur eſſe ſperma

5 ceti. Auicenna. Ambra, ut ęſtimo, ē manatio fortis in mari: melior eſt griſea fortis, deinde uaria, poſt citrina. Et adulteratur cum gipſo, & cera, & laudano. Nigra ſpecie mala eſt. De uirtute ambræ etiā ſuperius ſatis dictum fuit. 6

CAPVT. II.

CElethy et ceruleus. Ex lib. de natu. rer.

Celethy ſecundū Ariſtot. eſt anial marinū, quod propter morem aliorum oua in matrice ſua generat, quibus illic debito tempore fortes exeunt uermes ex illis: quos cum pepererint, incredibili celeritate fiunt animalia perfecta, parentibus ſimilia. Cor habet magnū et tamen eſt ualde timoroſum, grauiter dormit, ita, ut manu capi poſſit.

Ariſtoteles. Celethy eſt ex animalibus carnem comedentibus. Celethy quidē habet oua unum completum intra, quod & parit extra. Cęteri uero piſces ouant extra oua incōpleta, excepta rana marina. Oua hęc poſt paruitatem cito creſcunt ſicut uermes, quæ generātur ex animali paruo ualde, deinde creſcunt per ſe. Celethy non habet alas, ſed habet ſimilem radicibus in terra creſcentibus. Generat autem multocies ſcilicet ſex menſibus. Exit à profundo maris, & pullificat prope terram, quod facit propter calorem, & ut à pullis ſuis auferat timorem.

OPERATIONES.

Ex libro de naturis rerum. Ceruleū eſt monſtrum in flumine Gange, inſtar cancri, habens brachia lōgitudine ſeptem cubitorum, quibus elephātem corripit, & undis ſubmergit. 1

Plinius lib. 8. In Gange Indiæ Statius Seboſus 2

Seboſus haud modico miraculo affert,ṽmes branchijs binis.60.cubitorum,ceruleos,qui nomen à facie traxerunt. His tãtas eſſe uires,ut elephantos ad potum uenientes mordicus comprehenſa manu eorum abſtrahant in profundum.

CAPVT. 19.

CHilõ & circhos. Ex lib.de na. rerũ. Chilon inter omnium animaliũ gñra non paſcitur, ſed tantũ humiditate uiſcoſa, quę ex ſe ab eo,ciebatur & nutritur,unde fit ut hoc aĩal ſemper ſitieiunum,ita tamẽ corpore ualidũ. Nã & in feminis uidemus plus poſſe diſferri ieiunium per multos dies, q̃ in uiris propter ſuperfluitates humidas & uiſcoſas,quæ magis abundant in eis,id eſt feminis.

OPERATIONES.

1 In eodem libro ut ſupra.Circhos,aliàs Crichos, habet cutem teſteam,lenem,nigram: & in aliqua parte rubeam fiſſuras duas in pede,quæ tres digitos faciunt, pedem dextrum habet paruum,ſiniſtrum uero magnum.

2 Et ideo cum ambulat,totũ corpus fert ſuper ſiniſtrum,aere claro abſolutus inceditcommotis autem uentis,applicatur lapidibus & immotus quieſcit.

3 Cuicunq; rei adhęret, forti applicatiõe adhęret.

4 Et hoc mirum, q; claro quidem tempore ſui poteſtatem habeat, tempeſtuoſa autem debilitatur & infirmatur.Caput habet humanum,reliquum uero corpus ferẽ ut canis marinus.

CAPVT. 20.

COnchæ. Plinius libro.9. Concharum genera firmioris ſunt teſtæ,in q; bus magna uarietas apparet ludentis naturæ Tot colorum differentiæ,tot figuræ inter quas principatum tenent margaritæ.

Iſidorus.Conchæ & Cochleæ inde uocatæ ſunt, quia deficiente luna cauantur, id eſt euacuantur. Omnium enim clauſorum maris animalium atq; concharum incrementa lunæ membra turgeſcunt,defectu euacuantur.Nam luna cum in augmẽto fuerit,auget humorem, & cum in defectum uenerit,humores minuuntur. Conchæ autem primæ poſitionis nomen eſt, Cochleæ uero per diminutionem,quaſi conchulæ.Concharum multa genera ſũt: inter quas & margaritæ, quæ celee eſſe dicuntur. Fulgentius in libro mithologiarum. Concha marina toto corpore ſimul aperto miſcetur in coitum,ſicut Iuba refert in Phiſiologis. Haly. Sadephum id eſt concha marina melius eſt album.

OPERATIONES.

Raſi in Almanſore. Conchæ marinæ adustæ abradendo purgant dentes. 1

Ex non aduſtis aut attritis emplaſtrum factum aduſtionem ignis ſanat. 2

CAPVT. 21.

COchlea. Plin.lib. 9. Cochleæ aquatiles terreſtreſq; ſunt, exerentes ſe domicilio, binaq; ceu cornua protendẽtes cõtrahẽteſq;, oculis carent, ideoq; corniculis earũ prętentant iter.

OPERATIONES.

Idem in lib.30. Cochlearum cibus ſtomacho eſt utilis, ſed in aqua oportet eas intactu earum corpore ſubferuefieri, mox ĩ pruna torreri, & e uino garo q; ſumi: laudatiſſimæ ſũt Affricanæ, & ex inſulis Caprearum. Idem in lib.32. Ictibus ſcorpionum carnes fluuialium cochlearum reſiſtunt crudæ uel coctæ: Quidam ob id ſalſas quoq; obſeruant, & imponunt ipſis plagis precipiunt & cochleæ crudæ carnem tritam bibere ex aqua calida in tuſſi cruenta.

CAPVT. 22.

COnger. Coretz & coruus marinus. Ex lib. de natur. rerum. Conger eſt piſcis marinus, ut murena longus, ſed corpore multo maior. Hic uento flante uehemẽti impinguatur, & eius carnes dulciſſimæ ſunt ad edẽdum. Cum murena cęteriſq; piſcibus inimicitias habet, & intantum robuſtus eſt, ut polypum fortitudine dentium laceret. Plin.lib.9. Conger eſt piſcis longus ut anguilla uel murena, flexuoſo impulſu corporis, ita mari utens natando, ut ſerpẽs terra repẽdo. Cõger & murena mutuo odio flagrant, caudam inter ſe pręrodentes. Cõgri menſibus hyemis iacent in ſpelũcis cõditi, nec capiuntur, niſi diebus ęſtatis. Pinnę q; uice pedum datæ ſunt piſcibus binæ ſunt omnino longis ut anguillis & cõgris Polypum ſua rodore brachia falſa opinio eſt, id enim à congris euenit ei. Nam polypum lacerant congri. Polypum uero locuſta pauet, locuſtam conger in ſiccũ repunt etiam congri.

OPERATIONES.

Eſculapius. Corez piſcis ẽ, qui tempore pluuiæ in cauernis occultat ſe. Nam dũ pluuia cadit ſuper eum & haurit eam, excęcatur & poſtea moritur. Iſidor. Coruus marinus à cordis uoce dictus eſt, quia pectore grunnit, ſuaq; uoce proditus capitur. Iorath. Piſces qui dicũtur cotui qñ pullificant, uoce ſua produntur, quia ſemper gemitus uel grunnitus proferũt, & ſic capiuntur.

CAPVT. 23.

CRocodilus. Iſidorus. Crocodilus à croceo colore dictus eſt. Gignitur in Nilo. Et eſt animal quadrupes in terra, & in aqs ualens, lõgitudine plerũq; cubitorum. 20. dentium & unguium immanitate armatum, tantaq; cutis duricia, ut q̃uis fortium ictibus lapidum tergo repercuſſus ſit, non ſentiat: nocte in aquis, die humi quieſcit. Oua in terra fouet. Maſculus & femina uices

na uſces ſeruant,hunc quidam piſces ſerra
tam habentes criſtam tenera uentrium dē
ſecantes interimunt. Solus ex animalibus
ſuperiorem maxillam mouere dicitur.

Ex lib. de natu. rer. Crocodilus lingua
caret,os patulum & apertum habet, & hia
tum uſqꝫ ad aures, per diem in terra quie-
ſcit adeo immobiliter, ut niſi conſuetudi
nem eius precognoſcas, mortuum illū cre
das Oculis clauſis dormire ſe ſimilat, &
aues hiatu ſuo papuli gratia inuitat, quaſi
ad eſcam deſcendētes perimit & tranſglu
tit. Quidam hoc animal ſicut urſam ſem-
per creſcere crediderunt. Circa Nili ripas
habitat in inſula: gēs hominum parua qui
dem,ſed animoſa,his beluis inimica. Soli
enim innatare flumen audent, in quo cro-
codili habitant, ſaliuntqꝫ ſupra dorſa eo-
rum & illos inquietant. Ariſtoteles. Cro-
codilus in aqua conuerſatur, non tamē re-
cipit aquam intra ſe,ſed aerem, & parit ex
tra: habet ſanguinem,duoſqꝫ pedes maio-
res,& caudam,omniaqꝫ talia ſunt fiſſi pe-
dis,multorumqꝫ digitorum,et participant
inſtrumentum ſenſus in lingua preter cro
codilum. Hoc etiam animal non habet au
res,ſed foramina tantum,quæ ſunt uiæ au
ditus nec habet mammillas,nec teſticulos
nec uirgam apparētem extra,ſed intra,nec
habet pilos, ſed per totum corpus eſt corij
ſquamoſi. Habetqꝫ dentes magnos & acu
tos & diſtinctos, habet etiam oculos ſimi
les porcorum,et habet culmos. In aqua qui
dem debiliter uidet,quia ſpiſſior eſt aere.
Maior eſt eius māſio in die ſuper terram,
& nocte ī aqua: quoniam aqua calidior eſt
de nocte, ꝙ aer extra. Trochilos auis os
eius apertum intrat, & eius dentes mūdifi
cat: illorumqꝫ ſordibus ſe cibat. Crocodi-
lus autem in hoc ſentiens iuuamen nō no
cet eis, ſed cum uult eas extrahere, mouet
collum,nec eas comedit.

OPERATIONES

1 Pli.lib.28. Crocodilum generi,cuius ui
ta eſt in aqua & in terra communis dētes
e maxilla dextra,dextro lacerto ad alliga-
2 ti,coitus ſtimulare dicūtur. Lapillos eti
am in uētre illius exemptos, aduerſus hor
rores febrium uenientes expellere tradūt

Et ob hoc Aegyptij ſuos ęgros ipſius 3
adipe perungunt. Dioſcor. Fimus cro 4
codili terreni collectus, & ſuccus adhibi-
tus,gratum uultum ac niueum facit,maxi
me ſi albus ac lenis fuerit, & in aquam miſ
ſus,cito ſe ſoluerit. Auicē.in.2.li. Ster- 5
cus crocodili ualet albugini oculi.

CAPVT. 24.

DRaco marinꝰ. Ex li. de nat. rer. Draco marinꝰ eſt mon
ſtrū cru-
delitate
horridū
iſtar dra
cōis ter-
reſtris ī
longitu
dine extenditur,alis caret. Caudam habet
tortuoſam,caput ſecundum magnitudinē
corporis paruum, ſed hiatum oris horri-
dum,ſquamas & cutem duras, pinnam au
tem habet pro alis,quibus utitur in natan-
do,uno impetu magna maris ſpacia tranſ
currit, & hoc potius robore uirium ꝙ re-
migijs pinnarum. Peſtifer eſt hominibus
& etiam piſcibus morſus eius,mortem eni
infert. Iſido. Draco marinus eſt in bran
chijs aculeos habet ad caudam ſpectantes.
Qui dum percuſſerit, quocūqꝫ ferit uene-
num fundit,unde & uocatus eſt.

OPERATIONES.

Plinius libro.9. Draco marinus captus 1
& immiſſus in arenam, cauernam ſibi ro-
ſtro mira celeritate excauat.

Idem libro.27. Abſinthium aduerſa- 2
tur draconi marino.

Idem libro triceſimoſecundo. Carnes 3
etiam ſtellæ maxime ualet contra marini
draconis ictus impoſitæ.

Imponuntur quoqꝫ contra eum ſalſa- 4
menta ex aceto.

5 Item draco marinus ad ſpinæ ſuæ qua ferit, ueuenum, ipſe prodeſt impoſitus.

6 Auicēna in.4.canone. Morſus draconis marini, ſimiliū́q; magni corporis ſerpentium, curatur in quantum eſt ulcus tā- tum, non inquantum eſt uenenum de quo ſit curandum.

7 Draconis quidē marini morſus (ut dixerunt) liniatur cum ſulphure & aceto.

8 Conferunt ei adipes crocodili emplaſtratus & plumbum fricatū ſuper ipſum.

9 Idem in ſecūdo. Draco marinus, ut ait Galenus, finditur & ponitur ſuper morſū ſuum & confert.

10 Succus etiam abſinthij cōfert eius mor
11 ſui. Stanni quoq; ceruſa, confert ſuper puncturam eius confricata.

CAPVT. 25.

DElphinus. Autor. Delphinus frat̄ hominis dicitur, q a moribus humanis quodam modo aſſimilatur Ex libro de natur. rerū. Delphinis pro uoce gemitus eſt, humano ſimilis, & hoc quia pulmonem habent & uenam aſperam, & eorum lingua non eſt abſoluta, nec eorum labia proueniunt uel prominent ad diſtinguendam uocem. Aures non habent, ſed aurium loco foramen. Horum autem olfactus ne ueſtigia quidem habet, cum tamē ſagaciſſime olfaciunt: dormiūt ſuper aquas, ut poſſint audiri ſtertere, uiuunt uſq; ad annos.140. Mulcentur muſica, unde Arionem cytharistam in mari nautis interficere parantibus, obtinuit ab illis ut prius cythara caneret, ad cuius cantum delphinorum gregibus congregatis, cum in mare ſe proieciſſet ab uno exceptus eſt, & ad littus proiectus. Solus delphinus (ut dicit Ariſtotel.) inter piſces felle caret. Ariſtoteles. Delphinus ualde diligit filios ſuos, & ideo lō go tempore paſcit eos. Solus inter piſces animal completum generat, & habet mā- millas lactatq; fœtus. Idem. Mortuo deni q; delphino, cęteri delphini concurrunt, ipſumq; circumdantes in profunda deferunt atq; ſepeliunt, ne à piſcibus comedaī.

Idem. Delphini parui ſemper ſimul ſūt tanq̄; greges, & habent duos magnos delphinos cuſtodes: q; ſi quis eorum mortuus fuerit, alij ſuper ſcapulas eum efferunt, ipſumq; cuſtodiūt, ne ab alijs piſcibus comedatur, donec tempeſtate maris ad littus eijciatur. Inuicem enim ſe miro modo diligunt. Vnde (Plinio teſtante) narratur q; Delphino capto à rege Carie: conuenit ingens multitudo reliquorum ad portū, ubi Delphinus ligatus tenebatur, quibus plangentibus: & quaſi miſerationem poſcentib, rex eum dimitti pręcepit.

Phiſiologus. Delphini oculos habent in dorſo, & ora in parte oppoſita, unde nō bene prędam ſuam capiunt propter diſtortionem oris à parte oculorum. Hinc eſt q; ora ſua conuertunt ad celum, & dorſum oculoſq; ad terram, ut prędam ſuam cōſequantur. Imminente tempeſtate ludūt apparentes in undarum ſuperficie. Subſidium uero naufragantibus exhibuiſſe dicūtur. Feruntur etiam plorare quando capiuntur.

OPERATIONES.

Plinius li.32. Delphini cinis ex aqua illi- 1
tus, lichenas & lepras ſanat. Porro exulcerationem ſequi debet curatio, quæ pduci ad cicatricem. Quidam uero delphi- 2
num in fictili donec pinguedo ſimilis oleo fluat ponunt, uel coquunt ac perungūt.

Circumitus autem febrium tollit Del- 3
phini iecur ante acceſſionem guſtatum.

Adeps Delphini liquatus, & cum uino 4
potus, hydropicis medetur.

Gingiuis autem atq; denticionibus plu 5
rimum confert, dentium delphini cinis cū melle: & ſi dente ipſo tangantur gingiuæ.

Idem. Ad alligatus pauores tollit repen 6
tinos.

CAPVT. 26.

Dentrix

DEntrix & Dies. Ex li. de natur. rerum. Dētrix alias dētix uel pagrus, à re nomē habet, qa dētes habet magnos, multos ac duros, quibus graſſatur in oſtreas & piſces innocuos. Autor. Nota ergo ꝙ dentix idem eſt quod pagrus, de quo etiam loco ſuo dicetur inferius.

Ex libro ut ſupra. Dies eſt piſcis marinus, ut dicit Ariſtot. ſic dictus, quia poſt ꝓfectionem ſuam non uiuit, niſi per unam diem. Habet tamen alas duas, & duos pedes, & ſanguine caret. Hoc idem dicit Albertus in libro ſuo de naturis animalium.

CAPVT. 27.

ERachoides, Exochinus et Ericius. Albertus in lib. de natu. animalium. Erachoides (ut dicit Theophraſt⁹) piſces ſūt in ponto circa Erachā morātes. Hic piſcis multum ſequitur aquam dulcem, ita ꝙ terram incidens de aqua tranſit ad aquam. Et aliquando in cauernis latitat, ubi amnes ſub terra confluere inuenerit.

In li. ut ſupra. Exochinus piſcis eſt Archadiæ (ut dicit Plini.) uel potius aquaticum, & ꝙ propter ſomnum de aqua exijt ad ſiccum, nec uiuere poteſt ſine ſomno.

In eodem libro ut ſupra. Ericius eſt piſcis maris, habēs caput & os inferius, & exitum ſuperfluitatum ſuperius, contra aliorum diſpoſitiōem animalium, ſuis ſpinis utitur loco pedū, & cęteris piſcibus eſt horrori. Et ſicut dicit Plini. habet carnes rubeas, ſicut minium.

CAPVT. 28.

ELcus & Expoſita. Elcus eſt uitulus marinus, de quo in prę habitis libris multa dixim⁹. Habet autem pellē piloſam, albis nigriſꝗ maculis diſtinctam. Hoc animal parit in terra & lactando mammis nutrit uitulos, nec añ. 12. dies ducit eos ad mare, & difficulter interficitur, niſi ictus in caput in locū cerebri uibretur. In ſomno ita alte ſtertit, ꝙ ſtertio mugitus eſſe uidetur. Grauiſſimo enim ſomno inter oīa deprimitur animalia, unde pinnæ eius dextræ quibus ad natandum utitur, dicuntur eſſe ſomniferæ ſi temporibus hominis ſupra ponātur. Huius aīalis pili in corio excoriato ubicūꝗ fuerint, compoſitione & erectione indicant fluxum & refluxum maris. Et hoc faciunt coria etiam aliorum marinorum, quæ piloſa ſunt.

In libro ut ſupra. Expoſita, ut dicit Plinius, beſtia eſt in maris illa parte, quæ Iudeam & Ioppen attingit, aliquando inuēta, quæ multos & latiſſimos habet dentes & pinguedinem, et eſt de genere cetorum.

CAPVT. 29.

Eccola. Iſido, Eccola dicitur concha margaritifera in cuius carne ꝑciosus calculus ſolidatur. De his enī tradunt hi, q de animātiū naturis ſcripſerunt, ꝙ nocturno tēpore littora appetunt, & ex cœleſti rore margaritā cōcipiunt, unde & eccolæ nomiantur. Solinus. Conchæ certo tempore anni luxuriante cōceptu faciunt rorem uelut maritū. Cuius deſyderio hyant, & cū maxime linquitur imber lunaris: ōſcitatione quidam hauriunt humorem cupitum.

OPERATIONES.

1 Sic ergo cōcipiūt: grauidęꝗ fiūt, & de
ſaginæ qualitate, redit habitus uniōis. Nā
ſi clarum fuerit q̄d acceperūt, candicāt or-
2 biculi. Si uero turbidum, aut pallore clā
guēt, aut rufo innubilātur. Ita de cœlo ma
3 gis ꝙ̄ de mari partus habent. Itē grega-
tim narāt, & q̄ magis inter illas expta eſt,
gregem ducit, quæ ſi capta fuerit cęteræ
diffugiunt.

OPERATIONES.

Ex li. de na. re. Equus marinus eſt mō- 1
ſtrum fortiſſimū, nihil extra aquā poteſt:
(ut dicit Ariſt.) ſed ſtatim ut aquarum ca-
ruerit natura, carebit et uita. Aliorū piſci 2
um carnibus uiuit, Inpugna crudelis ē, ſed
hominem timet, & contra eum patiri bella
formidat. Idem. Equonilus ut dicit Mi 3
chael, Monſtrum eſt ingens ac fortiſſimū
in Nilo habitās. Crura pedes & ungu- 4
es habet, ut crocodilus, ſed multo maiora.
Humanarum mortium cupidiſſimum eſt,
nam cum ei nauis in portu occurrerit, unū
pedem in terra figens, altero nauem in an
teriori arripiens facilime ſcindit, uel incli-
natam aliquando mergit. Vnde in lo- 5
cis in quibus habitat immanis multitudo
hominum perditur per eum, ſed hoc malū
rariſſime inuenitur. Nullis capi poteſt 6
inſtrumentis, niſi rehti ferreo, ex cathenis
apud Damaſcenos in hoc opus fabricatis
captum quoꝗ malleis tantum ferreis occi
ditur. Pellis eius unius cubiti ſpiſſitudinē
habere dicitur, tantęꝗ eſſe duriciei, ut nul-
lo iaculo & armatura penetrari poſſit.
Idem. Equus fluuialis, ut dicit Ariſt. eſt 7
monſtrum in Oriente, forma mirabili, ſub
limis faciei, crines habet, ut equus, pedes
fiſſos & ſotulares ut uacca, caudam ut por
cus. Corium eius ualde groſſum eſt, in- 8
teriora ut equi, magnitudo aſini, hinnit ut
equus, in terra & in aquis ęqualiter mane-
re dicitur.

CAPVT. 30.

EQuus marinus, Eq̄nilus & Equus fluminis. Iſi, Equi marini uocati ſunt eo ꝙ pria parte eq ſunt poſtrema uero ſoluuntur in piſcem.

CAPVT. 31.

EPhimerion & ſcarus. Ioras Ephimeriō piſcis eſt, qui ſine coitu naſcit̄, & cum per tres horas diei uixerit moritur.

Iſidorus.

Iſidor. Eſcarus dictus eſt, eo ꝙ ſalſus
eſcam ruminare perhibetur. Tradunt aũt
hunc ingenioſum eſſe, incluſum ꝗppe naſ
ſis non fronte erumpere, nec infeſtis uimi
nibus caput inſerere, ſed auerſum caudæ
ictibus cȩbris laxare fores, & ita retrorſũ
redire fertur. Quem luctatum eius ſi for=
te alius eſcarus intrinſecus uideat, appre=
henſa mordicus cauda niſus erumpentis
adiuuare dicitur.

OPERATIONES

Plin. lib. 9. Scaro principatus nunc da=
tur, qui ſolus piſciũ ruminare dicitur, her=
biſq; ueſci, non alĳs piſcibus. Carpathio
mari maxime frequẽs. promõtoriũ Troa=
dis Lecton nunq̃ ſponte tranſit. Inde au=
tem aduectos à Tiberio Claudio princi=
pe optatus Elipertus prȩfectus claſſis, in=
ter Oſtiẽſem & Campaniæ oram ſparſos
diſſeminauit quinquennio ferè curaẽ ad=
hibita, ut capti redderentur mari. Poſtea
frequentes inueniuntur in littoribus Ita=
liæ non ante ibi capti. Idẽ in lib. 11. Om=
nibus piſcibus ſunt dentes ſerrati, prȩter
ſcarum, cui ſcilicet uni aquatilium pleni:
hic utitur prioribus pedibus, ut manibus
cibos ori admouentibus.

CAPVT. 32.

ESCIN9 Albe. in lib. de nat. ani=
malium. Eſcinus eſt de ge=
nere can=
crorum
ſemipeda
lium, cir=
ca coro=
nam ſunt
candidi,
aculeos
quoſdam pro pedibus habentes, & ora in
medio corpore, & ſũt colore quaſi uitrei,
& penè in ſcorpionis effigie, loco dẽtium
graues in ore habentes aculeos. oua faciũt
quinq; numero, & ſunt amariſſima. Eſt au
tem uenenoſus nec comedi poteſt.

OPERATIONES.

Hic piſcis prȩnunciat tempeſtates, ſen=
tiẽs enim materiã uentorũ eleuari, de fun
do rapit lapidem ſtabiliens ſe ad ipſum, ſi
cut ad anchoram. Et cum hunc lapidẽ
eſcinum trahere uident nautæ, etiam ipſi
per anchoras figunt naues. Hic piſcis
eſcinus quandoq; detinet nauem, ſubtus
enim adhȩrens naui ducentorum uel am=
plius pedum cum omnibus ornamẽtis ſu
is detinet eſcinus, contra quemlibet uẽto=
rum impulſum, ita ꝙ moueri nequit aere
aliquo uel uiolentia.

CAPVT. 33.

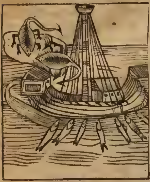

ERIOX, uel Erox. Alb. in lib. 2. ut
ſup. Erox
piſcis eſt
quem qui
dam lach
ſen uocãt
quidã aũt
magnum
piſcẽ Da
nubĳ &
quarun=
dã aquarũ
Danubĳ influentiũ, quem Vngari & Ale
manni Huſonem uocant. Ille igitur qui
lachſe uocantur, figuram & colorem ha=
bet ſalmonis, niſi ꝙ inferiorem mandibu=
lam ad ſuperius habet recuruam, ſicut ro=
ſtrum aquilæ curuatum ad inferius, & ta=
men non eſt longior q̃ ſuperior, foramine
ad hoc parato in ſe recipit inferiorẽ. Car=
nem aũt habet non adeo rubeam neq; ita
delectabilem, ſicut ſalmo. Huſo autem eſt
piſcis nõ ſquamoſus, i figura ſturiõis, ſed
ẽ pellis albæ & lenis abſq; omĩ ſquama &
ſpina. Et inuenit̃ in lõgitudine. 24. pedũ
qñ perfectus eſt, & minor inuenitur ſecũ=
dũ ꝙ ȩtate deficit. Nullũ os penitus habet
in capite loco ſpinæ dorſi cartillago eſt, q̃
foramen habet magnum uacuum, ſicut te
rebello ſit ꝑforatũ, à capite uſq; ad caudã.

Et

Et non ſunt ſpinæ in corpore eius aliquæ, ſed pinnæ eius coniungũtur cartillagini. Caro eius ē in ſapore carnis uituli in dorſo. In uentre eſt in ſapore carnis porcini, et habet adipem intermixtum pinguedini ſicut porcus. Hunc piſcem ſturio confricãdo ſe ad eum agitat, ita ꝙ ſępe ſimul capiantur, nec in alijs aquis inuenitur niſi ĩ his que dictæ ſunt.

CAPVT. 34.

ECHineis uel Echinus. Iſid. Echineis paruus et ſemipedalis piſciculus, nomen ſumpſit ex eo ꝙ nauem adhęrendo retinet. Ruant licet uenti, ſęuiant procellæ, nauis tamen radicate ĩ mare ſtare uidetur, nec moueri, nõ retinendo ſed tantummodo adhęrendo. Hunc latini re moram appellauerunt, eo ꝙ cogat ſtare nauigia ipſa.

Plinius lib. 32. Heu uanitas humana, cũ roſtra illa nauium ęre ferroꝗ ad ictus armata, ſemipedalis piſciculis inhibere poſſit, ac tenere deuincta. Ferũ Actiaco Marte tenuiſſe pretoriam nauem Anthonij ꝓperantis circumire & exhortari ſuos donec tranſiret in aliam. Ideóꝗ Ceſariana claſſis impetu maiore protinus eum ꝑtrãſijt. Tenuit etiã nauem Cai principis. Quidãmꝗ exilientes de naui inuenerũt gubernaculo adherentem piſciculam, oſtenderunt Caio, indignanti hoc fuiſſe quod retineret ipſum, cum quadringentorum incederet obſequio remigũ. Qui cum eum poſtea uiderũt, limaci magnæ ſimilem dixerunt. Idem lib. 9. Hunc arbitratur Ariſtoteles pedes habere, ita poſita pinnarum ſimilitudine. Ariſtoteles. Piſcis paruus in mari prohibet nauem recedere potẽtia naturali, pluresꝗ homĩes ipſo utũtur in multos ad odium & amorem. Pinnæ illius aſſimilãtur pedibus: nam remora pedes non habet.

Ambroſius. Echinus eſt animal in mari exiguum, uile, & deſpicabile. Hic tamẽ cum uentorum procellam pręſenſerit, calculum ualidum arripit, eumꝗ uelut ſaburram uehit, & tanꝗ anchoram trahit, ne excutiatur à fluctibus: ſicꝗ qui non poteſt ſe ſuis uiribus liberare, alieno regitur põdere. Quo indicio etiam nautæ uelut ſignũ futuræ perturbatiõis capeſſunt, & ſibi pręcauent ne hos imperitos turbo inueniat. Maximas quoꝗ naues plenis currẽtes uelis ĩ medijs fluctibus quaſi radicatas ſiſtit: nec ſine munere creatoris tãtum ei poteſt ſuppetere uirtutis.

Ex libro de naturis rerum. Echinus eſt piſciculus pinnas habẽs pro pedibus ſicut cancer, alas autem ſub uẽtre quæ pedibus aſſimilantur, in ore uero dẽtium loco graues aculeos. Hoc autem ſupra modum mirabile eſt, ꝙ cum ſit ſemipedalis nõ ulla uiolentia, ſed adhęſione tantum nauem ducentorum pedum cum ſuis intus ponderibus retinet ita, ꝙ nec ad punctum moueri ualet. Nec eſt alia ratio ĩ tam ſtupẽdo prodigio, niſi ꝙ deus in creaturis prędicetur mirabilis. Piſcis iſte comedi nõ poteſt: qa hominem à ſtatu diſpoſitionis ſue diſſoluendo mortem infert.

OPERATIONES.

Dioſc. Echini marini ſapor euſtomachus eſt, uentrem mollit, & diaforeticus eſt. 1

Huiuſmodi coriũ crudum miſcetur uti 2
liter medicaminibus aut ſcabijs.

Combuſtum uero ſordida uulnera pur 3
gat, creſcẽtia quoꝗ uulnera reſidere facit,

Plin. lib. 22. Echeneis uel echinus gra 4
uidis adalligatus uſꝗ ad maturitatem, cõtinet lubricos partus, ideoꝗ aſſeruatur ſale.

Idem quoꝗ piſcis uentrem inhibet, 5
propterea contra dorycinum echini maxime proſunt. Et his qui carpathi ſuccum biberint, precipue eius iure ſumpto.

Idem etiã ex aceto epinyctidas tollũt. 6

Echini cum ſpinis ſuis cõtuſi, & è uino 7
potati calculos tollunt, & alias in cibo ad

hoc

hoc proficiũt. Echinorum teſtæ contuſæ ex aqua illitæ incipientibus panis reſiſtunt. Echini quoq; uiuentes uſti & in uino dulci potati profluuia ſiſtunt.
Echini cinis cum carnibus ſuis cremati cum oleo alopetias replet.

CAPVT. 55.

EZox. Ex libro de natu. rerum Ezox eſt piſcis danubij maxim⁹, ita ut uix in biga trahi poſſit ab equis trib⁹ aut quatuor. Vnũ habet inteſtinum, oſſa pauca & parua in corpore, cartilaginoſa potius ꝙ ſolida, ſed in capite fertur multa habere oſſa. Carnes uero fertur habere dulciſſimas, guſtu uel ſpecie carnibus porci ſimillimas. Per omne corpus lenis eſt, nec aliquid aſperitatis in corpore uel in interioribus habet: ſed eſt mitiſſimus ac timoroſus, quippe qui nec à minimo piſciculo ſe defendere poteſt, ſed ſtatim agitatur ad fugam. Hinc ſturio libẽtiſſime iocandi gratia ſe affricat, quẽ ezox ſtatim ut ſentit, ad latibula fugit, quæ ſibi ſolet ad tutamẽ in littoribus effodere. Sed quandoq; ſturio importunus eijcit latitantem, ſequiturq; fugientem: & quia magni ſunt ambo, nec etiam in ualidiſſimis aquis latere poſſunt diſcurrẽdo & ante ſe aquas agitando, ſepe ſimul a piſcantibus capiũtur. Piſcis iſte captus uino fortiſſimo uel lacte potatur, quia uino inebriatus uiuere poteſt pluribus diebus, ut ad remotas terras cibi gratia deferatur. Bibit autem uini ſextaria quatuor anteꝙ inebrietur.

CAPVT. 56.

FElch⁹ phoca & Galata. Iſidorus. Felchus qui & uitulus marinus appellatur, cutẽ habet piloſam, albis niгriſq; maculis diſtinctam. In terra pecudum more parit, & nũꝙ geminis plures educat, fœtus etiam lactat mammis, nec añ. 12. diem in mare deducit: his in ſono mugitus eſt. Nullum animal grauiori ſomno pmitur, unde dextris pinnis quibus utũtur in mari, uim ſomniferam eſſe dicunt, ſi cuiuſꝗ capiti ſubdantur. Difficulter autem niſi capite eliſo interficiuntur. De hoc etiam animali illud mirabile fertur, ꝙ eo mortuo & excoriato pilus in pelle, ubicũꝗ fuerit, naturali quodam inſtictu prout mare ſe habet ita ſe gerit, nam ſi in mare turbatum in fluctus ſurrexerit, & pilus ſimiliter erectus exurgit: ſi uero mare pacificatum fuerit, pilus in plano ſternitur: ſicq; maris ſtatus in re inſenſata & morticina deprehenditur.

Iſid. Phocas dicũt eſſe boues marinos Ex lib. de natu. re. Phoca eſt bos marinus, animal ſcilicet in ſuo genere fortiſſimum, animoſum, iracundum, non tãtum ad alia animantia, ſed etiam ad ſua domeſtica. Sẽper enim cum femina ſua pugnat donec eã interficiat, interfectam autem à loco eijcit, & aliam ſuper ducit, nec ſiceſſat eas feminas ſuperducere, donec eum contingat propria morte defungi, uel à femina ſua ſuperatum interimi: nec mutat locum ſuum de facili, ſed illic ſemper manet, ubi eũ natura condiderit: huius pernicie emuli filij rapina uiuunt.

OPERATIONES.

Dioſcor. Coagulus phocæ marinæ uis autem habet caſtoreo ſimilem.

2 Epilenticis prodeſt. Mulierum quoq; ſtericis id eſt prefocationibus matricis bibitum ualet.

3 Probatur autem an uerum de phoca ſit coagulus, ſi coagulus agni ſolutus in aq̃m una hora dimittatur, nec ſe digerat & poſt hęc aqua ipſa coagulus phocæ perfundat, nam ſi ea accepta ſoluatur, uerus non eſt, uerus enim accepta aqua non ſe ſoluit.

4 Ex libro de naturis rerum. Galata extra morem om̃ium animalium cum fœtus in aluo ſuo uiuere ſenſerit, illos extrahit. Et ſiquidem eos ad uitam maturos inuenerit foris relinquit. Sin autem non, eos in matricẽ ut foueantur, reponit.

CAPVT, 37.

FAſtaleon Faſtem & ficis. Ariſto. Faſtaleon ẽ genus piſcis, quod ſolum inter cętera genera genus ſuum nõ comedit. Nam omnes piſces ſeſe comedunt, pręter faſtaleon.

Iorath in libro de animalibus. Faſtem piſcis eſt, qui cum in ore ſuo coartat aquam, fit ex eo dulcis, unde piſces minores ſequuntur illam in os ipſius, ille uero ſic eos capit atq; deglutit.

Plinius libro 9. Ficis eſt piſcis, qui colorem ſuum mutat, reliquo tempore candida, uere autem uaria. Eadem ſola piſciũ ex alga nidũ facit, atq; in ipſo nido parit.

CAPVT. 38.

GLaucus, Capitatꝰ, & Carpera. Ex li. de nat. re. Glaucus, auerſus mordet hamos in eſcatos, nec eos deuorat, ſed ſpoliat. In lib. ut ſupra. Capitatus eſt piſcis admodũ paruus, habẽs corpus prope ad reliqui corporis magnitudinem, os quoq; rotundũ & amplum. Hic in fluuijs habitans, libenter ſub lapidibus & inter ſaxa deliteſcit. In eodẽ lib. Carpera piſcis eſt quaſi ſquamus aureis in lacis uel fluuijs, ſic dicta, quaſi q̃ carpens parit: cum enim oua in uentre ad pariendum apta dictante natura pręſenſerit, marem ſuũ odit & ore innuit pulſu leni, ut adiuuet parituram: tunc ille loco ſeminis lac emittit, quod illa ſuſcipiens ore ſtatim oua parit in ſobolẽ profutura. Nã oua parere nequit, niſi prius ore ſemen receperit. Semen autem cum receptũ fuerit, non ſolum iuuare uidetur, ſed etiã ad oua concipienda & formãda: unde ſoboles in anno futuro ſperatur. Semini carperę nõ nunq; in anno primo natiuitatis niger uermiculus quidam poſt aurem ſuam tabificus innaſcitur, & hoc ſępius poſt Auguſtum, eaq; tabe moritur.

OPERATIONES.

Remedium eius eſt aqua dulcis & fluuialis. Huius ſoboles paucis aquis prouenit ſi in ſingulis foſſis decem cubitorum recẽter factis ponantur ſingulæ carperæ cum paribus ſuis ante partum proxime. 1

Opinio uulgi eſt earum ſic ſobolem pueníre, ſed poſtq̃ peperit, eximuntur. Soboles quoq; trium uel quattuor menſium tempore roborata, foſſis reiecta reponitur ubi habet creſcere cum perfectis. 2

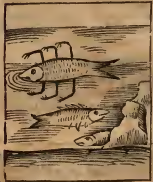
Habet hic piſcis aſtutias multas, ut rheti capien 3

ti capiendus euadat. Cũ enim rhete intrauerit, circumiens foramẽ quęrit. Quod ſi non inuenerit, ſaltare nititur in auras liberas ſuper rhete, ut extra cadat.

4 Aliquando ſub rheti refugium quęrit, aliquando herbam ore tenet in fundo aq̃,
5 ut rhete ſuperueniens elidatur. Aliquãdo etiam à ſuperis ueniẽs cum impetu caput in limo fortius figit, ut ſcilicet rhete p caudam tranſitus captione fruſtretur.

6 Huius cerebrũ ad augmẽtum & decrementum lunæ creſcere uel decreſcere dici
7 tur. Et licet hoc ſit in omni piſce, in hoc tamẽ magis: ſicut inter quadrupedia in lupo ſcilicet & cane.

CAPVT. 39.

Gard⁹ Gladius & Glaucus. Actor. Gardus piſcis eſt fluuialis, gratiſſimi ſaporis, uedeſiæ ſimilis, ſed p ruborem oculorũ ab ea diſcernitur, uterq; autem mediocris quantitatis eſt.

Iſidorus. Gladius dictus eſt eo q̃ roſtro mucronato ſit, & ob hoc naues perfoſſas mergit.

Ariſtot. Haſtarios alias haraſtos id eſt gladius marinus eſt ſimilis ſcorpioni, & ęqualis araneæ, & inducit magnum dolorem piſcibus, ideoq; ſaliunt multotiens. Nam & delphinus propter dolorem ſalit, quia ſub pinna pungitur eius aculeo, q gladius uocatur.

OPERATIONES.

1 Plin. li. 9. Eſt paruum animal ſcorpiõis effigie, aranei magnitudine, hoc ſe & thinno & ei qui uocatur gladius, cerebro delphini magnitudinem excedenti, ſub pinna aculeo affigit, tãtoq; dolore infeſtat, ut in naues ſępenumero exiliant.

Iſidorus. Glaucus à colore dictus ẽ, eo q̃ ſit albus. Gręci enim album glaucũ dicũt. Hic ęſtate raro apparet niſi in nubilo. 2

Pli. ubi ſupra. Quidam eñ piſces eſtate impatientes ſexagenis diebus medijs latent feruoribus, ut glaucus & azellus. 3

Ariſtot. Quidã etenim piſces in cauernis manent in ęſtate ſicut glaucus per ſexaginta dies, ac deprehenditur poſt aſcẽſionem canis. 4

CAPVT. 40.

Gobio, et granus. Actor. Gobio ẽ piſciculus fluuialis albus, ſed nigris maculis reſperſus, quẽ quidam dixerunt ueſci cadaueribus, ſed à piſcatoribus deprehenditur hoc eſſe fabuloſum, qui potius dicuntur in aqua liquidiſſima conuerſari, & pabulo nutriri. In cibum tamen uiles ac deſpicabiles reputantur, quia aquoſi & minime ſolidi.

OPERATIONES

Ex libro de naturis rerum. Gobio piſciculus eſt forma rotũda, ſquamis paruis argento ſimilibus, hic ubi aquas arenoſas lapillulis in nutrimentum habet, accomoda tiorem utiq; cibum prebet. 1

Idem. Granus eſt piſcis marinus, q contra naturam omnium animaliũ unũ oculum in ſummo capitis habet quo ſuperintendens ſemper inſidias cauet. 2

CAPVT. 41.

GAmaſnem & Gonger Albe. in libro de nat. animal. Gamanem animal dicūt fluuiale cuius femina uagabundæ diſcurrens, non ſoliratur ſed negligit partū. Mas autem ſtat circa eos quos femina preneglexerit: & ędificat etiam in gyro circa eos lignis, ne pateat aditus inimicis piſcibus. Et tunc aliquando extra aquam uociferatur fortiter, ut aduerſantia ſibi terreantur animalia, & ſi in tali ſolicitudie cadit in rhetia zelo defendendæ prolis, mordens rhetia erumpit, non tā fortitudine q̄ animoſitate. In eodem lib. Gonger (ut dicit Pli.) eſt piſcis magnus atq; robuſtus, q inimicitias & bella habet cum murena & polypo & alijs piſcibus, & intantum fortiter, q polypum laceret dentibus ſuis.

CAPVT. 42.

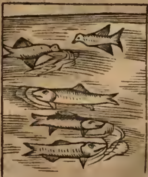

HAlec. Ex lib. de naturis rer. Halec ē piſcis marin9 admodū paruus in Occiduo mari, qđ mediterraneum eſt inter maiorem Britaniā & Germaniam. Cūq; unū quodq; fere genus piſcium marinorum habeat tempus ſuum in quo ſolo ſit bonū, ſcilicet ab Auguſto uſq; ad Decembrē, qui cū recens captus fuerit, delicatiorem cibum pręber. Salſus aūt in uſum hominū ultra q̄ alij piſces ſanus durare poteſt, omniū quoq; fere piſciū ſolus aqua uiuit tantū, nec niſi in aqua uiuere poteſt. Nam ſtatim ut aeris ſerena contigerit, expirat: nec ulla mora eſt inter contactum aeris & expirationē. Oculi eius in ſtar luminis de nocte lucēt in mari, ſed horum uirtus cum ipſa piſce morit̄, ubicū q; ſuper aquas in mari lumē uidēt gregatim, adnatāt. Et hoc actutū ad rhetia dictis temporibus alliciunt̄, quaſi parati ad capiendum diuino munere ī uſus hominū deducuntur Hybernis aūt temporibus ſecretæ mari uſq; ad tēpus debitū abſconduntur, & hoc circa Germaniam. Iſid. Halec piſcis eſt ad liquorē ſalſamentorum idoneus, unde & nuncupatus. Autor. Fertur autē halecem ex puro aquæ elemento uiuere, ſicut Salamandra ex igne.

OPERATIONES.

Plin. lib. 39. Halece, ſcabies pectoris ſa- 1
natur infuſa per cutē inciſam. Et cōtra 2
canis morſus, draconiſq; marini prodeſt.

CAPVT. 43.

HAmia & hyrundo. Iſidorus. Hamio piſcis eſt ſaxatilis, dextra ſiniſtraq; lateribus uirgis puniceis perpetuis aliiſq; diſcoloribus deſignatur, & dictus eſt hamio, quia non capitur niſi hamo.

Plinius ubi ſupra. Hamiam uocant piſcem, cuius incremētum diebus ſingulis intelligitur, cum thinnis hæc & pelamides in Pontum intrant gregatim ad dulciora pabula cum ſuis quęq; ducibus.

Operationes

OPERATIONES.

1 Ex libro de nat.rer. Hamia eſt piſcis ſaxatilis, ut ait Iſido. & gerit lapidem interius, hic admodum ſpecioſus eſt, habens in utroq; latere quaſi uirgulas perpetuo colore puniceas, reliquo uero corpore diuerſis quidē & gratis coloribus, totus in modum panni ſerici uariatus.

2 Hyrūdo maris ſimilis eſt aui huius nominis, hęc ad modū loliginis in aqua manet ut piſcis, & alas habens ad amena eleuatur etheris.

CAPVT. 44.

KAlaos karkora & kiloch. Iſido. Kalaos ē piſcis maris ſpecie multiformis, pluuiaq; cęteris piſcibus ad uitæ remedium & impinguationis iuuamē eſſe ſolet, huic p exitio datur. Nam ſi multa pluuia fuerit, oculis cęcatur, ac per conſequēs cum cibū quęrere non poſſit, fame moritur.

Idem. Karkora uero eſt piſcis, qui poſtq; depręhenditur multo uiuit tempore, & cibat ſe ex ſe, quia ſuper eius inteſtina eſt nidior aqua.

OPERATIONES.

1 Idem, Kiloch eſt piſcis marinus in teſta multum aſpera latens, cuius orificium eſt in medio corporis. Sētit autem quicquid ei appropinquat, & applicatur lapidibus cum ſuis pedibus poſterioribus. Anterioribus autē, quibus pro manibus utitur, q cquid per eum tranſit, quod nequaquā uincere ſe poſſe credit: tumeſcit, ſeq; contrahit, & adhęret fortius lapidi cui applicať.

CAPVT. 45.

KArabo et kylone. Iſidorus. Karabo ſtercore uiuit & luto, fœdaturq; cibo propter hoc: anial pōderoſum eſt, caudā habet latam, & ideo quando pugnat leuiter ſe uertit. Huius enim generis monſtra fortiſſime pugnant inter ſe uelut arietes muniūtq; ſe multitudine ſociorum aduerſæ partes, unde frequenter uiſi ſunt ambulare ſicut greges, adinuicemq; bella partiri. Fiūt autem in animalibus bella quatuor de cauſis, ſcilicet propter naturalem ſuperbiam, propter cibum, propter coitum, propter fœtum, ſicut gallina propter fœtum cum coruo pugnat, & anſer cum cornice.

OPERATIONES.

Ariſtot. Karabo ſicut & cancer ſanguinem non habet, durum habet extra, & molle intra: nec eſt nutribile illud durum, immo recipit ignem. 1 Accipit autem piſces ſicut cancer in profundo maris cū duobus labijs ſuis, eoſq; in duas partes diuidit, & ad os ſuum ducit. 2 karabo ex piſcibus dure carnis mouetur cum cauda ſua motu ueloci, ſicut motu alarum ſuarum. 3

Eſt autem genus quoddā ex quo generatur karabo, quod eſt bonæ carnis anteq; oua ponat, poſtea uero malæ. Hoc genus exuit ſpolium in uere ſicut ſerpens. Ita cācer & karabo ſenectutem exuunt, & quæ mollis teſtæ ſunt. 4 Marinū animal mollis teſtæ karabo coit & impregnať & malakye ſimiliter accidit. karabo & ſibi ſimile in genere ſcilicet aīal mollis teſtæ ouāt coitu. Similiter eſt generatio malakye, ut ſepia & ſibi ſimile. 5

Mareſq; karabo tantum cuſtodiūt oua, malakye autem ouat extra, et mas eijcit ſu 6

per feminas ſperma, ſicut mares piſciū ſuper oua.
7 Ex lib. de nat. re. Karabo ſecūdum Ariſtotelem eſt piſcis qui quando timet retrocedit, quādo uero non timet ambulat ad interius naturaliter.
8 In eodem libro. Kylon eſt animal marinum quod contra naturæ communis ordinem habet epar in ſiniſtro, ſplen in dextro. Nam in oībus animalibus terræ magnis et paruis eſt econuerſo.

CAPVT. 46.

KOky. Ariſtot. Koky eſt marinū animal, habens dentes acutos, & etiam ponit unum ſuper alium ſic enī genus ſuum diuerſat a generibus piſcium, quia piſces habēt quidem dentes acutos, & non eſt in eis anial duas habens acies dentium. Actor. Koky ipſe eſt felchus, de quo dictum ē paulo ſupra, idemq́ uitulus marinus, de quo etiā dicetur infra.

OPERATIONES.

1 Ex libro de natur. rerum. Koky eſt animal in terra ſicut in mari manens, cartilaginoſum habet corpus ut ſepia, oſſaq́ minus debito robuſta, ut præ infirmitate aliquando crurium uix ambulare poſſit, ſeq́ in pedibus ſuſtentare.
2 Ambulatio ergo ipſius eſt potius in uigore ſpiritus & leuitate corporis, q̄ ex uirtute. Dentes habet acutos ualde, caudam paruam ut ceruus, renes ut uacca.
3 Venter eius ſanguine caret, quia duæ uenæ quæ ramificantur ſup renes uſq́ ad uentrem in eis non perueniunt.
4 Cętera uero corporis membra ſanguinem habent.
5 Hoc animal habet quatuor pedes, et habet inflexiones digiti quinq́ in utroq́ pede. Figuraq́ pedis eſt ut cauda piſcis.
Inaquis ſpirare non ualet, dormit autē 6
prope mare ſuper terram, ibiq́ fœtus ſuos parit duos uel tres.
Tranſacto uero die 7
12. poſt partum, ſequitur fœtus matrem ſuam ad mare, & hoc multoties in die, ut aq̄s marinis aſſueſcat. Hoc animal mammillas habet unde fœtus lactet. Vox eius eſt ſicut tauri, maximeq́ cum interficitur, difficulter autem interimi poteſt.

CAPVT. 47.

LEo marinus. Iſidorus. Leo marinus dictus eſt à ſimilitudine terreſtris.

OPERATIONES.

Ambroſius. Leo terribilis eſt in terris, 1
ſed dulcis in fluctibus. Eandem habet diſpoſitionem & uirtutem ſicut in terra, qua retranſeo.

CAPVT. 48.

LEpus marinus. Iſid. Lepus à ſimilitudine leporini capitis nuncupatus ē Plin. Venena dira non ceſſant in lepore, qui in Indico mari etiam tactu peſtilēs, uomitum diſſolutionemq́ ſtomachi protinus creat.

Idem

Idem in lib.32. Lepus marinus uenenum
eſt in cibo uel potu datus. Nullum eſt ani-
mal qui in eius tactu intereat, homo tactus
ab eo piſce, dolet & moritur, & lepus ſimi
liter ex eo tactus moritur. Sic uterq; alteri
uenenum eſt. In India non capi uiuentem
affirmant.

OPERATIONES.

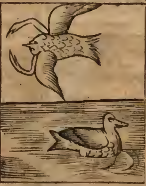
1 Auicen. in. 2. cañ. Lepus marinus ē ani
mal oſtreatum, lutoſum, declinans aliquã
2 tulum ad rubedinem. Sanguis eius ca-
3 lidus eſt mundificans pannum. Caput
eius aduſtum, generat pilos in alopitia, p-
prie cum adipe urſi, & in tyria ualde.
4 Cum autem ex eo fit emplaſtrum ſicut
5 eſt, abradit crines & pilos. Itē abſtergit
uiſum, emplaſtri more ſuper poſitũ, & ſi-
cut collyrium. Numeratur autē inter me-
. dicinas uenenoſas, & interficit cum ulce-
6 ratione pulmonis. Plin. in lib. 32. Lepo
ris marini feminam ſi mulieres grauidæ
aſpexerint ſtomacho nauſeante, ſtatim
7 abortum faciunt. Remedio eſt mas ob
id induratus ſale, ut in brachialibus habea
8 tur. Lepus marinus uenenatus quidem
ē, ſed eius cinis in palpebris pilos inutiles
9 euulſus cohibet. Idem. Lepus ſtrumas
ſanat, ita ut celeriter remoueantur. E lepo
re quoq; marino recenti iubent quidã po
10 dagram fricari. Sãguis eius & fel (ſi ne
catur in oleo) ualet contra carbunculos.
11 Auicen. in canone ut ſupra. Lepus ma-
rinus eſt uenenoſus, ſi de ipſo in potũ dat̃,
accidunt conſtrictio anhelitus, & rubedo
oculorum, tuſſis ſicca, ſputum ſanguinis,
difficultas urinæ, urina uiolacea, & egeſti
o ſimiliter, uel dolor in ſtomacho, uomi-
tus ſuperfluus coleræ & ſanguinis, icteri-
cia, & anguſtia, ac dolor renum, ſudor fœ-
12 tidus, horror cibi. Et cũ uidet ęger piſ-
ces terretur ab eis, & inuenit ſaporem feti
di piſcis in ore ſuo, & in eructatione cum
ſalſedine. Plures autem qui ex eo euadũt,
13 in ptyſim cadunt. Confert autem eius
curationi lac caprinum, quod eſt iuuamē
14 tum ultimum. Lac quoq; aſininum, &
lac mulieris ex mammilla, & eius cancri
fluuialis, & ericius aſſatus, aut ſanguis ei-
us fortes autem medicinæ ſunt calamentũ
fluuiale calidum, recens, & ſanguis anſe-
ris, & urina hominis antiqua, & cętera.
Signum ueræ ſanitatis eſt, quando ui- 15
dens piſces nõ terretur ab eis, et comedit.
Cunq; cadit in ptyſim, curetur ptyſis.

CAPVT. 49.

LEuiathan & Ludolachra. Iſidorus. Leuiathã ſiue leui, eſt piſcis serpentinus de q̃ ſcilicet ſu pradictũ eſt in tractatu de animalibus capit. 84. Iſidorus. Ludolachra eſt animal natura & forma mirabile, duas habẽs alas in facie, duas in dorſo, quibus mira uelocitate nititur, quocunq; uoluntas eam impulerit.

CAPVT. 50.

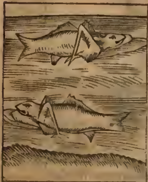
LOligo. Iſidorus. Loligo ē monſtrũ in quo natura luſiſſe uidet̃. Nam cute ſquamoſum cũ gregibus piſcium maris profũda ſcrutat̃. Cum aũt aquas faſtidierit, leuat ſe cum alis pẽnigeris, quas in hoc illi natura dedit ut cũ uolucribus ęthera ſcãdat. Sed quia flatus uentorum ſuſtinere non poteſt poſt modicũ ubi uẽtis cõcutitur, ad aquas

redire cogitur, & in profũdam relabitur.

OPERATIONES.

1 Pli.li.9. Loligo eſt piſcis mollis ſangui
ne carens ſicut et ſepia. Caput habet etiam
ſicut & ſepia inter uentrem & pedes.
2 Sepiæ & loligini pedes duo ex his lon-
giſſimi ſunt & aſperi, quibus ad ora cibos
ad mouent, & in fluctibus ſe uelut ancho-
ris ſtabiliunt. Loligo etiam uolitat, extra
3 aquam ſe efferens. Sepia quidem in ter-
reno parit inter arũdines, ac in alto conſer
4 uata, oua edunt loligines. Item Loligi-
nes ſicut & ſepiæ coeũt linguis brachia in
ter ſe componentes, & in contrarium na-
5 tantes, ore quoq; pariunt. Loligines eti
am in littore miræ magnitudinis ſunt, ſed
in mari noſtro quinq; cubitorum, ſæpe bi
6 num, nec oſſa nec ſpinas habent. Idem
in lib. 18. Loligo uolans ſignum eſt tempe
7 ſtatis. Iſidorus. Tradũt in oceano Mau
ritaniæ tãtam multitudinem loliginũ ex
8 aqua euolare, ut etiã naues demergere poſ
ſint. Phiſiolo. Loligo capitur aliquan-
do quinq; cubitorũ, caput habet inter pe-
des & uentrem, ultra duos annos raro eſt
9 eorum uita. Aliquod eorũ genus aſper
rimum eſt, quæ pugnaturæ turmis ſe mu-
nientes ſtabiliunt.

CAPVT. 51.

LOcuſta marina. Phiſiol. Locuſta marina iuxta Pliniũ, quatuor habet cubitos in lõgitudine, hyeme le ditur, autumno et uere pingueſcit & pleniluno magis. Ex lib. de nat. re. Locuſta fluuialis econtraria ꝗ locuſta campeſtris, pedes anteriores habet lõgiores; nec ruminat in anteriori par
te ſicut anĩalia cetera, ſed ad poſterius, ſcili
licet in extremo ſtomachi ſui cum denti-
bus in uentre ſibi herentibus.

OPERATIONES

Plin. li. 9. Locuſtæ piſces cruſta fragili 1
muniuntur in eo genere, quod caret ſan-
guine, latent menſibus quinis. Similiter et
cancri, qui eodem tempore occultantur.
Etambo ueris principio ſenectutem more
anguium exuunt, renouatiõe tergorum.
Ceterum in undis natant, locuſtæ reptan-
tium more fluitant. Si nullus ingruat me-
tus, recto meatu cornibus, quæ ſunt rotũ-
ditate præpilata ad latera porrectis, & eiſ-
dem erectis in pauore, oblique in latera ꝓ
cedunt. Cornibus inter ſe dimicant.
Viuunt autẽ huiuſmodi locuſtæ in pe- 2
troſis locis. In Indico mari locuſtæ qua-
terna cubita implẽt. Polypum intãtum 3
locuſta pauet, ut ſi iuxta uiderit, omnino
moriatur. Locuſtam quoq; conger inimi
cus lacerat & perimit.

CAPVT. 52.

LVci9. Act. Lucius ẽ piſcis fluuialis, ore lato & dẽtibus acutiſſimis, minorũ piſciũ deuorator, cui tamẽ ꝑca ſquamis & branchijs
aſperrimis armata reſiſtit, ut non ei preua
leat, nec dẽtibus eius prȩda fiat. Veſcitur
autem lucius ueneroſis, ut bufonibus &
huiuſmodi, & tamen infirmis dicitur eſſe
in cibo ſanus. Si quando naſſa in qua ĩclu 4
ſus fuerit, ex aqua leuata lucem diei uide-
rit, raro uel nunꝗ accidit, ut poſtea diuti- 5
us remaneat, ſed quȩſita ſibi uia euadit.

OPERATIONES.

Ex lib. de na. re. Lucius eſt piſcis qui & 1
lupus

lupus aquatilis appellaẗ. Hic ſi fluuiales aquas cibū q; ꝑ uita ſufficientē habuerit, ꝑ ſucceſſus tēporū in lōgitudinē maximam eualeſcit. Cibus eius ſunt piſces, et quicq́d ranarū more repit, piſcē ad magnitudinem
2 ꝓpe ſui comedit. Nā ubi uictū ſubegerit, caput primū ore deuorat, quo digeſto paulatim addit ſeq̄ntia donec totū conſumat. Pari quoq; gn̄ris ſui parcere recuſat, uel ob naturalē crudelitatē, uł quia auidus eſt cibi, rapinęq; impatiēs. Nā & propria femina ꝑſequiẗ ubi piſcis formam ſuſce-
3 perint. Eſt aūt piſcis quidā, habēs acres ſquamas & pinnulas acutas, quē ſi lupus aquaticus ꝑ caput apꝑhenderit cito tranſglutit. Si uero à parte caudæ nō poteſt, q̄ni
4 am in cōtrariū aſperari geſcūt. Lucius in cerebro lapidē criſtallo ſimilē gerit, ſed
5 hoc cū ęuū in longū duxerit. Impregnaẗ hic piſcis, ut dicit Ariſt. flante uento ſeptētrionali, ſimiliter & piſces qui in lōgitudinē eualeſcūt, femina pregnās aquas aſcendit quāto poteſt remotius à loco ſuo in q̄ habitare conſueuit. Ibiq; oua parit, ut filij ſui nō ſint ei impedimentū p̄dæ. Et hoc ꝓ
6 pter crudelitatē naturalē, uel ꝓpter cibi rapinęq; inuidiā. Alij dixerunt q̄ aſcēderet propter dulciorē aquā, q̄m aqua tanto ſemper eſt dulcior, quāto fōti proximior. Lucius tātæ auiditatis eſt, ut piſcē quē totum quātitas eius deglutinare nō ſuſtinet dimidiū incorporet.

CAPVT. 53.

LVpus marinus. Iſidor. Lūpus à uelocitate appellaẗ, in quo lupo terreſtri aſſimilatur, quia ſcilicet impbauoracitate alios perſequitur. Eſt autem piſcis captura ingeniosus, nam & rete circundatus fertur arenas arare cauda, & ita conditus tranſire rete. Plin. lib. 32. Lupus marinus in prouidēdo minus habet ſolertiæ ſed magnū robur in pœnitendo, nam ut hęſerit in hamo tumultuoſo diſcurſu laxat uulnera, donec excidant inſidiæ.

OPERATIONES.

Idem lib. 9. Pręgelidam hyemē omnes 1
ſentiunt piſces, ſed maxime qui lapidē in capite exiſtimanẗ habere, ut lupi & pagri. Cunq; aſperæ fuerint hyemes multi capiuntur cęci. Luporum uero ſunt laudatiſſimi, qui appellantur lanati, candore mollicieq; carnis meliores ſunt lupi i amne Tyberi inter duos pōtes q̄ alibi. Piſcium 2
lupus bis in anno parit. Nigidius ē Actor lupum mugili caudam pręrodere, eoſdemq; menſibus ſtatis concordes eſſe. Idem 3
in lib. 10. Produnt mugileni & lupum clariſſime audire. Idem in libro. 32. Tradit 4
etiam Plinius lupum rete circundatū, cauda arenas arare, atq; ita conditum tranſire rete. Ariſt. Lupi marini cum intrant pe 5
lagus, poſtea redeunt & aſcendunt ſuperius, magna uelocitate ſicut delphinus. Omnes autem lupi magnorum corporū anhelant, aerem attrahentes. Ambroſi. 6
Lupi deniq; in mari ſunt teneri, quos neſcit agnus timere. Et ſecundum Eſaiam ſimul paſcuntur lupi & agni.

CAPVT. 54.

MEgat Milagus & Miluus. Ex libro de natur. rer. Megaris eſt piſcis marinus duarum palmarum lōgitudine, utilis habetur

in partibus in quibus capitur, ſed cũ ad remotiora ſalſus reducitur, raritas eius precium facit. Recenter tamen captus & ſine ſale, delicatiorem cibum edentibus facit. Eſt autem (ut fertur) nociuus, precipue febricitantibus. Vnde poeta dicit. Et megaris noxius omnis erit. Iorath ubi ſupra Milago cum eius pulli uolant, ſignificatio eſt ſuper tempeſtatem maris. Iſidor: Milago piſcis eſt ſic nominatus, quia ſup aquam euolat. Quotiens autem cerni ex tra aquam uolitãs, tempeſtates mutari deſignat.

OPERATIONES.

Ex lib. de nat. rer. Milago uolitat ſuper undas in ſignum letitiæ: ꝙ ceſſauit tempeſtas, hoc contra morem aliorum piſciũ & monſtrorum marinorum, qui oriente tempeſtate uidẽtur quaſi ſuper aquas ludere.

Pli. li. 9. Miluus ſubit in ſumma maria, piſcis ex argumento appellatus lucerna; linguaq; ignea per os exerta, trãquillis noctibus relucet. Attollit corua e mari ſeſqpedalia fere, cornuta, ab hiſq; nomẽ traxit.

CAPVT. 55.

MVgil. Iſid. Mugil ex eo nomẽ habet ꝙ ſit multum agilis, Nã ubi diſpoſitas ſenſerit piſcatorũ inſidias, cõfeſtim retrorſum rediens, ita rete tranſilit, ut uolare piſcem uideas. Plini. li. 9. Mugilum natura ridet, in metu capite abſcondito, totos ſe occultare credentium. Iiſdem tamen tanta ſalacitas ut in phœnice & Narbonenſi ꝓuincia coitus tempore è uiuariis marem linea lõginqua per os ad branchias religata emiſſum in mare, eademq; linea retractum feminæ ſequantur ad littus, rurſuſq; feminam mares partus tempore. In Narbonẽſi prouincia & in Nemauſienſi agro ſtagnum. Laterna appellatum, ubi homines delphini ſocietate piſcãtur, innumera uis mugilum ſtatuto tempore, anguſtis faucibus ſtagni in mare erũpit, obſeruata æſtus recipocatiõe. Mugil & lupus odio flagrãt mutuo. Mugiles aliorum piſcium uim timentes ſuper naues exiliunt, & tam precipue uelocitatis ſunt ut tranſuerſa nauigia interim ſuperiactẽt. Idem li. 32. Mugil ſcit in eſca hamũ eſſe, atq; inſidias nõ ignorat, tanta eſt ei auiditas, ut cauda uerberando cibos excutiat. Iorath. Mugil eſt piſcis uelociſſimus in aquis fluuialibus, ſed naturaliter incautus, nam deridetur eius ſtultitia cum in metu capite abſconſo, totum corpus abſcõſum ac ſecurum credit, hic cum lucio inimicitias habet hyeme tantum, & huiuſmodi cauſa creditur, quia tũc rarus eſt cibus pro quo dimicãt. Eſtate uero abũdat, & ideo ad concordiam rediguntur.

OPERATIONES.

Pli. lib. 32. Cinis è capite mugilũ & mulorum ſciaticos liberat.

CAPVT. 56.

MVs marinus, muſculus, & muſtela. Mus marinus ad terrã exit, ibiq; foſſam faciens oua parit, ac rurſus terra obruit. Poſt triceſimum uero diem rediens iterum foſſam aperit, & fœtus in aquam ducit, horum fœtus inter initia uiſu carent, ſicut fœtus omnium ferè aquatilium.

Iſid. Muſculus dictus ẽ, eo ꝙ ſit balenæ maſculus.

maſculus. Eius coitu hęc belua concipere perhibetur. Sunt autē muſculi cochleæ quorum lacte cōcipiunt oſtreæ. Pli. li. 9. Amicitiæ ſunt exēpla muſculus & balena, cui muſculus q̄n̄q; pręgraui ſuperciliorū pondere obrutis eius oculus, infeſtantia magnitudinē uada p̄natãs demōſtrat, oculorūq; uice fungitur. Idē in lib. 11. Muſculus marin⁹ qui balenã antecedit, nullas habet dentes, ſed ꝓ his ſetas intus, ob id etiã hirſutã dicunt appellatã. Idem in li. 9. Muſtelæ piſces menſe deputantur, quas inter alpes lacus Rethię Bigrãtinus ęmulas murenis generat. Ariſtot. Muſtela ſicut delphinus & phoca uiuos fœtus de corpore ſuo edunt, & cum partus ediderint, ſi erga ſuos caulos inſidias quēq; moliri p̄ſenſerint, ipſos tuentur, ętatis teneræ pauorē affectu materno cōprimunt, oraq; aperiunt, & inoxio dente partus ſuos ſuſpendunt. Interno quoq; corpore recipere ac genitali aluo feruntur abſcōdere, donec illos ad ſecuritatem deferant, aut ſui corporis obiectu defendant,

CAPVT. 57.

MVrex. Iſidorus. Murex ē cochlea maris ab acumine & aſperitate dicta quæ alio nomine conchilium dicit̃, eo q cir cūciſa ferro lachrymas purpurei coloris emittat, ex quibus purpura tingitur, & inde oſtrū appellatum eſt, q hęc tinctura ex humore teſtæ elicitur. Mutianus autē tradit muricē ęchineum. Plin. li. 9. Murices conchæ marinæ ſunt, quæ latent circa canis ortum tricenis diebus, & ſtatuto tempore exeunt, p̄cioſum liquorum tingēdis ueſtibus in medijs faucibus habēt utilem, ſed is color in ſola uena candida reperit̃, reliquum uero corpus ſterile eſt. Viuis quoq; tantum hic color exprimitur, quia morientes cum uita ſuccum euomūt. Non habēt phericū os neq; rotundū, ne in angulos prodeunte roſtro ſe ad conchæ modū utroq; latere clauditur. Idem in eodem. Animalia marina quæ ſunt duræ teſtæ ut murices, aut purpuræ ſaluiario lētiore proueniūt (ſicut à creſcente humore culices) atq; ſpuma maris incaleſcente cum admiſſus eſt imber. Et hæ pariunt in uere.

OPERATIONES.

Pli. li. 32. Muricum teſtæ cinis utiliter 1
cū melle illinitur ulceribus capitis. Idē 2
quoq; cinis bonū eſt dētifricium. Et macu
las purgat in facie mulieris cū melle illini
tus, cutēq; erugat, extenditq; ſeptenis die
bus illitus, ita ut octauo candido ouorum
foueatur. Idem ex oleo ualet ad paroti 3
das & ſtrumas. Pāniſq; reſiſtit utroq; mo
do, ſiue opus ſit incipientes diſcurrere, ſi
ue concoctos emittere. Item muricū ci 4
nis cū oleo tumores tollit. Ciniſq; teſtarū
earū cum melle mãmas mulierum efficaci
ter ſanat.

CAPVT. 58.

MVrena. Iſi. Murenã gręci mirenam uocãt, eo q plicet ſe i circulos. Hãc femininū tãtū ſexum tradunt à ſerpēte cōcipere. Ob id à piſcatoribus rãq; à ſerpēte ſibilo euocatur & capit̃. Ictu fuſtis difficulter interimit̃, ferula uero ꝓtinus. Aĩam eam habere i cauda certum ē. Nã capite ꝑcuſſo uix interimit̃, cauda ſtatim exaĩatur. Plin. lib. 9. Murena eſt piſcis longus molli cute intectus, hyeme latet, nec capit̃ niſi diebus ęſtatis ſicut

cōger illius ęmula,& oēs ſaxatiles. Exit in terrā ſicut polypus. Quibuſdam piſcibus datæ ſunt pinnæ uice pedū. Quibuſdā uero nullæ ſunt, ut murenis, quibus nec brāchię, hęc flexuoſo impulſu corporū ita mari utūtur, ut ſerpētes terra, in ſicco quoq; repūt. Murena quocunq; mēſe parit: cū cęteri piſces ſtatuto tēpore pariant. Oua eius citiſſime creſcunt. In ſicco littore elapſas uulgus coitu ſerpentiū impleri putat. Ex li. de na. re. Murenæ (ſicut dicit Pli.) libēter ſe tenent inter harūdines & ligna, ut ſi forte reti cōcludātur, flexu multiplici euadant. Hæ morſum uenenoſum habēt, ſed capitis eorundē cinere morſus ſanat. Periculoſum eſt eas in cibum ſumere, niſi prius in uino optime ac diutiſſime decoquātur, & ſpeciebus aromaticis maximeq; pipere cōdiant. Venenoſo nāq; abundat humore, unde nec de facili cedūt cōctiōi. Itē murenā (iuxta Baſiliū) uipera ex aqsi ſiccum euocat ad coitū. Iorath ut ſup. Murena nō à ſuo ſimili, ſed à ſerpente ſibilo ad ſiccū euocata cōcipit, nec aliqd tamen ſerpenti, ſed ſibi ſimile gignit. Amb. Vipera quidē ad littus maris ſibilo murenā euocat uenenū ſuū uomit. Illa ſtatim uenit, & cū eo coit, et poſt uipera uenenū ſuū reſumit.

OPERATIONES.

1 Plin. ubi ſup. Murenæ morſus capitis
2 ipſius cinere ſanatur. Licenas etiam & lepras ſoluit murenarum cinis cum ternis obulis mellis.

CAPVT. 60.

MVlti pes. Ex lib. de nat. rerū. Multipes piſcis marinus eſt, à re nomē habet, huic pedes à latere procedunt. In hyeme coit, & inter cęteros piſces ſibi nidum ex ſurculis conſtruit. Per duos mēſes ouat, & hoc unum ouum tantum ad inſtar nucis paruum. Femina per quadraginta noctes ſedet, et ouū à ſe editum fouet, ex quo fiūt piſces innumerabiles. Quod ſi non eſſet, multum eorum genus decreſceret, quia ſeipſos inuicem conſumunt, & multæ commeſtionis ſunt. Multipes aſtutia magis q̄ fortitudine uincit karabo monſtrum marinum, qd' ualidum ē ac robuſtum. Cuius uictoriæ ſignum eſt, nam ſimul capti in rheti reperiūtur. Karabo frequēter mortuus inuenitur aut lętaliter uulneratus. Eſt etiam quoddam genus multipedis naturaliter aſtutū, quod in aqua ſupernatat, & dorſi teſtā ad ſolē ponit ut deſiccetur ac durior fiat, ſic ut ſalſas maris aquas, & aduerſa ſcopulorum pati ualeat. Actor. Multipes ipſe eſt polypus (iuxta Plinium) de quo plenius inferius dicetur.

CAPVT. 61.

MVlus uel Mullus. Ex li. de na. rerū. Mulus ē piſcis marinus ut ait Plinius, modice quātitatis, gratia nobilitatis in eſū tantum datus nobilibus. Rariſſimus tamē eſt quem ſeptētrionalis tātum gignit oceanus. Horū tamen genera plura ſunt. Quīdam alga & oſtreis ac limo cęterorūq; piſcium carne ueſcunt. Nobiliores autem in inferiori labio uel labro gemina barba inſigniuntur, uictuſq; eorum eſt quod iuxta ripas aeris ſerenitatem concreuerit. Mulum nobilem expirantem numeroſa colorum uarietate ſpectari proceres gulæ narrant. Seneca de naturalibus queſtionibus lib. 7. Incredibilia (ſicut iam ſuperius dictum

dictum ē, ſunt opera luxurie, in cubili piſces natant, & ſub ipſa menſa capitur q ſtatim in menſam transferatur. Parum recens uidetur mullus, niſi qui in conuiuæ manu moritur. Obſeruatur morientium color, quem in multas mutationes mors ipſa luctante ſpiritu uertit. Rubor primum, deinde pallor ſuffunditur, longa ſomniculoſa inertiſq; luxuriæ expectatio. Nolūt attingere niſi eodem diem captum, q ipſum ut aiunt mare ſapiunt.

Iſidorus. Mulus uocatus eſt, eo ꝙ mollis ſit ac tenerrimus, cuius cibo tradunt libidinem inhiberi: & oculorum aciem hebetari. Homines uero qui his ſępe paſti ſunt piſcem olent, mulo in uino necato, q inde biberint, tedium uini habent.

Alexander. Mulus bonus fimo delectatur, adeo ut in ipſo iaceat: & tincturam caro piſcis ex fimo mutuetur.

OPERATIONES.

1 Plinius. Mulus contra paſtinacas & ſcorpiones terreſtres ſiue marinos, & dracones atq; ſpalangia prodeſt illitus, aut in cibo ſumptus.

2 Eiuſdemq; recentis de capite cinis contra omnia uenena ualet, & priuatim contra fungos.

3 Iterum cinis ē capite mulorum attritos ſciaticos liberat. Comburuntur autem in uaſe fictili & cum melle debent illini.

4 Mulos autem in cibo inutiles neruis inuenio. Eorum quoq; cibo tradunt oculorum aciem hebetari. In mēſtruis uero mulierum auxiliatur mulus. Inueterati muli & in potione triti, uomitiones concitant.

5 Mulorum ſalſamenti cinis carbunculos diſcutit: Mulus autem in uino necatus (ut dictum eſt) his qui biberint inde uini tedium afferunt.

CAPVT. 61.

Monachus marinus, & Monocerō. Ex lib. de na. rer. Monachi maris dicti ſunt, quia caput habēt ut monachi recenter raſi, coronā deſuper raſam & candidam, & circulū in modum crinium ſuper loca aurium, faciē tamen non habet in toto ſimilem homini, qa naſum habet piſci ſimilē, & os naſo cōtinuū. Cęterū in inferioribꝰ habet formā piſcis. Hoc mōſtrū homines ſup̄ ripas maris ambulātes libēter allicit, & corā eis ſup̄ aquas ludit, ꝙ ſi hominē admirātem ꝓpinquare uiderit appropinquat et ipſe, et ſi datur facultas, hominem rapit & trahit in ꝓfundum, ſicq; carnibus eius ſatiatur.

OPERATIONES.

In eo. li. ut ſup̄. Monocerō ē mōſtrū marinū, habēs ī frōte cornu maximū, ꝗ naues 1
obuias pn̄trare poſſit ac deſtruere et hoīm multitudinē ꝑdere. Sed ī hoc pietas cre 2
atoris humano generi ꝓuidit: qa cū tardū aīal creatū ſit, naues eo uiſo poſſunt effugere.

CAPVT. 62.

NArcos, Nautilos & nubes. Iſidorus. Narcos, teſte Ariſto. tantæ uirtutis ē piſcis, ut mediante lino & calamo ad manū piſcatoris

hamum tenentis accedat ſtupor et inſenſibilitas: immo & totum corpus ſtupefacit, niſi citius hamum deijciat. Inde eſt q etiã ſtuporifera, ut papauer & huiuſmodi cętera dicuntur narcotica. Pli. lib. 9. Nautilos qui ab alijs uocatur pompilos, inter pręcipua miracula maris computatur. Nã ſupinus in ſumma equorum peruenit, ita ſe paulatim ſubrigẽs, ut emiſſa o͞mi per fiſtulam aqua, uelut exoneratus ſentina, facile nauiget. Poſtea prima duo brachia retorquens, mẽbranã inter illa miræ tenuitatis extendit: qua uelificante in auras cęteris branchijs ſubremigãs, media cauda ut gubernaculo ſe dirigit: ita uadit alto, Liburnicarum gaudẽs imagine, ſi quid pauoris interueniat hauſta ſe mergens aqua.

Ex lib. de nat. rer. Nubes ſecundũ Ari. ẽ piſcis in aqua uiuẽs applicatus ad petrã. a' qua non deſcendit nec ſeparatur, niſi p attractionem inſpirationis concitus.

CAPVT. 63.

NEreides et Orca. Iſi. Nereides ſũt beluæ marinę toto corpore hirſutæ & hiſpidę. Habẽt q ſpeciẽ aliquã formatam cũ homine. Horũ aliqua cum mortalis conditionis imitatrix emori debet, auditur procul gemitus eius ac plãctus. De his plenius dictum eſt ſuperius in capitulo Balena.

Ex libro de naturis rerum. Orca monſtrum marinũ eſt, ut ait Plinius, eius imago nulla poteſt exprimi repreſentatione, niſi q ſit mollis, carnis immenſæ: hoc balenas graui odio perſequitur, dentibus truculentis ſecreta feminarum irrumpit, ac morſu lacerat. Illæ uero ad flexum immobiles, ad repugnandũ inertes, pondere ſuo oneratæ ac pinnis inualidæ. Solum nouerunt auxilium in altum mare refugere: ſe q toto Oceano defendere. Econtra uero orcæ in malicia pertinaces laborant fugientib⁹ occurrere, & incautas anguſtijs trucidare, in uada urgere, ſaxis illidere. &c.

CAPVT. 64.

ORbis. Iſid. Orbis dictus eſt à figura ſcilicet quia rotund⁹ eſt, & tot⁹ in capite conſtat. Plinius libro. 32. Duriſſimum eſſe piſcium conſtat eum qui orbis uocatur, rotundus ẽ ſine ſquamis.

CAPVT. 65.

OStrea Ex libro de natur. rerũ. Oſtrea, ut dicũt Ambroſius & Iſidor. Cũ teſtã aperitur clemendoris auræ delitijs glorietur cancer inſidias ei repentinas prętendit, & lapidẽ inter eius teſtas proijcit, ne illas cõiungere poſſit, & ſic oſtreæ carnes corrodit. Oſtrea quidem in ſiccum uel in ſicco iacens, iam ut in domo conchas tenet, tẽpore acceſſionis maris.

Iſid. Eſt autem in oſtrea precioſiſſima margarita naturaliter infixa quę maris aq̃

in ea

in ea ſolidatur. Quæ etiã difficile apud reges inuenitur, et in littoribus quaſi utlis iacens: à uulgo ſaxis aſperis & cautibus colligitur. Plini. li. 9. Silice a teſta incluſis fatendũ eſt nullum ineſſe ſenſum ut oſtreis, putreſcente limo puenitnt ac ſpuma circa nauigia diutius ſtãtia, defixoſq; palos & ligna. Nup compertum eſt in oſtrearia humorẽ fœtiticũ effluere in modũ lactis.

OPERATIONES.

1 Oſtreæ peculariter contra uenena leporis marini aduerſantur, eiſq; mẽſarũ diuitum palma tribuitur, ſtomachum reficiũt, faſtidijs medentur. Additq; luxuriã fri-
2 gus obruens niue ſumma montium & ma
3 ris yma miſcens. Aluum leniter emolliunt, coctaq; mulſo tenaſmo, qui ſine exul
4 ceratione ſit, liberant. Veſicarum etiã
5 ulcera repurgant. Cocta uero in cõchis ſuis ſicuti uenerint clauſa, mire diſtillationibus proſunt. Harum teſtæ cinis, uuã ſe-
6 dat & tonſillas amixto melle. Ariſtot. Eſt autem piſcis de genere oſtreæ, id eſt te
7 ſtæ duræ, qui cauda natat & repit. Dio. Oſtreæ porphiræ unde purpura tingitur, cochleæ ſunt, quæ uſtæ deſiccatiue uirtutis ſunt, quibus & cęterarum cochlearum
8 uirtute ſunt ſimiles. Nã & ego eis uſus ſum in reumatica & diuturna, & quæ diffi cile cõcarnantur uulnera & caua, & nimis profunda, quas uſtas appoſui cum adipe ueteri & butyro nouo.

CAPVT. 66.

PAgrꝰ, Pauus Pectine & Perca. Iſido. Pagrus piſcis eſt, quẽ greci fagrũ ideo nũcupant, q duros dẽtes habeat itaut oſtreis in mari alat. Act. Pagrus & ipſe eſt dẽtrix, de quo dictũ eſt ſuperius. Plin. lib. 9. Omnes quidẽ piſces pręgelidam hyemem ſentiũt, ſed maxime qui lapidem habere in capite ęſtimantur, ut lupi & pagri. Cumq; aſperæ fuerint hyemes, multi ex eis cęci capiũtur, ſicut de lupo marino dictum eſt ſuperius. Ex lib. de nat. rer. Pauus maris dictus eſt à pauone uolucre, quoniam ſimilis eſt ei in coloribus: dorſo enim & collo pictus eſt colore diuerſo. In eodem lib. ut ſupꝫ. Pectines maris armanť unguibus, lucẽt in tenebris ignium more, i magnis frigoribus & magnis ęſtibus reconduntur, quia temperarum aerem eos habere oportet ut uiuãt: cum exceſſuum paſſionẽ in elementis ungues eorum non pati ualeant.

OPERATIONES.

Ariſto. Animalis marini quod dicitur 1
pecten pedibus ſi quid appropinquauerit, oculum ſubito claudit. Plinius ut ſupꝫ. Pectines ſponte natura harenoſis proueniũt
Actor. Perca eſt piſcis fluuialis uarij co 2
loris, curſu uelociſſimus, ſquamis & pinnulis acutis & aſperrimis armatus: quibus etiam ſe defendit cõtra piſces maiores ne prędantes eam inuadant pręceteris piſcibus fluuialibus & ſtagnenſibus, infirmis in cibo precipue conuenit. Alexander. 3
Perca uidens ſibi lucius imminere, horret pinnis, & ſic euadit.

CAPVT. 67.

PLataniſtæ, & Ferna. Albertus in libro de natur. animaliũ. Plataniſtę (ut dicit Plinius) beluæ ſũt marinæ: quæ in Gange fluuio Indie naſcuntur & in mare ueniunt. Et roſtrum

habent delphini & caudam, habent cubito rum quinq; longitudinem. His ſocij ſunt beluæ, quas ſtatuas uocãt, brachia bina habentes, quibus tanta ineſt fortitudo, ut elephantes in aquam intrantes infeſtẽt, & eis promuſcidas abrumpant. Eodem lib. ut ſupra. Perna animal ẽ marinum de genere concharum, & eſt croceum, ualde magnæ quantitatis exiſtens inter ipſas, ueſtitur uellere fuluo & nitido ualde precioſo & fiunt inde ornamẽta ueſtium & peplorum pręcioſa.

CAPVT. 68.

Piſtris. Albertus in lib. ut ſupra. Piſtris animal ẽ marinũ magnum ualde, ut dicit Plini. in oceano Gallias attingẽte aliquãdo inuentum. Aliquando ſe offert in mari in modũ altiſſimæ columnæ, intra uela nauigantiũ apparens, & aquam ingentem ſpargit, ita q; in pauorem uertit nauigantes.

CAPVT. 69.

Pinna & plais. Plini. lib. 9. Pinna eſt piſcis cõcharum generis, naſcitur ĩ limoſis, ſubrecta ſemp, nec unq; ſine comite, quẽ pinnotheren uocant, alij pinnophylacem, id eſt ſquilla parua, alibi cãcer dapis aſſectator. Pandit autem ſe luminibus orbum corpus intus minutis piſcibus pręhens. Aſſultant alij protinus, & ubi licẽtius audacia creuit implẽt eam. Hoc tempus ſpiculatus index, morſu leui ſignificat. At illa ore compreſſo, quicquid cõcluſerit exanimat, partemq; ſocio tribuit. Quo magis miror exiſtimaſſe q̃ſdam aquatilibus nullum in eſſe ſenſum.

Ex lib. de nat. rer. Pinna de genere concharũ eſt, corpuſq; rotũdum habet. Mas & fœmina ſocialiter ambulant; aperit pinna conchas ſuas ad lunam, ſeq; paruis piſcibus offert quaſi mortuam: qui protinus aſſultantes, ubi licentius (ſicut dictum eſt) audacia creuerit, implent eius conchas. Mox uero pinna ſe plenam ſentiens, appręhenſu quicquid incluſerit exanimat.

Actor. Plais eſt piſcis notus & uſitatus apud nos, ſcilicet ut bicolor. Nam ex una parte albus, ex altera niger. De quo ſicut de pluribus alijs nihil in pręnominatis autoribus reperi, niſi forte alijs nominibus uocentur ab eis q̃ à nobis.

CAPVT. 70.

Porcus marinus. Iſid. Porc9 marinus eſt, qui uocatur ſuillus, quia dum eſcã quęrit, more ſuis terram ſubaquis fodit. Circa guttur enim habet oris orificium, et niſi roſtrum harenis immergat paſtum non colligit.

Ex lib. de nat. re. Porcus maris ẽ piſcis eſibilis, porci terreſtris ex magna parte ſimilis. Nam & caput habet ſuillũ & membra ĩ corpore, coſtaſq; ſimili modo diſpoſitas. Tota ferè caro eius in pinguedinem trãſit. Lingua eius abſoluta ẽ ut porci, ſed

uoce

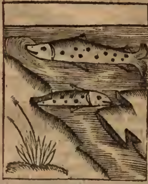
uoce differũt. In eis dorſo quędam ſpinæ
ſunt uenenum efficaciſſimum habentes,
& punctionibus ſuis ualde cruciantes, ſed
fel eorum puncturis remedio eſt. Plinius
lib. 32. Inter uenena piſciũ ſunt, porci ma-
rini ſpinæ in dorſo, cruciatu magno lęſo-
rum, remedio autem eſt limus ex reliq̃ cor
poris piſcium eorum.

CAPVT. 71.

POlypꝰ Ariſt. Polypus
habet ſu-
uamen
ſquamoſi
tatem pe-
dum, per il
lam enim
inuoluit
omne qđ
ſibi appro
pinquat.
Animal
tamen ha
bens ſanguinem, habet cerebrũ, mẽbra uẽ
tris in ſepia & multipede conſimilia ſunt
in figura, & tactu q̃cquid comedit aggre-
gat in cauernis ubi manet. Et poſtq̃ omne
idoneũ ſibi comederit, tũc teſtas reſiduas
& cortices cancrorũ eijcit. Mutatur color
eius, ex colore lapidũ qui ſũt prope illum
fit coloratus, qđ ei accidit cũ timuerit. Ex
li. de nat. re. Polypus eſt piſcis tantã habẽs
uirtutem in brachijs, ut nautam aliquãdo
de naui incaute ſtantẽ rapiat, & ĩ mare tra
hat, eiuſq̃ carnibus ſatietur. Carnibus eñ
libẽter ueſcitur ſupinus adhęret ſcopulis,
& auelli neq̃t, cui ſi fœtida res admota fue-
rit, ab eius odore, ꝓtinus reſilit. Hi in ma-
ri iuxta Venetias frequentiſſimi ſunt. Itẽ
polypi ſiue multipedes uerſo in terram ca
pite coeunt, oua tam multa fecũditate faci
unt, ꝙ hois occiſi teſta capi non poſſunt,
ſuperq̃ ſedentes & incubãtes quaſi cãcel
latis brachijs camerã faciũt. Item polypus
uel multipes cornu cerui uel ſtoracis ſic-
ci fumo deluditur & deprehẽditur, quia di
ligit ipſum, et ob hoc intrat uaſa uenantiũ.
Ex ipſo etiam aſſato in hamo poſito, uena
tores multos capiũt piſces. Polypus & ka
rabo ſi ſimul irriti fuerint, karabo mortu-
us inuenitur, Item dicitur ꝙ cũ ouãt natãt
& mares & feminæ debilitantur intantũ,
ut a piſcibus paruis comedantur, & in ca-
uernis facile deprehenduntur, qđ tñ non
accidit iuuenibus & paruis, immo fortio-
res ſunt magnis. Item in hyeme coeunt, in
uere autem ouant ſiue pariunt. Caput ma-
ris longius eſt capite fœminæ.

CAPVT. 72.

PVngitiuus. Ex lib. de
natu. rer.
Pungiti-
uus uero
eſt omniũ
ferè piſci-
um mini-
mus, qui-
buſdã ſpi
nis ſecun
dum no-
mẽ ſuum
pungens.
Mas in eis circa fauces rubeus eſt. Fœmi-
na uero illa rubedine caret. Ambo uero
maculis nudati ſunt. Hos uulgus opinatᷓ
ſine ſemine in aquis creſcere, & quod mi-
rabilius eſt, alios etiam horum ſemen pro
pagari: unde & hunc piſcem matrem piſci
um uocant. Dicũt enim ſi ſtagnum nouũ

fiat, nul-
luſq̃ piſ-
cis immit
tatur, hos
piſciculos
anno pri-
mo in eo
inueniri,
& anno al
tero diuer
ſi generis
piſces ex
eiſdem ꝓ-
pagari.

CAPVT. 73.

PVrpura. Ex lib. de nat. rerum. Purpu-
ræ ſunt conchæ marinæ, quæ uerno tē
pore congregantur, & attricæ liquorē ore
ſaliuant. Similiter & murices circa canis
ortum tricenis diebus. Mutuoꝗ attritu lē
tore cuiuſdā ceræ ſaliuant, ſimiliter & mu
rices. Purpuras uiuas capere contendūt,
quia cum uita ſua ſuccum illum euomunt
Et maioribus quidem conchis detracta cō
cha auferunt, minores uero cum teſtis frā
gunt: ita demum rorem eum excipientes
Tyrij. Lingua purpuræ longitudine digi
tali, qua paſcitur perforando reliqua con-
chylia, tāta eſt aculeo duricia. Aqua dulci
enecantur, & ſicubi flumini immergūtur.
Alioquin capitæ etiam diebus quinqua-
genis uiuunt ſaliua ſua. Horum piſciū cō-
chæ infra annum magnitudinem implent
ꝙ ſi ante in creſcendo tranſcurrant, uim li
bidinis auferunt, nec ultra coire poſſunt,
ut in tempore precioſum liquorem pariāt.
Vnde ſumma diligentia primo anno de-
trahuntur eis conchæ uel confringuntur
ne creſcat, hoc liquore ueſtis purpurea tin
gi ſolet. q color nigricantis roſæ more ſub
lucet Purpuræ (ſecundum Plinium) fœti
dis odoribus capiuntur, & cum femineces
fuerint, mari redditæ reuiuiſcunt.

OPERATIONES.

Plinius. lib. 33. Purpuræ contra uenena
1 proſunt. Horum teſtæ cinis utiliter cum
melle illinitur ulceribus capitis.

2 Idem quoꝗ cinis cum melle efficaciter
ſanat mulierum mammas, panis etiam re-
3 ſiſtit utroꝗ modo. Idem cinis ſiue op9
ſit incipientes diſcutere, ſiue coctos emit
tere. Purpurarum ſiue muricū minora ge-
nera ſunt efficatiora, & oris halitum cuſto
4 dientia. Dioſcor. Purpura maritina &
blata appellatur, quia quaſi blitula ſangui
nis apparet. Huius uirtus ſicca eſt, unde
uulnera putrida gingiuarum, in puluerem
redacta & impoſita purgat & cicatrizat.

5 Et ſi in eis mala caro ſupercreuerit, pul
uerizata adhibita depaſcit eā & extirpat,
hoc & eius ungulæ combuſtæ faciunt.

6 Eædem ungulæ & coopertorium con-
chilij album fumigata caſtorei odorē ha-
bent: ac fumigatione ſua ſtericis ſuffoca-
tionibus laborantes liberant.

Epilenticos curant, bibita uentrem mo 7
uent. Conchilium ipſum combuſtum om
nia ſupradicta nouit facere.

CAPVT. 74.

RAyte, & Raha. Ex li-
bro de na
turis rerū.

Raytæ q̄
rahis gal-
lice dicun
tur, eſt piſ
cis maris
inter piſ-
ces nobi-
les reputa
tus, admo
dum uilis,
& hoc ubi eſt piſcium copia, & propemo
dum rotundus eſt, & in longitudine & la-
titudine ferè equalis. Oculos habet horri
biles, os quoꝗ deformidate liuidū, & hoc
non eo loco, quo piſces cęteri, ſed loco uē-
tris, ubi uero caput & oculi ſunt, os nō ha
bet. Caudam habet pręlongam ut coluber
& in ea ſpinnulas quaſdam acutas ualde.
Habet & quandoꝗ in capite lapidem, nec
credimus ꝙ natura creauerit eum inutilē.
Huius carnes indigeſtibiles ſunt, ut car-
nes bouinæ. Impinguatur (ut dicit Ariſto
teles) uento meridionali flante.

Iorath. Eſt autem piſcis nomine rahas
ſtupefaciens, ita ꝙ cum rhete portatur, per
uenit ſtupor eius ad manum qua portatur,
hic occultatur in arena & luto. Venatur-
ꝗ totum quod ex piſcibus appropinquat,
et quia ſtupefacit eos, ita ꝙ nō poſſunt mo
ueri, ipſeꝗ conſequitur illos & comedit
eos.

CAPVT. 75.

Rana

RAna marina.Amb. Rana horrens in paludibus, decora in aquis, in quibus omnibus fere preſtat elemētis Ariſt. Rana marina habet alas ſicut & omnia cętera, quorum fines tendit ad ſtricturam, habet etiam branchos ad unam partem declinātes aſperos, ſpinis ſimiles, coopertorium habet in ranis, maior ē fœmina ſicut & in cęteris ouātibus, ut in lacertis ac in ſerpentibus, Habet rana marina ſupra oculos partes pendentes quaſi pilos, habentes etiam capita rotunda, quæ eis pręparat natura cibi cauſa. Cum enim rana mouet aliquid aquoſum cum luto & harena, tunc partes illas, quæ ſunt quaſi pili erigit, easq; cum piſcibus paruis inuoluit, & ad orificium ſuum cum eis adducit, ſicq; comedit. Et ſi per partes illas, que ſunt ſuper oculos non uenatur, quādo deprehēditur debilis et ęgra inuenitur. Ex his etiā q̄ latent eſt rana, cūq; latuerit uadit & uiride ſuper aquam, & cibatur piſcibus paruis, qui ſunt in eo. Rana continue generatiōis eſt, & ouat extra unū ouum cōpletum tantū. Et eſt duræ teſte propter ſalutem qua exterius indiget. Huius cauſa ē natura ſui corporis. quia caput eius eſt in quantitate multiplex ad ſuū corpus, & eſt ſpinoſum. Ideoq; non recipit pullos in ultimo. Omnes autem piſces nutriunt filios pręter ranas.

OPERATIONES.

1 Auiceen.in.3.cañ.Rana marina rubea(ſicut narrauerunt ſapientes) maligna eſt inuadens animalia nam ex longinquo ad ea ſalit ut mordeat, & ſi mordere non poteſt,
2 exufflationē nociuam ad ea ſufflat. Ex eius morſu accidit apoſtema magnum & perditio uelox. Cura eius cum tyriaca 3
magna, & quod eſt eius generis. Actor 4
Rana marina rubea ueneñoſa, & ad eius potum accidit obfuſcatio corporis, & alia multa incommoda. Idem. De hac & ali 5
is ranarum ſpeciebus dictum eſt ſupra, in tractatu de animalibus capitulo.122.

CAPVT. 96.

RHōbus. Plini. li. 9. Rhombus ē piſcis planus ſicut paſſer & ſolea. Hi a paſſeribus tantū ſitu corporum differunt dexter hic reſupinatus eſt illis, paſſeri leuus.

OPERATIONES.

Idem in lib.32. Rhombi carnes tritæ & 6
ex aqua mulſa datæ, febricitantibus pficiunt. Ex li.de na.rer. Rhombus eſt piſcis magnus fortis & aſtutus, ſed tardus, hic q̄q; piſcis ut rana marina ſimili modo dep̄dat. Nā in limo turbato abſcōditus, pinnas exertas mouet, & ubi piſces ap̄pximare uiderit, mox eos corripit & deuorat. Argumentū eſt eius ſolertie, q̄a cū ſit tardiſſimus omnium piſcium, mugilem tamen uelociſſimum in uentre ſepiſſime reperitur habere.

CAPVT. 77.

RVbus & Ryache. Albert. in lib. de natur. animaliũ. Rubus eſt piſcis in mari Italiæ & Greciæ abundans, & eſt de genere pectinis totus rotundus quaſi circulus, pinnulis circũpoſitis, & in parte magna pictus eſt rubeis uirgulis & maculis, & illa ſuperficies tota eſt plena ſpinis aliquantulum anterius. Et hic piſcis eſt piger ad natandum, propter ſui corporis latitudinem. Demergitur autem in profundo et turbat aquam, & piſces qui acceſſerint incautos confodit, ita ꝙ etiam uelociſſimũ piſcem mugilem in uentre habere inuenitur. Hic piſcis delicatus eſt & dulciſſimæ carnis.

In eodem lib. Ryache dicuntur piſces de pectini genere rotũdi, ita ꝙ cubitum & aliquando duos cubitos habent in latitudine & tantũdem in longum, caudam habent longam, & in hac pinnulas acutas ad natandum, oculos horribiles, & os quaſi in loco uentris turpiſſimum, carnes habẽt duras & indigeſtibiles, ubi ipſe piſcis rarius inuenitur, ibi propter raritatem deſideratur.

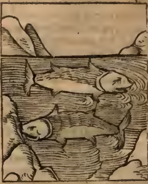
CAPVT. 78.

SAlmo & Salpa. Phiſi. Salmo dicitur a ſaltu, caudã enim ore replicat et reflectit firmiter eam ore tenẽs, donec ſaltus agilitate locum etiam abruptũ cõſcendit, ſed nec colore multum ualet, aut ſapore anteꝗ guſtauerit mare. Ad quod tendens contra fluminis impetum à propoſito non deſiſtit quouſq; reficiatur deinde & nota domicialia reuertitur. Ex lib. de nat. rerum. Salmo piſcis ẽ in latitudinem & longitudinem magnam excreſcens. Robore quoq; fortis eſt, ſed ponderoſus & grauis. Omnis, quã habet, agilitas à potentia uirtutis eius eſt potius, ꝗ à leuitate corporis, hic ut dicit Plinius olim pręferebatur omnibus piſcibus fluuialibus, & maxime in Aquitania. Carnes eius rubeæ ſunt, que licet dulces & grates ſint ualde, tamen ſatietatem cito manducãtibus ingerunt. Piſcis iſte fœtus facit, nec diu uiuere poteſt ĩ aquis dulcibus ſtagnorum, niſi liberum habeat tranſitum ad dulces undas fluuiorum, quinetiam ubi in trãſitu ſepẽ uel aliquid huiuſmodi obſtaculum inuenerit, caput caudæ coniungit, flexoq; corpore peruolat ad optata.

In libro ut ſupra. Salpa piſcis eſt obſcenus & uilis, hic miraculum ſui prębet, ut nũ ꝗ decoqui poſſit, niſi prius fortiter fuſte uel ferula uerberetur.

CAPVT. 79.

SParus & ſcarus. Albertus in libro de naturis animaliũ Sparus piſcis eſt marinus à telo miſſili ꝙ ſpergitur quãdo iacit̃ dictus eſt eo ꝙ habet huius inſtrumenti figuram.

In libro ut ſupra. Scarus piſcis delectabilis, qui ſolus ruminat inter piſces. Hunc piſcem dicunt non multos habere dentes, & ideo ruminatione indigere, licet hęc non ſit cauſa ruminationis, dicunt etiam hunc piſcem romani de lõginquis partibus allatum, in Tiberi eſſe multiplicatum.

CAPVT. 80.

SEpia. Iſidor. Sepia dicitur quia ſepibus interclusa facilius capitur, incoeundo obſcenum genus: nam ore concipit ſicut et uipera, huius attramenti tanta uis eſt, ut lucernæ additum Aethiopes uideri, ablato lumine priori, quidam tradunt. Ex lib. de nat. re. Sepia concipit ore ſicut & uipera, oua eius dura ſunt. Hæ non natant in mari niſi par & par: maſculus & femina omni tempore ouant, & in. 40. noctibus oua ſua cōplent. Fœmina cum ouat, mas eam ſequitur, & ſuper oua ſemen inſufflat ut uiuificentur. Ariſtot. Sepia membrū habet ſub ore poſitū quod dicitur maſtim, in quo eſt ſperma magnū, & quādo accidit timor eijcit illud in aquā et turbat eam. Habet etiam in interiori ſuo uaſa duo plena ouis, in albedine ſimilia grādini. Corpora uero mariū magis aſpera ſunt quàm fœminarū. Pullus ſepiæ cōtinuus eſt cū oua in anteriori corporis parte, nec poteſt aliter eſſe. Anterior enim pars & poſterior in eodē loco conueniūt.

OPERATIONES.

1 Dio. Sepia cum attramēto ſuo cocta ca-
co ſtomacha eſt, uentrē mollit. Quod mol-
le ē oſſis eius collirijs cracomaticis neceſ-
2 ſariæ miſcetur. Item oſſa tuſa oniguinē
dentibus tollunt, maculas carnis integro
3 colore reſtituūt. Glaucomata hominū
uel animaliū in oculis ſufflando maxime
4 cū ſale ad ſanitatem perducūt. Os eius
tritum & cum aqua bibitum toracis uitijs
5 & aſmaticis omnino prodeſt. Plin. lib.
32. Oculorum tumorē rVborēque ſepiæ cor-
tex cum lacte mulieris illitus ſanat, & per
6 ſe ſcatiricias emendat. Cinis eiuſdē cor-
ticis cicatrices oculorum ſanat, & albugi-
nes iumentorū emendat. Sepiæ in cibo 7
ſoluūt, earumque teſtæ ex aqua ſalſamēto-
rum inherentia corpori tela extrahunt.
Medentur & lētigini cęteriſque uitijs ex 8
oſſibus ſepiarū uſtis. Idē. Cinis & car- 9
nes excreſcentes tollit, & humida ulcera.
Plate. Os ſepiæ quod in eius uentre in- 10
uenitur, ad albandos dentes ualet, ſi pulue-
re eius ſubtili in panno lineo poſito fricē-
tur. Ad faciem quoque dealbandam pul- 11
uis eius cum unguēto citrino cōficitur.

CAPVT. 81.

SErra et Scilla. Iſidorus. Serra denta eſt, quia ſerratum habet criſtā, & ſubtus natans nauem ſecat. Phiſi. Serra eſt marina belua, pēnas habēs immanes, qua cum uiderit in mari nauem uelificantem, eleuat pennas ſuas, & contendit uelificare cum naue. Vbi autem cucurrerit ſtadijs. 30. uel. 40. laborem ſuſtinēs deficit, & pennas deponens ad ſe trahit. Vnde nauē maris cauſa iam laſſam reportant ad priſtinum locum in profundum. Ex lib. de nat. rer. Serra criſtam habet ſerratā, qua nauibus occulte ſupernatans eas in fundo ſecat, ut intrante aqua homines aſtutia doloſa mergat, eorumque carnibus ſatietur. Alia quoque eſt eiuſdem nominis marina belua ingens, pinnaſque latiſſimas habens, quibus contra naues uelificare cōtendit. Ex li. de na. re. Scilla monſtrum eſt habitans in eo mari, quod Italiam & Siciliam intercludit. Nauis quidem & omnibus hominibus inimicum eſt, & eorum ſanguine carnibus delectatur, caput et manus habet admodū uirginis formata, ſicut ſirenes, & rictus, & oris hiatū ac dētes horridos, uterū beſtialē, & delphini caudam:

Miræ fortitudinis eſt, nec in aq̄ facile uincitur, in terra uero prope imbellis, habet et uocem aliquantulum muſicam, ipſaq; belua carmine mirifice delectatur.

CAPVT. 82.

SIrena. Ex lib. de natur. rerum. Sirene ſunt animalia mortifera que à capite uſq; ad umbilicū habent figurā mulieris immanis proceræ magnitudinis: horrende facie, crinibus capitis longiſſimis atq; ſqualentibus. Apparent autē cum fœtibus quos in brachijs portant. Mā mis etenim fœtus lactant, quas in pectore magnas habent: quas quando uident nautæ, multum timēt, eiſq; lagenam uacuam proijciunt: & ipſa cum ea ludit, donec nauis pertranſeat. Reliquā uero partem corporis habent ut aquila, & in pedibus ungues ad laniādum habiles. Porto in fine corporis habent ſquamoſas piſcium caudas, quibus ut remigijs in gurgitibus natant. Quoddam etiam muſicum ac dulciſſimū melos habent in uoce: quo delectati nauigantes & attracti reſoluuntur in ſomnum ſopitiq; ſirenarum unguibus dilacerant̃. Sed nonnulli nauigantiū ſapienti uſi conſilio, fortiter aures ſuas obturant, et ſic immunes tranſeunt ne mortifero ſirenarum cantu illiciantur ad ſomnum. Hæ quidem beluæ in quibuſdam profundis gurgitis Inſulis & aliquando in fluctibus commorantur. Et quod de lagena dictum eſt illi teſtati ſunt, qui eas uidiſſe dixerūt. Sirenas tamen has non in ueritate beluas, ſed meretrices quaſdā Iſidorus fuiſſe deſcripſit, quæ tranſeuntes ad egeſtatem deducebāt. Sed & philoſophi & ſanctorum expoſitorum nonnulli contrarium ſentiunt uera monſtra marina eſſe dicentes. Sunt & ſirenæ ſerpentes in Arabiæ partibus habitantes, equi curſu ualidiores: quarum etiam quędam alas habentes uolare poſſunt. Harum uirus tam eſt efficaciſſimum ad nocēdum: ut morſum ante mors ꝙ dolor ſequatur. Phiſiologus. Sirenæ ſunt animalia mortifera, uſq; ad umbilicum figuram hominis habētia: extrema uero pars uſq; ad pedes uolatilis et piſcis habent figurā. Muſicum quoddam ac dulciſonum melodiæ carmen canunt: ita ut auditus hominū longe nauigantium ad ſe trahant: nimiaq; ſuauitate prolixæ modulationis, aures eorū ac ſenſus delinientes in ſomnum uertāt. Tunc demum cum uident eos grauiſſimo ſomno ſopitos, ignaros ac per inſipentiā ſuam deceptos inuadunt, et carnes eorum dilaniant.

CAPVT. 83.

SPinachia & Squatina Ex libro de natur. rerū. Spinachia corpore quidem eſt puſilla, ſed utiliſſime undiq; ſpinis extantibus munita, à morſu cuiuſlibet alterius piſcis eſt tutiſſima.

Iſidorus. Squatina dicta: eo ꝙ ſquamꝰ ſit acuta, unde & eius cute lignum polit̃.

Plinius libro. 11. Squatina ex piſciū genere qui pro ſpina cartilaginem habent. Omniaq; talia carnoſiora ſunt & ſupina ueſcuntur. Diuerſa piſcium genera nō coeunt pręter ſquatinam & raiam, ex quibus naſcitur piſcis parte priori raiæ ſimilis: & nomē ex utroq; compoſitū apud Græcos trahit. Piſciū qdā ter i āno pariūt, qdā bis, ꝟe & autūno. Ex planis ſola ſquatina bis autumno

autumno occaſuq́ uergiliarum. Squatina uero intra ſe parit oua pręmollia in alium locum uteri transſferens, ibiq́ excludens. Simili modo & omnia que appellauimus cartilaginea: ita ſit, ut ſola piſcium & animal pariant, & oua concipiant. Ex libro de naturis rerum. Squatina piſcis eſt in mari. 5. cubitos habens longitudinis, & caudam pedalem. Hic abſcōditus in limo piſces corripit ſubito. Cutem tam aſperā habet ut ex ea lignum et ebora poliantur. Pilus ipſius cutis breuis & niger eſt. Hūc adeo durum natura creauit, ut ferri uel calibis acumine uix incidi poſſit.

SColopēdra, & Scorpio. Pli. libro. 9. Scolopēdræ marinæ terreſtribus ſimiles q̄s cētipedes uocant, hamo deuorato omnia interanea euomunt, donec hamum egerant, deinde reſorbent. Iſido. Scorpio dictus eſt quia ledit dū manu tollitur. Tradūt autem. 10. cancris cum manipulo ocimi alligatis, omnes qui ibi ſunt ſcorpiones ad eū locum congregari. Ari. Scorpio marinus ouat in uere ſemel, & iterū autumno. Pli. li. 9. Cancri mortui in ſcorpiones figurantur in ſicco.

OPERATIONES.

Idem lib. 20. Mentæ ſuccus contra ſcor 1
piones marinos ſumitur. Idē li. 32. Mu 2
lus etiam illitus uel in cibo ſumptus con
tra ſcorpiones marinos ſumitur & auxili
atur. Scorpiones autem marini fel alo 3
picias replet. Fel marini ſcorpionis ruſi 4
cum oleo ueteri aut melle actico, incipien
tes ſuffuſiones diſcutit. Iterūq́ fel ſcor 5
pionis marini cicatrices tollit. Scorpi 6
us marinus necatus in uino, & obuli pōde
re potus ueſicæ uitia & calculos ſanat.
Lapide quoq́ qui inuenit in ſcorpiōis 7
marini cauda: cum ſolē in cancro torquē
tur ſerpētes ictibus ſcorpionū. Dioſc. 8
Scorpiōes marini colerā deponūt, ſuffu
ſiones oculorū detergūt, caligines & glau
comata tollūt. Idem. Marini ſcorpij fel 9
magnā habet uirtutē, & añ fella quadrupe
dū primū: facit añt ad effuſionē oculorū
& ad caliginē & aſpredinē palpebrarum.
Aui. in. 2. cañ. Cerusa ſtāni cōfricata ſuꝑ 10
marini ſcorpiōis pūcturā cōfert. Idē 11
in. 4. Ex morſu ſcorpionis marini accidit
inflatio uentris & forma poropica: & quā
doq́ uentoſitatis exitus abſq́ uoluntate.

CAPVT. 24.

SOlaris & Solea. Ex libro de naturis rerum. Solaris dictus eſt, eo q̄ in ſole libēter in ripis fluminū iacet. Caput habet magnum orificium latum, cutem nigram ac lubricā qualis eſt anguillarum. Epar habet dulciſſimum & eſibile precipuum: in uaſtitatē ac longitudinem maximam creſcit.

Plinius libro. 9. Solea eſt piſcis ā figura denominata, eo ſcilicet q̄ calciamentorum ſoleis aſſimiletur.

Autor. Solea piſcis eſt marinorum piſcium iuxta medicos, infirmis in cibo ſuauiſſimus, quia minus cęteris flegmaticus: eſt etiam ſapore gratus.

CAPVT. 25.

11 Cura eius eſt cura draconis marini & rutelæ.

CAPVT. 86.

SPõgia, Squamis & Scinthi. Albertus in libro de naturis animaliũ. Spongia marinorum ē quæ multorum generum ē. Et conueniunt cum animalibus in motu contractionis, & dilatationis. Quędam earũ immobiles ſunt à ſaxis: & ſi abrumpantur radicibus recreſcunt. Quędam autem ſunt mobiles de loco ad locum, in turbatis melius uiuunt, & in puris aquis putreſcunt, & cibantur in limo & piſcibus & oſtreis.

In libro ut ſupra. Squamis eſt piſcis marinus quem Germani catulam maris uocant. Hinc quinqꝫ pedes habet in longum & caudam monopedalem. Hic piſcis in limo abſconditus improuiſos interficit piſces. Cutem etiam habet ita aſperam, ut ea cum ſicca fuerit lingna & ebora poliãtur pilus uero eius breuis eſt & niger & ſimilis ariſtis herbæ fullonum: & adeo durus eſt, ut ferro & calibe uix poſſit ſcindi.

In eodem libro. Scinti animalia ſunt aquatica in Nilo natantia crocodilis figura ſimilia: ſed ſunt multum minora & contractiora. Horum carnibus infecta pocula uim ueneni extinguunt: prȩnunciant etiã tempeſtates, antra ſua arantia et oſtium ab oppoſito eius uenti qui flaturus eſt aperientia et cauda uilloſa aliud foramen quod ad uentum reſpicit obturantes.

CAPVT. 87.

STonſcus ſiue Stincus, Iſid. Stincus ē belua circa Nilũ. Auicēna. Stincus ē Guaril de Nilo qui capitur in Egypto: & eſtimauerunt quidam ꝙ ſit de partu crocodili. Melius aũt de ipſo eſt illud, quod in parte renum: auget quãdoqꝫ coitum ita, ut non ſedetur, niſi ſorbitione iuris lactucarum & lentiũ.

OPERATIONES.

Dioſ. Stincus ē aĩal qđ inuenitur in India quadrupes & ſimile lacertæ, ſed longius atqꝫ uētroſius hoc autem fallitur & ad 1
uenereos uſus facit, ſi caro eius ex uini ciato potetur, nam ſi plus ſumatur, neruos lędit. Alb. de nat. animal. Stincus eſt aĩal 2
marinum inter platam & animal quod ē ſicut ſtellio pentagonũ rufi corij: & in medio habet rimas quibus trahit nutrimentum. Et ita excitat libidinem, ꝙ ſanguinē eijcit per coitum, nec tamen concumbens adhuc coitu ſatiatur, nec medicinã habet libido, niſi per ſuccum lactucæ bibitum.

CAPVT. 88.

STurio, Ex lib. de nat. re. Sturio eſt piſcis magn⁹ habitãs in aq̃s fluuialib⁹ q̃ magnæ ſunt & diuiſæ: uiue re diutius nõ poteſt in ſtagnis niſi ad dulces

dulces fluuiorum aquas trāſitū habuerit. Cibi parū aut nihil admittit i corpore, cui quippe cibus in nutrimentū ſufficiens eſt ipſa ſola aeris ſerena trāquillitas, quapropter & modicū habet uentrē ac propemodum ſolidus in loco uētris: ſicut in reliq̄ corporis parte habet inteſtina: licet parua reſpectu ſuæ magnitudinis: epar uero ſatis magnū & adeo dulce, q̄ uix comedi ſi neſtomachi abominatione poſſit: unde eius felle q̄d cōtiguū ē epar fricare ſolet: ut exceſſus dulcoris in epate temperetur exceſſu amaritudinis in felle: ore caret, & illa pars integra eſt q̄ in cęteris animalibus os occupare ſolet: nec niſi modicum ſub gutture foramen habet clauſum cū uoluerit apertū aeris ſerenitat, Auſtro citius impingueſcit. Aquilone uero flante ſubſidet in profundis. Idē in lacte poſitus diu ſicut in aq̄ uiuit. Alb. in lib. de natu. ani. Sturio piſcis notus eſt: quē antiqui ſtorā uocauerunt. Eſt aūt piſcis lōgi naſi, & magnus ad longitudinē nouē pedum qñ cōpletus eſt, & eſt rotundus in modū clauæ: & tres habet teſticulos in pelle pungentiū p corporis longitudinē. Os habet ad ſugendū potius q̄ ad manducandū: & ideo in uentre eius nihil cibi iuenit groſſi, ſed humor uiſcoſus quē ſugendo accipit: carnes habet albas & dulces: & nō habet oſſa, niſi in capite. Pinguedinē habet croceā: et epar habet magnū & adeo dulce, q̄ niſi ſi felle ſuo temperet, præ dulcedine generat abominationem.

CAPVT 89.

Stella. Plini. libro. 9. Stellam in mari ſapiētia claros autores uideo mirari. Cuius figura hæc eſt, parua admodū caro int⁹: extra duriore callo. Huic tam igneum feruorē eſſe traduntur ut omnia in mari contacta adurat omnem cibum ſtatim peragat.

OPERATIONES.

Idem in li. 31. Carnes aūt marinæ ſtellæ a cōtra marini draconis ictus ualent appoſitæ. Ex lib. de nat. rer. Stella piſcis eſt in b mari occidētali, cuius figura eſt ad modū ſtellæ. Hęc cum aliquod animal comederit, mox inuenitur in eius uentre durum quaſi bis coctus panis.

CAPVT. 90.

Spōgia. Iſidor. Spongia dicta eſt a fingere id eſt nitidare uel extergere Vnde Cicero. Et fingebat ſpongijs ſanguis id eſt extergebat. Animal autē eſſe docetur cruore petris inhęrente, unde dum abſcinditur ſanguinē remittit. Nam alia ſunt uiuentia in aquis, quæ diſcurrunt ut piſces. Alia quæ ſtant fixa: ut oſtreæ, echinus, ſpongiæ. Ex his aliæ mares dicūtur, eo q̄ tenues ſunt fiſtulæ ſpiſſioreſq̄. Aliæ fœminæ quæ maioribus fiſtulis ac perpetuis ſunt. Aliæ duriores, q̄s Gręci appellāt tragos: et nos hucoſas dicere poſſumus ob aſperitatē ſui. Nouiſſimum genus earum peniculi uocātur, eo q̄ apte ſunt ad oculorum tumores, et ad tergēdas lippitudines utiles. Cādidæ ſpōgiæ cura fiunt, per ęſtatem enim ad ſolem ſternuntur, et ſicut cera punica candorem bibunt. Plinius. lib. 32. In mari Campanię ticino panem abiectum rapiunt: & ibidē, Ad nullum cibum in quo hamus ſit accedunt.

OPERATIONES.

Plin. lib. ut ſupra. Aquilæ nares ſpongi a as cęteris pręferunt, nec uſq̄ diutius dura

t

2 reſpiritum medici aſſerunt. Harum genus molliſſimum penicilli, tumores oculorum ſedat ex mulſo impoſiti: abſtergēdæ
3 quoꝙ lippitudini utiliſſimi. Imponuntur & ipſæ ſpongiæ epiphoras expoſita et
4 ad dolores capitis ex aceto calido. Recentes diſcutiunt, molliunt, mitigant: uete
5 res autem uulnera glutinãt. Vlcera humida & ſimilia impoſitæ ſiccant, fracturæ & uulnera. Spongijs utiliſſime fouentur: quia ſanguis rapitur in ſecando, ut perſpi
6 ci poſſit curatio Infantium quoꝙ ſiriaſim id eſt capitis ulcera fungia frigida cerebro humefacto ſanat.

CAPVT. 91.

TEucha, Titimallus et Torpedo. Autor. Teucha piſcis eſt fluuialis uel ſtagnẽſis oībus notus in limo ſicut ãguilla nutritꝰ, unde & eius coloris eſt ſcilicet lutei, ſiue nigri: uterꝙ piſcis ſaporis dulcis eſt, ſed malæ digeſtionis. Iſidor. Titimallus nomē ex flore accepit. Tynum quippe flos appellatur Nam cum ſit ſpecie gratus, & ſapore iocũdus, tamē ſicut flos fragrat et corpore odores aſpirat. Idem torpedo dicta ē, eo ꝙ corpus tepeſcere faciat, ſi eam quiſꝙ uiuētem tangit. Torpedo ſicut & ſquatina eſt ex genere piſcium qui cartilaginem habēt pro ſpina, omniaꝙ talia carnoſiora ſunt, & ſupina ueſcuntur. Torpedo oua in terra ſeponit prꝫmollia in alium uteri locum transferens, ibiꝙ excludēs, octogenos habet fetus. Nouit torpedo uim ſuã, ipſa nõ torpens, merſaꝙ in limo ſe occultat.

OPERATIONES.

1 Plinius lib. 32. Torpedo emollit aluum in cibo ſumpta. Et lieni medetur impoſita, procidentiꝫ morbum intranei quoꝙ prohibet appoſita. Deniꝙ ſi torpedo dum eſt in libra capiatur, triduoꝙ ſub dio aſſeruetur, faciles efficit partus.

CAPVT. 92.

TRebius & Tructa. Ex lib. de nat. rerum Trebius eſt piſcis niger, pedali tantũ longitudine, habens tamen qnꝙ digitos in craſſitudine, hanc ei uim ineſſe Plinius recitat, ut pars eius in ſale ſeruata, aurum quod in altiſſimos puteos deciderit, admota extrahat ac fluctuare faciat. Hic colorem candidum in hyeme mutat: & ꝫſtate nigrior fit: ſolus inter omẽs piſces ex alga nidificat & oua in nido parit. Trebius eſt in oceano, qui duro naues perforat roſtro.

Autor. Tructa exterius quidem uaria ſicut & petica: ſed interius rubea, quæ quidem (ut fertur) ꝙdiu minoris ꝫtatis & corporis exiſtit, in aquis tantum dulcibus nutritur, & tructa uocatur: cum autem excreuerit & deſcendens uſꝙ ad confinia maris de ſalſedine illius biberit, ſalmo efficitur, quod tamē uerum eſſe nequaꝙ ab omnibus aſſeritur. Eſt autem uterꝙ piſcis delicioſus & ſapidus.

Ex libro de naturis rerum. Tructa piſcis eſt habitans in fluuijs dulcibus, qui magno impetu currũt de montibus, ſquamas habet ut ſalmo, carneſꝙ ſimilimas, ſed multo eſibiliores, & hoc in eſtate tantum à menſe Iulio uſꝙ ad Nouembrem. Hyeme uero carnes habet albas ut ceteri piſces minoriſꝙ ſaporis, maculas habet in dorſo crocias atꝙ ſanguineas.

CAPVT. 93.

TEſteum. Albert. in lib. de na. anim. Teſteũ animal ẽ marinũ, quod pellis duritie teſteumappellaẽ. Hic aũt adeo ſpiſſam ex ſalſugine maris cõtrahit pellẽ & durã, ꝙ calor naturalis interior per poros reſpiraculum habere nõ ualẽs, cauſa eſt infirmitatis aliqñ: & tunc petit aquas dulces in quibus pellis deſpiſſatur: & ſic ſępe cõmutat ſeipſum: tamen ex mari nõ potat, niſi aq̃s dulces quæ in mari ſunt ſicut olim in hac ſcientia probauimus per uas teſteum in aq̃ poſitum.

CAPVT. 94.

TEſtudo. Alber. in libro ut ſup̃. Teſtudines habitant in Indico mari, ita latas teſtas habẽtes, ꝙ hominibus ſufficiũt ad hoſpitia parte eorum in tecto poſita. Aliqñ etiã in teſtis illis nauigatur inter Inſulas quaſi in tymbis, Hæ teſtudines ſic capiuntur (ut dicit Plini.) in feruore enim ſolis gaudentes, toto dorſo eminente natãt in maris ſuperficie, donec ita deſiccanẽ ꝙ mergi non poſſunt: & tunc inuitæ natant, donec manibus accipiunẽ uidẽtium. Dicunt etiam aliqui ꝙ nocte ad paſtũ teſtudies illæ egrediãtur: & ſaturatæ obdormiũt in ſupficie aquæ natãtes: & tunc plurimis ob capturã cõgregatis, tres natant ad teſtudinẽ quorũ duo ad app̃henſam cõuertunt conchã, ita ꝙ in tergo latet oſtreũ, tertius aũt laqueũ inijcit capiti uel membro qđ eſt ĩ loco colli, & reſidui qui in littore ſtãt trahunt ĩp̃m ad terram. Teſtudo autẽ hæc magna ſicut & parua dentes nõ habet: ſed roſtri margines habet acutas modo pixidum: & dicit tanta eſſe oris eius duritia, ut etiam lapides cõminuat. Dicit etiam Plin. ꝙ hæc animalia coeunt pecudũ more, et ꝙ feminæ coitũ de facili nõ ſuſtinent, donec maſculus aduerſus feminæ feſtucas in ore poſuerit. In terra egreſſæ ouant oua, ouis anſerũ ſimilia: & facit centum uel amplius, & illa fodit in terrã extra aquã, & aliquando pectore iacet noctibus ſuper ea. Et ideo quidam dicunt ea uiſu fouere, ꝙ tantum eſt falſum fetus aut in terra educant, & inducunt in aquam. Teſtudines marinæ pecudum more coeunt: ut dicit Ariſt. & in terram egreſſæ oua uſq; ad centum ouis anſerum ſimilia pariunt, quæ & quidam ab illis tantum oculis ſpectando foueri dicunt.

Iſidorus. Teſtudo autem dicta eſt ꝙ tegmine teſte in modum cameræ adoperta eſt. Horum quattuor ſunt genera, quorum unum ẽ de quo hic agitur, ſcilicet teſtudo marina, Aliud uero teſtudo lutaria. De alijs ſuis locis dictum eſt.

Solinus. Thraciæ populi marinas teſtudines capere gaudent, quarum tanta eſt magnitudo, ut ſuperciſies earum domũ faciat & numeroſam familiam non arcte recepta.

CAPVT. 95.

Tigris & Trittæ. Alb. in lib. de nat. animalium. Tigris eſt animal marinum, caudam habet duorum cubitorum latitudinis, fœtum facit in mari, & nunq̃ in terra. In terra autem exit ad ſiniſtram, & hoc contingit: quia oculo dextro melius uidet q̃ ſiniſtro, flante aquilone libentius exeūt q̃ alio tempore. Plin. dicit q̃ nauem inſequuntur curioſitate uidēdi uela, & hic ſtupore tantum detinetur, q̃ tridēte in eos iacto uix fugiant, in hyeme latent ultra modum. Impinguantur ita q̃ tertio anno uel quarto plurimum moriuntur. In Aethiopia trigridis beſtiæ ſunt colore fuſco, & duabus mammis à pectore dependētibus fœtus lactantes: ut dicit Soli. Dicit etiam q̃ tigris in Ponto naſcitur: eo q̃ aquas cęteris maribus habet dulciores. Et ſi fluminа intrat, dextro latere intrat, ſiniſtro uero exit.

In lib. ut ſupra. Trittæ ſunt piſces fluuiales in his currentibus & fluuijs, qui cū impetu ruunt de montibus, ſquamas & carnes rubeas habēt. In ęſtate ut ſalmo, in hyeme ſunt albeſcentes & minus ſapidæ. Maculas in dorſo habent & rufas & nigras.

CAPVT. 96.

Thynnus. Ex lib. de natur. re. Thynnus eſt monſtrum marinum habens duorum latitudinis cubitorum. In mari fœtificat tantum, ſed in terra exit ad paſtū. Plin. Thynnus naues ob curioſitatem uidendi uel a uento agitari perſequitur: & eo ſtupore intantum afficitur, ut etiam tridente in eum iacto terrore non moueatur. Hyberno tempore latet gurgitibus pingueſcit intantum ut uita lōgiſſima per trienniū ſit, & habet quaſi eandem naturam cum tygri de quo in pręcedēti capitulo.

OPERATIONES.

Dioſco. Thynnus ſalſus ſi plurimū fuerit, cōmeſtus mitigat uiperæ morſus.

Cathaplaſmatibus adhibitus medeſ caninis morſibus. Pli. li. 32. Thynni adi- 3
pe recenti ad oris ulcera eſt uſus Attalus.

Pſilotrū eſt thynni ſanguis, & fel & ie- 4
cur ſiue recentia ſiue ſeruata. Iecur eti- 5
am tritum atq̃ mixtum cedro plumbea pixide aſſeruatum. Emendatq̃ palpebras 6
pſilotrum inutilibus pilis exemptis, in ueſtigia euulſorum inſtillatum.

CAPVT 97.

Tortuca. Ex lib. de naturis rerū. Tortuca maris eſt mōſtrum ingens, formatum ad inſtar tortucæ terreſtris, ſed eius magnitudinem in immenſum excedens, nam octo cubitorum eſt eius longitudo, quatuor latitudo, clipeū habet quo contra iacula tegit ad inſtar uſualis ſcuti triangularem, ſed multo maiorē, ut pote quinq̃ cubitorū. Crura habet magna, ungues magnos, & digitos ī pede maiores q̃ ſint in leonibus. Fortitudine quoq̃ & audacia mirabiliter uiget, q̃ppe quæ tres homines inuadere non timet. Fortitudine quoq̃ fruſtratur, ſi dorſum ad terram uertatur, difficulter enim ſurgit ī dorſum conuerſa, propter latitudinem clipei qua a dorſo tanta belua includitur. Ariſtote. Tortuca poſtq̃ comederit uiſperam, comedit origanum agreſte ne moriatur.

CAPVT. 98.

Vacca

VAcca & uitulus marinus. Ex lib. de na. re. Vacca marina mōſtrū ē magnū ac ualidū & ad iniurias iracundū, nō habet oua ſed facit fœtū unū quidē ſępius, uel duos aut plus. Fœtū tenere diligit, & ſecum ducit q̄cunq; uadit. Hoc aīal 30. annis, qđ ꝓbatū eſt amputatis eorū caudis, uiuit. Vitulus marinus a ſimiludine terreſtris dicitur Ariſt. Vitulus marinus habet corpꝰ durū & carnoſum, ideoq; grauiter interficit̃, niſi cum uulnere & maxillis. Vox eius eſt ut thauri, quattuor habet pedes, nō aūt auriculas, quia regimen uitæ illius et manſio ē in aq̄. Nam ſi eſſent ei auriculæ ſuper uias poſitæ, multum humorem reciperent, ac motū & natationem in aqua prohiberent. Animal generat completum, eiuſq; partus eſt omni tempore ſicut hominis, precipue tēpore partus caprarum.

CAPVT. 99.

VErith alias Verich, uipera & umbra. Iſidorus. Verich piſcis eſt uulgariter ſic dictus: Latine uero Ariſtoſus quia ariſtis innumeris armatur caro eius, ita ut incōmode edi poſſit, & nō ſine faſtidio, unde pauperū cibus eſt: tāq omniū piſciū eſibiliū uiliſſimus. In aquis dulcibus frequēter habitat: in his tamen qui fluxu & refluxu maris amaricātur. Capitur autem ſic: Rhetia tenduntur in longum aquæ uel in trāſuerſum, & ante rhetia ſuper aquas inſtrumentum inſtar arcus, ita ut fluitet ſuper undas: in ſuperiori autem eius parte nola ſuſpenditur, eius ſonum piſcis audiens, gregatim aduentat tinnitum nolæ ſtultus ſequens, & hoc inditio patent, quia ſenſum habent auditus. Incidentes ergo in rhetia capiūtur in multitudine magna.

Idem. Vipera marina, piſcis eſt paruus paulo plus q̄ cubiti unius, in capite ſuper oculos unum cornu fert, paruum acutum & mortiferum, eo nanq; quemcunq; uulnerat ueneno inficit. Quod cauentes piſcatores capto piſce, caput ei amputant, reliquum uero corpus in uſum hominū cedit. Idem, Vmbra dicitur à colore, eo q̄ coloris ſit umbroſi.

CAPVT. 100.

VErgiliales Albertus in libro de natura animaliū Vergiliales piſces ſunt in duobus lacubus Italiæ lano uidelicet & uerbaciano ī radicibus alpium effuſis tantum ad uergiliarum ſtellarum ortum apparent, & in oībus aliȷs tēporibus latent. Hȷ piſces pulchras habent ſquamas, acutas ut claui. In capite autem ſunt parui, & poſtea in caligarum modum delectantur.

CAPVT. 101.

Vrano/ ſcop⁹, Vrtica & Vulpes marinæ. Plini .lib. 32. Vrano ſcop⁹ uo/ catab ocu lo quē ha- bet in capi te à quo ſubier & ſupra intē dit: Alio nomine gallie nuncupatur.

Huius fel cicatrices ſanat:et carnes ocu lorum ſuperuacuas cōſumit, ut dicit Me nander in comedijs. Item lib. 9. Vrtica no ctu uagatur, noctuq̄ mutatur, uis eius pru ritu mordax eademq̄ terreſtris urticæ. Ariſtot. Animal genus quod Græce dicit akalabia, & creditur eſſe urtica maris: eſt ingens alias, inurens per ſe: nec habet teſtā ſed eius creatio eſt ſicut carnis. Et hoc ge nus ſentit et rapit quicquid appropinquat manibus, & applicatur lapidibus cum ſu/ is pedibus, ſicut animal multorum pedū. Et fortaſſe tumeſcit corpus eius qn̄ appli/ catur alicui rei. Habet autem orificium in medio corporis eius, & uenatur quicquid tranſit per ipſum ex piſcibus paruis: & co medit iricium & pecten: id eſt plais. Plin. lib. 9. Vulpes marinæ in periculo capturę glutiunt non tantū hamū, ſed amplius uſq̄ ad in firma li/ neę, quę fa cile pro/ dāt: ſic, q̄ capere nō poſſunt. Vulpium terreſtriū aſſimiles.

CAPVT. 102.

HIppotamus. Ex lib. de nat. rer. Hippo tamus eſt belua in terra naſcēs, ſed in aqua & terra ęqualiter potens, elephanti- bus plerū q̄ maior. Roſtrum habet reſupi num, dentes aduncos, noctibus ſegetes de paſcit, ad quas quaſi retrogradus pergit: li bentius autem prę cęteris partibus corpo- ris in pedibus uulnera recipit. In Nilo ha- bitat, & in partibus Indiæ precipue reperi tur: ex eius cutæ tornantur haſte. Ariſtot. Hippotamus: id eſt equus fluuialis: habet equinos crines, fiſſos pedes, ſotulares ut uacca: & eſt ſine facie, habens in pedibus kahab. Cauda eius ut porci, hinitus ut eq, magnitudo ut aſini, corium eius groſſum ualde, ideoq̄ parantur ex eo ſotulares & corrigiæ. Interiora eius aſſimilantur inte- rioribus equi & aſini. Et licet in terra ma- neat, ſine aqua tamen uiuere non poteſt, ſi cut tortuca, & rana marina, & crocodilus.

OPERATIONES.

Plini. lib. 11. Corij uero craſſitudo talis, eſt Hippotamis, ut inde tornētur haſtæ cū ingenio quadam medica diligentia.

Cinis corij hippotami cum aqua illitus pānos ſanat: adeps eius febres frigidas.

Pellis eius è ſiniſtra parte frontis adal- ligata, uentrem inhibet, & eiuſdem cinis alopœcias explet. Teſticuli. ℨ. 1. ex aqua bibitur contra ſerpentes. Fimus ſuffocans dentes è parte leua, dolorem dentium ſca rificatis gingiuis ſanat.

CAPVT 103.

ZEdro ſus, Zidrach, & Ziphi/ us. Ex lib. de nat. re. Zedroſi beluæ ma rinæ ſunt Arabiam incolētes, quarū oſ- ſa adeo magna ſunt, ut fo res in domibus & pallacijs tigna, & alia ſtructuræ

ſtructuræ neceſſaria de illis comode ſecē-tur. 40. nãq; cubitorum magnitudinis rē periuntur. In lib. ut ſup. Zidrach ē mõſtrum forma mirabile, quod prętendit maliciam in ſua figuratione, ſed innocuũ reperitur. Caput habet ut equus, ſed forma minor. Corpus autem ex omni parte draconi ſimilimum eſt, totumq; diuerſimode coloratum. Caudam habet longam ſecundum quantitatem corporis ſui, gracilem et tortuoſam ut anguis, pinnas habet quoq; ſicut piſcis. In eodem lib. Ziphius eſt marina belua ualde formidabilis: & omnium animalium generi ualde diſſimilis, forma ſingularis, huius nãq; caput ſi uideris mõſtruoſum eſt omnino. Si oris abyſſum, fugies uelut imaginem mortis, ſi oculos, horrebis, ſi reliquum corpus, nihil in rebus ſimile te uidiſſe fateberis.

CAPVT. 104.

Zitirõ. Iſido. Zitiron mõſtrũ eſt quod uulgus militē uocat, & ē ingens atq; fortiſſimũ, in anteriori parte q̃ſi formã armati militis p̃fert, & caput quaſi caſſide galeatum, ex cute rugoſa & dura ac firma nimis. Ab eius collo dependet ſcutum longum, latum & magnũ, & interius cauũ: ut in eo poſſit contra ictus pugnantium more defendi. Eſt enim forma triangulare, firmitate, duriciaq; tam ualidum, ut uix unq; poſſit iaculo penetrari. De collo eius & de ſpondilibus uenæ quędam ac nerui fortiſſimi protendũtur in humerum, quibus predictum ſcutum pendet i ſcapula. Brachia quoq; fortiſſima nimis habet, & quaſi manum biſulcam cum qua ualidiſſime percutit: unde fit ut difficulter nimis ab hoīe capi poſſit, et ſi captus fuerit difficulter etiam necari niſi cum malleis poterit.

CAPVT. 105.

Ziſius. Albe: in li. de natur. anim: Ziſius eſt anīal maris, nulli alij ſimile, maximũ & ingens de genere cetorũ, caput habet monſtruoſum, os p̄fundum ualde, oculos horribiles: in toto corpore nulli alij ſimile niſi cete.

Libri de piſcibus finis.

SEneca in natur.queſti.lib.7.dicit,ſicut in nobis nõ tantum eſt ſanguis,ſed multa genera humorum,ſic & in terra plura ſunt humorum genera,quędam ſunt q̃ natura indurantur,hinc omnis metallorum humus quo aurum & argentum fit,generatur. Quędam ſunt quæ in lapidem ex liquore uertuntur, vnde lapides pręcioſi creſcunt. Quia autem in libro.3.de aquaticis & natatilibus: earũq; proprietatibus & naturis tractauimus,nunc dei auxſlio librum quartum aggredientęs de lapidibus precioſis,nec non de his quæ in terræ uenis naſcuntur, eorũq; uirtutibus pertractabimus:et modum ſeu ordinem alphabeti,ſicut in pręcrdenti obſeruãdo. Et primo de Lapidibus dicemus.

DE GEMMIS/ ET IN
TERRAE VENIS NASCENTIBVS.
Liber Quartus.

CAPVT. 1.

ADamas latine: Arabice hager ſubedhig. Serap.li. aggr.ca. hager. Hager ſubedigẽmes fluminis in quo eſt lapis demes. Et eſt flumen ad quod nunq̃ aut aliquis niſi Alexander uenit,et eſt in finibus Coraſceni. Et color ei⁹ approximat colori ſalis armoniaci:& ẽ fri.& ſic.in.4 gra.

Et idem auto. Dioſ. Eſt lapis quo utuntur aurifices ponentes in ſtilo ad ſculpendos lapides. Euax in lapidario ſuo. Adamas eſt lapis duriſſimus, parũ criſtallo obſcurior, coloris tamẽ liuidi fulgẽtis adeo ſolidus,ut nec igne,nec aliqua re frangat̃, molleſcat & ſoluat̃. Soluit̃ tamen & molleſcit ſanguine & carne hyrci precipue, ſi hyrcus ante aliq̃diu biberit uinũ uel ſiſeleos comederit montanũ uel petroſilinũ, q̃a talis hyrci ſanguis etiã ad frangẽdũ lapidẽ in ueſica ualet. Soluitur etiã lapis ille à plũbo & nõ trahit ferrũ, eo q̃ nõ ſit proprius locus generatiõis eius in minera ferrea,ut quidam mẽdoſi dixerũt. Maior aũt quãtitas eſt inuẽta ad magnitudinem auellanæ. Naſcitur aũt ĩ Arabia & in Cypro, ſed jn Cypro eſt magis mollis & obſcur⁹. Et hic lapis qñ magneti ſupponit̃,ligat magnetẽ,& non permittit eum ferrũ trahere.

OPERATIONES.

Serap. Maior uirtus eius eſt in auro et argẽto & calibe: unde lacerto ſiniſtro alligatus ualet cõtra hoſtes & inſaniã,& indomitas beſtias,& cõtra iurgia & rixas,et uenena,& incurſiões fantaſmatum & incuborũ et ſuccuborum. Hũc aũt lapidem quidam magnetẽ uocauerũt, & quidã eũdem ferrum attrahere mentiũtur. Idem. Iſte lapis habet duas uirtutes, quæ raro aggregantur in alio lapide. Vna earum eſt q̃ nõ cõiungitur alicui lapidi quin nõ frangat̃, propter hoc coaptant̃ fragmẽta eius in ſũmitatibus ferri aſperſi ad perforandũ,& perforantur cum eo lapides alij ſicut ſmaragdus,Tabatzet, Saphirus:& aliæ gẽmæ.

Alia uirtus eſt q̃ ſi accipiatur granulũ unum ex fragmentis eius,& glutinetur in ſummitate ferri cũ glutine romano, et intromittatur in ueſica per foramen uirgæ, frangit lapidem. Habet ſimiliter aliam proprietatem, quia nihil frangit lapidẽ hunc niſi plumbum,nã ipſum rũpit & cõterit.

Et

4 Et idẽ auto. Dioſc. Adamas eſt lapis q̃ utuntur aurifices ponẽtes in ſtilis ad ſculpendos lapides: & cõfert gingiuæ fluxæ:
5 et purificat dẽtes. Et idẽ auto. Gal. Virtus eius eſt q̃ abſtergit abſterſione forti, & ſignũ ꝙ aurifices utũtur in hoc ꝙ indiget abſterſiõe. Et nos iã experti ſumus ꝙ mũ-
6 dificat dẽtes & abſtergit. Et in eo eſt uirtus aliqua calida, & propter hanc cauſam admiſcetur in medicinis cõburentibus, & in aliquibus deſiccatiuis q̃ curant gingi-
7 uas fluxus. Ex lib. de natu. rer. Adamas fortem facit hominem contra hoſtẽ, ſomnia uana repellit, uenenũ fugat & prodit. Fertur enim ſudore madere, ſi uenenũ ad
8 hibeatur prope. Prodeſt lunaticis ac demone repletis. Ex contactu etiam prodeſſe dicitur inſanis.

CAPVT. 2.

AGathes ſiue agapis. Agathes (ſecũdũ Dio.) habet marinã uirtutem ſcilicet q calorem habet ſimilẽ pelli leonis. Iſaac beniamin. Agathes aũt lapis niger eſt, albis uenulis in modũ cuiuſdam ſpeciei lapidis albeſten. Et inuenit̃ alius minor eiuſdẽ ſpeciei, qui ſimilis eſt corallo, & tertiũ genus plurimum ſui ĩ Creta Inſula naſcit̃, q̃d habet in nigro uenas croceas. Eſt quartũ genus Indicũ & uariũ, q̃ſi ſanguine ſit aſperſum.

OPERATIONES.

1 Dioſ. Agathes ualet ad morſũ ſcorpionis alligat⁹ uel illinitus cũ aqua ſtatim tollit dolorẽ: tritus & uulneri aſperſus uel in potiõe cũ uino datus uiperarũ curat morſus: portatus facundum, prudentẽ, amabi-
2 lem & gratũ facit. Iſaac beniamin. Primum quidẽ genus aptũ eſt ad regum formas, q̃ lapidibus inſculpuntur: & plurimi lapides habent capite regum inſculpta.
Et cum iacent ad caput dormientis, ferẽ 3
oſtendere multa ſimulachra ſomniorum.
Tertium aũt genus qđ creticũ ẽ facit: ut 4
adiuuet uincere picula et uiribus cõuenit cordis gratũ et placẽtẽ facit: ut dicit Euax & coloris facit hominẽ boni & facundũ.

CAPVT. 3.

ALabãdina. Iſid. Alabãdina dicta eſt ab Alabãda regiõe Aſiæ, eſt aũt criſtallini genus, cuius color ad celido niſi uadit; ſed rarus. Arno. Alabandina fulgorem habet qui eſt rufus; clarus ut ſardius.

OPERATIONES.

Huius uirtus eſt ꝙ fluxum ſanguinis puocat & augmentat. 1
Ex lapidario. Eſt 2
alabandina cuius lux eſt emula ſardi. Indicis aũt dignum de nomine fallit amicum.

CAPVT. 4.

ALabaſtrites, Amandinus & abſinthus. Iſi. Alabaſtrites ẽ lapis candidus, interſtinctus uarijs coloribus. hũc cauãt ad uaſa

unguentaria, quoniam unguenta optime
ſeruare dicitur incorrupta. Naſcitur circa
Thebas Aegiptias ad Damaſcum Syrie,
cęteris candidior: probatiſſimus in India.
Plin. lib. 16. Alabaſtritem lapidem uocāt
quē ad unguentaria uaſa cauāt. Naſcitur
circa Thebas Aegyptias & Damaſcū Sy
rie. Hic cęteris candidior, ſed probatiſſi-
mus eſt in Carmania, mox in India: iā qui
dem in Syria atq; in Aſia. Vtiliſſimus aūt
et ſine ullo candore ī Cappadocia. Probā-
tur ꝙ maxime coloris mellei ī uertice ma-
culoſi atq; non translucidi: uicia ſunt ī his
corneus, colore candidus, & quicquid ui-
tro ſimile eſt. Secundum Albert. Lapis
amandinus eſt gemma coloris uarij. Lapis
abſinthus ſecūdum Albe. eſt de genere gē
marum colore uitrei rubeis uirgulis.

OPERATIONES.

1 Dioſ. Alabaſtrites eſt laxatiuus, mollit
deniq; duricies et ſtomachi dolorē ceroto
2 admixtus. Alb. Amandinus uenenum
omne aut extinguit aut reprimit, & uince
re facit aduerſarios. Et plenā interꝑtatio-
3 nem ſomniorū facit intelligi. Alb. Ab-
ſinthus. Virtus huius ferē eſſe ſicut lapis,
Albeſcarij, licet ſatis remiſſior. Nam accē
ſus ꝑmanet calidus ꝑ ſeptē dies uel ampli
us, propter eandem cauſam q̄ dicetur de la
4 pide albeſcario. Lapidis huius uirtus ē
in ꝓuocando & augmentādo fluxum ſan
guinis, ut experimentatores aſſerūt.

CAPVT. 5.

AN-
dro-
damanta
& anthra
citis. Iſi-
dor. An-
drodamā
ta nitorē
habet ar-
gēti: et pe
ne ada-
mas ſem-
per teſſe-
ris q̄dra-
ta. Magi
putant ei nomen impoſitum ab eo ꝙ do-
mare ac refrenare dicatur impetus uel ira-
cūdias animorū. Gignit aūt i mari rubro.

OPERATIONES.

Arnol. Androdamāta lapis eſt coloris 1
argentei, trahiturq; de rubro mari, forma
eius ut teſſara, duricies ut adamātis. Virt⁹
eius eſt cōtra furorem animūq; cōmotū.
Ex Lapida. Androdamanta lapis eſt q̄ 2
ſi teſſara quadra, ipſe maris rubri mixtus
reperitur harenis. Quē Magus affirmat iā
te uirtutis haberi: ut poſſit ꝑſens anios ſe-
dare calētes. Ex li. de nat. rer. Androda 3
manta lapis quadrus atq; duriſſimus, tan-
tæ uirtutis eſt, ut animū furore calentē &
luxuria ſedare poſſit. Antracites eſt co 4
loris ignei ut carbunculus, ſed cādida ue-
ne ꝑcinctus, cuius propriū eſt ꝙ iactatus
in ignē, uelut mortuus extiguitur, ac cōtra
perfuſus exardeſcit. Plin. lib. 16. Eſt in 5
ter carbunculorum ſpecies anthracitis in
Theſprocia foſſilis, carbonibus ſimilis.
Hęc q̄q; candida uena ꝑcincta traditur.
Ariſtot. Antrax id eſt carbunculus ru- 6
beus. Si cum eo ponatur orithi nocte luce
bit. Albe. Androdamāta eſt lapis colo 7
ris argentei, in mari rubro naſcitur. Eſt au
tē quadratus et durus ſicut adamas, Vir 8
tutē habet contra furorē, & facilis animi
cogitationē & triſticiam & grauitatem.

CAPVT. 6.

ALle-
ctori
us. Soli-
nus. Alle
ctorius
lapis tra-
ditur qui
criſtalli-
na ſpecie
fabe mo-
do in gal
linaciorū
uentricu
lis naſci-
tur aptus
(ut dicūt) ꝑliatoribus. Dioſc. Allectorius
lapis in uentribus gallorum gallinaceorū
inuenit. Arnol. Allectorius ē lapis obſcu
ro criſtallo ſimilis è uētriculo galli caſtra-
ti trahitur

ti trahitur poſt quartum annū. Vltima eius quantitas eſt ad magnitudinem fabæ. Ex lib. de nat. re. Allectorius eſt lapis criſtallo uel aquæ limpidæ ſimilis. In iecore gallinace reperitur, ſi caſtratus fuerit, poſt ꝙ tribus annis uixerit caſtratus. Nullus maior eſt fabæ, poſt ꝙ hic lapis in gallinaceo fuerit, nunꝙ bibit.

OPERATIONES.

1 Dioſc. Allectorius in uētribus gallina-
ceorum inuenitur, quē gladiator habēs in
2 ore permanet inuictus ac ſine ſiti. Mu-
lieribus quoq; quæ uolunt placere uiris, p
derit, quia portantes ſe probas ac ſpecio-
3 ſas reddit. Arnol. Allectorius excitat
uenerem, hominē q; & conſtantē facit, atq;
4 in ore tētus ſitim reprimit. Ex li. de nat.
re. Allectorius ualet frigidis, aut qui coire
5 non poſſunt. A muliere quoq; habitus,
facit eam uiro ſuo placere, portātē ſecum
facit inuictum & ſine ſiti. Hinc reges eum
6 habentes in ore fortiter dimicant. Phi
ſiol. Allectorius in uentre galli naſcitur, q
poſt tres ānos caſtratus, & poſtea per ſeptē
annos uiuēs: hūc lapidē portat idē gallina
7 ceus. Hic lapis ſitim extinguit, hominē
q; diſcretum & gratum, maximeq; uxorē
marito facit. Vt autem habet hec oīa clau-
ſus in ore portatur.

Ex Lapidario.

Ventriculo galli qui teſticulis uiduatus,
Cum tribus ad minimum factus ſpado uixerit annis,
Naſcitur ille lapis: cuius non ultima laus eſt
Et per bis binos capit incrementa ſequentes,
Menſuramq; fabæ creſcens excedere neſcit.
Criſtallo ſimilis uel aquæ cum limpida paret
Inuictum lapis hic reddit quæcunq; gerentem,
Extinguitq; ſitim patientis ore receptus.
Nam Milo Crotonias pugiles hic præſide uicit
Hoc etiam multi ſuperarunt prælia reges.
Hic oratorem uerbis facit eſſe diſertum.
Conſtantem reddens cunctiſq; per omnia gratum
Hic circa ueneris facit incentiua urgentes.
Commodus uxori quæ uult fore grata marito.
Vt bona tot preſtet clauſus portetur in ore:

CAPVT. 7.

AMethyſtus. Iſid. Amethyſtus Indicus inter pupureas gēmas tenet principatū. Eſt autem color eius purpureꝰ permixto colore uiolaceo, & quaſi roſæ nitor, leniter quaſdā flammulas fundēs. Alterum genus eius deſcendit ad Hyacinthos. Cauſam nominis eius reddunt, quia ſit in eius purpura q̄dam modo ī toto igneū, ſed uini colorem habēs. Eſt autem ſculpturis facilis. Huius gemmæ genera ſunt quinq;. Arnol. Amethyſtus eſt gemma purpurei coloris ut roſa, et tranſmittitur ab India. Sunt quędam eiꝰ ſpecies ſed hęc id eſt Indica cęteris utilior eſt, huic mollicies ad ſculpendū ineſt Plin. lib. 16. Indicæ quidē amathyſtæ principatum tenent: ſed in Arabiæ quoq; parte quæ eſt finitima Syriæ, petręa uocatur, & in Armenia minore & in Gallacia repiuntur & in Aegypto. Sordidiſſimæ atq; uiliſſimæ i Tharaſo & Cypro. Indicæ abſolutum Phænicis purpuræ colorem habent, & ad hanc tingentium officinæ uota dirigunt. Fundit autem cum aſpectu leniter blandum, neq; in oculos ut carbunculi uibrant. Alerum earum genus deſcēdit ad Hyacinthos, & hunc colorem Indi ſacon uocant. Eſt & panarites in confinio Arabiæ gentis: Quarum genus colorem uini habet: Quintum ad uicina deſcendit criſtalli albi. Has gemmas Magorum uanitas promittit ebrietati reſiſtere, multaq; mira efficere.

OPERATIONES.

Ex lib. de na. rer. Amethyſtus uiolacei coloris eſt optimus. Eſt autem quędam uelut gutta uini rubei aqua corrupta, & hæc facile eſt ad ſculpendum: ualet multum

uinum bibentibus, quoniam ebrietati eſt
2 contrarius. Ariſtot. Lapis amethyſtus
ſi eũ poſueris ſuper umbilicum, uaporem
uini prohibet, ebrietatẽq; ſoluit, & homi-
3 nem a cõtagio liberat. Arnoldus. Vir-
tus amethyſti eſt contra ebrietatem, facit-
q; hominem uigilem, malamq; cogitatio-
nem repellit, & intellectum bonũ tribuit.

CAPVT. 8.

ASius Dio.
Aſius la-
pis in A-
lexãdria
tantũ in-
uenitur,
qui opti-
mus ẽ ad
uſum me
dicinæ q
eſt colore
candidus
ac leuis ĩ
modũ pu
nicis, ac uelut puluis manibus inſidens, ſa
nat fiſtulas, ſcrofas, podagrã & alias paſſi-
ones. Sera. Lapis aſius eſt lapis qui inueni
tur in Alexandria, & flos lapidis nomina
tur fuca, & eſt lapis aſius: ẽ quoddã qđ ap-
paret ꝑ ſubſtantiã eius ſimile pulueri mo-
lẽdini, & reperit̃ ſub eo & circa eũ: & iſtæ
lapis eſt albus, & oportet q; eligat̃ ex eo il
le qui eſt albus leuis ſimilis Punici ſubtilis
cito frangibilis: in q̃ ſunt uenæ occultatæ,
& ſuper quẽ ẽ flos ut ſal rubeum: & eſt hic
lapis ſuccus, ſimilis ſpongiæ, & generatur
ſuper eum farina, ex qua eſt quedam alba,
quedam rubea ſimilis Punici, declinãs ad
croceitatẽ, & quãdo applicat̃ linguæ mor
dicat mordicatione pauca. Et idem auto.
Gale. Nominatur hic lapis nomine aqui-
ſito a loco id eſt aſia: et nõ eſt omnino du-
rus ſicut lapis, ſed aſſimilatur ĩ colore ſuo
& ſubſtantia ſua, lapidibus qui reperiun-
tur in lauellis balnei, & eſt tener & frangi
tur cito, & ſuper ipſum eſt ſimile puluere
molẽdini reperti ſuper parietes molẽdini,
& hęc medicina nominat̃ flos lapidis aſi-
os, & eſt ſubtilis propter ſuam ſubtilitatẽ,
diſſoluit carnes ſiue mordicatione.

OPERATIONES.

Sera. auto. Dio. Virtus huius lapidis & 1
floris eius eſt, q̃ curat ulcera profunda, quę
ſunt difficilis ſanationis quando eſt ſiccus
& aufert carnẽ ſupfluã q̃ fit in eis, q̃ eſt ſi-
milis fungi. Et curat ulcera fraudulẽta, 2
& replet ea carne, & mũdificat ea. Et qñ 3
admiſcetur cum melle & aceto cõuenit ul
ceribus fraudulentis, & non ſinit ea auge-
ri in corpore. Et quando admiſcetur cũ 4
farina fabarum & fit emplaſtrũ, podagræ
cõuenit multũ. Et cõuenit duriciei ſple 5
nis, & quando cũ eo fit lohoc cũ melle, cõ
uenit ulceribus pulmonis. Et cũ ponit̃ 6
ex hoc lapide ſcabello ſuper quod tenent
podagrici ſemper pedes, dicitur conferre
eis. Et quãdo puluis eius aſpergitur ſu- 7
per corpora pinguia in balneo loco nitri
extenuat ea. Et qui uult abluere lapidẽ 8
hunc aut florem eius, abluat ſicut lauatur
climia.

CAPVT. 9.

ALbe-
ſton.
Albertus
in lapida-
rio ſuo.
Albeſton
eſt coloris
ferrei ſe-
cundum
Plinium
in Arabia
inuenitur.

OPERATIONES

Albert. Virtus mirabilis eius in tẽplis 1
deorum eſt manifeſta, eo q; ſemel accẽſus
uix aut nunq̃ poterit extingui, eo q; natu-
ram habet animalis quod ſalamandra uo-
catur, cum modico humidi unctuoſi pin-
guis inſeparabilis. Iſidor. Albeſton eſt 2
Archadiæ lapis, ferrei coloris, ab igne no
men ſortitus, eo q; accenſus ſemel, nunq̃
extingitur.

CAPVT. 10.

Aquilæ

AQui Alæ lapis ē. Vt dicit Serapi.libr. aggre.capit.Hagerathamach id eſt lapis aquilæ. Et eſt lapis Ind⁹ qui cum agitatur, auditur intra ipſum lapis alius, & minera eius eſt in montibus Indiæ inter chinaos & ſarandi iuxta littora occeani. Et uocaẗ a grecis alleuiās partum, & hęc proprietas eſt iuuenta in hoc lapide aquilæ. Et idem aut. Raſis. Athamach eſt medicina Indiæ & ē lapis ſimilis caſtaneæ, niſi quia habet colorem uellereū, & qn̄ agitas ipſum, auditur intra ipſum lapillus, & qn̄ frāgis eū, egreditur ille lapillus, & eſt ſicut auellana uergens ad albedinem. Et idem Raſis lib. de proprietatibus dixit: ꝙ eſt lapis ſimilis ouo, & quod habet intra ſe lapillum. Albe. in lapidario ſuo. Echites lapis id eſt aquilæ & eſt gemmarum optima, & eſt coloris punicei & uocatur a quibuſdam aqleus, & ab alijs Herodialis, eo ꝙ aqlæ hunc ducunt ad nidum ſuum iuxta oua ſua collocantes, eundem ſicut grus inter duo oua quæ facit collocat. Hoc enim expertū ad ſenſum ī Colonia, ubi grues fœtus fecerūt multis annis in quodam horto. Inuenitur autē lapis aquilæ iuxta littora oceani, ubi eſt optimum genus echideorum, qui ſunt heredes auium. Dicitur autem ꝙ in Perſia aliquando inuenitur. Eſt autem modus eius, ꝙ in ſe continet alium lapillum, qui in ipſo ſonat quando manu mouetur.

OPERATIONES.

1 Serap. Hic lapis Aquilæ dicitur. Nā cū
aquila uult parere oua ſua, defert hunclapidem maſculis à partibus Indiæ, et ſuppo
nit eum aquilæ, & facit eum parere facile,
& alleuiat eius dolorem, & hoc idē facit
mulieribus, & animalibus quando poniẗ
ſub eis in hora partus. Et idē auth. Ra 2
ſis, Quando ponitur in petia, & ſuſpendi
tur mulieri coxa quando debet parere, facit accelerare partum cum facilitate. Et 3
ſum expertus hoc & inueni ſic eſſe, & oēs
concordant in hoc, ꝙ alleuiaẗ partum quā
do alligatur coxæ: & iuuat quando poniẗ
loco peoniæ, inuenitur ad curandum. Iſte
lapis inuenitur apud nos, & ꝙ̄plures: ueri
ficaui de eo multoties experientiam.
Euax in lapidario ſuo cap. de lapide aq 4
læ ait, ꝙ ſuſpenſus in ſiniſtro brachio, cō
uenit pręgnantibus: & conciliat amorem,
diuitias auget ubi fertur, & impręgnantibus impedit aborſum, & periculum partu
rionis mitigat. Prohibet caſum cadu 5
corū, ſimiliter de adminiſtratione ueneni
ſi aliquis ſuſpectus ſit poſitus in cibo illo
prohibet ne poſſit ab eo deglutiri cibus il
le. Si lapis ſubtrahatur, mox deglutiet.
Alber. Fertur autem ꝙ ſi ſuſpēſus in ſi 6
niſtro brachio, conuenit pręgnantibus, &
conciliat amorē & diuitias auget ubi fera
tur. Et impręgnantibus impedit abor 7
ſum, & periculum parturitiōis mitigat. Et
ait ꝙ prohibet caſum caducorū ſimiliter.
Et quod mirabilius eſt, tradunt Caldei, 8
ꝙ ſi de adminiſtratione ueueni aliquis ſuſ
pectus ſit, impoſitus in cibo illo prohibet
ne poſſit deglutiri cibus, & ſi lapis ſubtrahatur, mox deglutitur. Hoc dicit Albe. ſe
uidiſſe à quodā fratre ſuo ſenſibiliter pro
bari ſeu examinari. Quęrūt aūt aquilæ 9
hunc lapidē, et imponūt nido ſuo, & grues
inter oua ſua, ſed in uno anno ponūt unū,
in alio alium. Dicunt autem quidā, ꝙ fa 10
ciunt ad mitigandum calorem ouorū, uel
corporis aquilæ, ne oua nimis calefiant, et
hoc eſt probabile. Quidam aūt dicūt ali 11
quid cōferre ad eorū formationem aut uiuificatiōem, quod aūt quidam dicūt, ꝙ lapis ab alijs auibus ouis interponaẗ, ne oua
frangātur, falſum eſt: quia citius ad lapidē
ꝙ̄ ad ſeipſa colliſa franguntẗ. Aiunt aūt 12
aliqui, ꝙ ſi aliqs ſuſpectus de adminiſtrati
one ueneni cū lapis iſte cibo immittiẗ, ſtatim à cibo ſtrāgulatur, et qn̄ ſubtrahit trāſglutit cibum in quo poſitus eſt lapis.

CAPVT. 11.

ASTRIOS, Aſterites Iſidorus. Aſtrios gemma ē criſtallina in India, criſtallo propinqua, in cuius centro fulget ſtella lunæ pleno fulgore nomenq; eo ſumpſit: φ aſtris oppoſita fulgorē rapit & gerit. Plin. In Carmania naſcitur gēma, quæ aſtrios uocat̄, ſimiliter ut aſtiria uel aſtirites cādida, criſtallo ꝓpinqua. In India uero naſcēs, & in pallenis littoribus aſtrios. Quidā aūt cauſam nominis huius reddunt, φ aſtris oppoſita fulgorē rapiat & gerat, optimā aūt in Carmania nulliq; uitio obnoxiā gigni Idem. Iſidor. Aſterites eſt gēma cādida lucem cōtinens incluſam ueluti ſtellam intus ambulantē, ſoliſq; candicantes radios reddit, unde & nomen inuenit. Plini. Proxima candicantium gemmarum eſt aſteria principatū habens proprietatē naturæ φ incluſam lucē pupillæ modo quodā cōtinet & trāſfundit cū inclinatiōe uelut intus ambulantē, ex alio atq; alio loco reddētem.

CAPVT. 12.

ARENA. Iſidor. Arena ab ariditate dicta eſt. Huius ꝓbatio eſt ſi manu preſſa ſtrideat, aut in ueſtē candidam ſparſa, nil ſordis relinq̄t. Vitruuius. Alia eſt arena foſſicia, alia fluuiatica uel marina. Arenæ foſſiciæ ſunt hęc genera ſcilicet nigra, cana, rubea, carbūculina. Ex his optima erit quæ in manu cōfricata ſtridorem fecerit: quæ autem terroſa eſt aſperitatem non habet. Item ſi in ueſtimentum cādidum coniecta, fuerit arenaria. Vnde foſdiatur tamen de fluminibus, & e glarea extrahatur: hęc tamen in ſtructuris odioſa ē, quia difficile ſic ceſſit, nec onerari ſe continenter paries patitur, niſi intermixtiōibus requieſcat, nec concamerationes recipit. Marina uero hęc amplius, & etiam parietes cum in his tectoria facta remittētes ſalſuginem eorum diſſoluuntur. Sicceſcunt autem celeriter foſſiciæ, & tectoria permanent, & concamerationes patiūtur. Sed hę quæ ſunt de arenarijs recentes, ſi enim exēmptæ, diutius iacent a ſole & a luna a bruma coactæ, reſoluuntur & petroſæ fiunt: ita, φ in ſtructuram coniectæ cementa cōtineri non poſſunt: ſed labuntur & ruunt oneraq; parietum ſuſtinere non poſſunt. Pal. de agricultura lib. 1. Omniū arenæ generum pręcipue melior eſt ruffa, ſequentis meriti cana. Tertium locū poſſidet nigra. Sed foſſibilis arena nō inuenitur. De fluminibus autem glarea uel littore colligitur, Marina quidē tardius ſiccatur, ideo φ non continue, ſed intermiſſis temporibus eſt conſtruenda, ne opus corrumpat onerata.

OPERATIONES.

Ex libro de naturis rerum. Arena ſparſa ſuper flammam inextinguibilem extinguit eam.

Dioſcorides. Arena maris quæ in littore eſt ſole calefacta, carnes humidas deſiccat. a

Item cocta ſacellis, ad compeſcendū tumorem intraneorum iuuat. s

CAPVT. 13.

Argilla

Argilla. Barthol. de proprietatibus rerū. Argilla ē terra tenax, glutinoſa & uiſcoſa, ad uaria figulorum opera diſpoſita atq; apta. Et ſic ſecundum Iſidorum .lib.16. capit.1.ab argis ſic uocata, apud quos primo ex tali materia uaſa fictilia ſūt effecta. Et ut ibidem dicitur, talis terra per actionem caloris liquidiores partes conſumentis,& terreſtriores conſolidantis in laterē commutatur. Sepe etiam contingit, q; talis terra lutea, unctuoſa frigiditate aquæ cōgelāte in lapidem commutatur. Sępe etiā accidit talis tranſmutatio ſcilicet luti unctuoſi in lapidem ex calore coagulante: ſicut enim dicitur libro.4.metheororum. Lutum unctuoſum aptum eſt huic tranſmutationi, ſcilicet in lapidem per coagulationem, quare unctuoſum eſt medium inter uiſcoſum & uaporatiuum, habens humidum uiſcoſum. Vnde gratia uaporatiui poteſt à calido coagulari, gratia uiſcoſi nō poteſt ex toto educi, ſed amplius cōprimi & conſolidari,& ſic in lapidem trāſmutari.

OPERATIONES

1 Vt ibi dicit commentator. Argilla ē frigiditate ſua ſanguinis reſtrictiua.

2 Conſtantinus. Argilla cum forti aceto fuerit diſtemperata, appoſita fronti & tēporibus, prohibet ſanguinem naribus fluentem.

CAPVT. 14.

Armenus ſecundū Plin. proprio capi. Lapis armenus eſt dictus & nominat⁹ a regione illa, & eſt liuidus et ſubalbid⁹ cuius melior eſt habens colorem medium in uiridem obſcurum, terreum & indum, et habet macularū diſtinctiones uirides & nigras. Auic.lib.2.capi. de lapide armeno, eſt aliquantulū azulini coloris, nō tamē eſt in colore azuli,& non eſt in eius ſoliditate, ſed eſt in eo arenoſitas quedam,& quandoq; utunt eo tinctores & pictores loco azuli, & ē lenis tactu.

OPERATIONES.

Iohannes meſue. Lapis armenus, ingt, 1
Alexander, à uerificatoribus eſt inuentus
habere prerogatiuam in educendo colerā
nigram, cuius operatio incolumior eſt elleboro nigro, & uirtuoſior lapide lazuli:
melior eſt habens colorem medium inter
uiridem, obſcurum & terreum & indum:
& habet macularū diſtinctiones uirides
& nigras, & qui non eſt in termino lapidis, immo facile diſſolubilis pulueriſabilis.
Et qui eſt lenis tactu, carens aſperita 2
te, calidæ complexionis in principio ſecū
di,& ſicca in ipſo. Et eſt reſolutiuus, ab 3
ſterſiuus:& eſt conturbantibus & ſubuer
tentibus ſtomachum & educit per uomi
tum & uentrem:& nocet ſtomacho, gene
rans ſubuerſionem,& faciens ſolutionem
cum anguſtia. Et dixit Alexander: Nō 4
lotus, ſoluit per uomitum & per uentrem
ſine moleſtia. Ars autē in lauando ipm 5
eſt hæc: teratur cum facilitate in uaſe lapi
deo, deinde fundatur ſuper ipſum aq̄ dul
cis & lauetur ſic terēdo,& fiat illud trige
ſies ſemp innouādo aquā: et adhuc decies
lauet cū aq̄ roſarū. Et dixit Alchindus 6

Lauetur cum aqua bugloſſæ poſt depura
tionem eius, acquiritur enim ei proprie-
tas mirabilis ex hoc ad ęgritudines melā-
6 colicas. Auicenna. Soluēdo educit me
lancoliam plus ꝙ lapis lazuli, & propter
ipſum dimittitur elleborus niger.

7 Iohannes Meſue. Educit ſolutione co-
leram nigram cum uirtute, et mundificat
cerebrum ex ea, & ualet ad ęgritudines ei-
us melancolicas: ſicut eſt mania, & uerti-
8 go, & dolor capitis et epilētia. Et ad ęgri
tudines timoris & ſuſpitionis, & ad leprā,
& ad ęgritudines ſplenis & ad cancrum,
& morpheam, & febres melancolicas.

9 Doſis non loti, potio eſt a. ℨ. ß. uſqȝ ad
1. ß. & loti potio eſt a. ℨ. i. uſqȝ ad. ij.

CAPVT. 15.

ANtimonium latine: Gręce antimonos. Antimoniū eſt uena terræ ſimilis plū bo. Verū eſt qđ antimoniū teritur, et non funditur: plumbum uero funditur, & non teritur. Et habet in fracturis ſuis claritatem quando frangitur. Et illud eſt melius qđ in fracturis ſuis nō habet aliquid ex terra uel aliqua ſorde. Et ideo ablutum & mundum debet poni medicinis. Eſt frigidū & ſiccum in. 3. gradu. Serap. lib. aggreg. capi. Antimonium eſt uena terræ ſimilis plumbo, & eſt medicina ocularis, quod decernitur à metallo: quia antimonium teritur, metallum uero non ſimiliter, metallū funditur, antimonium aduritur. Antimoniū quanto clarius, tanto melius. Et idē auto. Dioſcor. Melius ex eo, eſt fortius, & illud quod frāgitur, & habet in fracturis ſuis claritatem & luminoſitatem: & quod eſt interius mundum, & non habet aliquid admixtum ex terra uel ſorde aliqua. Almanſor tractatu. 3. cap. de antimonio. Antimonium frigidum & ſiccum eſt in. 3. gradu.

OPERATIONES

Ad hæmorroidas exiccandum iniiciat̃ 1
ſuccus peucedani per cliſterem: & poſtea
ſi ſint exterius, pone puluerem antimonij
deſuper. Si ſint interius puluis iniiciatur
cum calamo poſito in ueſica inflata.

Puluis eius cum ſapone Spararento uel 2
Gallio conficiatur: & licinium in eo intin
ctū orificio fiſtulæ immiſſum curat. Pul-
uis eius in cācro poſitus comedēti, aut car
ni ſuperfluæ optima eſt cura.

Cōtra polypum magdalino ex apoſto 3
lico formatus inſparſo puluere antimonij
& naribus immittatur & aufert ipſum.

Collirium ex puluere antimonij & pul 4
uere nuclei mirabolanorum citrinorū, ęꝗ
pondere addita aqua roſarum, uel pone
de tuthia cum antimonio.

Bombix intincta in ſucco ſanguinariæ 5
cum puluere antimonij, naribus immitta-
tur, & remouet fluxum ſanguinis ab ipſo.

Ad cohibendum ſanguinem puluis an 6
timonij in ſucco tapſibarbaſti cōficiatur:
& bombix intincta ſuperponatur.

Serap. auto. Gale. In hac medicina ē uir 7
tus ſtiptica, & conglutinatiua, & infrigi-
datiua, aufert carnem ſuperfluam quæ ē in
ulceribus, & incarnat & conſolidat ea, &
mundificat ſordicies eorum.

Et ſtrigit fluxum ſanguinis narium, & 8
proprietas eius eſt conferre epilētiæ, & ſu
perfluitatibus groſſis.

Almanſor. Antimonium oculum effi- 9
ciens robuſtum, ipſius cuſtodit ſanitatem
ſuppoſitum quoqȝ menſtrua conſtringit.

Paulus capit. de antimonio. Antimoni 10
um ſua frigiditate & ſiccitate ſanguinem
de naribus ſtrigit: & ualet ſi miſcetur col-
lirijs oculorum.

Seniores eo utentes habēt oculos inco- 11
lumes, quia neruos confortat, & omnē ma
culam & nocumentū aufert, maxime ſi pa
rum de eo miſcetur.

CAPVT. 16.

Atramentum

ATramentum. Iſido. Atramentum ſic dictũ ē, eo q ſit atrũ. Cuius ſpecies & picturæ & quotidiano uſui neceſſaria eſt. Ex lib. de aluminibus & ſalibus. Atramentũ eſt aqua & tinctura q̃ terræ ſiccitas coagulauit. Et eſt in ſui natura calidum & ſiccũ. Huius multa ſunt genera, quorum melius eſt i Hiſpania. Et ipſum quidem denigrat corpora. Et augmentat rubeum rubedine. Album uero denigrat. Ex lib. 4. metheororum. Atramenta compoſita ſunt ex ſale & ſulphure & lapidibus. Et eſt in eis uis aliquorum corporum liquabilium: quoniam ex eis fiunt, ut calcãtum & abachar generantur ex maioribus granis atramẽti: & nõ ſoluitur ſalſedo eius, niſi cum eo quod in eo eſt ſulphureum, & poſtea coagulatẽ reſiduum. Illudq̃ iam cepit uim mineralẽ in aliquibus corporibus. Quod autem cepit uim ferream, erit rubeum aut croceũ aut, calathar. Quod autem uim ęream, erit uiride, ſicut calcãtum. Vnde poſſibile eſt illa duo artificialiter fieri.

OPERATIONES.

1 Auicen. in. 2. canone. Atramentum ca-
2 lidum eſt & ſiccum in. 3. gradu. Omnia
ſunt adurentia: et ſtiptica ſcabiei conferũt
humidæ, ac duriciei palpebrarum, & aſpe
ritati earum, aut apoſtematibus inguinis.
3 Eſt autem in atramento uirtus ueneno
ſa, deſiccans pulmonem, ita q fortaſſe in-
4 terficit. Sufflatur autem in naribus pro
pter fluxũ ſanguinis, & proprie althocho-
5 tar, ex quo etiam fiunt licinia. Et ponũ
tur in fiſtulis: & extirpant uentoſitatem.
Licinium quoq̃ cõfert ulceribus auris, &
ſaniei eius, & prohibet corroſionem den
tium. Itē in ipſo ſunt aduſtio uehemēs, 6
& curſuum ſanguineorum conſtrictio, &
exiccatio eſt ſtipticitas plurima. Cõfert 7
formicæ & heriſipilæ qñ linitur cũ aqua
coriandri, puluerizatur autem ſuper frau-
dulentum uulnus et ambulatiuum, adurit
carnem additam. Confert etiam fluxui 8
ſanguinis narium & apoſtematibus gin-
giuæ. Et prohibet fluxum matricis, po- 9
nitur etiam in alcoſol ad abſtergēdum, &
ſubtiliandum groſſitudinem palpebrarũ.
Hoc idem dicit Plinius: licet per alia ꝟba.

CAPVT. 17.

ALumen. Iſidorus. Alumen uocatur à lumine, qa lumen preſtat coloribus tingēdis. Eſt autē ſalſugo terræ, eſtq̃ hyeme ex aq̃ & limo, & eſtiuis ſolibus maturatur. Huius ſpecies due ſunt, & liquidũ & ſpiſſum Dioſco. Aluminis ſpecies multæ ſunt, ſed medicinę tres neceſſariæ: Rotudũ, ſciſſum & liquidum. Rotũdum probabilius ē, qđ naturali rotunditate formatũ eſt, fiſtuloſum ſubalbidũ fricabile non lapidoſum aliqua ex parte pallidũ, pingue ſcilicet & uehementer redarguēs, Sciſſum aũt optimum eſt, quod eſt quaſi flos albus, rotundum, leue &c̄. Liquidum deinde melius eſt, quod eſt leue perlucidũ, in ſummo aliquid in modum floris quaſi lac habens. Raſis in lib. de aluminibus & ſalibus. Alumen eſt oleũ quod coagulauit ſiccitas terræ: & eſt in natura ſui calidum & humidũ retinet omne uolatile, mundificat & decorat corpora, & augmentat tincturam eorũ Alchimiſta. Alumen large ſumpto uocabulo, dicitur omne quod ligat tincturã in corpore aliquo, ut in pannis & corijs. Et

ſicut ſunt diuerſæ tincturæ ſic & alumina diuerſa. Nam tinctura quęlibet alumine ſuo indiget, ſine quo imprimi non poſſet, uel cum corpore ligari. Vnde non (ut q̃dã putant) alumen dat lumen, ſed facit adhęrere lumen id eſt colorem, ſicut apparet in corio: quia non preparatᷣ cum galla, ſi non imprimitur tinctura. Itaq; galla eſt alumẽ tincturæ nigræ, ſicut cinis clauellatus ẽ alumen gladij. Alumen quoq; de quo agitur eſt alumen rubeæ tincturæ, licet alumen non rubificet niſi album.

OPERATIONES.

1 Platea. Alumen cali. eſt & ſic. in .3. gra:
uirtutem habet conſumendi, & uehemen
2 ter deſiccandi. Quod album eſt melius
eſt ac acutũ & ſalſugini immixtũ. Quod
aut feculentũ & cereũ, eſt impurũm: uſus
eius contra cancrum & inflationes gingi-
uarum, & contra ſcabiem. Balneum aquæ
aluminoſæ ualet hydropicis, ſcabioſis, ar-
3 teticis. Dioſc. Oẽ autem alumẽ uirtutẽ
habet conſtrictiuam & uehementius con
ſumptiuã. Medetur deniq; putredinibus
& ſanguinis fluxibus.
4 Gingiuis humectis ſeu dentibus molli
bus cum aceto uel melle.
5 Idem aurium fluxus cum ſucco poligo
niæ curat; carnes quoq; ſupfluas & pudo-
res alarum uel inguinum ſanat.
6 Auicenna. Alumen eſt calidum & ſic-
cum ad .3. Exiccat & prohibet fluxum oĩs
ſanguinis, & curſum ſuperfluitatum & ef
fuſionem earum.
7 Cum aqua interficit alkarad id eſt cini-
ces & pediculos & fetorem oris tollit cũ
fece uini: tantundem aluminis deſiccat ul
cera difficilia, cum ſal gemma ualet corro
ſioni & aduſtioni ignis.
8 Ex lib. de na. re. Vniuerſaliter alumẽ ca
ptum & ſiccum eſt in. 4. gradu ſtipticũ &
mundificatiuum, & uiſus obſcuritatis cla
rificatiuum, ſuperfluam palpebrarũ car-
9 nem aut membrorũ corrodit. Peſſima
10 & ſicca uulnera inhibet, ne corpori peram
bulent. Cum aceto & melle mixtũ, dẽ-
tes confortat infirmos. Et ualet tumidis
gingiuis.

CAPVT. 18.

AVrum Iſid. Aurũ ab auro dicitᷣ, id eſt à ſplendore, q꞉ repercuſſo aere plus fulgeat. Ex lib. de natu. rer. Aurũ inuenitᷣ in riuulis & fontibus & etiam in mõtibus quandoq;, ſed raro: multus autem labor ẽ in lauando. Sed etiam & per multas minutias terræ & in eius ſordibus inuenitur ſociatum: inuenitur tamẽ purum & nõ terræ uel bituminibus ĩ ſe admixtum ſicut ęs uel argentum. Item in eodem li. Aurũ cęteris metallis eſt precioſius, durabilius & tractabilius: oĩmi tempore fulget, & eo inquinatum rubigine nõ conſumitur, uiſum fouet. Et quãto rubicundius eſt, tãto meliꝰ. In duplo quoq; põderoſius eſt q̃ argentum, aut ęs, aut ſtannũ. Cũq; ſit generoſiſſimum ſuper oĩa metalla, nihilominus eſt maxime ductibile ſuper omnia. Oĩmi metallo tẽperatius eſt. Et ideo quia caliditas eius modici eſt exceſſus, non locatᷣ in gradu ſolum quoq; non reſoluitur. Autor. Aurum ita q; nõ ſolum eſt inter metalla p̃cioſiſſimum, ſed etiam ſolidiſſimũ, habet colorem igneum ſplendidum uouentẽ uiſum. In igne poſitum, nõ comburitur ſed purgatur & probatur. Itaq; triplici de cauſa ĩ igne ponitur ad examinãdum, ad purgandum, & ad fabrificãdum. Sed et humano corpori maxime cõgruit, unde in cibo ſumptum, iuuat multum. Ariſt. lib. 3. Aurum profecto liquatur calido: & ſi fuerit ſulphur mundum & purum, & argentũ uiuum optimum cum rubore clarum, fuerit q; in eo uis igneitatis ſimplicis non urẽtis, erit res optima, quam recipere poſſunt Alchimiſte, ut ex ea fiat aurũ. Hoc enĩ ipm cõuertetur ĩ aurũ. Auice. Aurũ multiplex eſt ſcilicet naturale, magiſtrale, xirchi &c.

Zafri

Zafri obriſum, colon & alijs modis. Et il
lud quidem quod eſt de alexir ualet magis
q̃ auri æ acre quo non poteſt operari. Aurũ
autem de alexir ẽ tribus modis ſcilicet de
petra capillorum & ſanguine ouorũ. Nõ
enim poteſt aurum eſſe aurum de alio lapi
de. Quidam autem faciunt falſum aurum
ſic & argẽtum. Stringunt enim id eſt du-
rant ſtannum & dealbant: ac dicunt eſſe ar
gentum. Sicut etiam auripigmẽtum cũ ſu
bius ſtercus mittũt, ibi q; miſcent ſalarmo
niacum, & incorporãt cum puro diſtenſo
per locũ in barbatum: & cum mercurio ru
beo & dicũt ꝙ ſit aurum uerũ. Cuiuſmo-
di ſit aurum ſeptem modis per magiſteriũ
tentatur atq; cognoſcitur ſcilicet in ſoluti
one, in lapide, in põdere, ĩ guſtu, in igne, in
ſublimatione, in fuſione. Porro naturalis
auri natura, calida eſt & ſicca, & quãtũ ha
bet ferrum de natura ſiccitatis & duriciei,
tãtum habet aurum naturam bonã ac mol
lem: fit autem in uentre terræ de argẽto ui-
uo bono nimis, & de ſulphure non multũ
rubeo cocto.

OPERATIONES

1 Ex lib. de natu. re. Aurum eſt calidæ na
ture, lepram ac ſcabiem curat in puluerem
2 redactum & antidotis mixtum. Habet
enim uirtutem confortãdi, nõ ꝙ incorpo
retur, aut membra nutriat, ſed ꝙ alteratiua
uirtute corpus immutat. Vulnus ex auro
factum non corrumpitur in tumores.
3 Hali regalis in practica ſua, ſermone. 2.
Auri folia carnem comedunt ſine morſu-
ra: ſuntq; ſicca ſubtilia. Limatura auri cõ-
fortat cor, & pulſioni medetur.
4 Alcalimia auri melior eſt tenuis & ma
gis deſiccans, & amplius elimãs. Quæ ſi
comburatur et leuetur deſiccat oculorum
5 ulcera ſine morſura. Autor. Aurũ (ut
dictum eſt ſuperius) omni metallo eſt tem
peratius. Vnde quia caliditas eius modici
eſt exceſſus, ideo non locatur in gradu, li-
cet in gradu ponatur ab aliquibus.
6 Auicen. in. 2. cano. Medicina aurum ẽ
ęquale ſubtile, confortat oculum in alco-
fol poſitum. Confert & doloribus cordis
7 ac tremori eius. Retẽtio eius in ore, fœ
torem ipſius oris remouet. Cauterium me
lius eſt & uelocius ſanabilæ, quod fit cum
auro. Confert etiam doloribus cordis
ac tremori eius ac timori animæ & ei qui
ſolus loquitur.

CAPVT. 9.

AVri-calcũ Iſido. Auricalcũ dicitur, eo ꝙ ſplendorem auri & duriciẽ ęris poſſideat. Eſt autem nomen compoſitũ ex lingua latina et greca. Aes enim Grçce calcho uocatur: fit autem ex ęre & igne multo, ac medicami-
nibus ad aureum colorem perducitur. Ex
libro de nat. rerum. Ex ęre fit auricalcum
ſic dictum, quia ſplendorem habeat auri,
uel quia de ipſo fit aurum. Dicit enim Phi-
ſio. in lib. de alumine. Limen quod ex uri
na pueri & auricalco fit, aurum optimum
Quod intelligendum eſt in colore, non in
ſubſtantia. Dicit enim idem Ariſtot. ꝙ ua-
riatur color, ſed ſubſtãtia manet. Hoc au-
ricalcum frequentius ſcripturæ uocãt ele
ctrum: & hoc propter colorẽ electro pro-
pe cõſimilem. Ex doctrina alchimiæ. Es
autem tranſmutatur in auricalcum, quod
fit mediante tuthia, qui fumus eius albifi-
cat, & habet naturam ſpiritus: ſtatimq; cũ
puluis eius projicitur ſuper ęs fuſum, uel
miſcetur cũ laminis ęris, in ipſa ęris fuſio-
ne thuthia calefit, & fugam q̃rit tanq̃ ſpiri
tus; unde apparet ꝙ eius fuga fit per ęris
corpus fuſum, ſicq; ſiccat ipſum, qa fumus
eius eſt temperate albus, & album huiuſ-
modi mixtum cum rubeo reprimit rubea
dinem & fit citrinum, & ita auricalcum.

CAPVT. 10.

ARgẽtum. Iſidorus. Argentũ Grçci argiron dicũt, cum mirũ immodum illud accidit, ut cũ candidũ ſit impſſum corpori nigras lineas reddit. Ex lib. de nat. rerũ. Argentũ ductile ẽ & tractabile: ſonorũq; ac tinnitus dulciſſimũ, & hoc maxime ſi çri miſceatur: unde tubas ex argẽto ductiles pręcepit Moyſes fieri ad terrorem hoſtiũ, & exhortatione ad bellum: ad mouendũ quoq; caſtra & populos ad eſcã conuocãdos. Argenti uenæ multæ & in multis partibus orbis reperiuntur: nec eſt purum in ſe ſicut aurum, ſed terræ ac ſordibus incorporatum & admixtum: ideo labor maximus eſt ut per ignem expurgetur: Fumus autem purgationis eius ualde nociuus eſt nec de facili purgatur fumo huiuſmodi multo infectũ, niſi fumo thuris aut armoniaci ſpeciebus, ac ubi purum fuerit argẽtum, durabile eſt. Impurum de facili contrahit corruptelam. Argentum conſolidat alia metalla, & quaſi unum efficit conſolidata.

OPERATIONES.

Auic. in. 2. cano. Argentum infrigidati
1 uum eſt & exiccatiuum, bonum eſt ualde
2 ſcabiei & prurigini. Eius confricatio
cum alijs commixtiõibus, confert fœtori
3 oris. Ac tremori cordis & humiditati
4 bus uiſcoſis. Conſtan. Argentum frigi
dum & temperatum in humiditate eſt, & ẽ
contra humidum & uiſcoſum flegma. Cã
dimia tamen auri fortior eſt & melior ar
5 gentea. Raſi in Almanſore. Argentum
frigidum ẽ, cordiſq; tremori proficit. Cardimia argenti ſcabiei quæ in corpore oriẽ & puſtulis quæ in oculis ſunt bona eſt.

Albertus. Argentum bene politũ inter 6
oia metalla melius eſt ſpeculũ, quia i colo
re magis accedit ad dyafanũ. Haly. Pur 7
gamentũ argẽti melius eſt uiride ac tenu.e Ponticũ, eſt deſiccãs fortiter: ideoq; ne.ceſſarijs admiſceẽ ad cicatriſandũ ung.ẽtis.

CAPVT. 21.

ARgẽtum uiuũ. Iſidorus. Argentũ uiuum dicitur, q; excidat materias quibus inijcitur hoc, & liquidum, q; percurrit Inueniẽ autem ſpecialiter ĩ metallis, ſiue in fornacibus argentarijs guttarum concretiõe tectis inhęrens. Sępe etiam in ſtercore uetuſtiſſimo cloacarum uel puteorũ limo. Fit etiam ex nimio in conchula ferrea impoſito, patena teſtea ſuppoſita. Tunc enim circũlinito uaſculo circumdantur carbones: ſicq; argẽtum ex nimio diſtillat: ſine hoc neq; argentum, neq; es inaurari poteſt. Tãtæ autem uirtutis ẽ, ut ſi ſuper ſextariũ argenti uiui, centenariũ ſaxũ ſupponãs oneri ſtatim reſiſtit. Si autem auri ſcrupulũ, leuitatem eius raptim ſinu recipiet. Ex q̃ intelligitur non pondus, ſed naturam eſſe cui cedit. Seruatur autem melius ĩ uitreis uaſculis: nã cęteras materias perforat: Potui autem datum, interficit ponderis cauſa. Auicenna. Argẽtum uiuum ſubtus terram naſcitur, propter humiditatẽ magnã in loco illo exiſtentem. Et hoc euenit propter ſolem & aerem, qui tangunt eũ. Ideoq; efficitur currens propter humiditatẽ & frigiditatẽ quæ in eo ſunt: nec efficiẽ niſi in loco frigido. Ex lib. de nat. re. Argentũ uiuum eſt reuera calidum & humi. in. 4. gradu: licet in quibuſdam libris inueniatur eſſe frigidum. Extinctum poteſt alij

rei

rei ad miſceri, ſed uiuum non poteſt autē
fieri album & rubeū cum ſulphure: fertur
enim de facili oēs colores recipere. Si ex-
tinguatur cū pinguedine, apparebit quaſi
terra: & ſic inter ollas artificioſe crematū
extrahitur ab igne clarū malliabile & tra
ctabile admodū argēti, ad maxima firma-
cula facienda. Deniq; ſine argēto uiuo nō
poteſt fieri deauratio. Cūq; argentum nō
cōſolidetur argento medio hoc uideſ be-
ne fieri cum argento uiuo.

OPERATIONES.

Conſtan. in li. graduum. Argentum ui-
uum cali. eſt in. 4. grdu & humi. Pedicu-
los capitis occidit & reptilia omnia cū li-
targiro & aceto & oleo. Fitq; bonū ad
curandum ſcabiem. Fit etiam unguētum
ad puſtulas optimum. Plate. argentum
uiuum habet uirtutem diſſoluēdi & pene-
trandi farinam lupinorum amarorū: deco
quitur in aceto fortiſſimo uſq; ad ſpiſſitu
dinem, & argenti uiui extincti facto com-
mixtione, caput patientis ex abundantia
pediculorū perūgitur per diſcriminalia.

Extinguitur aūt uel cum ſaliua, uel fri-
catur cum cinere & ſaliua. Aut cum capil
lis & ſaliua. Aut cum puluere oſſis ſepiæ
& ſaliua. Melius aūt dicitur extingui, cū
alteri rei poteſt admiſceri: niſi enim ſic ex
tinguitur: ipſius ad aliud nō fit admixtio.

Iſid. Argētum uiuū potui datum, inter-
ficit cauſa ponderis. Item Dioſc. dicit
q; argentū uiuum bibenti mortem tribuit,
euadere tamen poterit, qui hoc biberit, ca-
prinum lac bibendo ac ſoluendo ac ſe mo
uendo, uel etiam bibendo uinū addito ab-
ſinthio, ſinapi uel yſopo. Cuicunq; mēbro
adhęret, ipſum percutit & corrodit.

Auice. Argentum uiuū ſublimatum, in
terficit propter uehementē inciſionem, &
eius cura fortis eſt bibere & lac et uomere.
Sed Galenus dicit hoc expertum nō fuiſ-
ſe. Scio q; quidam bibit argentum uiuū
in ęſtate, dum agitaretur ſiti ex uitro arto,
putans ſe uinum bibere, & duabus horis
effluis idipſum reddidit an⁹ in peluim, &
nihil nocuit. Dicunt enim quidā q; ex-
tinctum interficit, quia quicquid ei obuiat
ſua grauitate corrodit. Interficit etiā murę

Et ex eius fumo fugiunt uermes & ſer- 10
pentes ueneноſi. Item. Vapor eius fa- 11
cit accidere paralyſim, tremorem. Fumus
eius deſtruit uiſum & auditū. Et facit oris
fœtorem cum tranſit per ipſum, quare ca-
ueat qui utatur.

CAPVT. 22.

ARſe-
nicū.
Iſidorus.
lib. 19. Ar
ſenicū qđ
latine ob
colorē au
ripigmen
tum dici-
tur. Colli
gitur i Pō
to ex au-
raria ma-
teria, ubi
& ſanda-
raca optimum eſt qđ in aureū colorem trā
ſit, purum et fuſili gracili uenarum diſcur
ſu. Quod uero pallidius aut ſandarace ſi-
milis eſt, deterius iudicatur. Eſt & tertiū
genus ſquamoſum quo miſceſ aureus co-
lor. Vis eorum eſt ut ſandarace: ſed acri-
or. Plin. lib. 34. Arſenicum eſt ex eadē ma
teria qua & ſandaraca. Quod ex eo opti-
mum eſt coloris, etiam in auro excellētis.
Ex lib. de aluminibus & ſalibus. Arſeni-
cum eſt calidum & humidum: & eſt diuer
ſi generis, ſcilicet rubeum, citrinum & la-
minoſum. Eſt arſenicum ſimile ſulphuri
in multis operibus.

OPERATIONES.

Auicen. Aliud eſt album, aliud rubeū,
aliud citrinum: omnia putrefactiua ſunt
& mordicatiua. Eſt autē calidum in. 3. ſic-
cū in. 2. Pilos abradit & alopœciæ cū gū
mi pini conuenit. Emplaſtrum cum eo
fit ſuper uulnera. Cum adipe & oleo con-
uenit ſcabiei & ſahaphat humidæ & pu-
tredini, & abſtergit & adurit cutem.

Aſſumitur ad tuſſim antiquam, & ſpu-
tum ſaniei, & ſanguinis. Et quando poni
tur in pullis, & aſma.

Miſcetur autem cum oleo roſato ad

borhor&hemorroidas. Quod autẽ ex eo
ſublimatum ẽ,interficit. Ex rubeo quidẽ
6 melius eſt qđ eſt puluerizabile. Dioſc.
Arſenicum naſcitur in metallis ubi & ſan
daraca. Aſſatur autem in teſta,donec mu-
tet colorem,& reponitur. Virtus ei ſtipti-
ca eſt,cum calce uiua mixtum & corpori
illitum,tollit pilos.

CAPVT. 23.

BAlagins, & Berillus. Arnoldus. Balagins ẽ gemma ruffa perlucẽtis naturæ: degenerans, carbũculo ipſius ac uirtutibus omnibus debilius in eo remiſſis. Iſido. Berillus in India gignit uiriditate ſimilis Smaragdo: ſed cum pallore. Politur autem ab Indis in ſexangulas formas, ut hebetudo coloris repercuſſione angulorum excitet. Aliter politus non habet fulgorem. Genera eius ſunt nouem. Halimandus in Cronicis, lib. 10. Berillus eſt coloris uiolacei uel aquæ marinæ.

OPERATIONES.

Huba ſcripſit ꝙ coniugij dat amorẽ. Et
1 portantem ſe magnificat. Dexteram ſtrin
2 gentis adurit. Aqua in qua iacet pota ua
let infirmis oculis,tollit uictus & ſuſpiria
& cunctis epaticis fertur curare dolores.
Arnold. Berillus eſt lapis cuius colorẽ
3 pallidus, ut lympha: forma eius eſt hexa-
gena. Cũq; genera eius ſunt nouẽ,qui ma-
4 gis pallat eſt melior. Virtus eius eſt cõ-
tra hoſtium pericula,contra pigriciẽ,ocu-
los humidos ſanat,geſtantẽ adurit. Si ocu
lo ſolis opponitur ac rotundatur, ignem
5 accendit. Dioſcori. Berillus lapis luci-
dus eſt & clarus,oleo ſimilis,ſculpitur lo-
custa marina ac ſub gemmis pedibus eius
cornuta, ac ſub gemma ponitur herba ſeui
na modico auro incluſa, geſtata amorem
coniugij facit. Aqua in qua miſſa eſt pota,
ad oculorum uitia ualet,& ad omnem ua-
litudinem.

CAPVT 24.

BEzaar: uel lapis liberãs à uenenis, arabice hagerbezaar. Serapi. li. aggregatoris capi. hagerbezaar eſt nomen Perſicum, & eſt expellẽs nocumẽtum, & hoc nomen cadit ſuper duo. Vnũ eſt quod cadit ſuper omnem medicinã cõuenientem alicui ueneno, eo ꝙ reſiſtit uirtuti eius & expellit nocumentum eius propter proprietatem quæ eſt in eo. Raſis. Bezaar eſt lapis citrinus mollis, non habens ſaporem, unde lapis eſt uergens ad citrinitatem & albedinem, habens colorem uini, & eſt leuis ſplendens ſicut lumen.

OPERATIONES.

Serapi. Lapis bezaar conuenit uenis,et 1
quando bibitur ex eo pondus duodecim
granorum ordei, aut linimentum fit cum
eo ſuper locum morſus,liberat naturam a
morte,& expellit uenenum per ſudorem,
ideo peſtilentico ualet. Et quando po- 2
nitur lapis in annulo,et ponitur in ore ipſi
us qui ſumpſit uenenum, & ſugit id & ali
quantulum conuenit ei.
Et quando tangitur cum illo aculeus 3
ſcorpionis,prohibet ab eo poſtmodũ po-
tentiam pungendi.
Et ſi teritur de eo pondus duorum gra 4
norum ordei,diſſoluitur in aqua,& ponit̃
in ore ſerpentis ſuffocat eum ſtatim & oc
cidit. Idem auto Raſis. Et ego uidi in 5
ipſo

ipſo ſufficientiam ad auferendum nocumentum: & erit lapis ille quem uidi uergens ad citrinitatem & albedinem, habēs colorem uini, & cum hoc erat leuis, ſplendens ſicut lumen.

6 Etiam uidi in eodem ſufficientiam illā quam non uidi in alia medicina ſimplici, immo etiam quod non uidi in tyriacis cō poſitis.

7 Idem Raſis. Vidi lapidem bezaar filij amari cuſtoditoris legis dei: & eſt uerum ꝙ ipſe emit hunc lapidem, et dedit pro precio ipſius palatium Cordubæ i principis genere.

CAPVT. 25.

BElliculi marini latine, Arabice Aſtor. Pandect. cap. 93. Belliculi marini ſunt q̄ſi umbilici hominis ſecūdum figuram, et ſunt lapides parui et albi, qui inueniuntur in ripis marinis cohęrētes ſicut dentales. Sunt frigidi & ſicci, ſed eorū exceſſus ab autoribus non determinatur, ponūtur in unguentis ad faciem clarificandam.

OPERATIONES.

1 Puluis eorum ſubtiliſſimis reſoluatur cum axungia gallinacea prius reſoluta, & fiat unguentum pro facie abſtergenda. Ponitur in antidotario Galeni in unguēto citrino, quod interpretatur unguentum de citro.

CAPVT. 26.

BOlus armenus. Auicen. lib. 2. capit. de luto Armeno. Lutum Armenum, ſiue Bolus armenus eſt rubeus, declinās ad citrinitatem, notum: frigidum eſt in. 1. gra. ſic. in. 2. Et eſt quędam uena terræ quæ pręcipue in Armenia inuenitur, unde habet uirtutem conſtringēdi. Eſt autem eligendū qđ ſubrubeum eſt ſecundum omnes partes, non habens colores diſtinctos: aliquantulum fragile. Serap. Carmenum id eſt lutum armenum, & eſt ingimbar, color eius ē ultra croceitatem ad rubedinem tendens: & teritur cito ſicut teritur calx, & eſt lene ſine lapide. Virtus eius eſt q̄ deſiccat deſiccatione forti.

OPERATIONES.

Auic. Lutum armenum retinet ſanguinem, quoniā exſiccatio eius eſt in ultimo. 1

Et confert apoſtematibus peſtilentialibus bibitum & linitum: et prohibet ambulationem putredinis membrorum, et mirabile eſt in remedio uulnerum. 2 Et prohibet catarrhū, & confert colericis. 3 Et eſt bonum ſputo ſanguinis ptiſici, propterea 4 quia deſiccat ulcus pulmonis: & eſt cura ſtricturæ anhelitus ex catarrhis. Et eſt bonum ulceribus inteſtinorum, & ſolutioni & fluxui ſanguinis matricis. Et cōfert 5 febribus ethicis & peſtilentialibus ꝓprie: & plures quidem iam ſanati ſunt ex peſtilentia magna, propter conſuetudinem bibendi ipſum cum uino ſubtili. Et ſi bibitur in febre peſtilentiæ, neceſſarium eſt 6 uinum perducat ipſum ad cor: & miſceatur uinum illud cum aqua roſarum.

CAPVT. 27.

BOrax lapis Borax ſecundum Albert. à quodam genere bufonis nominat̃ ꝙ ſic dicitur: quod ipſum in capite portat. Et ē duorum generum, unum albū aliquantulū fuſcum, & alterum ſi uiuo adhuc palpitante bufone extrahitur, in medio habet oculū ceruleū: & tēporibus noſtris extractus fuit unus de bufone paruus uiridis. Aliqs etiā uidimus bufones habētes depictos in ſe, qui de hoc genere dicebantur: uulgariter autem cropodinæ dicuntur.

OPERATIONES.

1 Albe. Sordes purgant inteſtinorum &
2 ſupfluitates. Arno. Noſe lapis id eſt bo
rax eſt cuius duo ſunt genera, unū ſubalbi
3 dū, et aliud uariū. De bufonis capite tra
4 huntur anteꝗ̃ bibat uel aquā tangat. Et
forte i eis qñq; apparet forma bufonis cū
pedibus ſparſis. Hic lapis ualet cōtra mor
ſus reptilium, & contra uenenum.

CAPVT. 28.

CAlaica. Carcedonius & calcophanus. Iſid. Callaica eſt gēma colore uiridis, & pallēs, ac nimis craſſa: nihil iocundius decēſq; auro: unde & appellata. Naſcitur in India uel Germania i rupibus gelidis, oculi modo extuberans.

Ex lib. de natu. rerum. Carcedonius in Aethiopia naſcitur, uelut ignis lucet, ſed pallentis ſpeciem retinet, ſemper itaq; detentus pallore. Colorem habet mediū inter iacincthum & berillum. Qui ſi pertuſus ſit & collo uel digito feraẽ, cauſas uincere perhibetur. Huius ſpecies tres eſſe dicuntur.

OPERATIONES.

Arnol. Calcophanus eſt gemma nigra, 1
ſed eris tinnitum reddit, ſi lapide fuerit il
liſa. Arnold. Calcophanus nigri colo- 2
ris lapis clarificat uocem, prohibet rauce-
dinem. Ex lib. de nat. rer. Calcophanus 3
ſonorus ac dulcis inſtar æris. Si ferro 4
uel ære percutiatur, uocem quoq; ſonorā
ac dulcem reddit, ſi portetur ab homine
caſto.

CAPVT. 29.

CArbunculus. Ex lib. de natu. rerum. Carbunculus eſt lapis omnium pcioſiſſimus atq; cariſſimus: & omniū lapidum perhibetur uirtutibus prȩditus. Huius color igneus eſt, & nocte magis ꝗ̃ die lucet: nam die obſcuratur, nocte uero tantum refulget, ut circa ſe noctem quaſi in diem uertat. Ex lapida. Ardentes ſuperat gemmas carbunculus omnes. Nam uelut ignitos radios iacit undiq; carbo. Huius nec tenebræ poſſunt extinguere lucem, Quin flammas uibrans oculis mittat aſpicientem.

OPERATIONES.

Auic. Carbunculus eſt gemma rubicū- 1
diſſima

diſſima

d.ſſima in obſcuro & in tenebris lucẽs ut
carbo. Colore uirtutibuſq; ſuperat omnẽs
gemmas ardentes, ſol ea enim habet omẽs
q̃ in ipſis ſunt uirtutes. Suntq; pręter illam
2 duodecim ſpecies minus ea utiles. Iſid.
Carbunculi genera ſunt duodecim ſed p̃ſtãtiores qui uidẽtur fulgere ac uelut ignẽ
3 effundere. Et dicit Aluredus, q̃ eſt ſigillum lapidum. Alij uero quia carbunculus
poteſt imprimere figuram ſuam omni alij
lapidi, & non econtra.

CAPVT. 50.

CAlx. Iſidorus. Calx uiua dicitẽ quia dum tactu frigida ſit, occultum ignẽ int⁹ habet: unde & aq̃ pfuſa, ſtatim latẽs ignis erũpit: natura eius mira facit, nam aquis accendiẽ qui bus ſolet ignis extingui. Vſus eius ẽ ſtru-
1 cturis fabricæ neceſſarius: nam lapis lapidi non poteſt adhęrere fortius, niſi calce
cõiũctus. Et calx quidem e lapide albo &
duro melior eſt ſtructuris: ex molli uero
tincturis utilis.

OPERATIONES.

1 Auicen in.2.cañ. Calx eſt cinis corporũ
lapidoſorum. Illa quidem quam aqua nõ
tetigit, & illa quã aqua tetigit cũ remanet
extincta duobus diebus aut tribus tunc nõ
adurit, ſed tantum calefacit.
2 Et abluta quidem dicta eſt, & exiccati-
3 ua ſine mordicatione. Calx uero bibita
4 cum oleis fit maturatiua. Calx fluxum
ſanguinis abſcindit: carnem additam corrodit, & ablata conſolidat, ignis aduſtiõi
5 confert. Conſtan. Calx eſt cali. & ſic. in
4. grad. Quæ mixta ſero & oleo puſtulas
& apoſtemata putrida habẽtes iuuat: uul-
6 neraq; & inciſionẽ ſolidat. Raſi in Almanſo. Calx ca. eſt adurit, & carnem ſupfluã corrodit, fluxũ ſanguinis cõſtringit, quẽ cum lauatur aduſtiõi ignis confert.

CAPVT. 51.

Cariſte um & Numidicus. Iſidorus. Cariſteum uiride optimum, qđ nomẽ ab aſpectu habens, eo q̃ gratum ſit his, qui gemmas ſculpunt: eius enim uiriditas reficit oculos. Idem. Numidicum marmor Numidia mittit q̃đ cutem cotem ſuccum dimittit croco ſimilem, unde & nomen accepit: non cruſtis, ſed in maſſa & liminum uſui aptum. Teſſriana colore cineris appellatur, cuius alligatio contra ſerpentes laudatur.

CAPVT. 52.

CAleſarios & coranticas uel corauium. Albertus Lapis caleſarios ſiue calcoſanos eſt niger.

OPERATIONES.

Virtus eius eſt uocem clarificare et rau-
cedini mederi. Idem Alber. Lapis corã 1
ticas eſt lapis criſtallo ſimilis, infectus colore ceruleo, qui dicitur cadere aliquando
de nube cum tonitruo, et inueniẽ in Graya

t

& Hiſpania: ſed Hiſpanus eſt candens ut
3 ignis. Prouocat dulces ſomnos, & ad p̄
lia & cauſas uincendas, & contra pericu-
lū tonitrui dicitur operari. Hoc ſimiliter
ait Euax.

CAPVT. 33.

Celidonius. Dioſcor. Celidonius inuenitur in uentribus hirundinū. Cuius genera ſunt duo, niger & ruſus, quæ colligunt captis pul
lis hirundinum, & ſciſſis eorum uētribus
inueniuntur:

OPERATIONES.

1 Albertus. Ruffus inuolutus panno li-
neo uel corio uitulino, & ſub ſiniſtra aſſel
la geſtatus, dicitur ualere contra inſaniam
& antiquos languores, & lunaticam paſſi
onem & epilentiā eodem modo portatus.
2 Euax autem dicit, ꝙ facundum gratum
& placentem reddit geſtantem ſe. Niger
autem: ut Ioſeph. dicit contra nociuos hu
mores & febres & iras operatur, & lotus
3 aqua ſanat oculos. Sunt autem hij lapi-
des parui ualde. Et tales iam uidimus per
ſocios noſtros de ſtomacho hirundinū ex
tractos de menſe Auguſto: tunc enim ex-
tracti magis ualere dicuntur: ut frequenter
autem duo ſimul in una hirundine inueni
4 tur. Dioſcor. Ruffus enim ſanat lunati
cos, & languidos, & inſanos in panno mū
do ligatus: & ī ſiniſtro brachio ęgroti cir-
cumligatus: pręterea facit gratiſſimos por
tantes ſe, facundos & amabiles & idone-
5 os. Niger geſtatus ſimiliter optimū ſi-
nē imponit, ad omnes iras regum & domi
norum idoneus eſt.
6 Nam qui eum habuerit, omnibus place
bit, & ad arbitrium ſuum cūcta perducet.

Sed qui dolent oculis, teritur cum aqua, 7
& inunguntur & ſanabuntur.
Sed cum tolluntur lapides, cauendum 8
ne pater aut mater prope ſit, quia meliorē
effectum habent,

CAPVT. 34.

CElonites & Cymedia. Iſid. Celonites eſt lapis purpurei uarijq́; coloris. Hunc teſtudo mittit & diuinatorem il
lum facit. Qui hunc ſub lingua geſtauerit
at hec uirtus ipſi tantummodo tunc ineſt,
cum luna primo accenſum creſcens eſt.
Menoytes in ultimo deſcendēte: ſic uult
Aaron de uirtutibus lapidum. Nec hic la
pis ab igne corrumpitur.

OPERATIONES.

Celonites eſt Indicæ teſtudinis oculus,
uarius & purpureus: hoc magi impoſito 1
linguæ finguntur futura p̄nunciare.

Ex Lapidario.

Indica teſtudo lapidem mittit celonitem 2
Gratum purpureo uarioq́; colore nitentem:
Quem ſub lingua loto ſi quiſquam geſſerit ore,
Noſſe magi credunt hunc diuinare futura.
Orto mane die ſextam duntaxat ad horam
Tempore quo lunæ ſuccreſcere cernitur orbis.
Sed luna prima lapidis prædicti poteſtas
Totius fertur ſpacio durare diei.
Quintæ poſt decimam concordant tempore lunæ.
At detrimenti maris in tempore toto.
Ante diem tantum lapidi manet illa poteſtas.
Eſt etiam nulli lapis hic obnoxius igni.

Idem Iſidor. Cymedia eſt gemma quę
inuenitur in cerebro piſcis eius nominis,
candida

candida & longa: his pręſagire dicuntur magi ſigna tranquillitatis & tempeſtatis.

CAPVT. 35.

CEruſſa. Plateari. Ceruſſa flos plũbi eſt & ē fri. & ſic. in. 2. gra. Hãc qui faciũt ſępius icur runt apoplexiam, epilentiã, paralyſim, arteticam: propter frigiditatem aceti diſſoluentem & mortificantem.

OPERATIONES

1 Habet autem ceruſſa uirtutem mundificandi uel extergendi ſuperfluitates: unde quędam mulieres abluta facie puluerē ceruſſæ tenuiſſimæ ſuperadducunt.

2 Aliæ uero, quia ceruſſa aliquantulũ ſicca eſt, conficiunt eam in aqua roſarum, & exponunt ſoli: maxime in ęſtate, qua conſumpta aliam apponunt: & hoc faciũt donec fit albiſſima, & aliquantulum aromatica, poſtea format in pillulas & facie apponunt.

3 Nota qui longo tempore utuntur adhibitione ceruſſæ, dolorem dentium incurrunt, & putredinem, oris ꝗ fetorem.

4 Auic. in. 2. cañ. Ceruſſa eſt cinis plũbi, ponitur in emplaſtris, & ulcera replet ac generat in eis carnem, & corrodit carnē ma-

5 lã. Conferr bothor oculi, lenificat apoſtemata frigida & dura. Fit autem ceruſſa quandoꝗ aceto, quandoꝗ cum ſalibus, &

6 eſt fri. & ſic. in. 2. gra. Quæ autem cum aceto fit, uehementioris eſt ſubtiliatiõis.

7 Eſt etiam ex medicinis, quæ conueniunt ani fiſſuris, eſt iterum ex uenenis.

CAPVT. 36.

CHryſolectrus & Chryſocolla. Iſido. Chryſolectrus ē lapis auro ſimilis ſed in colorē electri uergens, matutino tamen aſpectu iocundus, igniũ rapaciſſimus. & ſi iuxta fuerit celerrime ardeſcens. Ariſtote. Chryſolectrus ignem trahit, & ex eius natura eſt, ꝙ ab igne cito comburitur.

Arnold. Chryſolectrus gemma eſt aurei coloris, ab igne cito inflammabilis, uiſu pulcherrimus eſt in horis matutinis, in alijs uero per omnia diſſimilis.

OPERATIONES.

Plin. Chryſolectrum collo alligatũ me- 1
detur frebribus. Tritum uero cum melle
atꝗ roſaceo, aurium uitijs.

Eſi cum melle attico conteratur, ocu- 2
lorum etiã obſcuritati, ſtomachiꝗ uitijs
medetur uel per ſe farina eius ſumpta, uel
cum maſtice ex aqua pota.

Ex Lapidario.

Eſſe Chryſolectrus ſimilis deſcribitur auro. 3
Cuius ad electrum color inclinare uidetur.
Hic matutinis uiſu iucundior horis.
Cuius materies rapidiſſima dicitur ignis.
Nam cito uicino correptus flagrat ab igne. 4

Iſidorus. Chryſocolla eſt gemma quæ 5
gignitur in India, ubi formicæ aurũ eruũt
Eſt autem auro ſimilis. habet naturam 6
magnetis, niſi ꝙ aurũ augere traditur, unde & nuncupatur.

CAPVT. 37.

CHryſopraſſus, et chryſopaſſios. Albertus Chryſopraſſus ē lapis, qui ab India uenit, & raro iuenitur, propter q̄d et carior eſtimatur, in colore etiam eſt quaſi ſit ex ſucco porri uel praſſij coagulato: habens etiam auri guttas, propter quod & tale nomen accepit: quia chryſos aurum ſonet in greco praſſiū, id ē. uiride uiriditate porri. *Verſus, Marubij folia ſunt praſſia praſſaq; porri.* Idem. Chryſopaſſios eſt gēma ab Aethiopia ueniens.

OPERATIONES.

1 Albert. Chryſopraſſos uires habet lapidis praſſij, etiam ad omnes cordis paſſiōes
2 efficax reperitur. Idē chryſopaſſios dicitur lucere i tenebris: & euaneſcere lumine ſuperueniente, ita ꝙ colorem non reti-
3 net, quē habet in obſcuro. Et fit in ipſo, ſecundum diuerſitatem luminis & tenebrarum, reciprocatio colorū uelut in quercu putrefacta & noctiluca.

CAPVT. 39.

CHryſolithus & chryſolāſis. Dioſ. Chryſolithus lapis lucidiſſimus ē, & ſimilis auro. Albe. lapis chryſolithus ē in colore habens te-

nuem uiriditatem lucidam, in qua ad oculum ſolis micatut ſtella aurea, & non ē rarus. Iſid. Chryſolanſis eſt gemma ex auro & igne uocata, die ſiquidem ē aurea, & noctu ignea. Hanc gignit Aethiopia.

OPERATIONES.

Alber. Dicitur ꝙ chryſolithus ſpiritualia confortat, propter quod tritus aſmaticis datur. Fertur etiam ꝙ perforatus & ſetis aſini i foramine repler᷒, ac ſiniſtro brachio alligatus, fugat timores melācolicos peſſimos, & hoc dicitur in phiſicis ligaturis. In aure etiam poſitus & geſtatus fugat fantaſmata. Et dicunt quidā ipſum ſtulticiam pellere, & ſapientiam adducere. Dioſ. Hic applicatus (uidelicet chryſolithus) raſuræ auri fulteriū ē & tutamē aduerſus nocturnos timores: Pertuſus & traiectus cum ſetis aſini & in brachio ſiniſtro ligatus, omnia demonia uincit.

CAPVT. 39.

CRyſtallus. Alb. Lapis cryſtall᷒ qui aliquando fit ex frigore, aliquando autē ex niue, ſicut ſępe experti ſuimus. Et i Germania ubi multi inueniūtur. Vterꝙ autem modus generatiōis facilis ſuperioribus erat manifeſtus.

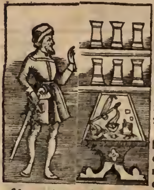
OPERATIONES.

Hic lapis frigidus, oculo ſolis oppoſitus ignem eijcit: ſi calidus ſit hoc perficere non poteſt. Huius ratio poſita eſt in lib. de proprietatibus elementorum & planetarum. 1

Et dicitur etiā ſitim reſtringere ſub lingua poſitus, & expertum eſt, ꝙ tritus cū 2
melle

melle mixtus, acceptus à mulieribus reple
3 at ubera lacte. Ex lib. de natu. rer. Cry-
ſtallus lapis eſt ex glacie induratus.
4 Solinus tamen in aliquibus mundi par
tibus hūc inueniri dicit, ubi nūꝗ gelu uel
5 glacies fuit. Dioſcori. Cryſtallus uires
habet ſtipticas, dederunt hunc ad generan
dum lac.

CAPVT 40.

CInnabar. Pande. ca
pit. 163.
cinnabar
lati. Gre.
ſercog.
Arab. aſ-
reg: uel
zemziſar
Cinna-
bar id eſt
cinnaba-
rū. Et fit
ex ſulphu
re & argentouiuo, & eſt rubei coloris. Se
ra. lib. aggregato. capi. aſreg ſiue aſrēgi id
eſt cinnabarum, fit ex plumbo qn̄ ponit̄ i
igne & inflamatur, & fit rubeum. Simili-
ter fit ex ceruſſa combuſta in hunc modū;
accipitur & ponitur in concauo uaſe mū-
do, & ponitur ſuper ignem, et mouetur do
nec rubeſcat, & fit uelut auripigmentum
rubeum. Et quidam nominant hoc ſandix

OPERATIONES.

1 Gale. Quando comburitur plumbum
uel ceruſſa mutatur, et fit aſrengi: & eſt res
ſubtilior eo, ſed non ita ſedatiua.
2 Idem auto. Lachindi. Et accidit biben-
ti aſreg ſicut illi qui bibit litargirum, om-
nes iſti ſunt ſpecies cinnabari.
3 Dioſcori. Virtus eſt illis ſimilis lapidi
emathitis, deniꝗ conſtringit uehementer,
& ideo ſanguinis fluorem abſtinet, cōbu-
ſtiōibus & puſtulis opitulatur, cerotis ad-
ditur, utiliter etiam confectionibus colly-
riorum miſcetur.

CAPVT. 41.

CInis. Autor. Ci-
nis ex p̄
dictis
corpori
bus uſtis
relinqui
tur, & eſt
ſubſtan-
tia terre
na quidē
arida &
compa-
cta, in ꝙ
corpus ſolidum per ignem reſolutum hu
more conſumpto redigitur. Vnde ex grā-
di corpore propter conſumptionem mate
riæ modicus cinis efficitur, deſpecti colo-
ris eſt.

OPERATIONES:

Et quia partes habet minutiſſimas, leui 1
flatu agitabilis eſt, ad multa tamen peruti
lis. Cinere nāꝗ primo quidē ignis ip̄e 2
tegitur ut conſeruetur. Cinere pelles de 3
pilantur, & quodāmodo in nouantur.
Cinis etiam pro alumine ponitur in tin 4
cturis pannorum Ex aqua cineri admi 5
xta fit lixiuium quo capita abluuntur.
Cinis ſupra ſanguiſugam proiectus ſā- 6
guinem quem ſuxerat, emouere facit. In
medicinis quoꝗ tam cinis ꝙ lix: uiū profi
cit. Auic. in 2. cañ. Cinis omnis naturā 7
habet abſterſiuam, exiccatiuam: diuerſifi
catur tamen, & ablutio minuit eius abſter
ſionem, & acquirit ei glutinationem & ex
ſiccationem ſine mordicatione. Aqua 8
uero cineris ingreditur ī medicinis putre
facientibus: & earum fortiores ſunt aqua
cineris, ficus, & lacticinij: plus eīn abſter-
git & ſiccat, ꝙ cæteræ. Cinis autē ligno- 9
rum ſtipticorum, ut quercus & reliquorū,
retinet ſanguinem. Dioſco. Lixiuium 10
ex cinere quercus ad uſum medicinæ effi-
caciſſimum eſt, & hominibus & pectori-
bus q̄ denſione pulmonis uexantur: & q-
bus aliqua res uenenata obſiſtit. Bibita nā
ꝗ ſtatim ſalutem affert.
Vtilis etiam ē in uulneribus humectis: 11
& in fiſtulis, & ad uulnera difficilia ad ſa

nandum, & calloſa longi temporis ſordi-
11 da. Quotidie ergo lauanda ſunt & ſic
apto medicamine ſananda, quia uirtus li-
xiuij non ſanat, ſed ad ſanitatem uulnera
diſponit.

CAPVT. 42.

COrallus. Ex lib. de nat. rerũ. Corallus eſt lapis rubeus ualde, figurã habens ut cornu cerui, uel ut herbæ radix cũ multis radicibus. Nec mirum, quoniam herba fuit in mari primum. Hic fulminibus & tempeſtatibus reſiſtit, unde antiqui lapidẽ in huiuſmodi factum cum ſeminibus i agro iactabant, aut in arboribus ſuſpendebant, ut grandinum pericula non ſentirent. Dæmonibus quoq; terribilis eſt, & hoc forte, quia frequenter ramorũ eius extenſio modum crucis habet.

OPERATIONES

1 Auicen. in 2. cañ. Corallus eſt frigidus
in. 1. gradu ſiccus in. 2. Stipticus eſt, ut ue-
hementer prohibet fluxum ſanguinis.
2 Carnem additam abſcindit, confortat
oculum abſtrahendo & exiccando humi-
3 ditates fixas in eo. Et eſt precipue quod
aduſtum eſt & ablutum conueniens lach-
rymis. Veſtigia quoq; ulcerum abſtergit,
confert apoſtematibus inteſtinorũ & ſple
nis, retinet ſputum ſanguinis. Naſcitur in
maribus quæ ſunt in Affrica, alius quidẽ
rubeus eſt, alius niger, alius albus.
4 Dolorem ſtomachi remouet, ac prohi-
bet ſuper os eius directe ſuſpenſus.
5 Et ideo collis puerorum appẽditur. Di-
citur autem ꝙ ſi terantur, & impleãtur ex
eo concauitates infirmorum dentium, era
dicat eos & eſt ſummus in confortatione
gingiuarum. Confert etiam ſputo ſan- 6
guinis & eius fluxui, proprieq; rubeus, &
omnibus ęgritudinibus ſtomachi.
Arnoldus. Corallus à mari trahitur ſi- 7
cut ramuſculus, et ualet contra quemlibet
fluxum ſanguinis & epilentiam.
Et contra uana monſtra collo ſuſpen- 8
ſus. Et ualet etiam contra tempeſtates 9
& grandines agris aſperſus, multiplicat
fructus.

CAPVT. 43.

COrneolus. Ex lib. de nat. rerũ. Corneolus, uel ſecundum quoſdam cornelius eſt lapis rubeus, ꝑlucidus, ſed obſcuri coloris, inclſæ carni ſimilis. Horum lapidum multitudinem filij Iſrael in deſerto ſculpſiſſe dicũtur, quorum ſculptura tam ſubtilis acuminis comprobatur, ut nullus poſterorũ huiuſmodi operis imitationem audeat attentare: nec dubium ꝙ ſecũdum efficacias & uirtutes gemmarum ſculpebantur imagines figurarum. Albert. in Lapidario ſuo Corneolus, quem quidam cornelium uocant. Lapis eſt coloris carnei, hoc eſt rubei obſcuri, ſicut carnis lotura. Hic apud Rhenum fluuium inuenitur frequentiſſime, et eſt ualde rubeus, colorem habẽs fere ſicut minium, & quando politur, multũ nitet.

OPERATIONES.

Expertum eſt ꝙ ſtringit ſanguinem, & 1
precipue menſtruorum & emorrhoidarũ,
fertur etiam iras mitigare.
Serapi. Virtus iſtius lapidis eſt, ꝙ quan 2
do defertur in annulo, reprimit iracundi-
am & cauſam litis ante iudicem.
Et reprimit fluxũ ſanguinis, undecũq; 3
exeat,

4 exeat, proprie & ſanguinis mēſtrui. Et
quando fit ex eo dentifricium, abſtergit
ſordes dentium & dealbat eos, & facit eos
pulchros.

CAPVT 44.

COnchiliū, Pand. ca. 43ī, Lapis conchilij. Hoc uocabulum ponitur in quidam electuario Auicenæ, quod eſt contra uitium lapidis, & quidam dicunt, ꝙ eſt coclea marina, quæ dicitur conchilium, & quidam dicunt, ꝙ eſt cochlea limaciarum, ſecundum ueritatem lapis eſt coclea porphiræ marinæ, & eſt conchilium marinum purpureum.

CAPVT. 45.

COs græce, Arabice hager almaſeni: ſiue Amēſen. Latine Lapis quo acuit̄ ferrū, uel olearia. Serapion li. ag. cap. Hager almaſeni ē lapis quo acuitur ferrum.

OPERATIONES.

1 Fricatio almaſeni quæ accipitur ex la-
pide qui dicitur yſachſen, ꝓhibet augmen
tari mammillas puellarum ante tēpus, &
teſticulos puerorū. & eſt quia uirtus eius
2 infrigidat. Et idem auto. Dioſc. Quan
do acuitur ſuper ipſum ferrum aliquod, et
linitur ꝙ aggregatur ſuper alopiciam, fa-
cit in ea naſci pilos. Et liniuntur cū eo 3
mamillæ puellarū, & teſticuli puerorum,
& prohibet eos augeri. Et cōuenit apo- 4
ſtematibus eorum amborum, & quādo ſu
mitur in potu cum aceto, conuenit dolori
ſplenis & epilentiæ, & fricatio eius conue
nit alopiciæ. Vbi ſciendum ꝙ iſte lapis 5
uocatur ſimiliter cos ocularia, quia in ea
fricantur ſyeff oculorum. Vel cos olearia,
acuuntur in eo inſtrumenta ferrea, aſper-
gitur ſuper ipſa oleum.

CAPVT. 46.

CVprū Ex libro de natur. re. Cuprum ſiue æs, ē eiuſdem duriciei cū argento, & eiuſdem liquatiōis, hoc excepto ꝙ eſt rubei coloris. Aes nulla rubigine corrumpitur, fetorem habet. & tamen dulce ſonat. Philoſophus. Aes ſiue cuprum ſonorū eſt et uocale, natura calidū, ſonus eius per ſe rudis eſt: admixtum uero ſtāno uel argento uel auro, ualidum eſt ualde, dulcemq; tinnitum habet. Tinnit autem præ cęteris metallis, ſed uexat auditum, niſi ſtanno commodius temperetūr. Et fuſile quidem eſt, & in omne artificium ductile: ſed cum labore & moderamine uerberātis, nunꝙ̄ uero ſic purgari poteſt, quin facile contrahat corruptelam. Durat tamen in annos plurimos.

OPERATIONES.

Iſidorus. Aes autē à ſplendore aeris di- 1
citur, ſicut & aurum & argentum. Apud
antiquos prior æris uſus ꝙ̄ ferri cognitus
eſt.
Aere quippe primi ꝓſcindebāt terrā, & 2

certamina belli gerebant, eratq; in p̃cio eſ magis.

3 Aurum uero & argẽtum propter inutilitatem reijciebantur. Nunc autẽ uiceuerſa iacet ęs, & aurum ſummo ceſſit honore.

4 Inter omnia uero metalla ęs uocaliſſimum eſt & maximæ poteſtatis. Ex eo & ęnea lamina fiunt.

CAPVT. 47.

DRaconites. Albert.: Draconites eſt lapis à capite dracõis extractꝰ & fertur ab oriente ubi ſunt dracones magni. Virtus ei efficax ſicut lapidis quo catur borax, quando de dracone extrahitur adhuc uiuo palpitante. Inſidiantur autem draconibus dormẽtibus, & ſubito ſciſſo corpore draconis adhuc palpitãte, euellunt lapidem.

OPERATIONES

1 Albert. in mirabilibus dicit ꝙ draconitide deuincuntur inimici: contra uenena ualet ſi de uiuo extrahatur, & debet ferri in ſiniſtro brachio. Animæ enim actibus multa confert. His etiam ſuperfluitatibus quæ generantur in animalibus & mortis corruptione. Alterat ea quando naturali morte corruptis humoribus moriuntur, et quando mortua uel corrupta occiſa lacerant.
2 Ego autem in partibus Almaniei Sueuia uidi lapidem ſuper quem cõuenerant pluſq̃. 9. ſerpẽtes inter montes in q̃ſdam prato, & cum tranſitum facerẽt: inde dominus terræ milites euaginatis gladijs ſciderunt ſerpentes in multa fruſta: & in fundo tamẽ quidam magnus iacuit ſerpẽs in multas partes inciſus, & ſub capite ſerpentis inuẽtus eſt lapis niger, formatus ut piramis abciſſa, non perlucidus in circuitu, coloris pallidi, pulcherrimũ habens deſcriptum ſerpentem. Et hunc lapidem ab uxore eiuſdem nobilis mihi, pręſentatum cum capite eiuſdem ſerpentis.

Item dicit uenena fugere q̃ fiunt à morſibus animaliũ uenenatorũ. Victores dicitur etiam efficere. 3

CAPVT. 48.

DAimonis, Dyadochos & Droſelitus. Alber. Daimonis ẽ quidẽ lapis bicolor ut arcus daimonis, q̃ iris uocat̃. Eſt autẽ daimon dictus ꝙ grǽce intellectum uel ſtellam claram ſtillantem ſonat. Idem. Dyadochos eſt lapis pallidus, dicitur aliquantulum berillo ſimilis.

OPERATIONES.

Albertus. Lapis daimonis dicitur conferre febricitantibus, uenenoſa pellere, & tutum & uictorem reddere. 1

Dyadochos dicitur fantaſmata inũantũ excitare, ꝙ magi maxime hoc utunĩ, tamẽ applicatus defuncto, uires amittit: q̃a mortem odire perhibetur. Horum autẽ ratio haberi poteſt in libris Magorum, hoc eſt Hermetis, Tebit, Bencorath, & Ptolomei de quibus non eſt pręſentis intentionis dicere. 2

Arnold. Droſelithus eſt lapis uarius, cuius nominis cauſa extitit, quia ſi ad ignem applicetur, uelut ſudorem emittit. 3

CAPVT. 49.

Dyacodos

DYacodos, Diamantic⁹, & Dyoniſia. Arnol. Dyacodos ē lapis pallidus berillo ſimilis.

OPERATIONES.

Ex lib. de nat. rer. Dyacodos eſt lapis, q aquis iniectus uarias effigies dæmonũ efficit, ita, ut det reſponſa petentibus. In eodem lib. Dyamanticus, eſt lapis qui in quocunq; metallo geſtetur ferream tamen ſibi ſedē propinquam eligit. Iſid. Dyoniſia eſt lapis niger mixtus rubētibus notis. Hec ex aqua trita uinũ fragat: & odore ſuo putatur ębrietati reſiſtere. Philoſophus. Dyoniſia lapis eſt Orientis, fuſci coloris, niueis reſperſis guttis. In aqua tritus, uinum fragrat, & tamen ebrietas contra naturam odore ſuo fugari ſolet.

CAPVT. 50.

EXacōtalitus, Ermiſtion & Ethites. Iſid. Ex acontalithus lapis ē in parua magnitudie, multicolorē, unde & nominatus eſt. Tam diuerſis enim notis aſperſus eſt, ut ſexaginta gemmarum colores in paruo eius orbiculo deprehendantur.

OPERATIONES.

Arnoldus. Exacontalithus ē lapis ualde paruus ex coloribus ſexagita diſtinct⁹. Hic hominis oculos efficit tremuloſos.

Ex Lapidario.

Exacontalithus lapis ex re nomen adeptus.
Corporis exigui miro diſpendio ſupplet
Dum tot gemmarum ſumit æmula ſola decorem.

Iſidoru . Ermiſteon gēma inter gratiſſimas aſpicitur, ex igneo colore radians auro, portans ſecum in extremitatibus cādidam lucem. Ex lib. de nat. rerũ. Ethites eſt lapis punicei coloris, habens lapillũ interius, ex quo fit ſonorus. Hic ab aqla de extremis orbis partibus in nidũ portatur. Naturaliter enim hanc eſſe cauſam, ꝙ oua aquilæ immoderatio colore concaleſcunt, niſi lapis naturaliter frigidus præſens ſit. Hic pueros incolumes ſeruat.

Efficaciſſime pręgnātes iuuat, ne aborſum faciant, uel in partu grauiter laborēt, in leuo lacerto portari uult. Sobrietatē & gratiam, facitq; uictorem. De iſto lapide ſuperius etiam dictum eſt.

CAPVT. 51.

ENidros, Efeſtis, Aegypcilla. Iſidor. Enidros lapis eſt ab aqua uocatus: ex undat enī aquā, ita ut clauſam putes in eo fontaneam ſcaturiginem. Arnoldus Enidros eſt lapis diſtillans perpetuis guttis, nec liqueſcit omnino, nec efficitur minor.

Ex libro de naturis rerum. Enidros lapis cryſtallo ſimilis, miromodo perpetuis lachrymis diſtillat, & tamen durus & integer in omnibus perſeuerat.

OPERATIONES.

Ex Lapidario.

1 *Huius naturæ graue eſt deprehendere cauſam.*
Non ſi decurrit lapidis ſubſtantia quare.
Non minor efficitur aut non omnino liqueſcit.
Si res exterior deſcendit ad inferiora:
Vt ſemper refluat, cur ſe non impedit ipſum:
Scilicet ingrediens contrarius egredienti.

2 Iſidor. Efeſtis lapis eſt ſpeculi naturam habens in reddendis imaginibus quanq̃
3 rutilet. Experimentum eius eſt, ſi feruēti aquæ addita, ſtatim refrigerat. Aut ſi ſoli oppoſita materiam aridam accēdat, naſ-
4 citur in Corintho. Item. Aegypcilla gēma eſt radice nigra, facie uero cerulea. Ex Aegypto ubi reperitur ſic appellata.

CAPVT. 52.

EPiſtites: Ariſtot. Epiſtites lapis eſt qui ſecuritatē beſtijs prebet, & ſi mittatur in aquæ bulientis uas, ceſſante bullitionis eius ampullæ;

OPERATIONES.

1 Arnol. Epiſtites lapis eſt rutilans & rubicundus, ex parte cordis geſtatus hominem tutum cuſtodit, locuſtas & uolucres nebulaſq́ ſteriles, grādinem ac turbinem à fructibus terræ compeſcit, & ſoli oppoſitus, ignem ad radios emittit.
2 Dioſcor. Epiſtites lapis rubicundus ac dilucidus eſt, et naſcitur in Corimbo. Hic in aquam feruentem miſſus, continuo te-
3 pidorem eam reddit. Et ſi aliquantulū ſteterit, ibi omnem ardorem tollens, frigi-
4 dam eam facit. Hunc cum aliquis in manu dextra contra ſolem tenuerit, radios emittit & ignem uomit ita ut uidentes, mi-

rentur. Qui uero circa brachium ſini- 5
ſtrum eum portauerit, omnes turbas contemnit.

CAPVT. 53.

FAlcanos, Filater9, Flongites & flogmus. Arnold. Falcanos q & arſenicum uel auripigmētum dicitur, lapis eſt rubeus & citrinus.

OPERATIONES.

Habetq́ naturam ſulphuris calefacien- 1
di & deſiccandi. Si ęri apponatur, trāſmutat illud in album. Omnia metallina cor-
pora exurit, preter aurum. Idem. Filate 2
rus eadem eſt gemma, eiuſdemq́ uirtutis cuius eſt chryſolithus, de quo ſufficienter
dictum eſt ſuperius. Iſid. Flongites gē- 3
ma eſt ex Perſida, et hęc eſt una ex gemmis ardentibus uel criſtallinis, oſtentans intra ſe quaſi flammas ęſtuantes, quæ nō ex-
eant exterius. Plinius. Flogmus in Ae- 4

gypto inuenitͤ, aurosum & flamineum habet colorem.

Idem. 5
Illinitus fronti flogmū ſcilicet ſomnum inducit.

CAPVT 54.

Ferrum

FErrum. Iſidor. lib. 2. Ferrum dicitur eo ꝙ ſatra id eſt ſemina frugũ cõdat. Vſus ferri poſt alia metalla reptus ē, cuius poſtea uerſa in obprobrium ſpecies. Ariſt. in lib. metheorum. 3. Ex uaporibus humidis in terra ſpecies nulla dilatatur in percuſſione ſicut ferrum. Eorumq; eſſe eſt, ꝙ quãdo coartatur igneitas & lapideitas deſiccantur & areſcunt. Idem in lib. 4. Quędã ſunt igne mollificabilia, uelut ferrũ et cornu. Exitq; ferrũ ſic molle & ſciſſibile. Ferrum autem à calido liquatũ, coagulatur in frigidatũ, ipſumq; operatũ liquatur ut humidum fiat, interq; coaguletur. Scoria uero ſubſtat & deorſum datur, cũq; multoties patitur & mundum fit, hoc calibs fit, minuſq; pondus eſt emundati. Melius q̃ꝙ ferrum eſt qđ minorem purgationem habet.

OPERATIONES.

1 Ex lib. de nat. rer. Ferrum frigidæ natu
ræ eſt, durum ſolidum & inciſiuũ, oĩa for
titudine ſua domat: & à ſe tantum conſu
2 ſumitur. Super oĩa metalla corruptelã
3 facilius cõtrahit. Et etiam connexa cor
ruptione inficit. Rauce ſonat, igne ebeſcit
4 & ductile fit. Ex eo fiunt arma, diuerſa
q; inſtrumenta inciſionibus apta.

CAPVT. 55.

GAgates. Iſid. Gagates primum in Sicilia inuectus Gagatis fluminis fluore reiectus, unde & nominatus, licet in Britania ſit plurimus. Eſt autem niger, planus, leuis: & ardens igni admotus fictilia in eo ſcripta non delentur. Mirum ꝙ aqua accẽditur, oleo extinguitur.

OPERATIONES.

Ex lib. de nat. rerũ. Gagates lapis niger 1
eſt ac lucidus, caducis prodeſt accenſus.
Dęmones quoq; fugat, aut ſi per os ho 2
minis obſeſſi loquantur, fumus eos tacere
cogit. Idem. Stomachum euerſum iu 3
uat, et aqua in qua triduo iacuerit, cito par
tum liberat. Ipſa quoq; aqua ſi à puella 4
potetur, an uirgo ſit deprehenditur. Nam
ſi uirgo eſt immota manet, ſi corrupta, in
continenti mingit. Idem lapis dęmoni 5
bus & incantationibus reſiſtit, ſerpentes
fugat, unde & aquila ponit eũ in nido ſuo
contra ſerpentes. Sergius tamen dicit, 6
ꝙ hoc facit, ut calorem ſuum circa oua tẽ
peret. Idem quoq; calefactus confrica 7
tioni matricis, quãdo ſuffumigat̃ ex ipſo,
epilenticis cõfert. Fumus eius effugat uer
mes uenenoſas. Dioſcor. Gagates meli 8
or eſt ille qui facile igni exarſerit, et odorẽ
habet aſpalti. Hic aqua ſolutus dentes 9
mobiles confirmat, ad rigores pręcordio
rum ac dolores & euerſiones facit.
Incenſus ſerpentes fugat. Incẽditur aũt 10
& in aqua mittitur, & parturienti de eadẽ
aqua per triduum potui datur.
Dęmonibus & omnibus maleficijs reſi 11
ſtit, uirginitatem deprehendit.

CAPVT. 56.

GAlactites & Garamantites. Iſid. Galactites lapis lacteus dicitur, q attritus reddit ſuccũ album ad lactis ſaporem.

OPERATIONES.

Fœminis nutrientibus alligatus fœcũ 1
dat ubera. Infantium quoq; collo ſuſpenſus ſaliuam fertur facere: In ore autem liqueſcere, & memoriam adimere.

Arnol. Galactites lapis eſt cineri ſimilis, hũc mittit Nilus & Atheolus, datq; lactis ſuccum & ſaporem, & in ore clauſus, turbat mentem. Collo circũdatus ubera lacte replet, & femore ligat⁹ faciles partus p̄bet. Deniq; ſi ueſpere cũ ſale mixtus aqua ouile circũſpargitur, oues lacte replẽtur & ſcabies ab eis fugatur.

4 Ariſtot. Lapis galactites dum ponit̃ cõtra incendium ignis, extinguitur: & ſi ſupra mulierem ſuſpenditur, partus egredit̃

5 Dioſcor. Lapis galactites colore cinereus ẽ, guſtu dulcis: ſic dictus, quia tritus colorem lacteum emittit.

6 Hic poſt balneum ieiuno datus cũ mulſa uel aqua, lactis copiam miniſtrat.

7 Lacteus autem dicitur, quia p̄cedentia mala in obliuionem adducit: unde & mulieri difficulter parienti filo facto de lana ouis circa femur dextrum ligatus, mox eã

8 ſine dolore parere facit. Idem. Faſcina ligatum dolorem dentium liberat. Et qui ſecum portauerit, ſi principem uel aliũ offenſum habuerit, in obliuiõem eum addu

9 cit & gracioſum reddit. Plini. Garamãtitẽ aliqui uocant lapidem qui & ſandareſius dicitur, de quo dicetur inferius.

CAPVT. 57.

GRanatus et garatides. Conſtã. Granatus ẽ de genere carbũculi, eſt aũt lapis rubeus & perlucidus, ĩ colore ſimilis balauſtijs, aliquantulum obſcurior carbunculo. Et cum ſubijcitur ei in ſigillis niger color, tunc magis rutilat. Et in hoc genere inuenitur quidam modus: quia intra ruborem ſparſus habet uiolæ colorem propter hoc genus uiolatum dicitur, & p̄cioſior eſt alijs granatis. Alber. Garadites eſt lapis qui fertur eſſe nigri coloris. Probatur autem ueritas huius lapidis ſic, ſi geſtans lapidem totum corpus ſuum ungat melle, muſcis & ueſpis exponitur, & ſi intactus manet ab eis, lapis eſt uerus: & ſi deponit lapidem muſcæ & ueſpæ ſuper mel cadunt, & fugiunt.

OPERATIONES.

Conſtant. & Albert. Dicunt granatum lætificare cor & pellere triſticiam, & eſt calidum & ſic. Et qui dicunt hunc eſſe de genere iacinthi, eſt falſum. Inuenitur autẽ lapis hic ſecundum plurimos in Aethiopia, & aliquoties intra Tyrum iuxta arenas maris. Albert. Aiunt q lapis garatides in ore portatus, facit bene iudicare opiniones & cogitationes. Fertur etiam q geſtantem gratioſum reddit hominibus. Ita ſimiliter aſſerit Euax.

CAPVT. 58.

GAgacromeon, chryſolithus et galacides. Albertus Gagacromeon ẽ lapis diuerſi coloris ſicut pellis capreoli. Idem Chryſolithus eſt gemma coloris aurei, in horis matutinis uiſu pulcherrimus eſt, in alijs autẽ horis diſſimilis: ab igne autem corrumpitur & fugatur, & ut quidam dicunt inflãmatur: & ideo timere ignẽ dicitur. Dicũt autem alij q eſt aliud genus iſtius lapidis, qui eſt lapis ignobilis ſubſtantiæ, et eſt marchaſita aurea, que medium quoddam ẽ inter metalla & lapides, dicitur autem tertium genus iſtius lapidis eſſe coloris medij inter ceruleum & rubeum.

Plinius. Galacides uelut cinereus ẽ guſtu dulcis.

Operationes

OPERATIONES.

1 Albert. Gagacromeon uictores reddit
2 ſe geſtantes. Expertum aūt dicunt eſſe ab Alchide principe quodā, qui quotiens hunc lapidem ſecum habebat, ſemper uincebat in terra & in mari, quotiens aūt caruit, fertur hoſtibus ſuccubuiſſe.
3 Albert. Chryſolithus. Virtus huius lapidis eſt curare ſcabiem & ulcera, & in manu geſtatus, colorem febris mitigare dici-
4 tur. Plini. Galatides latenter humectat, & leniter conſtringit, & ideo facit ad lachrymas oculorum.

CAPVT. 59.

GElacies, & Gloſopetra. Iſidor. Gelacies ſiue Galacies lapis candorē & figuram prȩſtat grandinis. Duricia quoq; inuicta eſt, ut adamas. In igne fertur etiam frigus ſuum manere.

OPERATIONES.

1 Arnoldus. Galacia lapis omni tempore frigidus, nec unq̃ caleſit.

Ex Lapidario.

2 *Eſt quæ candorem fert grandinis atq; figuram,*
Ictibus omnimodis inuicta gelacia gemma,
Cuius naturæ uis tanta fore probatur,
Vt omni tempore frigida ſit, nulloq; caleſit ab igne.

3 Solinus. Gloſopetra lapis deficiētibus lunis è celo cadit, linguæ humanæ ſimilis eſt, non modicæ (ut magi ferunt) poteſtatis, qui ex ea motus lunares excitari putāt.

CAPVT. 60.

GIpſū, Dió. capit. de gipſo. Gipſum genus eſt lapidis ſimilis nitro, cuius eſt optimum qđ habet uenas latas. Gipſum uero nō coctum deſiccatiuum eſt & ſtipticum, & parum plauſticum, & collectiuum.

OPERATIONES.

Dioſcor. Fluxum ſanguinis & ſudorē 1
abſtinet bibitum ſuffocat hominem.

Vſtum uero leptomeris eſt, & deſiccat 2
& reprimit cum puſca tritum in iuribus: ē etiam ut geſſamia, ſed amplius ſtipticās & refrigerans fortitur. Vnde illinitum fronti ſanguinis curſum ſtringit, potatum uero, diſentericis & ciliacis et omni profluo reſiſtit. Flos eius facit ad ea q̃ inſtantius conſtringere uolumus.

Serapi. lib. aggre. capit. gipſen. Virtus 3
eius eſt deſiccatiua.

Etidem auto. Gale. Non adminiſtratī, 4
niſi exterius: & uirtus eius eſt quæ deſiccat & conglutinat & opilat. Et hoc ideo quia ipſum facit aggregationem partiū cito, & conuenit fluxui ſanguinis quando miſcetur cum medicinis ſiccis: qa gipſum eſt durum ſicut lapis, & ideo oportet ꝙ ad miſceatur cum albumine oui.

Et fit multum ſtipticum, quādo miſceť 5
cū puluere molēdini, qui aggregatur quādo euolat ex farina frumēti ſuper muros molēdini & pilis leporis.

Et quando aduritur, minuitur de uiſco 6
ſitate ſua, & augetur ſubtilitas ſua, & ſua denſio, & fit ſtipticum: & maxime quādo conficitur cum aqua & aceto.

CAPVT. 61.

V

HAemathites. Iſidor. Hæmathites lapis ē dictus quia rubore ſanguineus eſt. Hæma quippe ſanguinis ē. Gignitur in Aethiopia, ſed principalis in Arabia & Africa inuenitur.

OPERATIONES:

1 Hæmathitès dicitur, quia hęmach ſanguis thithe ſiſtens: habet enim uirtutem ſtringendi fluxum ſanguinis.

2 Ex libro de naturis rerum. Hęmathites eſt lapis ferruginei coloris, mixtus uenis ſanguineis, hic miſſus in aquam bulientē eam reddit tepidam. Si quis eum deferat, ſolis ardorem non timebit.

3 Item ſoli expoſitus à ſe ſcintillas emittit, fructus à locuſtis & grandine ſeruat.

4 Idem. Confractus, & in aqua reſolutus ſanat eos qui ſaliuas ſanguineas emittunt.

5 Sanat etiam uentris fluxum, puluis eius carnes mortuas creſcentes in uulnere corrodit & tollit. Vino quoq; permixtus, ulcera ſanat, bibituſq; lapidem ueſicæ frāgit.

Ex Lapidario.

Sumpſit hæmathites græcum de ſanguine nomen.
Naturæ lapis humanæ ſeruire creatus.
Stiptica cui uirtus per multa probatur meſſe.

CAPVT. 61.

HExacolithus & exebenos. Alb. Hexacolithus eſt lapis uarius, diſſolutiuꝰ: ut dicunt periti medicorum. Dioſcor. Exebenos lapis eſt albus & ſpecioſus quo ſolēt aurifices aurum limpidare.

OPERATIONES.

Albert. Hexacolithus uino permixtus & potatus, ualet contra colicam et iliacam paſſionem. 1 Dioſc. Exebenos curat ſtomaticos, potatus cum paſſo & aqua, ſimiliter amentes ſanat potatus. 2 Ad ueneteas uoluptates mirifice facit bibitus, quia nō patitur diu eos fatigari. 3 Soluit etiam ueſicam dolentem. Nam portatus partum ſine ęgritudine conſeruat, & uelocitatē parturientis facit circumligatus femori. 4

CAPVT. 62.

HEliotropia. Iſidor. Helitropia eſt gemma coloris uiridis ac nubilis, ſtellis puniceis ſup ſparſa cū ſanguineis uenis, cauſa ꝟo nois ē de effectu ip̄ius lapidis Nā in labris ęneis deiecta radios ſolis mutat ſanguineo repercuſſo: extra aquam autem ſpeculi modo ſolē excipit, dep̄hendit defectus

defectus eius,ſubeuntẽ lunam oſtendens. Gignitur in Aegypto & Africa,ſed melior in Aethiopia. Magi hanc admixta herba Heliotropia,quibuſdam additis precationibus gerentem conſpici negant.

OPERATIONES.

1 Ariſto. Lapis helitropia ſi ponatur ſup
2 aquam euaporabit eam. Ex lib. de nat. rer. Lapis helitropius in uaſe aqua pleno ſolis radijs ſubiectus,ſanguineũ ſolẽ reddit,ac ſi pateret eclipſim: nec non uas ipm̃ in quo iacet ebulire uidetur,& aquam uelut imbres ſpargere. Hoc facto uidẽtes arepticij(ſi preſentes ſint) extra ſe rapiuntur,
3 & futura prędicunt. Hic lapis geſtantẽ in longa uitæ tempora producit,ſanguinem ſtringit,uenena fugat,& cõtra doloſ cutum facit.

Ex Lapidario.

4 *Ex re nomen habens eſt helitropia gemma.*
Quæ ſolis radijs in aqua ſubiecta parillo:
Sanguinem reddit mutato lumine ſolem
Eclipſimq; nouam,terris effundere cogit.
Deniq; poſt modicum,uas ebulire uidebis.
Aſpergiq; foras ſubitæ ſcaturiginis imbrem.

CAPVT. 64.

HYena, & Hyeratides. Iſidor. Hyena lapis eſt qui in oculis hyenæ beſtiæ inueniť Qui ſi ſub lingua hominis ſubditus fuerit futura eum precinere dicunt. Ariſto. in lib. de animalibus. Gẽmam hyena portat in oculis,uel ut aliqui dicunt in fronte.

OPERATIONES

Varietas multiplex colorũq; mutatio 1
ineſt oculis hyęnæ: in q̃rum pupillis inuenitur lapis quẽ dicũt p̃dicendi futura p̃ditum poteſtate.

Ex Lapidario.

Tollitur ex oculis lapis extollendus hyænæ. 2
Vaticinum munus dicunt inferre gerenti.
Qui queat imbutus præcinere queq; futura.
Sub lingua loto ſi contineatur in ore.

Iſid. Hyeratides eſt lapis accipitris colo 3
ris ſimilis. Ariſto. in li. de ani. Hyerati 4
des lapis ſi ab homine geſtetur,à muſcis uł apibus non mordetur. Arnol. Hyerati 5
des lapis eſt niger,quem qui in ore geſtauerit magis cogitationum & opinionum iudex efficitur,& amabilis redditur.

Sic aũt uirtus eius probatur,corpus ge 6
ſtantis ſi nudum melle fuerit inunctum,et muſcis expoſitum,intactum relinquẽt ipm̃ at ſi lapis ab eo auferatur,ſuggẽt atq; corrumpunt corpus.

CAPVT. 65.

HYacinthus. Ex li. de nat. rer. Hyacinthus eſt lapis ceruleus, in obſcuro nubiloſus,in ſereno clarus: ita q̃ aera ſentire dicitur. Peroptimus eſt ille qui nec nimium clarus,nec nimis obſcurus. Eſt autẽ frigidiſſimus, & hoc magis ſi mittatur in os. Solidiſſime quoq; duriciei eſt,ita q̃ findi uel ſculpi recuſat. Dioſc. Hyacinthi,ut dictum eſt,ſpecies ſunt tres,inter quas granati ſũt meliores, qui iuxta ignem magis rubicundi fiũt. Et ſi ab aliqua ibi fuerat nigredo tolliť: ueneti ℣o nõ patiũtur ignẽ. Sera. Eius ſunt tres ſpecies. Vna eſt coloris rubei. Secũda ẽ citrini coloris. Tertia

eſt coloris cahali, & coloris antimonij, & rubeus eſt melior alijs. Et quando incenditur ſuper eum ignis, rubeſcit multum. Albertus in ſuo Lapida. Hyacinthorum duo ſunt genera, aquaticum ſcilicet & ſaphirinum. Aquaticus hyacinthus eſt flauus albeſcens. Saphirinus autem eſt flauus ualde perlucidus, q̄ſi nihil habens aqueitatis.

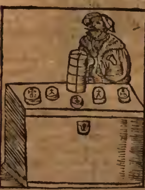
OPERATIONES.

Albertus. De expertis eſt, ꝙ ē frigidus, & confortat corpora: ſicut omne frigidū quod ſtringit uirtutem corporum intus.

In de ligaturis phiſicis autem dicitur, ꝙ collo ſuſpenſus uel digito portatus tutum reddit peregrinum, et gratum hoſpitibus.

Et ualet contra peſtiferas regiões. Et expertum eſt ꝙ ſomnū prouocat propter ſuā frigidam complexionem. Saphirinus autē ſpecialiter hoc habere dicitur, ꝙ uirtus eius eſt cōtra toxicū. Aiunt etiā, ꝙ confert diuitias, & naturaliter ingenium bonum reddit & leticiam cordis. Serapi. Eſt autem uirtus hyacinthi, ꝙ qui portauerit ſecum ipſum, ante ſigillationem factā cum eo, fit tutus à fulgore, ita ꝙ non cadit ſuper eum. Virtus hęc eſt multum diuulgata inter homines. Auicenna de uiribus cordis dicit, ꝙ confortat cor.

CAPVT. 66.

IAſpis. Alber. Iaſpis ē lapis multorū colorū, & habet ſpecies 10. Melior tamē eſt uiridis trāſparēs, habēs in ſe uenas rubeas. Debet autem in argento proprie ligari. Hic in multis partibus inuenitur.

OPERATIONES.

Helinandus lib. 10. Iaſpis optimus ē uiridi tranſlucentiq; colore. Caſtegeſtatus fugat febres & hydropē. Appoſitus, ꝙ iuuat mulierem parturientem. Vis autē eius fortior dicitur in argento. Ariſto. Iaſpis clarificat uiſum hominis, ſanguinē ſtringit, et ſi ſuper mulierem eſt, partū eius ſoluit. Arnoldus. Iaſpis eſt gemma multorum colorum, ſed optimus eſt uiridis & tranſlucens. De multis partibus tranſmittitur, hominem tutum facit. Et fantaſmata pellit, luxuriam quoq; cohibet, & cōceptum prohibet. Eſt autem uirtus eius cōtra fluxum ſanguinis & menſtruorum.

Philoſophus. Si quis autem inuenerit iaſpidem uiridem, & in eo crucem, habet uirtutem, ut ferens ipſum non mergatur.

Itaq; Galenum in digito portaſſe fertur hunc lapidem. Item Iaſpis habet uirtutem contra omnes inimicos, & pellit fantaſmata.

CAPVT. 67.

IRis. Alber. Iris cryſtallo ē ſimilis, & eſt ut frequentius hexagon⁹. Dicitautē Euax, ꝙ de Arabia uenit, & in mari rubro naſcitur. Nos autem inuenimus maximam copiam horum lapidum in montibus Germaniæ: qui ſunt inter Rhenum fluuium & Treuerenſem ciuitatem, & diuerſæ quantitatis, omnes ſunt hexagoni. In alijs autem lapidibus cum naturaliter ſunt rotundi hexagoni efficiuntur, ſicut foramina apud in medio poſita hexagona efficiuntur, cum illa quæ ſunt in extremis ſunt rotunda.

OPERATIONES.

Eſt autē lapis ſicciſſimus, quod ſua indicat ſubtilitas maxima. Fit autem ex

aquco

aqueo ſucco,qui euadit de materia lapidis
2 qui generatur in luto rubeo. Et qa hoc
aqueum uehementer à ſicco apprehenſum
3 eſt ſiccus & durus lapis ualde. Cum aũt
ſub tecto ſoli eius pars immittitur,& pars
eius in umbra tenetur,proijcit reflectendo
pulcherrimos colores iridis ſup̱ oppoſi-
tum parietem,uel ſuper aliquod corpus p̱
4 pter quod iris uocatur. Aliquid autẽ ſi
mile huic naſcitur in gipſo,quod eſt p̱ſpi
cuũ in extremis,& ſciſſibile ualde,& utĩ-
tur eo pro uitro quidam in uitris.

CAPVT. 68.

ISceultos & Hyæna. Albe. & Iſidó. Iſcultos ẽ lapis croco ſimilis Lapis in ultimis Hiſpaniarum partibus, frequentius inuenitũ iuxta Gades Herculis.3.& ĩ.2.climatibus iuxta Hi
ſpaniam illam,quam modo Hiſpaniã uo-
camus.

OPERATIONES.

1 Eſt autem lapis filabilis propter uiſco-
2 ſitatẽ in eo arefactã. Et ſi de eo fiat ue-
ſtis non comburitur,ſed ex igne purgatur
3 & nitet. Et forte illud quod Germani
uocant Salamandre, quia hęc lanugo q̃ in
de colligitur, eſt ſicut lanugo lapidis hu-
midi:quare aũt nõ crematur in metheoro-
rum expeditum eſt.Huius ſpeciem quan-
dam dicunt eſſe quẽdã lapidem,quem qui
dam uocant carbunculum album. Imitaẽ
carbunculum in hoc ꝙ fantaſmatibus &
4 preſagijs reſiſtit. Valet contra dolorem
oculorum ex humida cauſa,et redacius in
puluerem ſanat ſcabiem. Item Iſidor.de-
dit de lapide iſto ꝙ eſt albus admodũ, glã-
5 dis in quantitate. Albertus.Hyęna ẽ la-
pis à beſtia quæ hyęna uocatur: ſic dictus
ẽo ꝙ oculi eius in lapidẽ uertuntur. Aiunt
autem Euax & Aaien, ꝙ poſitus ſub lin-
gua confert diuinando dicere futura.

CAPVT. 69.

KAcabrates,Kamam & Kenne. Albertus Kacabrates eſt lapis ſimile cryſtallo.

OPERATIONES.

De eo fertur ꝙ eloquentiam dat & ho- 1
norem & gratiam ualet contra hydropi-
ſim.
Idem Albertus.Camã eſt lapis frequẽ- 2
ter albus,in toto uel in parte, uarius eſt in
colore,& frequentiſſime inuenitur immi-
xtus onychinæ.
Virtuſq; & ferẽ ex imaginibus & ſcri-
pturis q̃ inueniuntur in ipſo & ex ſigillis. 3
Euax in lapidario ſuo. Kenne eſt qui- 4
dam lapis multum charus regibus, qui ge
neratur in oculis ceruorũ in Oriente, quẽ
cum ſerpentes comedũt, deponẽtes ſeniũ
ut fortiores fiant,intrant flumen ubi mo-
rantur immerſi uſq; ad caput,tam diu, q̃-
uſq; ſentiant uirtutem ueneni ſeparatã, in
terra lacrimam emittunt,quę coagulata in
oculis interdum uſq; ad magnitudinẽ nu-
cis deſiccatur, donec cadat cum de flumi-
ne exierint,& ſic inuenitur. Et hęc dicitur
uenenorum tyriaca.

CAPVT. 70.

KAra be. Pan.cap. 238. Carabe eſt gũmi arboris, ut gẽma unde anuli fiũt unde electrũ ſuccinũ & karabe ſub eodẽ ponuntur, quia electrum eſt karabe, & ſuccinũ eſt karabe.

OPERATIONES.

1 Vnde habemus ab Alexan. ca. de Diſenteria trochiſcos dialectrum. Itẽ Seruius ſuper buco. Virgilij, in ægloga paſtoris, dicit ꝙ electrũm eſt poſt ſiccinum.

2 Item Caſſius felix tracta. de trochiſcis dicit. Trochiſcos de ſuccino, & eſt electrũ

3 & deſcribit trochiſcos de karabe. Aui. in li. de uiribus cordis. Karabe cap. eſt in. 1 & ſic. in. 2. Aliqui uolunt ꝙ ſit fri.

CAPVT 71.

LAzuli lati ne, Arabice haſger alzenard, ſiue elezanard. Serapi. lib. aggrega. capit. haſger alzenard. Oportet ꝙ eligat̃ ex eo, cuius color eſt cœleſtis multum, cũ corpuſculis aureis & lenis eſt, ſine aſperitate, & ſine admixtione alterius lapidis, et qui nõ frangitur facile, & cuius fruſta ſũt magna. Io. Me. capit. de lapide lazuli. Lapis lazulus uel ſtellatus uel lazuli, eſt de genere marinorum, habens maculas ex auro, & eſt alius albus. Et dicitur lapis markaſita, & alius Indus clarus cœleſtis. Et dicitur lazuli, & quando ꝙ minera fert utrũ ꝙ ſimul, & melior eſt cuius color eſt uiridior in colore lazuli: & habet maculas aureas, & mixtus cum markaſita: non eſt bonus & nõ maculatus, & ſimiliter lenis cal. eſt in. 2. & ſic. in. 3.

OPERATIONES.

Serapion. Virtus eius eſt ſimilis glutini auri, niſi quia eſt debilior eo, & facit naſci pilos in palpebris. 1

Et idem auto. Gale. Eſt in eo ſtipticitas cum acuitate pauco. Et uirtus eius eſt que deſiccaret infrigidat etiam palpebras, que depilantur propter aliquos humores acutos, & remanent ꝙ in eis non augentur pili, nec multiplicãtur, & ſunt ſubtiles & debiles. Et hoc quia lapis lazuli in his locis deſtruit humiditatem ipſorum humorũ, & immutat ſuperfluitatem ad complexionem ſuam radicalem, cum qua fit generatio pilorum palpebrarum. 2

Et oportet ꝙ ad hoc teratur ad multum, & adminiſtretur in puluere. 3

Et idem. Quando ſuſpenditur ad collũ infãtis remouet ab eis timores, & facit hirtos capillos. 4

Item habet uirtutem aduſtiuam & putrefactiuam, & ideo aufert uerrucas. Et qñ ſumitur interius laxat humorem melancholicum, & mundificat ſanguinẽ ab humoribus groſſis. 5

Et doſis eius eſt a. 4. kirat uſq ad. ℨ. 1. quando miſcetur cum alijs medicinis laxatiuis. 6

Et conuenit plus dolori renũ & aſmati: & quando ſumitur in potu, aut fit naſcale cum eo, prouocat menſtrua. 7

Et potus eius cõmouet nauſeam & uomitũ, ſed ablutio eius remouet hoc ab eo. 8

Auicen. de uiribus cordis dicit, ꝙ confortat cor. 9

CAPVT. 72.

Lacteus

Lacteus et Lincis. Auic. li: 2. cap. ꝑprio. Lapis lacteus, eſt lapis qui cum fricatur aq̃ egreditur ex eo quod dã ſicut lac. Et hic quidem lapis eſt cinerei coloris dulcis ſaporis:

OPERATIONES.

1 Auic. Teritur cum aqua, & ſeruatur qđ
reſoluitur ex eo in pixide de plumbo, cō-
2 uenit in initio apoſtematū. Et fit ex eius
fricatione alcohol. Et prohibet curſum
3 ſuperfluitatum ad oculū & ulcera in ipſo
4 accidentia. Euax in lapidario ſuo. Lin
cis eſt lapis, & fit de urina lupi ceruarij mi
cta, & in montibus coagulata, qui in domo
ſeruatus, generat optimos fungos ſupra
5 ſe quolibet anno. Dicitur ualere cōtra
dolorem ſtomachi, & ictericiam, & fluxū
uentris.

CAPVT. 73.

Litargyrus Arabice marechet. Serap. lib. ag. capi. marechet, auto. Dio. Quodam ex eo ē qđ fit ex uena plumbea, ita ꝙ inflāmatᷓ, donec fiat ſicut ignis: & diſſoluitur, donec aduratᷓ & poſtea coagulatur. Et ex eo eſt quod fit ex argēto, & ex eo eſt quod fit ex plumbo quando fiūt ex laminæ, & aduritur pars eius. Et de eo eſt cuius color eſt rubeus ſplendens, & eſt aureum, & eſt melius alijs, & ex eo eſt purpurei coloris, & eſt argenteū. Eſt alius modus factionis lithargyri, quem in iuuentute mea uidi Sardinei fieri, ubi argētum & plumbum ſimul colabantur, & eſt uerior modus.

OPERATIONES.

Serapi. auto. Alcauzi. Lithargyrum de- 1
albatum eſt magis iuuatiuum ad auferen
dum ueſtigia uariolarum, ꝙ non albatū.
Et aufert fœtorem ſubaſcellarum, & ꝓ 2
hibet ſudorē. Et ſi bibatur ex eo, ſtrin- 3
git uentrem & urinam, & prouocat & oc-
cidit. Paulus. Contra ſcabiē de flegma 4
te ſalſo uel colera ualet. Contra diſente 5
riam frigidam uitio inteſtinorum, fiat ex
eo puluis, qui inijciatur cum criſteri cum
oleo roſarum & aqua ordei. Contra ul 6
cerationem uirgæ diſtemperetur cū oleo
roſarum, & inungatur: nam ulcerationem
conſolidat. Contra feruorem eryſipilæ 7
conficiatur puluis lithargyri, & ceruſſę cū
aqua roſarum, donec aqua non inficiatur
ex puluere. Iſte puluis in modum colli 8
rij cum aqua roſarum, ualet ad faciem de-
purandam, & panum ſuperfluum remouē
dum, quem habent mulieres poſt partum:
axungia gallinacea uel anſerina liquefiat,
addito puluere lithargyri & oleo roſarū,
fiat unguentum & utatur.
Bulcaſim libro qui dicitur ſeruitor. Li 9
thargyrum ſic dealbatur.
Accipe lithargyri auri partem unam, et 10
tere bene, & pone ſuper ipſum de ſale cō-
muni partes duas, & pone deſuper quanti
tatem aquæ qua cooperiatur, et ſuperat cir
citer quattuor digitos, & dimitte in uaſe
ſeptē diebus, et miſce quoq; die bis, et poſt
ſeptem dies proijce aquam, & pone aliam
aquam, & muta aquam illam quotidie uſ-
q; in finem decem dierum: quia aqua dul-
cificabitur & lithargyrum dealbabitur ſi
cut ceruſſa, & fac trochiſcos, & ſerua &
utere.

CAPVT. 74.

LYchnites. Iſidorus. Lychnites ex ardentium gemmarum genere eſt, à lucernarum flagrãtia appellata. Gignit in multis locis, ſed probatiſſima apud Indos.

OPERATIONES

1 Huius duplex eſt facies, una quę ut pur
pura radiat. Alia quæ cocci rubore à ſole
excalefacta, aut digitorum attritu, paleas
2 & ſimilia ad ſe rapere dicitur. Sculptu-
ris reſiſtit, & ſi quando ſculpta eſt, dum ſi
gna imprimit, quaſi quodam anĩalis mor
ſu partem ceræ retentat. Huius genera ſũt
3 quattuor. Solinus. Lychnites dicitur,
eo ꝙ lucis uigorẽ excitat flagrantia lucer-
4 narum. Helynandus lib. 12. Lychnites
eſt lapis purpureus, fulgẽs ut lucerna. Hic
tactus ſub ſole digitis paleas attrahit.
5 Plini. Lychnites ex genere ardentium
lucernarum accenſarum pręcipua gratia
eſt appellata. Naſcitur circa Ortygiam, to-
taq; Carmania & uicinis locis, ſed proba-
tiſſima in India.

6 Quidã enim eã dixerunt eſſe carbunculũ remiſſiorem. Secũda bonitate ſimilis eſt Iouis: ſic à floribꝰ prolatis appellata.

CAPVT. 75.

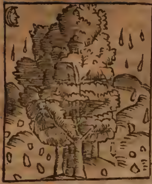
LIgurius et Liparia. Iſidorus. Ligurius gemma ẽ ſic appellata, eo ꝙ fiat ex urina lincis beſtiæ tempore indurata. Eſt autem ſicut & ſuccinus fulua, attrahens ſpiritu folia propinquantia. Helynandus li. 10. Theophraſtus dicit ligurium electri colorem habere, paleas attrahere, ſtomachum dolentem iuuare, ictericis colorem reparare, fluxum uentris ſtringere.

OPERATIONES.

Dioſcori. Locium lincis, quem multi li 1
gurium uocãt, mox ubi minxerit lapis fit.
Colores ſtomachi tollit, & uentris abſti-
net reumatiſſimum.
Rabanus. Ligurius habet colorem qua 2
ſi electri, & ſi fuerit confricatus, paleas ad
ſe trahit.
Philoſoph. Hic lapis eſt frigidæ & ſic- 3
cæ complexionis, rotundus: ualet preci-
puæ uulneratis, & è uulnere ferrum extra
hit. Ex lib. de natur. rer. Ligurius eſt la- 4
pis, quem ſtillare dicunt ab inguine lincis
beſtiæ ſcilicet orientis. Huius enim urina
ſecundum Plinium ſolidatur in lapidem
quod naturaliter beſtia ſciens inuidet bo
no noſtro, egeſtumq; precioſum urinæ li-
quorẽ harena obruit: & hic eo citius in la-
pidem dureſcit.
Eſt autem frequentius croceus, parum 5
ad nigredinem tendẽs. Huius color iuxta
Plin. igneus ac rubicundus eſt, & carbun-
culo ſimilis: niſi ꝙ nequaq; nocte lucet.
Iuxta lapi. uero uiridis eſt. Virtus eius 6
habetur ad multa remedia, preciepueq; ab
lutus in aqua conſtipatos iuuat, & uentrẽ
ſoluit, colorem quoq; perditum in faciere
cuperat. Arnoldus. Liparea eſt lapis ſti- 7
pticus. Huius proprietas eſt, ꝙ oĩnegenus
ferarum ad eius pręſentiam cito properat,
& ipſum intuetur. Iſido. Liparea ſuffi- 8
ta gentiles omnes beſtias euocare tradun-
tur. Ex lib. de nat. rerum. Liparea lapis 9
eſt in Lybia ualde mirabilis, ad quam om-
ne ferarum genus, docente natura, ſponte
quaſi ad patronum currit, cũ canes uel ue
natores eas inſequũtur: ſed nec aliquis ad-
uerſarius eis nocere poteſt.

CAPVT. 76.

Lunæ

LVnæ Latine, Grece Aphroſelinum. Dioſcor. capit. de Aphroſelino. Aphroſelinum ē illud quod apud Auicen. in 2. canone dicitur lapis lunæ, ut & amborum concordia apparet. Et ideo dicit, aphroſelinum ī Aegypto tantummodo inuenit̃, quod ita creatur. Ros cœleſtis ad lunæ claritatem poſitus, in ſpeciem lapidis, quem ſpecularem uocamus, coagulatus conſtringitur. Optimum eſt autem quod eſt colore ceruleo & lucido, hoc em̄ fit ſimile gypſo limpido, & ſpecularis lapis dicit̃. Plini. capit. de aphroſelino. Aphroſelinum ita creat̃. Ros cœleſtis congelatur ad lunæ claritatē, in modum lapidis ſpecularis, unde nomē ſumpſiſſe uidetur.

OPERATIONES.

Dioſc. Aphroſelinum omnia uitia capitis emendare poteſt potatum. Et cephalargicis & epilenticis creditur prodeſſe.

CAPVT. 77.

MAgnes. Serapiō. Minera huius lapidis ē in maritimis, prope terras Indiæ. Et quando naues appropinquāt mōti mineræ ipſius, non remanet in eis aliquod ferrū quod non egrediatur à naui, & uolat ſicut auis uſq; ad montem. Et nō eſt aliquis clauus ifixus taliter ꝙ poſſit euelli, quin euellatur & ſaliat uſq; ad illum montē. Et propter hoc naues illarum partium non clauātur cum clauis ferreis, ſed cum clauis ligneis. Nam ſi forent clauatæ clauis ferreis, quando appropinquarent illi monti, dilacerarentur totæ. Melior ex iſto lapide ē ille, qui attrahit ferrum fortiter, & color eius eſt uergens ad colorem cœleſtem, non multum grauis ponderis. Dioſcor. Lapis magnes gignitur atq; inuenitur circa littus Oceani apud Troglodytas, & ī India, ab inuentore ſic uocatus. Eſt autem colore ferrugineus. Alber. in lapidario ſuo. Magnes eſt ferruginei coloris, qui ſecundum Plini. inuenitur in mari Indico, in quo in tantum abundare dicitur, ꝙ periculoſe in eo cum nauibus, quæ ferreos clauos habent, nauigetur. Inuenitur etiam in Troglodyticis regiōibus. Et ego uidi & reperi in partibus Theutoniæ in puīcia quæ Francia Orientalis dicitur, unum magnæ quātitatis & maxime efficaciæ, & fuit ualde niger, ac ſi eſſet ferrum eruginoſum, & combuſtum cum pice.

OPERATIONES.

Serapi. Virtus huius lapidis eſt, ꝙ quādo datur in potu ex eo, laxat uentrem cum mellicrato, & potiſſime humores groſſos. 1

Et quidam ſunt qui adurunt iſtum lapidem & utuntur ſicut adamante. 2

Et idem auto. Gale. Virtus eius ē ſicut uirtus adamātis. Et eſt bonus illis qui trāſgluciunt acum uel aliud ferrum. 3

Et ille qui habet fluxum uentris, eo ꝙ ſumpſit ſcoriam ferri. 4

Et dicitur de eo, ꝙ ſi accipias eum & ponas ipſum in uaſe terreo, & liniatur caput uaſis cum creta poſtꝗ poſueris ſuper lapide calcem uiuam, quam non tetigit aqua, donec repleat̃ uas calce, et accēdas magnū ignem ſub uaſe, donec ingrediatur porificium uaſis: deinde ponatur uas ī fornace figuli, & dimitte ibi donec lutatio ei⁹ coquatur, & fiat teſta. Deinde extrahe lapidē à uaſe, & dimitte infrigidari, & pone iterum in uaſe nouo, et pone in fornace ſecūdo, et 5

ſac ut prius ter aut quater. Quādo uero extraxeris uice quarta, dimitte ipſum lapidē ubi non tāgatur à uento, uel aqua, uel rore uel ab humiditate aliqua, donec infrigidetur. Deinde frange ipſum in fruſta minuta, ſic ꝙ ſit unumquodq; fruſtum. ℥.x. aut plus aut minus ex. ℥. grecorum.

6 Quando ergo uolueris operationem cum eo facere, pone iuxta lapidem pōdus eius ex ſulphure, deinde rora ſuper eum aquā, & egredieť ex eo ignis magnus, aſcēdens circa menſuram brachij unius, q non tanget aliud quod non comburat. Et quādo lapides Magnetis non ita preparantur ut dixi, ſed crudus ſicut eſt madefit cū ſucco alij aut cepe, ab extractione ferri prohibetur.

7 Sed ſi uis ꝙ reuertatur ad uirtutem ſuàm, infunde ipſum una die ī ſanguine hircino, & fiet uirtus eius ſicut prius. Et accipitur fruſtum magnum iſtius lapidis ꝙd ē ex bono & electo, & approximatur clauatiue alicuius, & aperit eam cito.

8 Nam lapis iſte attrahit ad ſe ferrum.

9 Et quando aliquis uulneratur cum ferro uenenato, & teritur iſte lapis, & miſcetur cum aliquſbus unguentis. Et datur de puluere ipſius in potu illi qui eſt uulneratus, facit ab eo uenenum uel toxicum exire per ſeceſſum. Et ſi pulueriżatur ſuper uulnus uenenatum, curat idem.

10 Dioſcorid. Lapis magnes magnas habet uirtutes, ueluti ſpiritum in trahendo ferrum.

11 Hunc lapidem quidam probandi amoris cauſa uxoris ſuppoſuerunt capiti dormientis, uxore latente. Et ſiquidem erat caſta ab altero uiro, ſic accedebat ad propriū uirum uoluptuanda, ſomno amplexans eum quaſi inde pulſa per aliquem. Quod ſi cum altero uiro coierat, in eum tanq; in alicuius odoris fetidiſſimi lapidem emittebat, ut de lecto caderet mulier. Concordiam quoq; ſecum habet.

12 Nam multas mulieres propter rixas digreſſas a maritis coegit reuerti: ſicut & maritos mulieribus gratioſos, & obſequentes, & iocundi ſermonis facit portantes ſecum.

13 Fures autem cum uoluerit precioſa diripere, intrant domum, & inter quattuor angulos domus carbones ardentes ponūt & ſubmittūt lapidem minutum inciſum & ſic tranſuertunt mentem & oculos eorum qui adſunt, ut timore fugiant putantes ruere domum.

Vires habet purgatorias: et ideo hydropicis cum mulſa datur. ℥. ß. groſſitudinē deducit, & omnes humores qui per uentrem miniſtrant. Tritus & ſuperaſperſus combuſta ſanat. 14

Euax perhibetur etiam cum mulſa acceptum hydropiſim curare. Et eſt alia ſpecies magnetis, cuius uirtus eſt attrahere carnem hominis. 15

Albertus in Lapidario ſuo. Virtus magnetis eſt mirabilis in attractione ferri, ita ut uirtus eius tranſmutat ferrum, ſic ut illud etiam ferrum aliud trahat. Et multæ acus ad ſeinuicem ſuſpenſæ ſic uidentur. Vnctus autem allio non trahit. Et paruus adamas magnum ligat magnetem. 16

Inuētus autem temporibus noſtris magnes, qui ab uno angulo traxit ferrum, & ab alia fugauit. Et hunc Ariſtoteles ponit à genere magnetis. 17

Narrauit quoq; mihi unus de ſocijs noſtris curioſus experimentator, qui uidit Fridericum imperatorem habere magnetem qui nō traxit ferrum, ſed uiceuerſa ferrum traxit lapidem. 18

Aiunt etiam quidam hunc capiti mulieris ſuppoſitum, ſtatim eam incitare ad amplexum mariti ſi caſta eſt, ipſa dormiente. Si autem eſt adultera præ nimio timore et tremore phantaſmatum dicitur cadere de lecto mariti. 19

Dicitur etiam, ꝙ fures in domum intrātes poſitis carbonibus in quattuor angulis domus, lapidem contritum ſuper aſpergunt: & tunc dormiētes in domo ita phantaſmatibus terrentur, ꝙ fugientes ędes relinquāt, & tunc rapiunt quicquid uolunt. 20

CAPVT. 71.

Margaritæ

MArgaritæ.Pand.
cap.400.
Margarita uel per
na eſt que
in oſtreis
reperitur,
de quib⁹
aliæ ſunt
perforatę
aliæ non
perforatę
ſunt arti
ficioſe factæ,& non naturaliter. Sed non
perforatæ q̄ naturales ſunt,meliores ſunt
perforatis. Et quando in medicinis ponũ
tur non perforatæ intelliguntur.Sed ſunt
aliq̄ obſcuræ ad citrinitatē tendentes non
perforatæ,quæ perforatis ęquipollent. Et
ideo eligendæ ſunt claræ & albæ, q̄ uero
obſcura & quaſi albida eſt,non eſt ponen
da in medicinis. Serap.aggre.capit.hager
albalo auto.Raſis.Hager albalo id eſt la-
1 pis margaritæ.Deferuntur à maritinis &
ſunt frig.& ſic.in.2.gradu. Et idem auto.
Iſaac.Ex eis ſunt groſſiores & paruæ, ſed
groſſiores ex eis ſunt meliores paruis,&
claræ meliores obſcuris,& ęqualis ſuper-
ficiei meliores anguloſis in figura ſua.
2 Albert.in lapidario ſuo,capitu.de marga
ritis.Et margarita lapis eſt in oſtreis inuē-
tus. Melior autem ex India uenit. Multi
autem de Britanico mari:qđ nunc Angli-
cum dicitur, & uerſus Flandriam & theu
toniam inueniuntur. Ita ꝙ ego more meo
decem in menſa inueni. Iuuenes autē con
chilæ habent meliores. Coloris autem ha
bet,ac ſi parua lux penetraret in multũ al-
bum.Et ideo nitentes,cũ tamen albæ. Fer
tur ꝗd propter tonitrua quaſi aborciendo
eas oſtreæ euomunt,et in fluminibus inue
niuntur in Moſella,& in quibuſdam Gal
liæ fluuijs inter arenas.

OPERATIONES.

1 Albertus. Virtus earum eſt experta cō-
fortatione ſpiritim, & contra cardiacam
& ſincopim.

Valent etiam contra fluxum ſanguinis 2
lientericum & dyarrhiam. Reparant,
enim ſpiritus ſubtiles ,ut quidam dicunt,
ſed falſo,immo membra earum aſperitate
a ſuperfluis abſtergunt,& eà quaſi cōſtrin
gunt,& coartando ad unum ducũt, & ita
confortant. Serapi.Margaritæ ſunt de 4
ſiccatiuæ humiditatum. Conueniunt de-
bilitati cordis, & ſunt conuenientes in co
hol,& ſunt fri. & ſic.in.2.gradu. Et idē 5
auto.Athabari. Conferunt obſcuritati ui
ſus & albedini oculi,& ſordiciebus eius,
& retinent menſtrua, & abſtergunt dētes,
& deſiccāt humiditates. Et idem auto. 6
Iſaac.Cōferunt cardiacæ tremori cordis,
& accidentibus à melancholia aduenienti
bus ex malicia humorum. Et hoc ideo, 7
quia clarificant ſanguinem cordis quādo
eſt ingroſſatus in corde, & deſiccant hu-
miditatem quæ eſt in oculo, propterea qa
fortificant neruos oculorum. Et quan- 8
do diſſoluuntur margaritę,linitur cum eo
baram:aufert eam poſtꝙ linitur ſtatim.

Auicenna de uiribus cordis dicit,ꝙ cō 9
fortat cor.

CAPVT. 79.

MAgneſia &
Markaſita. Al-
bert.Ma
gneſia ē
lapis ni-
ger,&
aliquo-
canr eā
magno-
ſiam. Et
ipſo fre
quenter
utũtur uitrearij.Idē. Markaſita ſiue man-
daſida,eſt lapis habēs multas ſpecies colo
rũ,qa colorē accipit cuiuſlibet metalli. Et
dicit̃ markaſita argētea,aurea,& ſic de ali-
is metallis. Metallũ tamē ꝗd colorat eum
nō diſtillat ab ipſo,ſed euaporat in igne,et
relinquit̃ cinis ſubtilis,& hic lapis notus ē
apud alchimicos & i multis locis inuenit̃.

Hoc ſimiliter Euax dicit ĩ lapidario ſuo.

OPERATIONES.

1 Albertus. Magneſia diſtillat & fluit in magno & forti igne, & non aliter, & tunc immixtus uitro ad purpureitatem ducit uitri ſubſtantiam. Hoc idem dicit Atabari in lapidario ſuo.

CAPVT. 80.

MAlcha & gypſũ. Plinius libro. 26. Malcha eſt cum è calce recenti gleba efficitur.

OPERATIONES.

1 Idem malcha mox tũditur cum ficu & adipe ſuillo, duplici linamento, q̃ res omnium tenaciſſima exiſtit, duriciemq́ lapidis antecedit.

2 Quod autem malcha oleo perfucatur.

3 Actor de malcha uero flagranti, quæ eſt limus è ſtagno famoſitate urbis naturaliter emiſſus.
4 Iſidor. Gypſum quoq́ calci cognatum eſt, cuius plura ſunt genera: Omnium autem optimum eſt lapis ſpecularis ędificiorum ſignis gratiſſimus.

5 Auicen. Gypſum eſt lapis laminoſus, albus, paruus, cuius ſubtilitatis fit augmẽtatio cum aduritur, eſt autẽ frigidus & ſiccus cõglutinantiuus.
6 Ponitur ſup partes fluxum ſanguinis patientis, & cõſtringit, quia in ipſo conglutinatiõis uirtus faciens adhęrere: & in ipſo eſt ſtipticitas cũ uiſcoſitate: linitur ex eo frons, aut cooperitur ex eo caput ut pilleo, & retinet fluxũ ſanguinis ex naribus: ponitur & ſuper ophthalmiã ſanguineam.

7 Eſt aũt ex ſumma uenenorũ p̃focantiũ in Syria: Gypſum eſt lapis duriſſim⁹, quẽ coquunt fimo bubulo, ut uratur celeriu.

CAPVT. 81.

MArmor Iſidorus, libro. 16. Marmora dicuntur eximij lapides, qui maculis & coloribus commendantur. Marmor aũt Grę̄cus ſermo eſt à uiriditate tentus, & q̃uis poſt etiam alij colores inuenti ſunt, nomen tamen priſtinum à uiriditate retinuerunt. Horum colores & genera innumerabilia. Hęc omnia è rupibus exciduntur, ſed multa precioſiſſimi generis ſub terra ſparſa ſunt.

OPERATIONES.

Plinius. Marmorum genera coloreſq́ 1
non attinet in tãta noticia dicere, nec enumerare facile ẽ in tãta multitudie. Quoto enim quoq́ loco non ſuum marmor inuenitur? & tamen celeberrimi generis dicta ſunt in ambitu terrarum cum gentibus ſuis.
Non omnia tamen gignuntur in la- 2
picidinis, ſed multa & ſub terra ſparſa, prę̄cioſiſſimi generis Lacedemonium uiride cunctiſq́ Hilarius. Sic & Auguſtum, ac deinde Tyberium in Aegipto Auguſti ac Tyberij primum principatu utrumq́ repertum.

Differentiaq́ eorum eſt ab ophite, cum 3
illud ſit ſerpentum maculis ſimile: unde & nomen accepit, q̃ hæ maculas diuerſo modo colligunt, auguſteum undatim in uertices criſpum.

Tyberium ſparſim conuoluta canicie, 4
ſunt & alia eius genera, de q̃bus ſupra dictum eſt, capit. 63.

CAPVT. 82.

Melochites

MElochites et murrhina. Iſidor. Melochites lapis eſt, ſpiſſius uirens & craſſius quàm ſmaragdus, hic à colore maluæ nomen accepit, & in reddẽdis laudatus ſignis. Naſcit̃ aũt in Arabia. Arnol. Melochites eſt gemma uiridis, ſmaragdo ſimilis et ualde mollis. Hęc mẽbra cuſtodit à nociuis caſibus, & cunas infantium ſimiliter.

OPERATIONES.

Item Iſidor. Murrhina eſt gemma, quæ
1 apud Parthos gignit̃, ſed pręcipua i Germania, humorem ſub terra putant, colore denſatũ, candorẽq; & ignem, cum quodã colorum repercuſſu, quales in arcu celeſti ſpectantur. Cuius contraria cauſa cryſtallum facit, gelu uehementiori concreto.

2 Albert. Melochites quẽ quidã melonitem dicunt, lapis eſt Arabicus groſſe uiriditatis, ſed nõ tranſlucidus ſicut ſmaraldus, & eſt mollis. Fertur q̃ uirtutem habeat cuſtodiendi geſtãtem ſe à nociuis caſibus. & ſuper cunabula infantium. Hoc ait in Lapidario ſuo Euax.

CAPVT. 83.

MEmphites. Alb. Mẽphites eſt lapis à ciuitate Aegyptij q̃ Mẽphis uocatur dicit̃ ut ignis calere, uirtute q̃dẽ, nõ actu.

OPERATIONES.

Hic tritus & in aqua mixtus in potu detur urendis uel ſecãdis, quia inducit inſenſibilitatem, ne ſentiat cruciãdus. Hoc idẽ ait Euax in Lapidario ſuo.

CAPVT. 84.

MEdus, Dioſcor. Medus lapis ẽ niger, q tritus emittit croceum colorem. Albert. Lapis med⁹ uel medo dicitur quia a regione Medorum fertur, ubi plures inueniuntur. Sunt autem huius ſpecies duæ; unus niger, & alter uiridis.

OPERATIONES

Albert. Huius uirtutem eſſe dicunt cõ 1
tra ueterẽ podagrã: oculorum cęcitatẽ, & nefreticam paſſionem, etiam refouere dicitur feſſos & debiles.

Fertur etiam q̃ fragmenta nigri ſi in aq̃ 2
calida, miſſa fuerint, & ſe quis in aqua illa lauerit, incurrit membrorum & coriatonem: & ſi ex ea biberit peribit uomendo.

Dioſcor. Eſt autẽ duplicis potentiæ ſci 3
licet bonæ & malæ: nam tritus in cote medicinali cum lacte muliebri (qui ſemel creauit primo partu puerum) & inunctus albugines curat oculorum, & omnem illorũ dolorem, etiam ſi deſperatus fuerit, medet̃ podagricis. Eodem modo cũ lacte ouis q̃ ſemel genuit maſculum. ſanat renes & anhelitus, & interiores partes corporis: hoc medicamen p̃paratũ habeas in uaſe uitreo uel argenteo, & perfice ieiunus: ad uindictam quoq; ſupra cotẽ, & da cui uis. & lauet faciem & exſiccabitur. Si quis autẽ ex eo biberit, pulmonem uomet. Opor 4
tet autem bibenti paululum dare, ut nõ ſatiet̃. Inuẽtus eſt aũt iuxta fluuium phaſin.

CAPVT. 85.

MOgra Serapi. Mogra ex ea ē q̄dam quæ defertur ex terris Sinos. Et melior ex ea ē grauis dēſa, cuius color nō eſt diuerſus,& eſt ſicut color epatis aut ſanguinis nō habens lapidem. Et quando ponitur in aqua, diſſoluitur facile & creſcit. Illa uero mogra qua utunt̃ carpentarij eſt ex debilioribus operationibus, ꝙ illa quæ defertur ex Sinos & ex Babilonia,& melior q̄ facile teritur. Colligitur uero in Cappadocia in ſpelūcis diſtillans,& affertur uenalis in Sinopidam ciuitatem, unde & nomen accepit.

OPERATIONES.

1 Et idem auto. Gal. In ſapore ipſius ē ſtipticitas, unde uirtus eius eſt deſiccatiua. Et quando ſorbetur cum ouo, aut fit criſtere cum ea ſtringit uentrem.

2 Vnde habet uirtutem ſtipticā & deſiccatiuam & glutinatiuam.

3 Et quando miſcetur in emplaſtris, cōſolidat uulnera recentia.

4 Et ingreditur in confectionibus trochiſcorum deſiccatiuorum & conſtrictiuorum uentris.

5 Et quando ſorbetur in ouo ſorbili, aut fit criſtere ſtringit uentrem.

6 Et propinatur in potu pro dolore epatis. & datur in ouo ad ſputum ſanguinis ad uenenum.

7 Paulus cap. de Mogra. Mogra ſinopida fortior eſt bolo armeno & luto ſigillato. & ideo ingreditur in confectiōibus unguentorum. Et occidit uermes in uentre.

CAPVT. 86.

MVmia. Pand. cap. 555. Mumia eſt illud quod inuenitur in ſepulchris balſamatorum, ī quibus humor mortui cum aloe & mirrha reſoluitur: quibus ipā corpora condiebantur;& ſimilat̃ pice marinæ. Solebant antiquitus corpora balſama mirrha & aloe condiri, & adhuc fit apud Paganos & Sarracenos circa Babiloniam, ubi eſt copia balſami. Serap. lib. ag. cap. mumie. Mumiæ ſepultorū, et eſt aloe balſamum & mirrha: et quod miſcetur eis ex humoribus corporis humani. Et idem auto. Dioſcor. In terris q̄ dicuntur acoloniç: deſcendit nāꝗ ex mōtibus qui ducūt flumina cum aquis, eijcit cum aqua fluminis in ripis,& eſt coagulata, et fit ſicut cera & habet odorem picis & aſpalthi mixti ſimul.

OPERATIONES

Sera. auto. Raſis. Ex nomine q̄rundam 1
medicorum eſt bona ſodæ flegmaticæ fri
gidæ ſine materia: & emigraneæ & para
liſi: & torturæ oris & epilentiæ & ſcoto
miæ. Et facim⁹ caput purgium cū uno 2
grano ex ea cum aqua maioranæ.
Et conuenit doloribus aurium, quādo 3
diſſoluitur ex ea granum in oleo ſambuci
no,& diſtillatur in aure. Et cōuenit do 4
lori gutturis, quādo diſſoluitur ex eo unū
kirat cum aqua in qua decocta eſt ſatureia
Et conuenit tuſſi cum aqua iuiubarum, 5
aut cum aqua ordei & ſebeſten. Et dat̃ 6
in potu ex ea ieiuno tribus diebus,& con
fert cardiacæ kyrat id eſt cum aqua mēte.
Et cōfert uentoſitati inteſtinorū, quan 7
do acccipit̃ kyrat id eſt cū aq̄ cimini & car
ui, aut cū aqua ameos, ualet caſui & percuſ
ſiōi. Et dat̃ ad ſingultū grana. i. ex ea cū 8
decoctione

decoctioneſeminũ apij & carui: & miſceẽ
9 cũ oleo debẽ. Et fit caput purgiũ cũ eis, & ad ſquinantiã pondum unis kyrat cum
10 ſquingibin. Et dolorẽ ſplenis pondus
11 unius kirat cum aqua carui. Et ad uenena duo grana, cum decoctione tribulorũ
12 marinorum, & folijs anuiden. Et ad pũcturam ſcorpionis põdus unius kyrat cũ
13 uino puro. Et ponitur in loco pũcturæ
14 cum butyro: & conuenit fracturæ. Et conquaſſationibus q̃ fiunt in interioribus corporis & exterioribus, & conſtrictioni
15 pulmõis. Et eſt prope temperamentum niſi quia habet ꝓprietatem in ſedando dolores qui ſunt in fracturis: qñ ſumitur ĩ potu, & linitur cum ea: & fit cũ ea criſtere, &
16 conuenit ulceribus ueſicæ & uirgæ. Et idẽ auto. Raſis. Quidã emittebat ſanguinẽ, & non poterat reſtringi per aliq̃ medicinã uſq̃quo datum eſt ſibi de mumia põdus granorũ triũ cum uino, & reſtrictus ẽ
17 ſtatim. Et qñ fit cum ea ſuppoſitoriũ diſſolutum cũ oleo de ſambach, cõuenit non
18 potentibus retinere urinam. Pau. capi. de mumia. Cal. eſt & ſic. in. 3. gra. teſte Cõſtantino, licet quidã dicũt ꝙ ſit frigida, q̃a cõſtrictiua: multa enim frigida & ſicca laxant, & multa calida & ſicca conſtringũt.
19 Auice. de uiribus cordis. Mumia calida eſt in fine. 3. ſicca in. 1. Et habet proprie
20 tatem confortandi cor. Item qñ fit cum ea ſuppoſitoriũ diſſolutũ cũ oleo muſtellino, cõuenit nõ potẽtibus retinere urinã.

CAPVT. 87.

NIſus Alb. Dicunt aliqui hunc eſſe de genere lapidum, & inueniuntur in capite bufonis Et ſunt duo genera Vnꝰ ſub albidus ſicut ſi lac intrauerit in ſanguinẽ, & uincit eum. Et ideo ſanguinis obſcuras uias in eo dicunt apparere. Et alius eſt niger, & aliquando pingitur in eo bufo ſparſis pedibus & ante & poſt.

OPERATIONES.

Dicunt etiam ꝙ ſi ambo ſimul includãtur preſente ueneno eos adurere manum tangentis. 1

Probationem autem lapis eſſe dicunt ꝙ exhibitus bufoni uiuo, bufo eleuatur contra eum, & tangit ore ſi poteſt. 2

Dicitur etiam ꝙ preſente ueneno uarius efficitur, qui ſubalbidus eſt. Hoc ſimiliter Euax dicit. 3

CAPVT. 88.

NIgrorum, Auicen. libro. 2. Nigrorũ eſt lapis qui defertur ex nigris declinans ad citrinitatem.

OPERATIONES.

Auicenna. Fricatur, & egreditur ex eo fricatio mordicans linguam ſimilis lacti. 1

Mundificat panum oculi cum non eſt cum apoſtemate & ophtalmia. 2

Et conuenit ueſtigijs ulcerum in eo, & eradicat ungulam. 3

CAPVT. 89.

NItrū Iſid. Nitrum à loco ſumpſit uocabulū naſcit̄ enim in Nitria oppido uel regione Aegypti, ex quo & mediciæ fiunt, & ſordes corporū ueſtiūq; lauātur. Huius natura non multum à ſale differt: habet enim uirtutem ſalis et ſimiliter orit̄ caneſcentibus littoribus ſiccitate. Aphronitrum autē eſt ſpuma nitri, et colligitur in Aſia in ſpelūcis deſtillans, dehinc ſole ſiccatur. Optimū putat̄ ſi minime fuerit ponderoſum, et maxime fricabile, colore penè purpureum. Gloſa ſup parabolas. Nitrū ſale ſimilimūm ē, excepto q̄ nihil ſalſi ſaporis habet. Crepitat in aqua ſicut calx uiua, ſed aquam lotiōi abilē reddit, ſicut ergo acetum in nitro ebullit, ſic p̄uerſa mēs deterior, ſuccenditur correctione.

OPERATIONES.

1 Aui. in. 2. cañ. Baurach id eſt nitrū fortius eſt ſale. ca. & ſic. eſt in. 2. gradu, ex eo melius eſt Armenum, leue, laminoſum, frāgibile, ſpongioſum, albū aut purpureū aut roſeum mordicatiuum abſtergit aūt for-

2 titer. Et mundificat & excoriat, & incidit humores groſſos, attenuat capillos.

3 Sāguinem attrahit in ſuperficie corpo-

4 ris, & colorem emēdat. Confert pruritui: quia uirtus eius reſoluit, proprie Afri-

5 canum cum aceto, & etiam ſcabiei. Cū quibuſdam medicinis bibitum interficiē-

6 tibus uermes educit eos. Valet contra uenenum, & precipue Africanū. Eius ſpuma ualet contra morſum canis, & potum

7 cantharidarum. Conſtā. Nitrum affertur de Armenia, alterum de Arabia. Vniuerſaliter autem colatiuum & mundificatiuum eſt. Interiora corporis & exteriora maxime aceto mixtum lauat. Dioſcor. 8

Nitrum eſt eligendum leue & rubeum uł album, percuſſuras habens ſicut ſpongia, album acre eſt & amarum.

Tale ex India uenit. Nitri ſi quidē aliud eſt craſſum & laminoſum, aliud tenue aliud rubeum, aliud album: & omniū uirtus deſiccatiua eſt. 9

10 Et ideo ſi fuerit ore acceptum, minuit ac tenuat pingues & uiſcoſos humores, ualet & contra fungos.

Platea. in lib. de ſimplici medicina. Nitrum cal. eſt & ſic. in. 2. gradu. Album melius eſt q̄ citrinum, uirtutem habet diſſoluendi & extinguendi. 11

Vſus eius eſt contra iliacam paſſiōem, ad faciem quoq; purgandam. 12

Item contra ſtomachi ſaniem & inteſtinorum: contra furfures capillorum & pediculos capitis. 13

Contra uermes aurium, & ſaniem. 14

CAPVT. 90.

OBtalmius. Albertus. Obtalmius eſt lapis ab obtalmia dictus, cuius color non nominatur, forte ideo, q̄a eſt multorum colorum.

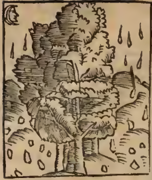
OPERATIONES

Item ualere dicitur geſtanti contra omnes malos morbos oculorum. 1

Viſus autem circumſtantium dicitur exccecare, & ideo etiā patronus dicitur, geſtantes enim eum quaſi inuiſibiles reddit Hoc ſimiliter ait Euax. 2

CAPVT. 91.

Onyx

ONix Albertus. Onyx gēma eſt nigri coloris, inuenitur melius gen⁹ eſſe nigrum, albis uenis uariatū uenit aūt de India & Arabia. Inuenitur autem quinqꝫ diuerſitatum, propter uarietatem uenarū & colorum. Feruntſi ſardius ſit pręſens ligat̄ onyx, & etiam ſuſpenditur à nocumento. Hęc autem omnia ſi habet, profecto ideo habet, quia habet uirtutes mouendi melācholiam, pręcipue in capite, ex motu enim illius cum uapore omnia iſta procedūt. Dicunt autem quidam onyx onychinum eſſe, quod ueriſimile eſt: uel ꝙ ſit alia ſpecies eius, ſed colore non eſt niger niſi aliquādo, & colorem habet ut unguis: ſed in onychinis noſtris inueniuntur multi colores, albi, nigri & rubicundi, qui tamen omnes in ſubſtantiam quādam fricantur, quæ ſimilitudinem exprimit unguis hominis. Aiunt etiam ꝙ ex lachryma arboris, quæ onyca dicit̄ indurata ī lapidem generatur, & dicūt hanc cauſam eſſe ꝙ odoriferus eſt in igne. Hanc etiam cauſam inquiunt eſſe, & frequētius alijs depictus imaginibus mirabilibus inuenit̄, quia lachryma à principio mollis facile formabilis pingit̄: & picturam retinetqñ in lapidem īdurata coagulat̄. Hunc lapidē dicūt inſenſibiliter intrare in oculū, & hoc eſſe mirabile. Et ego uidi ſaphirum intrare in oculum, & lapidē galli, & quendā aliū cuius nomen ignoraui, ſine oculi leſione. Politus enim & tenuis nō ledit oculū, niſi tangat aciem ſeu pupillā oculi ſenſibilem, & foramē uuæ.

OPERATIONES.

Albertus. Aiunt ꝙ collo uel digito ſuſpenſus, excitat triſticiam & timores, & in ſomno phantaſias terribiles.

CAPVT 92.

ORphanus. Alb. Orphan⁹ lapis eſt q eſt in corona Romani imperatoris. Non unꝙ alibi ui ſus ē, propter ꝗd orphan⁹ uocat̄, eſt autem in colore quaſi uinoſus, ſubtilē habens uinoſitatem. Et hic eſt ſicut ſi candidum nimis micās penetraret in rubeū clarū uinoſū, et ſit ſupatus ab ipo. Eſt aūt lapis plucidus, & tradit̄ ꝙ aliqñ in nocte fulſit, ſed nūc tēpore noſtro nō micat in tenebris.

OPERATIONES.

Fertur autē ꝙ honori conuenit regali. Hoc ſimiliter ait Euax.

CAPVT. 93.

OPalus ē lapis diuerſarū colore gemmarum diſtinctus. Eſt eñ in eo carbūculi tenuior ignis, amethiſti fulgens purpura, ſmaragdi nitēs uiriditas. Cūctaqꝫ pariter ſub quadā uarietate lucētia, nomē habet ex patria, ſola eñ parturit eū India. Pli. li. 37. Opali ſunt in India, quibus gēmarū cōpoſitores gloriā, & maxime inenarrabilē difficultatē dederūt: quia ſunt

in eis pariter incredibili mixtura lucētia. Alij ſummo fulgoris augmento colores pigmentorum ęquauerunt. Alij uero ſulphuris ardentem flammam, aut etiā ignis oleo accenſi: magnitudo nucem auellanā ęquat.

OPERATIONES.

1 Arnoldus. Opalus eſt lapis pcioſus geſtantiſe, contra omnes oculorum morbos
2 proficuus. Viſum eius acutum confortat, per omnia uero circūſtantium uiſus & oculos excęcat & obumbrat.

CAPVT. 94.

ORithes & oſtrates. Arnoldus. Orithes eſt lapis triplicis generis. Vnus eſt rotūdus ac niger. Alius uiridis, & maculas albas habet. Tertius ē cuius altera pars aſpera eſt, altera plana, & ē corpus quaſi ferri lamina.

OPERATIONES.

1 Idē. Hic lapis geſtatus, & oleo roſaceo mixtus, prohibet ad aduerſis caſibus, atq; à peſtiferis reptiliū & aliorū aīaliū morſibus. Idē. Appēſus mulieri prohibet ipſam impregnari, & ſi pregnans eſt abortit.

Ex *Lapidario.*

Letiferos morſus niger atq; rotundus orithes
Quos fera uel cornu uel ſæuo dente peregit.
Cum roſeo mixtus perfecte curat oliuo.
Per uaſtas arenas, interq; feras gradientes
Illæſos ſeruat morſus abigendo ferarum.
Qui uiret & maculas albas habet alter orithes;
Caſibus aduerſis portantes ubiq; reſiſtit.
Tertius aſſeritur famæ grauioris orithes.
Altera pars cuius crebris eſt & aſpera clauis,
Altera leuior eſt quaſi lamina ferri.
Hic facit appenſus ne fiat fœmina prægnans.
Aut ſi prægnans fuerit, cito fundit abortum.

Iſidorus. Oſtratites gemma eſt teſtacea, 1
durior eſt altera, ſimilis achati, niſi qđ achates politura pingueſcit.

Duriori tanta ineſt uis, ut aliæ gemmæ, ſculpantur eius fragmentis.

CAPVT 95.

OPhites. Porphyrites: & Parius. Plin. lib. 37. Ophites ſerpētum maculis ſimilitudinem habet, nec ex eo inueniunt columnæ niſi paruæ. Duo ſunt eius genera. Molle ſcilicet candidum, nigricās durum, ambo capitis dolores adalligata ſedare dicuntur, & ſerpentum ictus. Quidā etiā phreneticis ac litargicis adalligari iubet candicantem. Iſidor Porphyrites ē ex Aegypto rubens, candidis interuenientibus punctis. Nominis eius cauſa, qđ rubeat ut purpura. Plinius ubi ſupra. Porphyrites eſt etiam ex Aegypto, rubet candidis interuenientibus punctis.

OPERATIONES.

Iſidor. Parius eſt lapis marmoreus exi 1
mij cādoris. Hic apud Paron inſulam naſcitur, unde nominatur.

Magnitudo eius eſt quæ lances crateraſ 2
qđ non excedat, unguentis ipſe aptus eſt.

CAPVT. 96.

Palagius

PAlagius, ſecūdum Albertū dicitur, ꝙ palagius eſt gēma coloris rubei, lucidus ualde, naturæ & ſubſtantiæ tranſparentis: & dicitur eſſe fœmina carbunculi, & uirtutes eiuſdem remiſſas habet, ſicut fœmina ad marem ſe habet.

OPERATIONES.

1 Et dicunt quidam ꝙ eſt domus eius, & ideo palatium carbunculi uocatur: generatur frequenter carbunculus in lapide iſto.
2 Etiam uiſum ē hoc ꝙ in lapide uno exterior pars fuit palagius, & interior carbū
3 culus. Propter quid huiuſmodi genus lapidum eſſe de genere carbunculi fertur.

CAPVT. 97.

PAntherꝰ. Albertus Pantherus eſt lapis multos habēs colores ĩ uno corpore lapidis, nigrū uidelicet uiridē & rubeum, & alios multos, inuenitur autem pallidus, purpureus, & roſeus.

OPERATIONES.

1 Albertus. Fertur autem fuſcos efficere uiſus, inuenitur ſecūdum plurimos in In
2 dia. Debet geſtans reſpicere ad ipſum in mane Oriente ſole, & fit efficax & uirtuoſos, tot aurem uirtutes dicitur habere q̄t colores habet. Hoc ſimiliter ait Euax in lapidario ſuo.

CAPVT. 98.

PRaſſius. Albertꝰ Praſſiꝰ eſt lapis qui ē mater et palacium ſmaraldi. Eſt autē uiridis coloris, habens uiriditatē ſicut praſſium. Inuenitur autem aliquando cum rubeis guttis, & aliquando cum albis. Eſt alia ſpecies iſtius lapidis, qui inuenitur cum guttis aureis, & uocatur chryſopaſſus, & rarius inuenitur, & ideo carior exiſtit.

OPERATIONES.

Expertum eſt autem ꝙ cōfortat uiſum 1
& quaſdam iaſpidis & quaſdam ſmaraldi habet operationes. Hoc ſimiliter ait Euax in lapidario ſuo.

CAPVT. 99.

PEridonius. Albertus. Peridonius ē lapis fulgens ut ignis colore.

OPERATIONES.

1 Albertus. Dicitur ualere contra arteti-
2 cam mirabiliter. Et refertur de illo lapi
de, ꝙ, ſi fortius ſtringatur manu, manum
aduret: uult ergo leuiter & pauide tangi.
3 Et ego ipſemet expertus ſum ſępius. Di-
citur autem de genere iſto alia ſpecies eſſe,
quę dicitur eſſe chryſolitho ſimilis, niſi q̃a
maioris uiriditatis exiſtit:

CAPVT. 100.

PIritides
gręce, lati
ne coppa
roſea, ara
bice hage
ral mar-
kaſita. Se
rap. li. ag
gre. capi.
hageral
markaſi-
ta. Eſt la-
pis ex q̃
extrahit̃
ęs, & oportet ꝙ eligatur ex illis, cuius co-
lor eſt ſimilis ęri, & quando ponitur i igne
ſaliunt ex eo ſcintillæ facile. Comburit̃ in
hunc modum. Linitum pone in ignẽ leuẽ,
& euenta donec fiat rubeus, deinde extra-
hetur ab igne. Quidã ponunt in ignẽ ma-
gnũ de prunis, deinde liniunt melle, & ite
rum ponunt in ignẽ, donec omnes partes
eis ſint ęqualiter combuſtæ, quia fortaſſe
primo aduritur extra & non interius, de-
inde exufflatur cinis ab eo & reponitur: et
ſi indigetur ablutio, laua eam ſicut lauat̃
cadimia. Dioſc. cap. de piritide. Lapis pi-
ritides id eſt markaſita ex q̃ eramẽ fit, eligẽ
dus eſt, colorem habẽs eraminis, qui in fo
co miſſus frangitur. Comburitur uero ſic
melle unctus, in uiuis carbonibus mittit̃,
flabellatur q̃diu colorẽ rufum facit. Alij
uero in multis carbonibus igneis coctum,
& ſecundo melle unctum reuocant igni,
q̃diu ſe fregerit, poſtea eximunt illum &
lauant ſicut cadimiam, & reponunt.

OPERATIONES.

1 Serapion. Virtus eius aduſti & nõ adu
ſti eſt urens & abſterſiua ulcerũ, & abſter-
git obſcuritatem uiſus: & reſoluit & matu
rat apoſtemata dura, et quando reſoluitur
& miſcetur cũ reſini pini, reſoluit ſangui-
nem coagulatum. Et aufert carnẽ ſuper 2
fluam cũ pauca calefactiõe & ſtipticitate.
Et quidam nominant hunc lapidem poſt-
q̃ aduritur dicidas uł difriges. Et idem 3
auto. Gal. Hic lapis eſt unus de lapidibus
habentibus uirtutem fortem, & nos admi
niſtramus eum cum reſolutiuis, & miſce-
mus cum eo lapidẽ ſacharos. Et reſolui 4
mus ſępe cum hoc ungento humiditatem
multam, quæ eſt congregata in concauita
tibus & cauernis muſculorum. Et quan 5
do adminiſtratur hic lapis, oportet ꝙ mul
tum teratur, & reſoluit humiditatem cor-
ruptã, quæ eſt in cute. Et ideo quãdo te- 6
ritur ultima cõtritione, & conficitur cum
aceto, abſtergit baras & morpheam, lenti-
gines faciei.
Et habet uirtutẽ magnam in abſtergen 7
do oculum, & confortat ſubſtantiam eius
& acuit uiſum.
Et ideo nominatur in terris Perſiæ la- 8
pis lumĩaris. Et facit capillos tenues & criſ
pos. Dioſcorid. Virtus eſt illi cocto & 9
crudo termantica & aſmictica: caligines
oculis purgat duriciebus, diaforeſim et di
geſtionem facit: addita reſina carnes per
ęquat. Lapis ipẽ combuſtus à multis defri
ges dicitur.
Lapis iſte eſt ſpecies uitrioli, ut appa- 10
ret inferius de Vitriolo. Qui non combu
ſtus ſi pulueriſetur, & diſtemperetur uel

miſcea-
tur cum
uino, &
e gallis
tritis, eſt
optimũ
atramẽtũ
ad ſcri-
bendum
Hoc idẽ
dicit Al
bertus in
lapidari-
o ſuo.

Caput

CAPVT. 101.

PEtroleum, Caſſius felix. Cap. de petroleo. Petroleum eſt oleum petræ. Inuenitur autem in locis furfureis. Fit enim cũ pinguedo terræ & aquæ actiõe calores ad igneas conuertitur partes: inuenitur etiã ſuper lapides, quod quidem per eos reſudat & in eis eſt & ſuper mare inuenitur. Auic. Petroleum album noiæ ſpeciei eſt, & nigrum eſt colamentum picis Babiloniecal. & ſic. uſq; ad. 4. eſt & ſubtile & proprie album, reſolutiuum, liquefactiuum, aperitiuum opilationum.

OPERATIONES.

1 Auicen. Petroleum confert doloribus ancharum, & iuncturarum, & proprie album: & confert doloribus auriũ frigidis.
2 Et cõfert albugini oculi & aquæ deſcẽ-
3 dẽti. Et nigrũ ex eo etiam confert aſmati & tuſſi antiquæ. Bibitur enim parum ex
4 eo cum aqua calida. Et ſedat dolorem
5 uentris pungitiuum & uentoſitates. Et quando fit ex eo liciniũ interficit uermes,
6 & proprie nigrum. Et comeditur pondus. Z. una de eo, & frangit uentoſitatem ueſicæ, & frigus matricis: & confert puncturæ apoſtematum.

CAPVT. 102.

PEanites. Arnold. Peanites lapis eſt genitus de miſchedon; & eſt fœminei ſexus. Nã certo tẽpore cõcipit, lapidemq; conſimilẽ parit, & confert prægnantibus.

OPERATIONES.

Ex Lapidario.

Gignitur in matre non regione lapis peanites 1
Fœminei ſexus referens imitando labores.
Nam quibus ex cauſis dubium, ſed tempore certo
Concipit & parit, & parientibus auxiliatur,
Vltima quas urget dubij diſcriminis hora.

CAPVT. 103.

POdoros & Pontica. Iſidorus. Podoros ẽ gemma poſt margaritã gẽmarũ candidarum ſecunda, de q̃ quæritur in q̃ numerari colore debeat, totiens iactata per pulchritudines nominis alienas adeo, ut decoris prærogatiua uocabulo ſit facta.

OPERATIONES.

Idem. Põticæ gemma auratis guttis mi- 1
cantes. Aliæ ſtellas habentes, aliæ quoq; lõgis colorum ductibus lineatæ. Caſte & 2
ſobrie portari uolunt.

CAPVT. 104.

PHrygius, & Phinagites. Iſi. Phrygi9 a loco dicitur, eo q̃ in Phrigia naſcitur, colore pallid9, mediocriter grauis gleba pumicoſa;

uritur ante uino perfuſus, flactuſq; folli-
bus, donec rubeſcat. Rurſuſq; dulci uino
extinguitur, tribus uicibus, tingendis ue-
ſtibus tantum utilis.

OPERATIONES.

1 Iſidor. Phingites: alias phengites Ca-
padociæ lapis eſt, duricia marmoreus, can
2 didus atq; translucens. Ex quo quondã
templum à quodã rege conſtructum ẽ fori
bus aureis, quibus clauſis intus diuturna
3 claritas erat. Plin. In Capadocia reper-
tus eſt lapis phingites ſub Nerone princi-
pes ex argumento ſic appellatus, quoniã
candido & translucenti fuluæ incederãt
uenæ. Hic eidem conſtruxit fortunæ, quã
ſeiam appellant.

CAPVT 105.

PVmex lati. Arabic. famechi, grece faneeh uł Fenic uel lapis de barchin Sera. li. aggreg. cap. Famechi id eſt pumex, & eſt lapis de barchin id eſt lipari. Oportet q; eligatur ex eo multũ foraminoſus, durus & frangibilis, leuis, albus, in quo non ſunt lapides. Et modus cõbuſtionis eius eſt, q; accipiatur ex eo quãtitas & ponatur in prunis, et qñ fuerit ignitus extrahatur & extinguat̃ in uino odorifero: et hoc fit ter. tertia uice qñ extrahitur ab igne nõ extinguat̃ in aliq̃, ſed dimittat̃ ĩfrigidari per ſe, poſtea terat̃ & reponatur.

OPERATIONES.

1 Dioſc. Virtus eſt ei ſtiptica, termantica
& purgatoria. Pumex oculorum cicatri-
ces limpidat, uulnera replet & conſolidat,
& aufert carnem ſuperfluam oculorũ: &
qñ teritur & fricãtur inde dẽtes, abſtergit
eos, & adminiſtratur ad abradẽdos pilos.
Theophraſtus. Si miſcetur antidotis dẽ 2
tifricijs et ſmigmatibus, abradit aſpredinẽ
& leuigat & cõſtringit et coercet. Sera. 3
Pumex habet uirtutem ſtipticã, ſtrigit eñ
gingiuã, & abſtergit oculũ, & aufert macu
lam q̃ eſt in eo, & replet ulcera & cõſoli-
dat ea, & aufert carnem ſuperfluam q̃ ĩ eis
eſt: & quando teritur & fricãtur dentes ab
ſtergit eos: & ſi mittatur in uas uini, non p
mittit ipſum amplius bullire. Gale. Et 4
ingreditur in medicinis, q̃ abſtergunt den
tes, quando non eſt aduſtũ: ſed quãdo adu
ritur, fit ſubtilior. Nam acquirit ab igne rẽ
aduſtam calidam, quæ auferẽ & ſeparatur
ab eo quando lauatur. Et clarificat den 5
tes et abſtergit eo: & hoc facit propter ſui
aſperitatẽ. Et facit fortaſſe hoc propter ei9
uirtutem abſterſiuam. Et propter hanc 6
cauſam cornua, quando aduruñ abſter-
gunt dentes, omnia prẹſcripta iſtius capitu
li inuenies in Pandecta, cap. 256.

CAPVT. 106.

QVadratus, quadras, & quirĩ. Plinius. Quadrat9 in Aegypto inuenitur, ſimiliter & in Aethiopia, & ex albidus ẽ.

Albertus. Quadras, alias quanidros, ẽ lapis qui aliquando inuenitur in cerebro uulturis. Idem. Quirin eſt lapis qui inuenitur in nido upupæ. Aliquando q̃ tota eſt auis preſtigioſa et augurialis, ut dicunt magi & augures.

OPERATIONES.

Quadratus uires habet ſtringentes, un 1
de necare dicitur cõceptum. Albe. La-
pis quadros uirtus eius fertur eſſe contra
quoslibet

quoslibet nociuos caſus,& replet mãmil-
las lacte. Et hoc ſimiliter ait Euax.
3 Idem Quirin. Eſt autem hic lapis prodi
tor ſecretorum,& fantaſiarum,ſi ponatur
ſupra pectus dormiẽtis. Hoc ſimiliter ait
Euax in lapidario ſuo.

CAPVT. 107;

QVirinus. Radaim & Ranno.

OPERATIONES.

1 Arnoldus. Quirinus eſt lapis qui repe
ritur in ullulæ nidis, auget uantaſticas ui-
2 ſiones. Idem. Radaim lapis eſt niger at
ꝙ transluцẽs. Inuenitur in capite gallima
ris, quando datum eſt comedere formicis:
3 Geſtatus (ut dicitur) ualet ad impetran
4 dum quodlibet. Arnoldus. Ranni ali-
as rabri, eſt idem ꝙ bolus armenicus,& eſt
lapis ſub
rubeus.
5 Huiꝰ
uirtus ẽ
conſtri-
ctiua ſan
guinis
diſente-
riæ men
ſtruorũ,
ꝙ ut ſu-
perius ha
betur ca-
pit. 26.
de. G.

CAPVT. 103.

RVbeus. Serap. Lapis rubeus minus ꝙ
iacinctus, qui Arabice uocatur hager
albigedi. Idem li. aggre. cap. Hager albigẽ
di, ſiue albuzedi iacincti rubedo ẽ magis
placabilis hominibus: eo ꝙ nõ fit in eo ob
ſcuritas aliqua. Minera autem huius lapi
dis eſt in terris Orientis,& quando defer
tur à minera ſua, eſt obſcurus: ſed quando
excoriat cum aurifex, detegitur bonitas
eius,& apparet & clarificatur.

OPERATIONES.

Serap. Si quis ligauerit, nõ uidebit por- 1
tans in nocte ſomnia mala neꝗ timorſa:
& ſi ille qui aſpexerit in ſole tantum ꝙ ui-
ſus eius eſt debilitatus, terſerit cũ eo ocu-
los ſuos,& conuenit ei. Et quãdo ille la 2
pis fricatur ad capillos capitis, attrahit fe-
ſtucas ſicut magnes ferrum.

CAPVT. 109.

SAphirus. Albert. Saphirꝰ eſt lapis ualde notus ſecũdum plurimos, ueniat ab Oriente & India. Inuenitur & in Ypi domiò apud podium prouinciæ regionem & ci-
uitatem: ſed non eſt adeo precioſus ut per
omnia ſit ſimilis oriẽtali. Eſt autem colo-
re per ſpicuus ſicut cœlum ſerenatum, ſed
uincit in eo flauus color,& ideo melior q
eſt non ſatis perlucidus. Optimus autem
qui habet nubes obſcuras ad rubedinẽ de
clinantes. Inuenitur etiam bonus, qui albi
das habet maculas: ſimiliter ſubſtãtia ſua
ſit ſicut nubes fuſca tranſparens aliquan-
tulum.

OPERATIONES.

Albert. Virtutes ego uidi ꝙ anthraces 1
duos fugauit. Aiunt etiam hunc lapidem

hominem caſtum reddere, & interiorē ardorem refrigerare, ſudorē reſtringere, dolorem curare frontis & linguæ.

2 Ego uidi unum in anulo portare, et ſordes ex oculis purgare: ſed ante uult poni ī aqua frigida & poſt ſimiliter. Quod autē dicunt ꝙ amittit uirtutem & colorem poſt ꝙ̄ anthracē curauit, falſum eſt.

3 Dicunt etiam ꝙ corpora uegetat, & pa-
4 ces conciliat. Et animum in bonis firmat. Hic etiam ſirtites à quibuſdam uocatur, eo ꝙ in littore ſirtium inueniatur.

5 Ex lib. de naturis rerum. Saphirus ſereno colore cœlo aſſimilatur. Nunꝗ tamen quātumcunq; purus ſit imaginem in ſe (ut
6 ſpeculum) oſtendit. Dicitur autē optimus eſſe contra fraudes & contra inuidiā & errores, ad pacem quandoq; gratioſus
7 eſt. Sed oportet ut ille qui portat ſummo ſtudio caſtitatem ſeruet. Oriētales ſaphiri ſunt optimi, maxime hij qui uehemēter ſplendent colore ceruleo.

8 Item. Saphirus morbum illum horribilem fugat, qui uulgariter dicitur, noli me tangere. Sed poſt fugationem dicitur uiciari colore.

Ex Lapidario.

9 *Saphiri ſpecies digitis aptiſſima regum.*
Egregium fulgens puroq; ſimillima cœlo.
Vilior eſt nullo uirtutibus atq; decore.
Hic & ſirtites lapis à pleriſq; uocatus.
Quod circa ſirtes ibicis permixtus arenis.
Fluctibus expulſus feruente freto reperitur.
Ille ſed optimus eſt quem tellus medica gignit,
Qui tamen aſſeritur nunquam tranſmittere uiſum.
Quem natura parens tanto ditauit honore.
Vt ſacra & merito gemmarum gemma uocetur.
Et qui portat eum, nec ulla fraude necatur.
Inuidiam ſuperat, nullo terrore mouetur.
Hic lapis ut perhibent educit carcere unctos.
Obſtructaſq; fores ad uincula tacta reſoluit:
Fertur & ad pacem bonus eſſe conciliandam.
Et pluſquam reliquas amant hanc nigromantia.

CAPVT. II.

SArdius & Sarda. Albert. Sardius eſt lapis antiquiſſimo inter p̄cioſos lapides memoratus eſt autē habēs ruborē ſpiſſum cum ſubſtantia peruia, ſicut ſi peruietas imaginetur in rubea terra. Et ſecundū hāc diuerſitatem inuenitur quinq; modis ita ꝙ aliqs nihil habet de peruietate: & forte ille matrix eſt aliorum & domus, in qua generantur. In Sardis autem ciuitate repertus eſſe dicitur.

Idem. Sarda eſt lapis qui ſe habet ad tabulas ligni, ſicut Magnes ad ferrū. Et immo adhęret ita fortiter tabulis nauium in mari, ut à tabulis euelli non poſſit niſi abſcindatur cum ipſo ea pars tabulæ cui adhęret. Eſt autem in colore praſſius, hoc eſt uirens. Hoc ſimiliter ait Euax.

OPERATIONES.

Albert. Aiunt Sardium lapidem accendere animum ad gaudium, & acuere ingenia: & per uirtutes contrarias ligare onychinum. Hoc ſimiliter ait Euax. 1

CAPVT. III.

SArdonis, Albert. Lapis Sardonis, quem quidam ſardonicem uocant, ē compoſitus ex duobus, ſardio ui

delicet & onyche: eſt ergo rubeus, & hic color eminet ex ſardio. Eſt etiam albus & niger, & colorem unguis proferẽs ex onyche. Laudabiliter autem eſt, qui hos colores habet magis diſtinctos. Inuenitur autẽ quinq; modis, aut pluribus, propter diuerſam colorum mixtionem, & frequentius inuenitur in India & Arabia.

OPERATIONES.

1 Idem Albertus. Fertur Luxuriam expellere, & caſtũ reddere & pudicum.

2 Eſt tamen maxima huius uirtus in hoc, ꝙ cũ onichius nociuus ſit, hic nocere non poteſt, ſardium in ſubſtantia habens admixtum.

CAPVT. 112.

Samius & Sarcofagus. Albert. Samius eſt lapis à Samo inſula in q̃ inuenitur dictus. Hoc autẽ lapide politur aurum. Idem. Sarcofagus eſt lapis deforans cadauera mortuorum, gręce enim ſarcos ſonat, caro, fagin autem comedere. Antiqui autẽ de hoc lapide prius fecerunt archam mortuorum, eo ꝙ in ſpacio 30. dierũ cadauera conſumuntur. Ob hoc autem noſtra monumenta lapidea ſarcofagi ſunt uocata.

OPERATIONES.

1 Samius. Albertus. Fertur autem ꝙ ſamius portatus uertiginem ſedat, & mentẽ ſolidat, habere autem hoc uicium dicitur, ꝙ alligatus in coxa parturientis impediat partum. Hoc ſimiliter ait Atabari.

CAPVT. 113.

Smaraldus, alias ſmaragdus. Albertus in lapidario ſuo. Smaraldus lapis eſt p̃ciosior multis aliis, & non rarus, & color eius eſt uiridiſſimus, translucens ita, ꝙ uicinum aerẽ ſua uiriditate figurare uideatur. Et melior eſt planicies ſuperficiei, qa una pars nõ obũbrat aliam. Melior tamen eſt, qui nec lumine nec umbra uariatur. Huius planiciei et colorum uarietatum dicunt eſſe diuerſitates .12. eo ꝙ aliquando fel nigrum per modum uirgularum admixtũ habet. Hij ſunt à locis, Scotici, & Britannici, & hiliaci, & qui in uenis ęris naſcuntur, & maculoſi quidam, & quidam Calcedonici: eo ꝙ admixturam habent cum illo lapide. Meliores autem ſunt Scotici. Et ferunt quidam, ꝙ illi de nidis Griphonũ auferuntur, qui lapidem hunc cum crudelitate magna cuſtodiunt. Dixit autem unus de Gręcia ueniens ueridicus & curioſus experimentator, ꝙ hic lapis naſcitur in rupibus, quę ſunt ſub aqua maris, & ibi inuenitur. Rationale etiam eſt ꝙ in uenis ęris in perſpicuo quidẽ ad ęris ſubſtantiam non ueniens naſcitur, eo ꝙ rubiginis ęris habet uiriditatem.

OPERATIONES.

Quãdo ſmaraldus ponitur in potu, cõ 1
uenit uenenis mortiferis & morſibus ue-
nenoſis, & punctionibus habentibus acu-
leum. Qui ergo dederit in potu de lima 2
tura eius pondus .8. granorum ordei, illi
qui ſumpſit uenenũ anteꝗ̃ fecerit impreſ-
ſionem, liberat eum à morte, & non cadẽt
capilli eius neq; excoriẽtur, & eſt ſua eua
ſio, & ille qui aſſiduat aſpicere ipſum, præ
ſeruat eius uiſum à nocumentis, & conſer
uat eum incolumem.

3 Et qui defert ipſum in anulo, preſeruat
eam ab epilentia, quando ducit cum digi-
4 to anteq̃ ſuperueniat. Et propter hanc
cauſam docemus reges q̄ ſuſpendant eos
in collo filiorum, quando naſcuntur ſta-
5 tim, ne ſuperueniat eis epilentia. Et idē
auto. Raſis. Taberzet uel feruzegi id eſt
ſmaraldus, conuenit leproſis quando ſu-
mitur in potu limatura eius. Et ſi cadat
aſpectus tyri ſuper lapidem ſmaraldi, diſ-
ſoluuntur oculi eius, & liqueſcunt.
6 Dioſcori. cap. de ſmaraldo. Smaraldus
portatus auget ſubſtantiam, habens pſua-
ſionem in omni negotio corpore & ſer-
mone, caſtos lętoſq; facit: et ſubuenit in tē
peſtatibus, ſculpitur in eo ſcarabeus, per-
7 tunditur aurea fibula. Albertus in lapi
dario ſuo cap. de ſmaraldo. Expertum eſt
noſtris temporibus q̄ hic lapis ſi uere ui-
ridis & bonus eſt, retinet coitum, propter
quod rex Vngariæ qui noſtris tempori-
bus eum in digito in hora coitus cum uxo
re ſua habebat in coitu, in tres partes diui
8 ſus eſt. Et ideo probabile eſt quod dicit
q̄ hic lapis geſtantem ſe ad caſtitatem in-
9 clinat. Vnde auget opes, & incantatus
dat uerba perſuaſoria, & q̄ collo ſuſpen-
ſus curat hemitriteum, & caducos mor-
10 bos. Expertum autem eſt q̄ uiſum debi
lem confortat, & oculos conſeruat.
11 Et bonam facit memoriam, & tempeſta
tem auertit. Et ualet diuinātibus, propter
quod quęritur à magis.

CAPVT. 114.

SAgda & Sandariſo. Iſidor. Sagda eſt gēma praſini coloris apud chaldeos, cuius tanta uis eſt, ut permeātes naues è profundo petant,
& carinis ita tenaciter adhęreat ut niſi abraſa parte ligni uix ſeparetur.

OPERATIONES.

Ex Lapidario.

Difficiles gemmas ſuper omnes mari repertus. 1
Nunquam ſciretur, niſi ſe daret inuemendam:
In medio ſiquidem lapis natus iſte profundo,
Naues incautas petit è regione meantes.
Et prælambentibus tabulis hærendo carinæ.
Ad portum trahitur maris ignaris data nautis.
Eſt autem morſu tabulæ ſic fixa tenaci.
Quod nequit abraſa ligni ſine parte reuelli.
Huc praſſinus color regio chaldaica tellus:

Iſidor. Sandariſus naſcitur in Indis lo 2
co eiuſdem nominis. Species eius eſt, q̄ ue
lut intra lucidum ignem intus aureæ gut-
tæ fulgent. Conſtat inter omnes quan- 3
tū ſtellarum accedat numero, tantum & p̄
cio accedere.

CAPVT. 115.

SIlenites & Sirtite. Iſidor. Silenites gēma trāslucet candido melleoq; fulgore, continens imaginem lunæ. Quā iuxta curſum ipſius aſtri perhibent in dies ſingulos minui & augeri, naſcitur in Perſida.

OPERATIONES

Arnoldus. Silenites eſt gemma Perſi- 1
dis, cuius color eſt ut iaſpidis: lunares mo
tus ſeruat, geſtatuſq; languentes ac debi-
les curat. Ex lib. de na. re. Silenites lapis 2
ē colore pulcher, maxime albo, rubeo, ua-
rio, purpureo: quem portat Indię teſtudo.
Horum quoddam genus eſt quod uiret ut
herba. Hunc qui portat in ore fertur diui
nare futura. Igne nunq̃ frangit. Inter diſſi
dentes amorē re conciliat, Ptiſicos curat.
Iſidorus

3 Iſidorus. Sirtites gemma eſt ſic uocata,
quoniam in littore ſirtiū in partibus Luca
niæ primum eſt inuēta. Huius color ē cro-
ceus continens intus ſtellas languidas, &
4 ſub nubilo renitentes. Albertus in lapi
dario ſuo inquit. Lapis ſilenites ē lapis de
quo uaria referuntur. Dicunt enim quidā
eum naſci in quodā genere teſtudinis In-
dico, & eſſe uarium, dicuntq; hunc eſſe ui-
rentem, & in Perſide partibus frequentius
inueniri, ſiue in Arabia, ſicut inquit Plini
us. Dicunt autem hunc creſcere luna creſ-
cente, & decreſcere dicunt decreſcente lu-
5 na. Geſtatus autem fertur conferre pre
ſcientiam quandam futurorum, ſi ſub lin-
gua portetur: precipue prima luna & deci
ma luna & decima exiſtente. Dicunt etiā
ꝙ mane prima luna, tantam habet uirtutē
in prima hora. Decima autem exiſtente lu
6 na, in decima hora. Et modus diuinatio
nis eſt, ꝙ cum ponatur ſub lingua & cogi-
tetur de aliquo negocio, uerum fieri dece
at aut nō, et fieri deceat corde tenetur et in
figitur, ita ꝙ euelli nō poſſit. Et ſi fieri nō
7 deceat, ſtatim cor deſiſtit ab ipſo. Fertur
etiam ꝙ curat lāguentes ptiſicos & debi-
les. Hoc etiam ait Iſaac Beniamin.

CAPUT. 116.

Stellarius. Euax in lapidario ſuo. Lapis ſtellarius ē de genere marmorum, habens maculas ex auro. Et eius ē alius albus, qui dicitur Markaſita. Alius Indus clarus cœleſtis, & uocatur lapis lazuli. Proquo lege lapis lazuli, et qñq; minera fert utrūq; ſimul, & quandoq; eſt alius coloris uiridis, & uocatur lapis chryſopraſſus, ut apparet ſi legas lapis chryſopraſſus.

CAPUT. 117.

Specularis. Albert. Lapis ſpecularis, eſt lapis ad modum uitri perſpicuus.

OPERATIONES.

Dicitur autem in Hiſpanorum urbe Se 1
gondia primitus inuentus eſſe. Ego au 2
tem uidi illum abundantius inueniri, ita
ꝙ corbes inde onerarentur in diuerſis par
tibus Theutoniæ. Et uidi etiam in Gal 3
lia inueniri cum gipſo, quia eſt extremitas
quędam. Effuſus autē ſcinditur in q̄ſli- 4
bet partes tenues, & fiunt inde feneſtræ ſi-
cut de uitro, niſi quia loco plumbi opor-
tet ponere lignum.
Sunt aūt tres ſpecies eiuſdem, una uide 5
licet lucida ſicut uitrū, alia nigra penitus,
ſicut attramentum. Tertia citrina q̄ uo- 6
catur auripigmentum uel arſenicum, qđ
clarius eſt & nobilius.

CAPUT. 118.

Siſtos. Euax in lapidario ſuo cap. proprio. Lapis ſiſtos eſt fuſci coloris & ſubrufi, oblongas ariſtas ſiue pinnulas non habens erectas, ut alumen ſciſſum.

OPERATIONES.

1 Euax. Lapis ſiſtos uires habet fortiter conſtringentes.

CAPVT. 119.

SPōgia marina latine, grece trages, arabice aſſegialbach. Serapi. lib. aggrega. cap. aſſegialbach. Aſſegialbach. id ē ſpongiæ marinæ duo ſunt genera, ſcilicet maſculus & fœmina. Maſculus dicitur, q percuſſuras minutas habet, & ſpiſſas & albas. Fœmina uero rotūdas cauernas, & maiores habet. Sed additur tertium genus duros lapides intra ſe habens, & plurimas cauernas. Cōburitur uero ſicut calcidonium. Melior ē illa, q̄ eſt propinqua ſuæ acceptioni: & eſt adhuc reſeruās in ea de uirtute quā, acquiſiuit ex mari: ſed quando prolongatur tēpus ſuæ collectionis, euaneſcit uirtus eius, & non eſt cōueniens ut adminiſtretur in opere, niſi prius lauetur cū nitro aut baurach, uel cum aqua cineris quæ dicitur diſtillata. Auic. li. 2. cap. de ſpongia. Spongia eſt corpus marinum, laxū. rarū. Et dicitur ꝙ habet animal in eo cui adhęret & non ſeparatur ab eo. Et illa q̄ eſt recens eſt fortior & uehementioris exiccationis ꝓpter fortitudinem naturæ maris, & eſt cal. in. 1. ſic. in. 2. gradu. Et ipſius lapis eſt propinquus & minus calidus, & ē fortis exiccationis, proprie quod ex ea eſt recēs qn̄ aduritur cum oleo, & ſimiliter eius cinis. Dioſ, cap. de ſpongia. Spongiæ duæ ſunt genera. Maſculus & fœmina. Maſculus habet foramina minuta, & ſpiſſa, & alba. Fœmina uero habet foramina rotunda, et magna. Et additur tertiū genus habens intra ſe lapides duros, et plurimas cauernas.

OPERATIONES.

Serap. auto. Gal. Virtutem habet exic- 1
catiuam manifeſte: & ideo uirtus eius eſt
quæ conſolidat, ulcera recentia cū ſuo ſan
guine, cum madefit in aceto mixto aqua
uel uino, ſecundum diuerſitatem corporū
Et abſcindit fluxum ſanguinis, qui ex 2
inciſione accidit uel combuſtione. Quan
do accipitur ſicca non habens humiditatē
in ſe & imbibitur in aſphalto iudaico, aut
in pice liquida, & ponitur ſuper locū flu-
xus, & ignis in ea accenditur, & ualet in-
cauterium. Sed ſpongiæ combuſtę uirtus
eſt reſolutiua. Et lapis qui inuenitur in 3
ſpongia, habet uirtutē quæ deſiccat, & frā
git lapidem, qui eſt in renibus cauſatus.
Et idem auto. Dioſc. Quæ ex ſpongia eſt
noua & ſicca, non cum ſua pinguedine,
confert ulceribus, & reſoluit apoſtemata
flegmatica. Et conglutinat ulcera recen 4
tia, quando ſupponit cum aceto uel aqua,
incarnat ulcera antiqua: quando apponi-
tur cū aqua ſola. Sed ex ſpongijs illa quæ
eſt ſubtilis, leuis, non habet iuuamentum.
Et utimur ſpongia noua ſicca in paño 5
lineo ligata, quæ ſola facta forma licinij,
et intromiſſa aperit orificia uulnerum,
quando ſunt clauſa. Et quādo ponitur 6
ſicca in ulceribus antiquis humidis, ad
quæ fluunt humiditates eorum. Et ap- 7
ponitur cum aceto et ſubſtinet menſtrua,
Et quando comburitur ſicut combui- 8
tur ſpuma maris, confert ophthalmiæ &
abſtergit oculum. Et quando lauatur 9
poſt combuſtionem eius, eſt magis iuua-
tiua in meditinis oculorum. Et quando 10
comburitur cum pice, confert fluxui ma-
tricis. Et lapis qui inuenitur in ſpongia, 11
frangit lapidem ueſicæ quando bibitur
cum uino. Auiceña. Quando ſpongia 12
aduritur cum oleo, eius cinis confert diſ-
ruptioni ſanguinis, propter inciſionem et
apertionem. Inflammatur ex ea ignis ſu-
per locum, & cauteriſat cum hoc ꝙ ipſa ſit
ſubſtantia retinēs ſanguinem. Et ex ea 13
fiūt licinia, quæ in orificijs uenarum ponū
tur, & retinet ſanguinem & fluxum ſan-
guinis. Et eius lapis ſubtiliat abſq; cale 14
factione, & exiccat & abſtergit apoſtema
ta flegmatica. Et infunditur in aceto, & 15

ponitur

ponitur ſuper plagas, & conſolidat eas:& decoquitur cum melle, & conſolidat ulcera profunda, & ſimiliter ponit ſicca ſuper
16 ipſa. Et infuſa ĩ aqua aut uino, deſiccat
17 ulcera humida antiqua. Et quãdo ſpongia aduritur cum oleo, eſt conueniens cu
18 ratiõi ſputi ſanguinis. Et lapis in ea inuentus frangit lapidem in ueſica apud aliquos. Galenus ait ꝙ frangit lapidem renũ tantum, quia non tranſit uſq; ad ueſicam.

CAPUT. 110.

Sordicies parietis balnei latine: Ara. uaſachi. Serap. li. aggre. ca. uaſachi: auto. Gale. Eſt ca. & lenit & diſſoluit.

OPERATIONES.

1 Serap. Facit naſci carnes, & eſt cõueniens ſciſſuris q̃ fiunt in ano & hæmorroidi
2 bus, qñ ponitur ſuper eas. Et qđ de ſordicie colligitur ex corporibus exercitantium, calefacit & reſoluit exituras duræ ſolutionis, et eſt conueniens ulceribus renũ.
3 Et illa q̃ colligitur ex corporibus luctãtium, confert nodis q̃ fiunt in matrice, qñ ponitur ſuper eas: & confert ſciaticæ poſi
4 ta loco unguenti. Et ſordicies q̃ reperitur in uaſibus in quibus oleũ aduritur, re
5 ſoluit multum & lenit. Et dixit in ſordicie q̃ eſt in corporibus luctantium, ſecũdum ꝙ in ea eſt de puluere, diuerſificatũ ab
6 alia. Et ſordicies quidem uniuerſaliter reſoluit apoſtemata indigeſta, & cõuenit apoſtematibus calidis mãmillarũ, & hoc quoniam extinguit inflammationẽ eorũ.
7 Et prohibet curſum humorum ad ipſa, & reſoluit quod iam fluxum eſt ad ipſa, quoniam ipſa eſt compoſita ex puluere, & oleo, & ſordicie corporis hominis.

Sed ſordes uaſorum recipit acuitates a 8
uaſe ęris, & ſimiliter eſt acutior, & ſordicies auris confert panaricio.

CAPUT. 111.

Silex. Iſido. Silex eſt lapis durus, ſic dictus, eo ꝙ ab eo ignis exiliat.

OPERATIONES.

Item in lib. 19. Ex genere ſilicum opti 1
mi ſunt nigri quibuſdam in locis ac rubentes. Alibi quoq; contra uetuſtatem in 2
corrupti, qui & in monumentis ſculpti & incorrupti permanẽt, quibus nec ignis quidem nocet. Nam ex his & iam formæ fiunt in quibus etiam æra funduntur.
Sed & uiridis ſilex uehementer igni re 3
ſiſtit, ac nuſq; copioſus eſt, & ubi inuenitur lapis, non ſaxum eſt. Pallidus autẽ in cremento raro utilis. Fluuialis uero ſi 4
lex ſemper ueluti madens eſt, hunc æſtate exhiberi oportet, nec ante bienniũ in ſtructuris domorum inſeri.

CAPUT. 112.

Siccin⁹ ſiue ſuccinus Albert. Succinus eſt lapis crocei coloris, quẽ gręci electron uocant. Inuenit ẽm trãſlucẽs

ſicutuitrum,uocabulum habet à materia,
quia à ſucco uel gumma arboris naſcitur,
quæ pinus uocatur. Lambra uulgariter uo
catur.

OPERATIONES.

1 Idem. Cõfricatus autem trahit folia,&
2 paleas,& fila,ſicut magnes ferrum. Di-
cunt aũt φ confert portantibus ſe caſtitatẽ
3 De expertis aũt eſt,φ fugit ſerpẽtes. Prę-
gnantibus aũt ualere dicitur ad facilẽ par-
4 turitiõem. Iſid. Succinus quẽ gręci ele-
ctron uocant,fului cereiq; coloris. Fertur
arboris ſuccus eſſe, & ob hoc ſic appella-
tus:conſtat aũt eum non eſſe populi ſuccũ
(ut Phaetontis fabula dicit)ſed pinæ arbo
5 ris. Nam accenſus tedæ nitore flagrat,
Naſcitur aũt in Inſulis oceani occidenta-
lis,ſicut gummi: denſaturq; ut cryſtallum
6 rigore uel tẽpore. Ex ea fiunt decoris
gratia agreſtium monilia feminarũ:uoca-
ri aũt à quibuſdã dicitur arpaga: eo φ attri
tu digitorum accepta caloris anima,folia
paleaſq; & ueſtium fimbriam rapiat,ſicut
7 magnes ferrũ. Ex lib. de nat. rer. Succi-
nus eſt gẽma,q̃ uulgariter appellatur lam-
bra. Hic crocei coloris eſt,et ut uitrũ aliq̃n
8 translucet. Caſtitatem portantibus cõ-
ferre dicitur, fumus eius iuuat parturien-
tes,& fugat ſerpẽtes :prima quidem gutta,
quæ de arbore pino fluit ,pura & lucida ẽ.
9 Et hęc eſt illa quæ in ęſtate calida profi-
lit. Reliquo uero tempore fluens,obſcura
eſt & immunda.

CAPVT. 133.

SVL-
phur.
Iſid. Sul-
phur ter-
ra eſt ex
actione
caloris
excocta
in eſſenti
am ſul-
phuream
commu-
tata. Aq-
ſis & ter-
reſtribus
& igneis tranſeuntibus. Eſt autẽ aliud ſul
phur uiuum ,uidelicet quod tale eſt,q̃le à
terra producitur. Aliud ẽ extinctum ſiue
mortuũ quod artificialiter paratur,& i ca
lamis ferreis funditur. Auic. lib. 2. capi. de
ſulphure. Sulphur eſt oĩbus notũ,eſt cali.
& ſic. ad quartum prouenicns: & eſt ſubti
liatiuũ & atractiuũ. Dioſ. cap. Sulphur oĩ
bus eſt notum. Eligendum eſt uiuum &
colore limpidũ & reſplendens & perluci-
dum ſine lapide:quod miſſum in focũ ui-
ridẽ facit colorẽ & pinguatur. Naſcitur in
Meloſda & Lipparia.

OPERATIONES.

Dioſc. Virtus eſt ei quæ reſoluit & ab- 1
ſtergit, & qui reſiſtit uenenis maritimis &
alijs ſimilibus eius,quando teritur & pul-
ueriſatur ſup morſura. Et cõficitur cũ 2
ſputo,aut urina,aut cũ oleo ueteri, aut cũ
melle,aut glutine albotin. Curat ſcabiẽ 3
& ęgritudinẽ,in quo eleuatur cutis,et hoc
quia ipſum aufert ipſas ęgritudines abſq;
hoc φ impellat materiam ipſorũ ad interi
ora corporis. Et educit ſaniẽ ex pecto- 4
re,& quãdo tranſglutitur cũ ouo ſorbili,
aut fit fumigiũ cum eo cõfert aſmati. Et 5
q̃n fumigat mulier cũ eo,educit fœtũ. Et 6
miſcet̃ cũ glutine albotin, aut reſina pini
& aceto, cõfert ſcabiei ulceroſæ & impeti
gini,& maculis albis q̃ fiũt ĩ unguibus,&
aufert morpheã. Et curat elephãtiã,& ſi 7
militer cũ reſina & aceto, curat puncturã
ſcorpiõis. Et q̃n miſcet̃ cũ nitro & frica 8
tur inde corpus,aufert pruritũ. Et fumi 9
tur in potu cũ aqua uel ouo ſorbili, & cu-
rat ictericiã,& eſt bonũ corize. Et quan 10
do pulueriſat̃ ſup corpus,aufert ſudorẽ:et
q̃n linitur ſup podagram cũ nitro et aqua,
confert ei. Et cõfert quãdo fit fumigiũ 11
cũ eo ſurditati & obliuioni. Et miſcet̃ 12
cũ melle & uino,& curat attritiones auri-
um,q̃n linitur cũ eo. Auic. lib. 2. capi. de 13
ſulphure, cali. eſt & ſi. Et eſt ex medicinis
ad albaras ꝓprie dũ nõ tangit ipſum ignis.
Et quando miſcetur cum gummi albo- 14
tin,eradicat ueſtigia quæ ſunt i unguibus,
& cum aceto ponitur ſuper morpheam.
Et ponitur ſuper aduſtionem & ulcera 15
tionem,& abſtergit impetiginẽ et proprie

cum uiſco, & proprie etiam cum aceto &
cum nitro, propter pruritum lauatur ex eo
16 corpus. Et ipſum eſt cũ nitro et aqua ſu
per podagram linitum conueniens, & con
17 ſtringit corizam ſuffumigatum. Et ad-
miniſtratur cum aceto & melle ſuper con
tritionem aurium.

CAPVT. 124.

SAl. Sera. lib. agg. capitulo. Malck. Dioſco. Sũt eius
duæ ſpe
cies, una
eſt quæ
eſt ex mi
nera:
alia quæ
ẽ ex ma-
ri, & illa
quæ eſt ex minera eſt fortior. Et melior ex
eo eſt non habens lapidem clari corporis,
cuius partes ſunt ęquales: et ex marino me
lior eſt albus ęqualium partium, & etiã re
peritur in locis aquarum ſtantium. Gale.
Et ſal quod generatur in ſtagnis marinis,
aſſimilatur marino. Et iſte ſal fit in mariti-
mis. Nam quando decreſcit aqua uel con
trahitur in temporibus ęſtatis, coagulatur
à calore ſolis adurente, quod eſt in margi-
nibus aquæ & fit ſal. Et hoc fit plurimum,
eo ꝙ aggregetur in loco illo ex aquis ſor-
didis, quæ ſunt multum calidæ. Et propte
rea quia euacuatio aquæ maris fit in loco
arcto, ſubſtãtia ei⁹ ẽ groſſa, & ſapor eius ẽ
ſtipticus ſalſus. Sal uero quod eſt ex mine
ra, eſt groſſioris ſubſtantiæ & fortioris ſti
pticitatis. Et uirtus eius eſt ca. & ſic. in. 3.
gra. Sal ſodomæ eſt ſal quod generatur in
mari mortuo ubi eſt aqua amara, in qua ſi
proijciãtur piſces moriuntur. Et uocatur
ſic à nomine montiũ, qui ſunt prope illud
mare. Sal quod effoditur à mineris eſt mi
nus calidum & minus ſubtile alijs. Com
buritur ſal ſecundum hunc modum. Po-
ne ſal in olla noua, & cooperi illam ne ſal-
ſedo egrediatur ab olla propter calorem
ignis, & ſepeli ollam in prunis, & dimitte
ibi donec aduratur et crepet, deinde aufer
ab igne, & potes diſcernere diuerſitatẽ ſa-
lis à ſuo ſapore, & hoc quia ille qui partici
pat amaritudine, reſoluit: ſed qui eſt ſal-
ſus ſolum, cum reſolutione ſua ſtipticat &
ſtringit. Et ſal quãdo aduritur eſt maioris
reſolutiõis, & minoris ſtipticitatis. Et flos
ſalis eſt ſubtilior, ꝙ̃ ſal aduſtus, & ſapor ei
us eſt acutus, & reſoluit reſolutione forti
& eſt flos eius ſpuma quæ eſt ſupra ſalẽ.
Sed puluis ſalis aſſimilatur ſpumæ ſalis
multũ: Et poſſibile eſt ꝙ ſubtiliaret et re-
ſolueret pluſ ꝙ̃ ſal, et aggregaret ꝙ remane
ret de ſubſtantia ex corpore ſicut ſal. Et ſi
tu capis piſces uiuentes, & proijcis in ma-
re mortuum, moriuntur ſtatim. Ergo de-
bes ſcire ꝙ accidit propter amaritudinem
quæ eſt in ea: quæ quidem inimica eſt ani
malibus omnibus & plantis.

OPERATIONES.

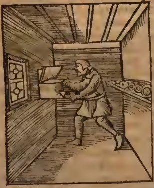
Sera. Virtus ſalis ẽ que prohibet putre
factionem corporum eorum, que ſunt pa-
rata putrefieri propter humiditatem ſup-
fluam quæ eſt in eis. Et ſal maris quãdo ex
tẽditur ſuper corium, & ponitur ſup ſple-
nem, reſoluit duriciem eius. Dioſc. Sa-
lis uirtus eſt ſtiptica, & abſtergit, & mun-
dificat, & reſoluit. Et aufert carnem ſuper
fluam ab ulceribus, & cauterisat, & prohi-
bet ulcera fraudulenta. Et in confectioni
bus medicinarum ſcabiei. Et aufert car
nem ſuperfluam, qui creſcit in oculo. Et li
quefacit ungulam, quæ fit in eo. Et in-
greditur in cliſteribus, & eſt bonum apo-
ſtematibus hydropicorum. Et quãdo miſ-
cetur cum oleo & aceto, ſedat pruritum,
quando ungitur iuxta ignem donec ſudet
Et idem facit in ſcabie ulcerata & nõ ul
cerata, & in lepra & impetigine, & quan-
do miſcetur cum melle & aceto & oleo &
linitur, conuenit ſquinantiæ.

Et cum oleo ſolo, conuenit apoſtemati
bus uuulæ & duarũ amigdalarum, & cur
ſui humiditatum ad gingiuas.

Et fit ex eo emplaſtrũ cũ ſauich ordei,
coſto et melle ad pruritũ, et ad fluxibilitatẽ

8 gingiuarum,& ad ulcera corroſiua. Et
fit emplaſtrum ex eo & ſemine lini ad pũ-
cturam ſcorpionis, & cum origano & hy
ſopo & melle ad morſum uiperæ:& cũ pi
ce alkitram aut cum melle ad morſum ani
malis,quod dicitur ceraſtes,& eſt ſerpens
9 cornutus. Et quando fit emplaſtrum cũ
eo,& melle,& oleo,reſoluit furunculos.
10 Et quando miſcetur cũ origano & fer-
mento,maturat apoſtemata flegmatica te
ſticulorum:& conuenit morſui ranæ exi
11 ſtentis in flumine Babiloniæ. Et quãdo
teritur & ligatur in petia lini,& ſubmergi
tur in aceto forti,& miſcetur cum iſto,&
ponitur ſupra morſum,in quo eſt morſu-
ra animalis alicuius uenenoſi,conuenit.
12 Et quando miſcetur cum melle,conue
nit ſanguini mortuo,qui eſt ſub oculo.
13 Et conuenit nocumento opij,& fungo
rum pernicioſorum:& quando miſcetur
cum farina & melle,conuenit contuſioni
neruorum,& attritioni lacertorum.
14 Et ponitur ſupra combuſtionem ignis,
& non ſinit locum ueſicari.Et ponitur in
hunc modum ſuper podagram,& conue-
15 nit. Et quando fit emplaſtrum cum eo,
& linitur cum hyſopo prohibet eryſipilã
& formicam augeri in corpore.
16 Et quando miſcetur cum oleo,prouo-
cat ſudorem.Et quando miſcetur in potu
cum uino & aqua,laxat uenrem.Verũta-
men eſt malum ſtomacho.

CAPVT. 125.

SAl armoniacus.Serapiõ.Sal armoniacus eſt albus & rubeus,& extrahitũ ex lapidibus claris duris:& eſt ſalſus mortificatiuus,multum defertur ex coraſceni,& ſunt eius colores multi.Nam eſt ex eo niger,et puluerulentus,albus,clarus,ſicut criſtallus:& eſt melior,& eſt ille,qui ingreditur in medicinis,& ẽ ca.& ſiccus in.4.gradu

OPERATIONES

1 Serap.Eſt abſterſiuus humorum groſ-
ſorum,& abſtergit & lauat & confert ca-
ſui uuluæ & ſquinantiæ.
2 Et diminuit albedinem oculi,ſeu panũ
eius.

CAPVT. 126.

SAl Alkali.

OPERATIONES.

1 Actor.Sal akali,uel alkal fit in hũc mo-
dum.Accipe de herba cali,quæ alio nomi
ne uocatur uſnen,& fac in terra foueã ma
gnam & imple foueam ex herba illa dum
eſt recens & accende ignem in ea.Et quã-
do erit illa herba combuſta,pone de alia
ſuper eam,& fac ita donec fouea erit ple-
na,& illa herba bene combuſta,& dimitte
extingui ignem & infrigidari cinerem.
Deinde detege ſub cinere foueę,quia tu in
uenies ſalem nigrum petrificatum uel coa
gulatum in magno globo in fundo foueę,
ꝙ ſal alkali uocatur,ualet ad omnia ut ſal
armoniacum.

CAPVT. 127.

Sal indus

SAl Indus. Auicen. 4. cano. fen. id eſt de aſperitate linguæ ingꝫ, Sal indꝰ eſt in colore ſalis, & dulcedine mellis. Et ē zuccarum quod inuenitur coagulatum ſuper cannam mellis in India.

CAPVT. 128.

TRachius. Euax in lapidario. Trachius ē lapis niger. Naſcitur in Ponto amne, q ē in Aegypto.

OPERATIONES.

1 Euax. Trachius habet uires ſicut gagates.

2 Et dicitur accēdi parum ab aqua ſed extinguitur ab oculo. Hoc idem dicit Albertus in lapidario ſuo cap. proprio.

CAPVT. 129.

TArtarus. Barthol. in lib. de propriet. rerū. Tartarus ē uini feculētia, in modum terrę uel mollis lapidis circa partes dolij indurata cuius natura cal. eſt & ſic. in. 3. gradu.

OPERATIONES.

Idem ualet contra ſcabiem ſerpiginē et 1
impetiginem. Contra capitis immundi 2
cias. Virtutem enim habet extenuādi, cōſumendi, mundificandi, & laxandi.

CAPVT. 130.

TErra ſigillata latine, grę. lemnia fragidos, arabice Teumacō uł humatum. Sera. li. aggreg. ca. Teumacō, autore Dioſc. Teumacō id eſt terra ſigillata, & eſt ſigillum marinum, & eſt ſigillum laice, & eſt una ex terris almayum. Et multi ex lutis illi aſſimilantur. Et color eius ē ſimilis mogræ, ſed diſcernitur ab ea, quia quando tangitur, digitis nō adhęret eis ſicut mogra, & eſt de uiſcoſitate ī ea res parua, & in iſta ſigilla fiunt & almayū. Et color omnium eſt rubeus, ſed illa quæ eſt uera ex eis foditur ex terra fundoſa, ubi non eſt arbor, neqꝫ herba, neqꝫ lapis. Accipitur igitur ex minera illa, & infunditur aqua

donec diſſoluitur & ſpiſſatur. Et agitatur
forti agitatione, inde dimittitur donec re
ſideat: & tunc abijciatur ab ea aqua q̃ ſup-
natat cum facilitate, & poſtea colligitur
quod eſt pingue & uiſcoſum, & abijcitur
quod eſt lapidoſum in fundo uaſis, dein-
deponitur illud pingue ad ſiccandum do
nec ſit ſicut cera mollis, & ſic diuiditur in
fruſta parua ex quibus fiunt trochiſci, et ſi
gillantur qui deſiccantur in umbra, donec
recedat aquoſitas, & cõpletur deſiccatio.

OPERATIONES.

Dioſ. In ſubſtantia eius ẽ acreitas, & in
1 ea parũ ſtipticitas, & uirtus eius eſt q̃ deſic
cat ſine mordicatiõe. Et curat ulcera frau
2 dulenta, & etiam ſi fuerint ſordida. Et
qñ cõficitur cũ aceto forti, ut fiat ſicut lu-
tũ, & ponitur ſuper uulnera recentia, & di-
mittitur ſic, glutinat ea & curat ulcera an-
3 tiqua. Et diſſolue ipſam cum quocũq;
uidebit magis cõpetere neceſſitati, ſicut
cum aceto aqua mixto, aut ſecaniabin, aut
uino, aut mellicrato, & conuenit iuuamẽ-
to manifeſto habentibus ulcera in inteſti-
nis anteq̃ fiant putrida, facto cliſtere cum
4 ea. Poſtq̃ pręceſſerit cliſtere cum aqua
mellis, & poſtea cum aqua ſalis. Deinde
cum ſucco plãtaginis, & detur in potu cũ
aceto, fortiter mixto aqua. Et conuenit
5 morſui tyri & aliorum animalium uene-
noſorum, & canis rabidi, quando bibitur
cum uino limphato, & quando linitur ſu
per locum morſus cum aceto, ſimiliter o-
portet quod liniantur omnes morſus ani-
6 malium uenenoſorum. Deinde põna-
tur ſuper uulnus foliũ allij agreſtis, & po-
ſtea eſt folium centaureæ minoris, & poſt
7 hoc eſt foliũ praſſij. Et medicamẽ quod
ſumitur ex luto ſigillato, & granis iunipe
ri, in quo admiſcetur ex bolo armeno quã
titas parua, quando biberit ex eo ille, qui ti
met potionem uenenoſam prohibet nocu
mentum eius ab eo, & ſumunt eam in po-
tu illi, qui iam ſumpſerunt medicinam ue-
nenoſam, dum ipſa eſt adhuc in ſtomacho
8 ſuo. Prouocat enim uomitũ, & expellit
nocumentum ab eo, & liberat eum à mor
te. Ego fui expertus in illis, qui biberũt
cantharides, & leporem marinum, nam
dedi eis in potu de hac medicina, & feci
etiam eos uomere ſtatim, & euaſerũt, neq;
paſſi ſunt aliquod accidens malum ex ue
neno ipſorum, Iterum Dioſcorid. cap. 9
de terra ſigillata quod incipit: Lemnia fra
gidos, ſecundum translationem Grecam:
Terra eſt ex clauicula ſordida & cet.
Et idem ſecundum translationem Ara 10
bicam. In luto ſigillato eſt uirtus quod
quando ſumitur in potu reſiſtit medicinis
mortiferis, & omnibus uenenis forti con-
trarietate. Et quando bibit aliquis ex eo,
& poſt ſumpſerit in potu medicinam mor
tiferam, facit eam egredi per uomitum, &
non nocet ei. Et eſt conueniens morſi-
bus, & puncturis uenenoſorum animali- 11
um. Et ingreditur in confectionibus plu-
rium medicinarum compoſitarum.
Et idem Serapion, autore Alcauzi. Ter 12
ra ſigillata eſt bona, ſi puluerizetur ex ea
in os unde fluit ſanguis: ſtringit eñ eum
ſtatim, & non eſt medicina, quę abſcindit
omnes fluxus ſanguinis ſicut iſta. 13
Et idem autore Pauli. Quando poni-
tur aduſtionem ignis, non ſinit locum ue
ſicari, & datur ex ea in potu poſt caſum, in
quo continetur leſio interiorum membro
rum, liniũtur cum ea membra poſt percuſ
ſionem, & caſum, & attritionem, & probi
bet ea ab apoſtemate. Et ſi fuerit conti- 14
nuitatis conſolidat: & eſt de melioribus
medicinis contra uenena. Paulus ca 15
pitulo de terra ſigillata ca. eſt & ſic.
Auicenna de uiribus cordis: Terra ſi- 16
gillata temperate complexionis eſt, in cali
ditate & frigiditate conformis humanæ
complexioni, niſi quia eius ſiccitas maior
eſt humiditate. Habet enim uirtutem mi-
rabilem confortandi cor.

CAPVT. 131.

TEgula latine, grece later, arabice caſeſ. Sera. lib. aggr. capi. Caſeſ. autore Dioſc. Caſeſ. id eſt tegula

OPERATIONES.

Tegulæ atanor quando ſunt bene adu-
2 ſtæ, habent uirtutem cauterizatiuã. Et
propter hanc cauſam quando miſcetur &
linitur cum ea, confert pruritui, & bothor,
& confert podagræ. Et quando miſceť cũ
cerotis, reſoluit apoſtemata dura & ſcro-
3 phulas. Et idem auto. Gal. Tegulæ late
rum uirtus eſt abſterſiua, & maxime tegu
4 la atanor. Et uirtus eius eſt q̃ abſtergit
& deſiccat, & proprie illa, quæ ẽ ex atanor
5 quæ eſt fortior aliȷs. Et punitur propter
hanc cauſam in unguentis, quæ dicunť mã
6 faſtas. Et eſt unguentum in qđ ingrediť
huius modi teſta, medicina bona ad ulce-
ra conſolidandum & incarnandum ea.

CAPVT. 132.

TOpaziõ. Albert. Topaſiõ eſt lapis ſic uocatus à loco ſuæ primæ inuẽtiõis, quę fertur uocari topazis Inſula, et quia auri ſimilitudinem protendit. Sunt autem duæ ſpecies in hoc genere lapidis, quarũ una eſt ſimilis in omnibus auro, & eſt pręcioſior, illa eſt croceum magis tenẽs colorem q̃ auri, & hęc utilior eſt.

OPERATIONES.

Albe. Expertum eſt noſtro tempore ꝙ 1
aqua bulliente ſi immitatur ita, ſicut defer
tur, facit ꝙ ſtatim manus immiſſa extrahiť
ſine lęſiõe & hoc fecit Parrhiſius unus de
noſtris ſociȷs. Dicunt etiam ꝙ ualet cõ- 2
tra hæmoptoicam & lupaciam paſſionẽ.
Hoc autem certum eſt, ꝙ ſpeculus eſt lapis
iſte, & idolum obiecti corporis ſicut ſpe-
culũ concauũ uiſum reprę́ſentat. Et naſ 3
citur in ornicho, hũc cum aliquis tenet in
manu dextera contra ſolem, radios emit-
tit, & ignem euomit, ut uidens miretur.
Nam qui eum portat circa ſiniſtrũ bra- 4
chium, omnes turbas contemnit. Hoc lo-
cuſtæ & grandines à fructibus remoueń,
& ardorem ueneris deferueſcere facit.
Ariſt. Topazion cum ponitur ſuper ho 5
minis uulnus, ceſſat fluxus eius. Eſt aũt il-
lud genus, quod ſi ſupra rem bulientẽ ſuſ
penditur, ceſſant ampullæ ipſius. Ex li. 6
de nat. re. Topazius ille cuius color auro
ſimilis eſt, hic magis precioſus eſt. Aliud
autem genus eſt multo lucidius, & colore
magis tenue, ſed deterius. Hic lapis inter
cętera q̃ facit, dicitur etiam iram luxuriãq;
reſtringere.

CAPVT 133.

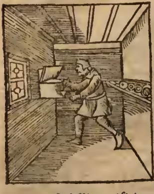
TOrchois et Theogolitus, Arnol. torchois eſt lapis, cuiꝰ color ẽ flauus ĩ album uergẽs à regione turcia dictus, in aqua naſcitur.

OPERATIONES.

Et ẽ uirtus eius uiſum cõſeruare ſaluũ. 1

1 Etiã à nociuis extrinſecis caſibus, dum
eſt ſuper ipſum, hilaritatẽ quoq; inducit.
Alb. Turchois eſt lapis flaui coloris uiridi
cadentis, ac ſi lac penetrauerit in flauũ co-
2 lorem, & reſultet per ipſum ad ſuperficiẽ.
Eſt autẽ non perſpicuus, neq; rarus. Di
cunt aũt q uiſum cõfortat, & à nociuis ca-
3 ſibus defendat ſe portantem. Solinus
Theogolitus eſt lapis oliue nucleo ſimi-
lis. Sperniẽ cum uidetur, ſed uim aliorum
4 uincit bonis remedijs. Solutus quippe
hauſtus pulſis calculis, renum dolorem ac
ueſicæ leuat.

CAPVT. 134.

TVthia.
Serap. li.
aggr. ca.
tuthia.
Tuthia
ex ea eſt
quædam
quę fit in
fornaci-
bus, in
quibus ci
trinatur
es, & col
ligitur et
reponitur. Sed illins qui fit in mineris, ſũt
tres ſpecies. Nã ex ea eſt alba, & ex ea eſt
uiridis, & ex ea eſt citrina imbibita rubo-
re, & minera tuthiæ Indiæ ſunt in littori-
bus maris, prope regionẽ Indiæ, & melior
harum eſt alba, quæ cũ aſpiciẽ, uideẽ quod
habeat ſupra ſe ſalem, & poſt ipſam eſt ci-
trina ſed in uiridi eſt aſperitas, & eſt perfo
rata, & defertur ex maritimis. Et alba eſt
ſubtilior omniũ ſpecierũ tuthiæ, et uiridis
eſt groſſior. ſ. illa quę cũ foraminibus eſt.
Dio. ca. de tuthia. Sunt eius duæ ſpecies.
Vna eſt leuis alba, Alia eſt minus leuis ea
Generaẽ aũt tuthia qñ accipitur climia, &
puluerizã ſup æs in ſui citrinitate, & ap-
poniẽ in ipſum climia, ut fiat clarũ citrinũ
Eleuaẽ ergo ex climia fumus, & adhæret
parietibus, et eſt tuthia, Et tuthia quidẽ nõ
eſt ſolũ propter tincturã æris ſed eſt abſq;
hoc q poteſt fieri ex climia abſq; citrinita
te æris. Melior ex eo ſecũdũ Sera. eſt, quę
fit in Cypro. Quæ qñ roraẽ aceto, emittit
odorẽ ęris, cuius etiã color eſt ſimilis colo
ri reſinę, & ſapor ſimilis ſapori luti. Et qñ
etiam poniẽ ſuper prunas, aggregaẽ par-
tes eius, & fit color eius ſimilis colori ęris
& quãdo tangiẽ nõ habet aſperitatẽ, et eſt
leuis. Oportet etiã q inueniantur hæc oĩa
in ea, aliter autẽ non eſt bona. Lauaẽ autẽ
tuthia in hunc modũ. Accipitur ſicca uel
cum aqua mixta, & poniẽ in petia lini non
rara, & ponitur in aqua pluuiali, & moue
tur petia in aqua, & quod eſt de tuthia bo-
bona electa ſubtilius, egreditur de petia in
aqua, & id quod eſt in ea ex ſorde & groſ-
ſum remanet in petia. Et poſt hoc dimitte
reſidere, deinde proijce aquã cum tuthia
in uaſe alio mundo, & quod remanet in
fundo ex graui arenoſo, abijce, et dimitte
aquã clarificari, & proijce eam cũ facilita-
te, & iterũ infunde ſuper tuthiã aquã aliã,
& agita, & fac ut prius, et hoc tãdiu ut ni-
hil arenoſi remaneat et aqua ſuperſtans re
maneat clara, & cum hęc feceris proijce a-
quam, & ſicca tuthiam. Et quidã ſunt qui
diſſoluunt tuthiã in aqua donec fiat ſicut
mel, & ponunt eam in petia, & ſuſpẽditur
petia ſuper uas & colatur ex ea quod po-
teſt, & reſtringũt petiam reſtrictione pau-
ca ut amplius egrediatur, & proijciunt ſu
per ipſum aquam multã & mouerit, & qđ
natat in ſuperficie aquæ colligunt cum la
na, & illud quod natat eſt pinguedo, po-
nunt eam in uaſe nouo mundo. Deinde
cum mouerit reſiduum motione leui, &
proijciunt in uas aliud, & quod remanet
in fundo ex arenoſo abijciunt, faciũt hæc
ſæpe, donec nihil arenæ remaneat. Lauaẽ
autẽ tuthia cum uino ſimiliter, & illa quæ
lauatur cum uino, eſt plus ſtiptica, quàm
quæ lauatur cum aqua.

OPERATIONES.

Dio. Virtus tuthiæ eſt ſtiptica in frigi- 1
datiua, replet ulcera, carne cõglutinat, de-
ſiccatiua eſt deſiccatione pauca. Et qui
uult aſſare tuthiam, teret eam contritione 2
forti, & conficiat eam cum aqua & faciat
trochiſcos, et ponat eas ſuper teſtã, & po-
nat ſuper prunas & uoluat trochiſcos cũ
aſſiduatiſſe donec deſiccenẽ, et fiãt rubei.
Et ſcias quod accipitur tuthia etiam ex 3
auro

auro, argento & plumbo, & illa quæ acci
pitur in plumbo, eſt ſecunda in bonitate
ab illa quæ fit in cypro. Aliquando au-
4 tem egemus tuthia, & non poſſumus inue
nire, ſed nos ſcimus medicinas equiualen
tes in bonitate, & ſimiles uirtuti eius, quas
uolumus hic docere, & modum earum, &
5 æqualiter fiant. Accipe ex folijs mirti,
cum folijs & granis eius recentibus ſicut
ſunt, & pone in uaſe terreo crudo, & coo-
peri uas coopertorio habentē multa fora-
mina, & pone in fornace figuli. Et quan-
do decocta fuerit terra uaſis & facta teſta
aufer quod eſt in ea, & pone in uaſe alio
crudo: & pone iterum in fornace ſicut pri
us, & ſine coqui, & extrahe quod eſt in eo.
& lana cinerem illum, ſicut lauatur tuthię,
6 & utere. Fit autem hoc idem ex folijs et
ſummitatibus oliuarum eadem diſcipli-
7 na, & maxime ſilueſtrium. Et fit ex co-
tonijs, poſt ꝗ inciduntur per fruſta, & ab-
ijciũtur ſemina, & ex galla & ex mori cel
ſi albis immaturis & deſiccatis in ſole, &
ex ſummitatibus arboris grani uiridis &
ex floribus uitis agreſtis, & ex ſummitati-
8 bus arboris maſticis.
Et quidam accipiũt folia arboris ficus
9 & deſiccant in ſole, & faciũt ut diximus.
Virtus tuthię ablutæ eſt ſicca & plus de
ſiccatiua omni medicina, & ingreditur in
ſieff, cum quibus curantur ęgritudines o-
10 culorum. Et eſt una de melioribus me-
dicinis, cum quibus curamus ulcera, quæ
fiunt in ano, & uirga, & pectine, & deſic-
cat humiditates quæ ueniunt ad oculũ, &
phibet eas uenire & ingredi tunicas eius.

CAPVT. 115.

VArach & uenix Iſidor. Varach ſiue ſanguis draconis eſt ſecundũ Areſtot. lapis, ſecundum medicos ſucc'her

bæ rubentis coloris.

OPERATIONES.

Virtus eius eſt contra quemlibet fluxũ; 1
ac præcipue ſanguinis, & ex eo atꝗ argē-
to uiuo algala fit. Et Iſid. Venix eſt la-
pis Armenicus, quí eſt coloris ſubalbidi; 2
hic ualet contra melancholiam. Cōtra
uitium ſplenis & epatis, & paſſionem car- 3
diacam, & omnes phanſtaticas uiſiones.

CAPVT 116.

VEientana, & Vnio. Iſidor. Veientana Italica, gemma eſt ab Veientanis repta nigra facie albis intermicantibus notis.

OPERATIONES.

Et lib. de natur. rer. Vnio lapis eſt inſu
læ Capuę ſic dictus, quia uirtute & nobili- 1
tate eſt unicus. Hic tantæ cōtinuitatis eſt,
quod nulla in eo patet uenarum uel ſqua-
marum diuiſio, ſed planus eſt admodum 2
glaciei. Naturaliter tamen aperit ſe cōtra
rorem cœli ipſumꝗ in ſe recipit, & conti
net tanto tempore, quanto mulier fœtum
geſtat in utero ſuo. Et tunc tandem illũ 3
rorem per tantam moram in lapidem iam
conuerſum emittit, quaſi fœtum ſuum al
uumꝗ iterum recludit, quod nullũ in eo
patet diuiſionis ueſtigium. Vlterius uero
nũꝗ prædicto aperiet modo. In mane qui
dē eſt deſuper mare, ibiꝗ recipit cœli ro-
rem, deinde ad fundũ maris deſcēdit, ibiꝗ
receptum in ſe rorē illum cōuertit in lapi-
dem. *Ex Lapidario.*

Tollitur è conchis ſpecies memoranda marinis. 4
Vnio dictus ob hoc quod ab uno tollitur unus.
Nec duo uel plures nunquam ſimul inueniuntur,
Cuius ad ornatum laudatur candida forma.

Cum deceat ueſtes deceat nihilo minus aurum
Conchæ temporibus certis reſerantur hiantes,
In cœlum patulum rores haurire ſupernos,
Ex quibus orbiculi candentes concipiuntur,
De matutino fit clarior unio rore.
Ros ueſpertinus fœtus ſolet edere fuſcos,
Et iuuenes conchæ dant baccos candidiores.
Obſcurat fœtus concharum grandior ætas,
Quanto rorantis fuerit plus aeris hauſtum.
Tanto maiorem gignit conceptio baccam.
Vltra ſemuncem, ſed creſcere nulla putatur.
Quod ſi celſa micent tonitru conuerſa choruſca,
Conchæ diffugiunt ſubita formidine clauſæ.
Sic intercepta conceptio deperit hauſtu,
Et fit abortiuum quod ceperit inde creari.
Inſignes baccas prædam maris India gignit,
Gignit & inſignes antiqua Britania baccas.

CAPVT 137.

VEſice & Molaris Aui. Lapis ueſicę eſt qui in ueſica generatur. Dicitur idē lib. 2. in proprio cap. Dixerunt quidam, quod lapis ueſice ſumptus frangit lapidem renum & ueſicæ. Sed Galen. dixit, quod nihil horū eſt. Idem Auicē. Lapis molaris omnibus eſt notus, et eſt ſtipticus, quare medicus utatur ad illa quæ indigent ſtipticitate. &c.

CAPVT. 138.

VIride æris. Vel æris erugo latine, Gręce æris erugo, Arabice ziniar uel heas erugo. Dioſcor. capit. aeris erugo. Alia eſt raſitia, alia granata, apud aurifoſſores, alia uermiculoſa appellata ob ſimilitudinem formæ eius, alia confeſtibilis, alia foſſibilis. Fit autē raſitia hoc modo. Sume uas cui ſi os æquale cum cætero corpore, & adiecto aceto acerrime immittas ſquamã præparatã ęris Cypri, et ſuſpēde in uaſe ne aceto tãgatur, & ſic muni, ne in aliquo loco ſpiramen admittat, & poſt decem dies aperias, & rade quod adhæret lapidi, & quod raditur habeto pro erugine æris. Eſt & alia confectio, quę ſic fit. Mitte acetum fortiſſimum in uas æneum, & cooperi alio uaſe æneo, ſed melius eſt ut concauum uas ſit ad minus æquale, & ſic muni ut ſupra. Et poſt dies decem rade uas ipſum, & collige eruginem quæ in uaſe fuerit. Et eſt tertia confectio, quæ in hunc modum fit. Fac laminam æneam, & in uaſe ubi acetum eſt mitte, ita quod acetum non tangat, & muni ut ſuperius & poſtea collige. Idem etiam poteris cum uinacia areſcere ceperit, ſub mittēs laminas uinacie, & poſt dies decem colligens. Fit etiam & limatura æraminis ſic. Mittitur acetū & agitatur decies in die in uaſe, ſimul miſſa limatura, & ſic exprimitur & colligitur. Dicitur etiam quod naſcitur in metallis. Vnum autem genus eſt Cypriace eruginis, quod ſuper ęramen inuenitur, aliud quod eſt in ſpeluncis diſtillare dicitur, quod ſuper æramen eſt parum eſt, ſed bonum eſt, quod diſtillat album eſt, & nigrum. Adulteratur etiam plurimis admixtis, ſcilicet pumice aut marmore tunſo, aut calcanto, ſed citius hoc agnoſci poteſt, tacto humore duobus digitis cum fricatur, & ſi marmor album aut pumicem habuerit, non ſe ſoluet, ſi uero calcantum nigreſcit in digitis. Eruginis uermiculoſe, genera ſunt duo. Vnum genus eſt quod foditur, alterū uero quod conficitur ſic. Mitte in mortarium æneum

um acetum album fortiſſimum, quaſi coſtilam dimidiam, & tamdiu tere quādiu inſpiſſetur. Poſtea uero mitte ſtiteriæ rotunde drachmas 4. ſalis marini optimi, & ſalis nitri æquale pondus, & tere diebus canicularibus quam diu inſpiſſetur & colorem æruginis faciat, & ſic uermiculos fac.

Et ſi uolueris ut limpidum exeat & lucidum, mitte aceti partem unam & olei ueteris partes duas, & omnia ſupra dicta æqualiter. Multi uero accipiunt æruginem raſiciam, & mixto gummi faciunt uermiculos & uendunt, ſed inutilis eſt. Iſte confectiones æruginis uirtutem habent æris uſti, ſed fortiorem. Omnibus autem melior eſt illa, quæ foditur, ſecunda quæ raditur, tertia quæ conficitur.

Bulcaſim in libro qui uocat Seruitor. Sunt multi qui adulterant ziniar, id eſt, uiride æris cum multis rebus, ſicut cum pumice & cum marmore piſtatis. Et ſunt qui miſcent cum calcanto. Et qui uult cognoſcere illud quod eſt adulteratum cum pumice uel cum marmore, madefaciat manū ſuam in aqua, & ponat ſuper ipſum, quia ſtatim diſſoluetur. Et ſunt qui maſticant ex eo cum dentibus, & ſic percipiunt lapides, et diſcernitur id quod eſt adulteratum cum uitriolo, ponēdo ipſum in lamina ferrea ſuper ignem, & ſi continet aliquid uitrioli, quando erit combuſtum fiet rubeū, ſed illud quod non eſt adulteratum, remanet in ſuo colore & ſua figura. Et melius ex eo in noſtris partibus eſt, quod eſt magis uiride, fortioris odoris, adurens guſtum, fortis operationis,

OPERATIONES

1 Dioſcorides. Omnes ærugines uirtutem habent ſtipticam termanticam. Caliginem oculorum detergūt, lachrimas prouocant. Cicatrices oculorū attenuant, paſcentia uulnera curant, & ſine tumore ea conſeruant.

2 Melle & oleo addito, & cera cicatrices inducendo, uulnera ſordida ſanant, gutta armoniaci mixta, & facta ſicut collyrium fiſtulas curant, duras cicatrices molliunt, & gingiuis putridis & canceratis utiliſſime adhibentur. Palpebras attenuant melle mixto & inuncto.

Mixta uero reſina terbenthina ære uſto & nitro, leproſos curat. Fiſtulas admixto ſale armoniaco medicatur. Groſſas quoq; & aſperas palpebras cum melle curat. Comburitur uero ſic: Mitte in ſartagine minutas partes æruginis, & pone in carbonibus igneis, quamdiu colores cineris faciant, & poſtea cum friguerint utere. Multi uero in cacabum crudum mittunt, & ſic comburunt. 5 4 5 6

Bulcaſim in libro qui uocatur ſeruitor. 7 Comburitur ziniar in hunc modum. Accipe ziniar, & pone in patella terrea ſuper ignem, & miſce quouſq; uideas colores eius immutari, quia uertitur in colorem tuthiæ, & poſt aufer ab igne, & ſine tepeſcere, & collige, & ſerua. & utere.

Et habeas de ziniar quod generatur in 8 mineris in Inſula Cypri, quod apparet ſuper aliquos lapides, eſt parum uerum, id quod inueniē in mineris eſt maioris quantitatis & pulchri coloris, ſed non eſt bonum propter nimiam quantitatem, quæ admiſcetur ei ex lapidibus.

CAPVT. 139

Vitrū Pli. libro 36. uitri uera hæc primo dicitur fuiſſe origo. Phœnix Syriæ paludem habet, quæ cādeboea dicitur, ex qua Belus amnis naſci creditur, quinque milium paſſuum ſpacio in mare profluens, iuxta Ptolomaidem coloniam. Lentus hic currit in ſalubris potu, ſed ceremonijs ſacer limoſus, uado profundus.

Huic non niſi repulſo mare arenas fatentur, quæ fluctibus uoluntate niteſcunt, detritis ſordibus. Nunc marino creduntur aſtringi morſu, non prius utiles.

Qningertorũ non amplius eſt paſſuum lit
toris ſpacium, Idq; tantũmodo per multa
ſecula gignendo fuit uitro &cet. Ex lib.
de uaporib. Vitrum aliquando fit ex plũ-
bo ac terra ſubtili, abſq; cinere filicis ac fe-
ni. Plumbũ enim aliquãdo eſt euaporans,
aliquando conſiſcans. Vnde admixtum
cum terra ſubtili terræ partes illas conui-
ſcat, & diſſoluit in parte per actionem ca-
loris, admixtaq; puluere cum terra ſubtili,
accipit á terra deſiccationem & cet. Itẽ
uitrum fit ex cinere herbæ ſpinoſæ naſcẽ
tis in littore maris. Dicunt quidam, quod
ſunt tribuli marini, ſed falſo, immo uócà-
tur herba uitri.

OPERATIONES

1 Serap. lib. aggre. cap. Cugeg. i. uitrum:
Ex eo eſt lapidoſum, & ex eo eſt arenoſũ,
& quando incenduntur, & miſcetur cum
eo lapis magnes, coagulatur corpus ſuum
propter plumbeitatem, quæ eſt in eo.
Virtus eius eſt calida in. i. gradu, ſicca
2 in 3. & ingreditur in multis cohol, & au-
fert furfures capitis, & lenificat capillos &
3 barbam. Et quãdo teritur & bibitur cũ
uino albo & ſubtili, frangit lapidem in ue
ſica Et idem autoritate Aben Meſuay
4 eſt ca. & ſic, & eſt bonum pulmoni, & ca-
ſui capillorum. Et uitri ſunt plures colo-
res, Nam ex eo eſt albus, fortis albedinis
ſicut cryſtallus, & eſt melius alijs. Et ex
5 eo eſt rubeus. & eſt citrinum et uiride & a-
zulinum. Et dicitur, quod uitrum eſt lapis
ſtultior alijs lapidibus. Et eſt inter lapi
6 des, ſicut ſtultus inter homines. Nã ipſum
inclinatur ad omnem tincturam, & eſt fa
cilis diſſolutionis in igne, à quo extractũ
cito petrificatur & coagulatur. Iſidor.
7 lib. 29. Vitrum dictum eſt, eo quod uiſus
perſpicuitate translucet, & quodammodo
clauſus, patet, leuibus aridiſq; lignis cõco
quitur, adiecto cipro & nitro, continuiſq;
fornacibus ut es liquetur, & maſſe fiunt,
poſtea ex maſſis rurſus funditur in offici-
nis, & aliud flatu figuratur, aliud torno te
ritur, aliud argenti modo celatur. Tingit
etiam multis modis, ita ut iacinthos & ſa-
phiros uirides uincat & onyches, uel alia-
rum gẽmarum colores. Nec eſt alia ſpecu-
lis aptior materia uel picturę accõmodati
or, ferunt aũt q; ſub Tyberio cæſare quidã
artifex excogitauit uitri temperamentum
ut flexibile eſſet & ductibile, qui dũ admiſ
ſus fuiſſet ad Cæſarem, porrexit ei phialã;
quam ille indignatus in pauimentum pro
iecit. Artifex autẽ ſuſtulit phialam de pa-
uimẽto, quæ cõplicauerat ſe tanq; uas ene
um: deinde marculum de ſinu protulit &
phialam correxit. Hoc facto Cæſar dixit
artifici: Nunquid alius ſcit hanc conditu
ram uitrorum, poſtq; ille iurans negauit al
terum hoc ſcire, iuſſit eum decollari, ne dũ
hoc cognitũ fuerit, aurum pro luto habe-
retur, & omnium metallorum precia ab-
ſtraheret. Reuera uaſa uitrea ſi non fran-
gerentur, meliora eſſent q; aurum & argẽ
tum. Philoſophus. Vitrum perſpicuita
te translucet, quod in metallis non conti- 8
git. Et quod in eo clauſum eſt ſiue liquor,
ſiue alia res, exterius patet, nec eſt de poro
ſitate. Tunc enim ſplendor feriens ſupra
uitrum pictum, cum in poris non ſit, Pictu
ra inq; ueniens ad oculum, apparet ſecun-
dum ſimilitudinem picturæ feneſtræ per
quã ferit, cuius oppoſitum ſepe uidemus.
Fit autem uitrum ex terra & herba, & lapi
de & planta. Fit etiam de cinere feni & fi
licis, etiam quandoq; ex admixtione plũ-
bi, albumine etiam oui decocto.

Auicenna. Vitrum eſt inter lapides, ſi- 9
cut ſtultus inter homines (ſicut ſuperius
dictũ eſt) Declinat enim ad omnẽ tincturã
& frangit, & abſcindit cum eo, ſc. imper-
ſonaliter. Eſt autẽ cal. in. i. ſiccum in ij. 10
In ipſa ẽ ſtipticitas & ſubtilitas, abſtergit
dentes & oculũ, & eius albuginem delet.
Mundat & furfures, qñ cũ ea fit ablutio.
Facit oriri pilos inunctũ cum oleo ſambu
cino, aduſtũ aũt fortius eſt, quod ex eo tri-
tũ eſt, & aduſtum, confert ualde lapidi ue-
ſicæ & renũ uino bibitum. Cõſtan. in lib.
grad. Vitrũ calidum eſt in 1. ſiccum in 3. In
multis collyrijs utile eſt, & contra impeti-
ginẽ ualet, ledit furfures, capillos ſubtiliat
puluerizatũ & cum uino bibitũ, lapidem
ueſicæ frangit. Plat. Vitrũ frigidũ eſt in
1. ſic. in 2. Inde fit unguentũ quod ualet ad
ſcabiem, ualet etiam ad ſerpiginẽ. Sed pul
uis eius cum terebinthina uel gummi pru-
norũ in aqua ad ignem reſoluto conficiat

& inde pars inungaſ. Fit autem uitrū ex
11 terra, fit etiam ex herba. Ex lib. de nat. re.
Vitrum ſi diligenter teratur, & cum uino
ribano, id eſt forti bibaſ, lapides qui ſunt
in renibus, frangit & eijcit. Puluis uitri de
orſum in ſtipite infra corticē arboris, ſu-
per quam pullificant corui uel cornices, in
iectus, prohibet ne unq; ad exitus pullorū
aperiantur oua eorum. Caro etiam feſti
12 nantius coquenda ſtatim decoquitur per
appoſitionē fruſti cuiuslib et materiei ui-
tri, quod tamē citius fit, ſi uitrum de cine-
re ſilicis fit ac ſeni. Raſis in lib. de alū:
13 Vitrum eſt ex partibus mercurij, & uincēs
ſupra naturam eſt frigiditas & ſiccitas, li-
quefacit ferrum, et omnia corpora, facitq;
ea currere in fuſione. Si autē infundis ui-
trum, quemcunq; colorem proijcis ſuper
ipſum retinet. Alchimiſta. Vitrum eſt
14 inter lapides ſicut amens inter homines.
Nam recipit om̄es tincturas, cito igne ſol
uitur, & cito ad lapideitatem ſuam reuerti
tur. Mollificat & mundificat & liquefa-
cit nmnia corpora, deinde ſubtrahit ſe ab
eis per fuſionem, ſicut ſal per lauationem,
deniq; ſal & uitrū duæ ſunt res in quibus
eſt totum ſecretum artis. Nec lapis poſſet
15 fieri ſine eis, præcipue ſine ſale. Item. Ex
lib. de natu. re. Vitrum dicitur eſſe de par
tibus mercurij, neſcio qua de cauſa, niſi
quia recipit tincturam et colorē, ipſum eti
am ferrum ſoluit, omniaq; corpora diſſol
uit & diffluere facit, ſicut autē aqua de na-
tura frigida igne caleſit, & poſtquam re-
frigidatur frigidiſſima fit uitrum cum ſic
cus ſit, ſi humectatur per liquefactionem
poſtea deſiccatus, ſicciſſimus erit. Plin.
16 lib. 36. In genere uitri & obſidiana nume-
rantur ad ſimilitudinē lapidis quem Aeb-
ſidius in Aethiopia inuenit. Eſt autem co
loris nigerrimi, & tranſlucidi aliquando,
uiſu craſſiora, & in ſpeculis parietum pro
imagine umbras reddēte. Gemmas ex eo
faciunt multi. Vidimuſq; & ſolidas imagi
nes diui Auguſti capti craſſitudinis huius
materia, quæ etiam pro ipſe miraculo, ob-
ſidianos quatuor elephantes in Concor-
diæ templo dicauit. Fit & obſidianum in
tincturæ genere ad eſcaria uaſa totum ru-
bens uitrum, non tranſlucens hemationo

appellatum. Autor. Et ſic de uitri origine & natura et de operatione ipſius in alchimia & uirtute in medicinis dicta ſufficiāt.

CAPVT. 40.

VItriolū. Serapiō lib. aggregato. capitulo Zeg, auto. Gale. Vidi in mineris tres uenas extēſas, unā ſuper aliam per longum ſpaciū, & uena inferior erat Zeg nigrum, id eſt uitriolum nigrum, & uocaſ markaſita. Et ſecunda quæ erat ſuper eam eſt colcotar uel calcitis. Et tertia quæ erat ſuperior, eſt Zeg uiride, & eſt uitriolum uel calcantum, & hæc eſt zeg nigrum conuertitur & fit colcotar fit zeg uiride, id eſt uitriolum. Eſt aliud uitriolū rubeum, & omnes tres ſpecies diuerſificantur ad inuicem in ſubtilitate & groſſitudine, quoniā groſſius ex eo eſt zeg nigrum, & ſubtilius eſt zeg uiride, & colcotar eſt mediū inter hæc duo. Et uirtus iſtorum omnium eſt aduſtiua comburens carnem, & faciens eſcaram duram, & eſt ſtiptica. Et uitriolū uiride, & colcotar diſſoluitur, neq; liquefit, quia coagulatio eius eſt petrificata fortis. Zeg uero uiride eſt maturatiuum à calore ſuo naturali, maturatione ampliori quam colcotar.

OPERATIONES.

Idem auto. Dioſc. Zeg aliud eſt Babylonicum, & aliud Cyprenſe, & Babylonicum melius, eſt durum, quod cum frangitur habet interius maculas albas. Et uirtus eius eſt ſicut uirtus calcitis, & comburitur ſicut ipſum. Et Cyprenſe habet colorē aureum uerſus colorem æris, frāgibile, uenenoſum, ſicut alumen, interius habēs

maculas

3 maculas ſplendidas, ſimiles ſtellis. Et
melius ex eo eſt recens, mundum, frangibi
le. Illud autem quod defertur ex Babilo-
nia eſt melius & fortius in omnibus, quàm Ci
prenſe, præter quàm in medicinis oculorũ. Nã
in hoc eſt debilius Ciprenſi, & habet uirtu
4 tem ſtipticam. Serapi. auto. Dioſc. Vi-
triolum eſt calcantum, habet uirtutem ſti
pticam, conſtrictiuam, aduſtiuam, & quã-
do ſumitur ex eo in potu, ʒ.1. cum hydro-
melle, expellit lumbricos & aſcarides.
5 Et quãdo ſumitur in potu aufert nocu-
mentum fungorum, faciens euomere, &
ponitur ex eis puluere in naribus, & con-
6 ſtringit ſanguinem fluentem ab eis. Et
quando ponitur ex eo in naribus diſtilla-
7 to in aqua, mundificat caput. Et puluis
eius mũdificat ulcera, quę ſunt in naribus
& in auribus, & ſedat dolores auris, & oc
8 cidit uermes in eis. Paulus capit. de ui-
triolo dicit. Calidum eſt & ſiccũ in. 4. gra
du. Bulcaſim in libro, qui dicitur ſeruitor
9 trãslato à Symone de ianua. Forma cõ
buſtionis eſt hęc. Accipe calcantum, & po
ne ſuper teſtam nouã, & teſtã pone ſuper
prunas & ure. Et ſit quãtitas cõbuſtionis
eius, ſi fuerit calcantum non multæ humi
ditatis, quando non apparebunt ampullæ.
10 Et erit deſiccatiuum deſiccatione forti
& ſi fuerit amplioris humiditatis, oportet
quòd dimittatur ſuper prunas, quouſque mute
11 tur color eius. Et quãdo mutabitur color ei
us intra ſe, & uertetur ad ſimilitudinẽ mo
græ, oportet quòd auferas ab igne & purges, et
ſunt qui ponunt ſuper prunas & exufflãt
deſuper, donec declinat ad citrinitatem. Aut ponũt ſuper teſtã & ponũt ſuper prunas, et miſcẽt, donec mutatur color eius.

CAPVT. 141.

IRis. Iſidor. Iris apud Arabiam naſcitur in mari rubro, coloris cryſtallini ſexangulata, dicta ex argumento iris. Nam ſub tecto percuſſa ſole, ſpecies & colores cœleſtis arcus in proximo parietes eiaculatur. Plinius. Optima iris eſt, quæ maximos facit arcus, ſimilimoſque cœleſtibus.

CAPVT. 142.

ZImemellaſuri. Iſid. Zimemellaſuri, eſt lapis cuius cœleſtis color ẽ flauus cum corpuſculis aureis, inde fit & noſtrum.

OPERATIONES.

Virtus eius eſt cõtra melancholicã paſ- 1
ſionem, & contra quartanam.
Et ſincopim ex uaporibus melãcholi- 2
cis.

CAPVT. 143.

ZIzaa Serapion lib. aggregatoris capitulo. Hager arlazaa, id eſt zizaa, & eſt lapis, qui defertur ex Iamen & ex terris Syri, & melior eſt ille qui defertur ex Iamen.

OPERATIONES.

Et

Et eſt lapis in quo ſunt colores multi di
1 uerſi, ut albedo, nigredo & alij, & nõnunquam eſt coloris ſinceri. Et non eſt uiſum hominibus de Iamen, nec de regioni
2 bus eorum, quod aliquis portauerit ſecũ, aut ponat in domo ſua hũc lapidem quin
3 uiderit in ſomnijs mirabilia.

Et cum hoc facit portantem ſe, eſſe litigioſum inter homines.

4 Et quando ſuſpenditur ſuper infantes, auget bauas eorum, & ſi fiat uas intus ad comedendum uel bibendum, quicunque comederit uel biberit in eo non poteſt dor
5 mire. Et quando puluerizatur & aſpergitur iacinthus cum puluere ipſius, meliorat colorem eius multum.

6 Et eſt lapis qui eſt durior inter omnes lapides.

CAPVT. 144.

Zignites. Iſidorus. Zignites eſt lapis uitrei coloris, qui collo geſtatus cõtra nocti lopam ualet. Sanguinem ac mentis alienationem depellit, & ſi ad incendium ignis tenetur, flamma eius extinguitur. Hoc idem ait Euax in lapidario ſuo.

Et hæc de lapidibus præcioſis ad præſens dicta ſufficiant.

OTECA NAZ ... U EMANUEL

ARGENTORATI IN OFFICINA MATHIAE Apiarij, Menſe Martio:

ANNO M. D. XXXVI.

Ερευνᾶτε τὰς γραφάς, ὅτι ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον ἔχετε. Ioan.5.

Vrſus inſidians & eſuriens, princeps impius ſuper populum pauperem. Thre.3. Prouerb.28.

Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, ſuper mel ori meo. Pſal.118.

Omnia probate, quod bonum fuerit tenete. 1. Theſs. 5.

S.N.I.1